RM 1.8° 880

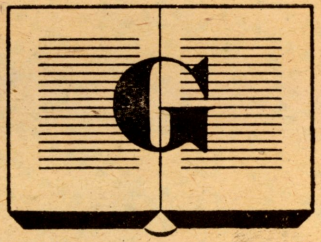

232

1047

Inches
Centimetres
TIFFEN Color Control Patches © The Tiffen Company, 2007
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

TITKOK JELENESE,

Avagy,

SZ. JANOS APOSTOL MENNYEI-LATASA,

Rövid magyarázo jedzésekkel

edgyütt.

Mellyek, a' Belgiomi ujjonnan forditatott, és rövid Magyarázatokkal meg-bővittetett Bibliából, MAGYAR nyelven szedegettettek.

A Jesus Christus alázatos szolgája

SZATHMARI Ötvös ISTVAN

ERSEK-UJVARI Prédikátor által.

SZEBENBEN,

Nyomtattatott UDVARHELYI MIHALY által.

M. DC. LXVIII.

TITKOK JELENESE,

Avagy,

SZ. JANOS APOSTOL MENNYEI-LATASA,

Rôvid magyarázo jedzésekkel edgyûtt.

Mellyek, a' Belgiomi ujjonnan forditatott, és rôvid Magyarázatokkal meg-bôvittetett Bibliábol, MAGYAR nyelven szedegettettek.

A' Jesus Christus alázatos szolgája

SZATHMARI ÖTVÔS ISTVAN

ERSEK-UJVARI Prédikátor által.

SZEBENBEN,

Nyomtattatott UDVARHELYI MIHALY által.

M. DC. LXVIII.

RM I. 8° 880

Nahum. 3. *v.* 5.

Azt mondgya a' Seregeknek Ura, meg-mutatom a' Pogányoknak a' te mezitelenségedet, és sók országoknak a' te rutságodat.

1 Cor. 6. *v.* 17, 18.

Annak-okájért mennyetek-ki ő közzüllők, és szakaszszátok-el magatokat azoktul, azt mondgya az Ur, és tiszta talant ne illessetek, és én titeket hozzám fogadlak; Es lészek néktek Atyátok, és ti lésztek nékem fiaim és leányim, azt mondgya a' Mindenhato Isten.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Nemzetes, tiszta életű, és kegyességgel fenlő KAMARAS AMBRUS *meg-maradott özveggyének,*

KELE SUSANNANAK,

Es hozzá tartozo tisztes, s' kellemetes Magzatinak

NEMZETES

KAMARAS AMBRUSNAK,

S' Ennek szerelmes Gyermekének

KAMARAS JANOSNAK,

NEMZETES

KAMARAS GERGELYNEK,

Ennek-is kedves Fiának

KAMARAS AMBRUSNAK;

KECSKEMET Várossának hűséges tagjainak, és az Ur dicsősségéhez nagy indulattal buzgo Személyeknek; Nékem jo akaro URAIMNAK, s' ASZSZONYOMNAK.

A Világosságnak Attyától, minden jo adományt, kegyelmet, békeséget, és a' mennyei dolgokban nagy értelmet, kivánok, az Ur Jésus Christus által!

NEmzetes Aſſzonyom és Uraim, ez meg-vénhedett és utolſó bomláſra hajló világban, oly időre jutottunk; melyben, csak nem mindenütt, az Iſten Anyaſzentegyházának tagjaji felől vagyon a' ſzo, a' végezés és tanácskozás. Oh mely álnokul, hol egy úton, s'hol más uton nyomorgattatnak! El-annyira, hogy a' ſok nyomoruságoknak ózón vizeiben, mint a' Noé galombja, meg-is alig pihenhet az Iſten Anyaſzentegyháza. Fel-támadtanak a' kegyetlen üldözők, kik a' lánczrol el-ſzaladott Sárkánytol és régi kigyotul viſeltetvén, mit mulatnak-el proba nélkül? Némellyek tűzzel, némellyek vaſſal, némellyek erőſzakkal, némellyek ſzám-ki-vetéſſel, némellyek tömlöczözéſſel, némellyek rettenetes kinzáſſal ſanyargattyák

gattyák az Iſten Anyaſzentegyházának tagjait. Kiknek vérek vaj ki ſokſzor, az oltár alatt lévő lelkekkel, *Apoc.* 6. 10. boſzſzuálláſt igy kiván Iſtentől: *Uram, ki Szent és igaz vagy, meddiglen nem teſzeſz itiletet, és nem állaſz boſzſzut a' mi vérünkért, azokon kik lakoznak a' földön?* Serkedez és terjed alattomban az álnokságnak titka, és eretnekség, mely az Iſten Anyaſzentegyházának, nem csak teſtét, hanem lelkét sértegeti, érdekli és csigázza; nálla az világoſságot el-oltani akarja, az igaſságot el-venni, a' lelki fegyvert kezéből ki-ragadni, a' Mennyorſzágnak utárol el-téríteni, s' amaz keſerűséges jajra juttatni. Fen az Ur az Egekben! ki, az ő Anyaſz. egyházát védelmezi, haſzinte, az, nyomorgattatik-is; de, tellyeſséggel el nem nyomattatik: mert amaz erőſs kőſziklán, mely a'

Chriſtus, éppitetett: Ehez támaſzkodik, ennek veti hátát, ennek *hoſádékiban* (Cant.2.v.14) fogja magát belsőképpen, haſzinte kűlsőképpen nyomorgattatik-is; ettűl tápláltatik a' puſztaban, ideig, időkig, és az időnek feléjig, hogy a' Jeſus Chriſtus hatalmának és győzedelmének ereje kiteſsék. Hogy-is engedné Iſten tellyeſséggel el-nyomattatni, az ő Anyaſzentegyházát, kinél ſzerelmeteſebje ő Felségének nincsen e' világon? mert ezt, nem el-veſzendő joſzágon és állaton; hanem, ama' *macula nékkűl való Báránynak, a' Jeſus Chriſtuſnak vérén váltotta meg*, 1Pet.1.18,19. Ezt *Gerliczének* nevével illeti, a' Sz.Lélek, Pſal. 74.20. A' Gerlicze az ő egyűgyűségejért, ſzelidségejért és jeles ſzépségejért, kedves és ſzerelmetes, az embereknek ſzemek előtt: Igy az Iſten Anyaſzentegyháza kedves, még penig mindenek felett, ő Felsége előtt. E' világot-is, avagy nem azó Anyaſzentegyházájért tartyaé fenn? nem akarván, annak tagjai kőzzűl csak edgyetis el-veſzni; hanem, ő hozzá gyűjtőgetni, hogy az Iſtennek várakozaſa alatt, a' válaſztottaknak ſzámok bé-tellyeſedgyék, és jővendőben az Anyaſzentegyház meg-is dicsőitteſsék. 2Pet.3.9. Epheſ.5.27. Igen nagy kedveſséghnek és ſzeretetnek jelensége, ha edgyik ember, a' máſikat, hoſzſzu idejig, sőt mind végig igazán ſzereti: annál nagyob jelensége Iſtenben a' ſzeretetnek ez, még penig fellyűl mulo modon, hogy nem csak hoſzſzu idejig valo ſzeretettel, hanem, őrőkké valoval ſzerette az ő Anyaſzentegyházát, Jer.31.3. mit tart edgyet kedveſebnek ember, mint az ő maga ſzeme

fényét? mellyet, nagy ſzorgalmatoſsággal-is félt, és óriz, ugy-mint, utajiban, járásában s'kelésében valo vezérét és kalauzzát: Iſten előtt az Anyaſzentegyház-is ollyan, kit, oly kedveſségben és ſzeretetben tart, hogy mindenek felett őrzi, és a'ki azt, háborgattya és bántya, ollyá tartya, mintha ſzeme fényét piſzkálná és bántaná, Zach. 2. 8. A' minémű ſzeretetben van Iſten előtt az Anyaſzentegyház, annak ellensége, meg ollyan gyűlölségben vagyon ő nálla: mert noha ideig nyomorgatására, azt, reá bocsáttya, hogy probáltaſsék, friſſelteſsék, buzgo toházkodáſra, s'hozzá valo ragaſzkodáſra indittaſsék és tanittaſsék; mindazonáltal, annak végtére buſuláſſal meg-fizet, és az ő Fiának utolso el-jövetele által, tellyeſséggel el-rontya. Ebben nem utolſo lé-

ſo léſzen, amaz kegyetlenség gel forro és buzgo, bűnek emberének rendi, ki, magát *fel-emeli mind az ellē, a'mi Iſtēnek mondatik*, és a'Chriſtuſnak ellenébe veti magát, tudományában, terméſzetiben, munkájában, csuda tételek által valo hitetésében, életének folyásában, és ſok egyéb tulajdonságiban: mert munkálkodgya *a' hitetlenségnek titkát*. Iñét vagyon, hogy ſzép ſzin alat, mérget ád; Iſteni tiſztelet helyett, temérdek bálványozáſt; tiſztaság helyett, tiſztátalanságot; egyűgyűség helyett, fel-fuvalkotságot és negédséget; kegyeſség helyett, a' bűnökre valo ſzabadságot; a'meg-elégedés helyett, csudálatos telhetetlenséget és Simoniát; ugy hogy, ennek ſeregéből valo, egy, nem feje lágyára eſett Mantuanus Baptiſta nevű ember, bátran állattya és erőſſen bizonyittya, hogy minden Sz.

dolgot, sőt még ónnón magát-is az Istent, pénzen el-adgya, mind ő, s'mind az ótet kővetők. Igy szoll azért komplárkodásárul: — *Venalia nobis Templa, Sacerdotes, altaria, sacra, corona, Ignis, thura, preces, cœlum est venale, Deus &c.* az az; el-adásra vagy komplárkodásra valok mi nálunk, a' Templomok, a' Papok, az oltárok, a' szentség, a' corona, a' tűz, a' tőmjén, az imádság, az ég, és az Isten. Ismét, Albert. de Rosate. azt mondgya ez Harpia felől: — *manus rodit, non dantis spernit & odit.* az az; az ember kezét rágja, (tudni-illik, sok kivánsagi, kérelmi, és hizelkedési által) azért, a' ki nem ád, utállya és gyűlőli. Annyira meg-rágta vala az embereknek kezeket, ennek rendiből valo egy nagy Fő, mint Franciſc. Petrarcha irja, hogy halála után, komplárkodásának csak edgyik részecskéjéből-is, hagyott 250 tonna aranyat. Ez volna ám a' Pásztorság-

torságnak szine alatt, a' juhot meg-nyuzni, nem meg-nyirni! Kiben és mely rendben találtatsék ez fel, előnkben adgya fellyeb emlitet Mantuanus Baptista, és Albert. Rosate. Am légyē, akar kiben, s'akar mely rendben találtatsék ez fel; de valoban nagy bélyegét és jegyét viseli, a' Christus ellen tusakodo nagy ellenségnek, meljet nyomozván *Gabriel Pouelus, in præfixa atteſtatione & judicio, Diſp. Theol & Scholaſt de Antich. & ejus Eccl.* bizonyos rendre és helyre szab, itilet tételébē és bizonyitásábā igy szolván: *Deum ſanctè teſtor, me tàm certò ſcire. &c.* Melynek summája ez, a' nevezetet el-hagyván: Azt Istent, szentül hivom bizonyságul, hogy szinte oly bizoñyal tudom, ki légyen az, a' Christus ellen tusakodo nagy ellenség, és melyik légyen annak Synagogája, mint, a' mely bizoñyal tudom, hogy az Istē, a' látható és láthatatlan dolgoknak teremtője az egek-

az egekben vagyon, és hogy a' Jesus Christus légyen az Atyáknak, amaz régen meg-igirtetett Messiássa. A' Sz. Lélek-is, e' titkos kőnyvben, nem kevessé hadta visgálásra, e' nagy ellenséget; melyben, országának állapottya, szűletése, fel-emelkedése, az Anyas; ét-egyház ellen valo kegyetlensége, buzgo haragja, káromkodása, hamis tudománya, hazug csuda tételi, űldőzési, csalárdsági, és egyéb éktelenségi, bőségessé le-irattatnak. E' mellett, meg-mutattatik, sok egyéb dolgokkal edgyűtt, minémű vak meg-edgyezéssel és buzgosággal, sok népek és Fejedelmek ennek fejet hajtanak, méltoságát magasztalván, mind addig, mig tőllők tőkélletessen meg-ismértessék; az után penig, tőle meg-idegenedvén, *mind husostol meg-emésztessék, és meg égettessék.* Apoc 17. 15,16. Ezeknek bőveb meg-világositására valok, Nemzetes Aszszonyom és Uraim

Uraim, e' kőnyvben le-tétetett szép magyarázatok-is; mellyeknek szűkséges voltat, meg-ismérik mind azok, valakik e' kőnyvnek, és e' kőnyvben bé-foglaltatott dolgoknak mélységes voltát meg-gondollyák, és visgálásra vészik. Mely szépek, mely helyessek és ékessek legyenek, nem szűkség sok proba reá: mert a' szives olvasonak magát kimutattya, és mint a' szin mézz, kedvesen kostoltattya édességét, azokkal, kik Isteni félelemmel és a' kőnyőrgésnek lelkével nyulnak hozzá, akarván a' Meñyei dolgoknak értelmében épűlni. Nem-is oly csekély értelemből származtanak penig, hogy alacson folyamattal csergedeznének, hanē, az Isteni tudományban, éjjel nappal serényen forgolodo Belgiomi tudos embereknek, mélységes értelmekbűl, kik, a' Sz. Léleknek czéllyára, és a' több Sz. irás kőnyveibē le-tőtt edgyező értelemre vigyázván, irták,

irták, a' Belgiomî *Notákat*, azon nyelven lévő óreg Bibliára. Mellyeknek gyönyörűséges voltát látván, amaz kegyeſségnek tűkőre, mély tudományu, nyelveket jol tudo, Iſtenes életűés boldog emlekezetű férfiu, T. SZATHMARI ÖTVÖS ISTVAN, e'titkos Könyvre tőtt magyarázatokat, Magyarra, meg-forditotta a'Belgiomi Bibliából, magának s'többeknek-is haſznokra; mellyek, im moſt, ki-adattatnak ez könyvecskében. Ugy itilem, magának a' forditonak ha ſzintén ſzándéka volt volna-is, az elébb valo kibocsátáſra, az idegen orſzágban valo meg-ſzorulás és ſzükség miatt, alig lehetett volna. Edes neveló hazájának meg-adattatván-is, ſok gondok és foglalatoſságok ſzállottanak mingyárt reája, a' PATAKI dicsiretes Scholának igazgarásában. Mikor egy házi tiſztet

tiſztet gyakorolna-is, amaz nevezetes ERSEK-UJVARI Eccleſiában, következett reája, a' kőzönséges puſztulásban valo bujdosás; az után iſmét, valamenyére meg-pihenvén a' Aocsi Eccleſiábã, csak hamar el-metzete életének fonalát az halál, és igy az Urban el-nyugodott. Ellyen örökké jo emlekezete! Bizony kár volt volna, ez ékes munkának el-titkoltatása, vagy rejtekben valo tartatáſa. Jobb hogy többen épűllyenek belőle, mint kevelſen. Edes Idvözitónk módáſaſzerint, *a' gyertyát nem teſzik a' véka alá, hanem a' gyertya tartoba, hogy mindeneknek kik a' házban vadnak világollyon*, Matt. 5. 15. E' munka-is hadd világollyon ſokaknak épületekre. Akarják ezt a' jo Lelkek; kik kőzzűl valo, Becsűletes KECSKEMETHI SÓS JANOS Uram-is, a' ki, (mint-hogy tehetsége ſzerént, minden igyekezetit, az Iſten dicsőſségének elő mozditására,

sára, és a' haſznos könyveknek fel-keresésére forditotta,) nem keveſsé mozditotta elő, e' munkának és magyarázatoknak világra jövését: Mert egykor, amaz kegyes életű és ſzép tudományu Iffjunak HALASZI MATTYASNAK ki akkor Kőrősi Meſtséget viſelt, házánál lévén, meg-látta e' Magyarázatokat irásban, mellyek a' boldog emlekezetű SZATHMARI ÖTVÖS ISTVAN forditásából irattattak volt-le; kapott mindgyárt rajtok, haſznoſnak itilvén a' ki-bocsátáſra. Akarván azért máſoknak-is itiletekkel élni, hozzám elhozta, és felőlek valo itiletemet kivánta; ſerényen tudakozván, mit itilnék felőlek. Meg-olvasgatván azért, haſznos és gyönyörüſéges voltát láttam, és jo lelki iſmérettel *commendál*tam s' dicsirtem, hogy méltók volnának ki-bocsátáſra, közönséges haſznáért, és a' tudos forditónak emlekezetben valo mara-

lo maradásájért, ha illendő Patronus találkoznék. Meg-indulván azért keresésében, ſok közzül, (mivel hogy némellyek, csak e' világhoz ragaſzkodnak, és nem tudgyák mi légyen a' halhatatlan emlekezet,) Nemzetes Aſzſzonyom és Uraim, kegyelmetek találkozot, hogy ennyivel-is inkáb, Iſten dicsőſségéhez valo buzgo indulattya, kegyelmeteknek terjedne, és a' forditonak, halála miat eſet árvaságban, ezek, Anyai és Atyai ſzárnyak alat valo védelmezéſt vennének. Oh bezzeg nagy kincset ſzerez e' Patronuſsággal kegyelmetek! mellyet, ſem *a' roſda meg nem éſzen, ſem a' lopo el-nem lop*, mint Idvezitőnk ſzoll, Matt. 6. v. 19. kinek *dedica*lhattam azért méltábban, mint kegyelmeteknek? holott Iſtenes buzgosága, naprol napra nevekedik és gerjedez: Nem rég, amaz nagy em-

lekezetű PAPAI PÁL IMRE, Keskeny út nevű gyönyörűséges könyvecskéjétől, költségét, Nemzetes KAMARAS AMBRUS Uram, ám nem szánná kegyelmed; Ezzel, nem elégszik-meg, (mint a' tűznek szikrája gerjedezvén eléb eléb mégyen,) hanem bokrosával kegyelmetek, gerjedező buzgóságában meg-indulván, egész nemzetében akar fénleni, és dicsíretes emlekezetet venni. Jo-is ez, mert a' jo hir, név, nagy dicsőség. Kapdos-is kegyelmetek, az igazságnak tudásán, és inkáb órűl a' világosságnak, mint a' setétségnek; méltán-is, mert *a' ki a' setétben jár, nem tudgya hová mégyen*, édes Idvezitőnk tanitása szerént. Joh. 12. 35. Vajki nagy eszközök az igasságnak tudására, és a' világosságnak látására, e' könyvben lévő magyarázatok, méltán azért kegyelmeteket illeti ennek ajánlása. Gyönyörűségnek tartya kegyelmetek, a' titkos dolgoknak tudását annál inkáb, ha amaz drága kincset, 2 Tim. 1. 14. azokban fel-találja, mely oszlopa a' szentek hitinek, Jud. v. 3. Ez kincs-is vastagon ki-nyilatkoztatot, ez magyarázatokban, és nagy titkokban, hogy szénát, pozdorját, és csepűt ne gyűjtsön ember magának. Serény vigyázással, kell őrizkedni, amaz Christus ellen tusakodo nagy ellenségtől. mellyet, kegyelmetek-is helyesnek tart, hogy tőriben, vagy társaságában ne essék ember. E' penig külömben nem lehet, hanem ha azt, meg-ismértető jegyeiben jol eszében vészi, természetit, tulajdonságát, cselekedetit és életét kitanullya, mellyeket, bővön meg-mutogatnak e' magyarázatok. Itt megkivántatik az-is, hogy ember erősen

állyon a' hitben, melyre gyámol, a' Sz. János tanitása szerént, ennek meggondolása: hogy Isten az Anyaszentegyházat *el-rejti a' pusztában*, s' az övéit szárnya alat tartya. Találtatnak hát e' magyarázatokban, ugyan bokrosával ollyak, mellyek, a' kegyelmetek kivánságához illendők, mint kegyelmetek-is meg-tapasztalta; innen vagyō a' kész szándék és segedelem, nyugodgyanak azért, a' kegyelmetek árnyékában. Továbbá, éllyen kegyelmetek, hasznossan és idvességessen ezekkel, és én tőllem, a' kegyelmetek buzgo indulattyán szivessen őrűlőtűl, e' becsűlet tételt vegye jo neven, és Isteni szeretettel kedvellyen. Légyen áldásban a' kegyelmetek emlekezete! Napoknak hoszszaságával, jo egéssséggel, minden kegyelmeinek bővségével, áldgya-meg kegyelmeteket; dolgaiban

gaiban szerencséssitse ez életben, a' kövétkezendőben penig őrökké ~~bol~~ boldogitsa-meg, AMEN! Kecskeméten, Szent Iván havának 2-dik napján, 1666-dik esztendőben.

Kegyelmeteknek hivséges és szives jo akaroja,

DEBR. K. JANOS K. R. T.

A' KERESZTYEN OLVASOHOZ Valo intés.

KEgyes Olvasó, ha valami fogyatkozás esett a' nyomtatásban, el-szenvedgyed; mivel magunk jelen nem lehettünk. Ritkán-is esik oly nyomtatás, ki fogyatkozás nélkül lenne, vagy egy, vagy más dolog miatt. Az irás, melyből a' nyomtatás lőtt, ujjonnan valo meg-visgálást kivánt volna ugyan: de magunkat-is, a' sok féle akadályok és időnek alkalmatlansági ebben meg-gátoltanak. Ugy

ítilem, a' mi fogyatkozás eſett a' nyomtatásban tűrhető, magadtol is meg-jobbithatod és el igazithatod. Azonban, tud meg azt, Iſten az, ki a' ſziveket, az igaſságnak eſmérettire meg nyittya. Te néked-is, ha e' könyvben, az igaſságnak világa meg-tetczik, és ſok mélységes dolgoknak értésére juthatcz, mindenek felett, az Iſten kegyelmének tulajdonicsad és nagy figyelmeteſséggel olvaſván, egyebeknek-is, haſznokra fordicsad; hogy azok, ez világnak ſok féle vélekedéſekből állo ſzövevényes ôſvényéről el-fordulván, és a' bünnek emberét meg-iſmérvén, ennek mételyétül irtozzanak, és a' Chriſtus Jéſus igaz aklában fogják önnön magokat; hogy bujdoſáſoknak ſiralmas puſztájából valo ki-érkezéſek után, amaz Mennyei Canahánban juthaſſanak, és véllek, te-is, tökélleteſſen meg-boldogulhaſs!

Iſten legyen veled.

TITKOK JELENESE, Avagy SZ. JANOS APOSTOL MENNYEI LATASA.

SUMMAJA E' KÖNYVNEK.

EZ Szent Könyv, melly valami máſnak irott levélnek módgyában adatott Iſtentől az Eccleſiának; utolſo könyve, és mint egy bé-pecsétlője az Uj-teſtámentumnak.

Meg-iratta penig e' jelenéſi levelet az Iſten, a' Chriſtuſnak kedves Apoſtola által, János által; kit Theologuſnak nevez a' Gôrôg titulus; azaz: Iſtenről és Iſteni dolgokrol beſzéllônek: mert ki-váltképpen több Apoſtolok közôtt a' Chriſtuſnak Iſtenségéről, mind az ô Evangéliomának elején; Joh. 1. mind az ô közönséges levelében; mind penig a' Mennyei titkos könyvben, igen illendô és hüſéges-képpen ſzoll: annak felette az egéſz

Titkos könyvben Isteni látásokat, és Istenitito-
kat Isten által tött-bé.

Irta ezt a' könyvet, Domicianus *Császár uralkodásának vége felé*; *Christus menybe menetele után 64. esztendővel: melly Császártol ez Jánosis a' kereszтyéneknek akkori üldözések után Páthmos szigetiben számki-vettetet vala; holott e' titkos jelenések a' Christus akkori és mostani, vitézkedő Ecclesiáinak vigasztalására lőttenek és intésére; mint maga mondgya: Cap. 1. 9.*

RESZEI E' KŐNYVNEK.

E' kőnyv helyesen osztatik 3. részekre.

Az Első Része elől járo beszéd mind az 8-dik versig.

A' Masodik Része; e' könyvben vallolátásokat, és iővendő dolgoknak jelentését, kik az időtől fogva világ végezetig a' Christus Ecclesiáját következédő voltának, foglallya-bé: az elsö Résznek 9 dik versétől fogva az utolsó Résznek hetedik verséig.

A' Harmadik Részében vagyon e' könyvnek, és az egész Uj Testamentom

nak bé-rekesztő pecsételése; az utolsó részneк 8-dik versétől fogva, az utolsoig.

Tudnunk kelpenig hogy ez egész könyvben Hét látások vadnak.

I. Ki-ábrázollya nékünk a' Christusnak Királyi és Papi méltoságát; ugy-mint: a' ki láttatott járni a' hét gyertya tarytok, avag' Ecclesiák között: kiknek-is ugymint: az Asiai hét Gyülekezeteknek (holott ez János forgolodott) leveleket külön, külön irni parancsol; à v. 9. cap. 1. ad finem cap. 3.

II. Látás, jelenti az Istennek Uralkodo dicsőiséget, kit mutat ülni az ő királyi székin, és a' mellet állani egy Bárányt; melly széket huszon négy Vének és négy állatok környül vöttenek vala; az hét pecsétekkel bé-pecsételtetett könyvnek lásával, és azokkal a' csudákkal, mellyek mindenik pecsétnek fel-nyilása után lészнek vala.

III. Jelenésben vagyon; hét egy-más után trombitálo Angyaloknak látása, és a' trombitálások után következet dolgok: à cap. 8. ad 11.

IV. Jelenés, vagyon egy nehezen ſzűlő aſzſzonyi állatrol, és őtet mind a' puſztáig űldőző Sárkányrol; és a' Szenteket űldőző kęt Fene vadakrol; kik a' Sion hegyén állo Báránytol, ęs az ő 144000. ſzámbol állo ſeregétől meg-győzettetnek. cap. 12, 13, 14.

V. Látás, hét Angyaloktol, hét arany cséſzékből a' fene vadnak ſzékire ki-őntetett csapáſokrol. cap. 15, & 16.

VI. Jelenés; a' hét-fejű fene állaton; (az az: hét hegyekből állo városon:) űlő nagy paráznárol; Iſtennek arra a' Fene beſtiára kővetkezendő kemény itéletiről; és azon az itéleten a' Mennyei ſeregeknek győzedelmes énekéről. cap. 17, 18, & 19.

VII. Látás; a' Sátánnak ezer eſztendőkig valo meg-kőtőztetéséről, s'az után kővetkezendő dolgokrol; és eſmét annak ſzabadon valo el-ereſztetéséről, és egy Mennyei dicsőſséges városrol, s' az válaſztottaknak őrőkké valo abban lakáſokrol. cap. 20, 21, & partim 22.

ELSŐ RESZ.

Verſu I.

TITKOS JELENESE Ez ſzo nem titkos dolgoknak jelentését jedzi: mint Math. 11. v. 25. Eph. 3 v. 5. hanem ollyan dolgoknak jelenését, a' mellyek bizonyos idők el-mulván ſzűkséges-képpen meg-léſznek: mint maga ez versben Szent János magyarázza. Ezen ſzo az egéſz Kőnyvnek-is nevezeti: a' miképpen a' Propheták kőnyveiben-is haſonlo nevezetek vagy fellyűl-irások találtatnak. Eſa. 1. v. 1. Hoſ. 1. v. 1.

Kit az Iſten az az: Az Atya Iſten; a' Sz. Háromságnàk első ſzemélye.

Adott nékie az az: A' Jéſus Chriſtuſnak, a' menyiben Kőzben-Járo, és az ő emberi terméſzetire nézve: Mert a' menyiben őrőkkévalo Iſten, azon valoságu az Atyával és minden tudoſságu; de a' menyiben Kőzben-járo, vőtt az atyátol rendeléſt és parancsolatot, sőt embersége ſzerint oly titkos dolgoknak-is tudását, mellyek az ő Kőzben-jároi tiſztinek végben vitelére, és Eccleſiájának idveſségére ſzűkségeſek. Joh. 1. v. 6. és 3. 31. 32.

Hogy meg-mutatná Tudni-illik: nem csak halhato beſzéddel, vagy belső ihléſſel, mint az Apo-

ſtoloknak, és Prophétáknak hanem láthato látáſokkal-is, és a' dolgot ki-ábrázolo jelenéſekkel.

Az ő ſzolgainak Erti Jánoſt, és utánna valo Tanitokat, es minden időbéli hiveket.

Mellyeknek meg-kell lenniek hamar: E' ſzok néznek ezeknek a' látáſoknak az ő kezdetire, nem penig egéſz bé-tellyeſedésére, mert e' jelenéſekkel jelentet dolgok kőzzűl némellyek ſzintén utolſo itélet napjára tartatnak. 2 Pet. 3. v. 8, 9.

Verſ: II.

A' ki: Ugymint: Titok láto Iſtennek ſzolgája János Evangéliſta és Apoſtol.

Bizonyságot tőtt az Iſtennek igéjéről: E' ſzokkal az Apoſtol a' kővetkezendő látáſoknak Iſteni méltoságát akarván erősíteni és annak halloinak s' olvaſoinak ajánlani, elő hozza az ő elébbeni mind prædikállását, mind irását, kikben bizonyságot tőtt azokrol valamiket a' Titok jelentő Chriſtuſtol hallott, mint maga ſzoll. 1 Joh. 19. 35. & cap. 21. 24. & 1 Joh. 1. 1.

Es a' Jeſus Chriſtus tanu-bizonyſágárol: Az az: mellyet ő a' Chriſtus ſzeméllyéről, prædikállásáról, csudáirol, ſzenyvedéſiről, halálárol, és meg-dicsőittetéſéről tőtt; mint maga Péter-is ſzoll. 2 Pet. 1. 16.

Verſ: III.

Mert az idő kőzel vagyon: Itt a' kőzel valo időtt, és ezeknek a' meg-jelentet titkoknak bé-tellyeſedéſének kezdetinek idejét, és továbbá azt-is, mellyben a' hivek az Iſtennek őket ſanyargatokon valo itéletivel, és a' kővetkezendő nyomoruságoknak boldog ki-menetelivel, magokat hamar vigaſztallyák és erősítik. Máſ-képpen e' ſzolláſnak formája mondatik az utolſo naprol és orárol-is, melly kőzel vagyon; mert az emberekre hirtelenséggel találkozik. Matth. 24. 44. 2 Pet. 3. 13. Apoc. 3. 3.

Verſ: IV.

A' hét gyülekezeteknek: Tudni-illik, kik a' 2-dik versben nevezet ſzerént ki-jelentetnek. E' hét gyülekezetek elősőr a' ſzent Páltol voltak fundáltatva; de az után ez ſzent János által, ugy-mint ki minden Apoſtoloknál leg többet élt, épitettek és jobban, jobban erősitettek az Evangeliomi tiſzta tudományban, melly hét Eccleſiákon nem csak azok, hanem Chriſtuſnak minden egyéb gyülekezeti-is értetnek, mint ki-tetczik mindenik levelének bé-rekeſztéséből a' kinek fűle vagyon, s' a' többi.

Aſiában: Erti a' kiſſebbik Aſiát, melly mi tőllünk Nap-keletre vagyon, kit moſt Anatoliának, avagy Nátoliának hivnak, melly tartományban e' ſzep hires városok és Eccleſiák voltanak; kik kőzzűl némellyek ug'-mint: Epheſeus, Sárdis, Philadelphia, Tiberius Csáſzár idejében, Chriſtus Urunk ſzenvedéſe után nem ſok idővel, éczakai föld indulás miat el-romlottanak, a' többit peniglen avagy csak helyét, avagy helyén maradott kicsiny falucskáját a' Nap-keleti Anti-Chriſtus birja.

Attol a' ki vagyon, vala és léjendő: E' ſzokban az Atya Iſtennek őrőkké valo meg-változhatatlan

Istensége jelentetik-ki, ugy-mint: a' ki bé-foglallya az öröktől el-mult, most jelen valo, és orökké megállandoságot: kire az Isten maga amaz két szokban Eheje. Exod. 3.14. Es Jehova nézett, midőn az ő mgától valo Istenségéről, és örökké valo változhatatlanságárol szollot az O Testamentomi hiveknek.

Es a' hét lelkektől: Itt a'hét lelkeken nem a' választott Angyalokat értyük; mint némellyek: noha azok által-is az Isten, mint esközök által kegyelemnek és békeségnek jo-téteményit közli az ő hiveivel, hanem a' sok ajándéku Szent Lélek Istent. Hét Lelkeknek mondatik penig; mert az ő ajándékit e' hét gyülekezetekre olly bővön és tellyesen ki-öntötte volt; mint ha azok szintén annyi lelkeké volnának, melly meg-tetzik ebből-is; hogy e' könyvben e'hét lelkek, sohol elő nem számláltatnak azok közzül a'kik az Istent, avagy Bárányt látásban imádták; mint a' 4 állatok, 24 vének, minden Mennyei sergekkel eggyütt it cselekesnek. Innen ezen hét lelkek mondatnak a' királyi szék előtt égő hét lámpásoknak-is. cap. 4. 5. és hét szarvaknak, hét szemeknek-is: mert az ő sok-féle bölcseségével és ajándékival, kivált-képpen az Istennek királyi székit (melly az Ecclesia) világosittya és ékesiti: és továbbá a' Bárány Christusnak az ő erejét, és minden láthato bölcseségét jelenti.

Queritur: De miért hogy a' szent János a' Szent Lelket az Atyának és Fiunak közíben tészi, holott ő harmadik személy?

Responsio

Responsio: Azért mert az Apostol az Atyának jo-téteményiről, és tulajdonságirol akarván a' következendő versekben szollani, a' rendes beszédnek modgyához képest közeleb teszi azt, a' kiről szoll azokhoz, a' kiket ő rólla szoll.

Vers: V.

Ki amaz hű bizonyság: Igy mondatik a' Christus Esa. 55. 4. Apoc. 3. 14. mert minékünk az Evangeliomat, Istennél valo meg-békélésünknek bizonyság-tévő igát az ő Attyának kebeléből alá-hozta, és halál által meg-pecsételte. Joh. 1. v. 18. 1 Tim. 6. 13.

Első szülött a' holtak közzül: Igy nevezi a' szent Pál-is a' Christust, Col. 1. 18. Nem csak azért hogy ő volna a'hivek között első rend szerént, és azoknak fel-támadásának fő oka, hanem hogy azonak-felet halálbol valo fel-támadása után fellyeb valo dicsősségű-is, még penig emberi természeti szerént mint az O Testamentumbéli első szülöttek, minden utánnok következő atyafiakon fellyeb valok voltak, lásd 1 Cor. 15. 20.

Vers: VI.

Tött minket Királyokká: Lelki Királyokká, hogy lelki képpen uralkodnánk; a' bűnön és ez Világon, és a' meg-szabadulásnak lelki hálá-ado áldozattyát vinnénk az Isten eleiben, 1 Pet. 2. 5. 9.

Vers: VII.

Imé el-jött: Az az: El-jövendő: mert bizonyos az az ő el-jövetele, mint meg-volt volna; el-jó penig az

nig az utolſo napon az ő dicsőſségében, felhőben, mint királyi ſzékben ůlvén meg-itélni mindeneket, mint láttatott Dan. 7. v. 13. melly jővetelivel e' könyvnek-isbé-teliyeſedéſét véghez viſzi és minden prophetiákat bé-rekeſzt.

Meg-láttya őtet minden ſzem: Nem a' válaſztatott hiveknek, hanem a' meg-vettetteknek-is ſzámok, ugymint: az ő ellenſéginek és mind magát ſzemélyében s' tudományában, mind penig vallάſát s' tagait uldőzőknek.

A' kik őtet által űtőtték: Az az: meg-feſzitették, és meg-ölték, mint a' Sidok és a' pogányok ſzemélye ſzerént vélle e' földőn cselekedtenek; és moſtan-is az ő tagjaiban azont cselekeſzik. Véſzi ezt a' ſzot Zac. 12. 10. Hol ezen ſzok prophetiai modon Iſtenről mondatnak, és a' Chriſtuſra ugymint valoságos Iſtenre alkalmaztatnak.

Ugy légyen ámen: E' két ſzoknak meg-kettőztetéſe, a' Prophetának, és minden hiveknek a' Chriſtus el-jővetelinek nagy kivánságát jedzi, és mint hogy, Gőrög és Sido ſzo mind a' kettő a' pogány Sido hiveknek ebbéli kivánságának eggyező voltát jedzi.

Verſ: VIII.

En vagyok Alpha és Omega: E' ſzolláſnak formája vétetik a' Gőrög Abecéből, mert ſzent János Gőrög nyelven irt, kiben az A elſő az Ω utolſo bőtű kezdetet és végezetet jelent.

Kezdet és vég: A' valoságos Iſten és Chriſtus kezdetnek és végezetnek mondatik, nem csak azért hogy őrőktől-fogva ő minden teremtet állatok előt volt, és hogy azoknak el-muláſok után-is ugyan a' marad, Heb, 1. 11, 12. Hanem azért-is hogy ő minden teremtet állatnak ſzerzője és vége, vagy mint kitől vadnak, és kinek dicsőſségére vadnak mindenek, Prov, 16. 4. Rom. 11. 36. Eſa. 41. 4 & 44. v. 6.

Mond az Úr Iſten: Tudni-illik a' Chriſtus; ki itt ſzent Jánoſnak meg-jelent, és kiről e' felső verſis ſzoll, ki az Atyával egyenlő Iſten lévén, mint itt a' következendő 11, és 13. verſekben, és cap, 22. 13. Es tulajdonságokkal és nevezetekkel világoſon tiſzteltetik.

Verſ: IX

En János: Itt kezdetik már maga a' Titkos Jelenés ez könyvnek, 2-dik Réſze holot az Apoſtol ki-fejezi azon nevet a' Prophétáknak, ugy-mint: Danielnek és egyebeknek ſzokáſok ſzerént, kik haſonlo jővendő láráſokban, néhol, néhol neveket ki ſzokták fejezni, efféle látáſoknak bizonyos voltának nagyobb erőſſitésére.

Valék Páthmos ſzigetben: E' ſzigetetske vagyon egy Tenger között; egy azok közzűl kiket a' Mediterraneum Tengerbe Csikládeſnek hivnak, melly ſzigetbe ez Apoſtol Domicianus Csáſzártol ſzámkivettetett volt, az Evangeliomért mint maga irja, Láſd Euſeb. Hiſt: Eccl: lib. 3. cap: 16.

Verſ: X.

Valék

Valék lélekben: Az az, a' Szent Lélek által elménnek és értelmemnek el-ragadásában, mint Péternek-is történt, Act. 10. 10. Pál-is maga felől mint bizonyittya, 2Cor. 12. 2. és mint a' Prophétákkal-is hasonlo látásokban szokot vala az Isten cselekedni.

Az Urnak napján: Azaz, az Hétnek első napján, ki ugy mondatik; mert a' Ghristus azon nap támadott-fel halottaiból, ez a' nap volt a' Szombat helyében azimmár meg-tért akkori keresztyénektől az Urnak kivált-képpen valo tiszteletire rendelteret; mint ki-tetczik Act. 20. 7. 1Cor. 16. 2. Melly napon ez szent János Isteni elmélkedésekben foglalván magát; mivel hogy ott Istennek láthato gyülekezete nem volna; e' látást e' szent napon látta.

Mint a' trombita szo: A' Christus szavának éles és hangos voltát hasonlittya a' trombita szohoz, melly messze hallatik, és harsogásával kit kit a' figyelmetességre indit, ugy szent Jánost-is, noha hátul tetczet néki szollani, halhato értelmes beszédével e' szent látásoknak meg-eszmélésére inditotta.

Vers: XI.

1. *Ephesusban:* E' város volt kissebbik Asiának fő városa a' Jonicum Tenger mellet. hol szent Pál sokáig prædicállott, és az Istennek számára valoban szép gyülekezetet-is fundált, Act, 19. 1. melly gyülekezethez igen idvességes és titkos Levelet-is irt.

2. *Smirnában:* Ez város-is Iconiumnak Tengere mellet valo nevezetes Portussa volt, valamennyére Eszakra

Eszakra hajlob mint Ephesus, kiről a' Szent irásban egyébût nevezet nincsen.

3. *Pergámumban:* Ez város a' kissebbik Asiának eggyik részének fő városa volt, holot az Atticus Királyoknak lako helyek volt, és minek utánna Görög Ország a' Romaiaknak birodalmok alá holdolt, azon városban pogány Tisztarto-is a' Császártol tartatott: a' város azért sok gonoszsággal törvénytelenséggel, szabados paráznasággal és bálvány imádással tellyes lévén, a' sátánnak királyi székinek mondatik, mert az Æsculapius istennek neve alat, a' sátánnak Templomban adatott szozati (Oraculumi) voltanak, de azért végtére az Apostolok által a' Christusnak Ecclesiája ott-is gyülekezvén, sok szenyvedéseket, és üldözéseket, kivált-képpen a' pogányoktol szenvedet.

4. *Thyatirában:* Ez város Misiának Mecedonia felől valo részéről leg végsőbb város volt, Pergamomhoz Dél felől közel helyheztetve, a' honnan valo volt a' bársony áros aszszony Lidia, kinek az Isten szivét meg-nyitá a' szent Pálnak tanitására, Act. 16. 14.

5. *Sárdisban:* Ez város Lidia tartományának nagy és derekassabb városa volt, holot régenten lako helye volt Crésus Királynak-is. Ebben-is Istennek szép Ecclesiája volt, de végtére a' Tanitoknak egyenetlensége miat el-fogyatkozott.

6. *Philadelphiában:* Ez volt Mysiának városa, Sárdistol és Thyatirától nem messze, ki az ő első

építőjé-

épitőjétől az Attalus Philadelphuſtol, Philadelphiának neveztetett, melly város a' gyakorta valo főld indulások miat nem ſokká virágzott, és épületében ſok kárt ſzenvedet, de ott-is az Iſten Eccleſiájának, és Evangeliomának ideig ſzállás adatott.

7. *Laudiciában:* Ez Phrigiának igen gazdag és hires városa volt, a' Lycus folyo-viz mellet Coloſſétol nem meſzſze, kiről emlékezik az Apoſtol-is Col. 2. 1, & 4. v. 16.

Ez hét Eccleſiák mind az O, mind az Uj Teſtamentomi Eccleſiáknak példázati, mint ki-tetzik az ide aláb valo Táblából.

Verſ: XII.

Látni a' ſzozatot: Az az; azt a' ſzemélyt, a' kié az a' ſzozat vala.

Hét arany gyertya-tartokat: Ez hét arany gyertya-tartok jedzik a' meg-mondott hét Eccleſiákat, mint maga a' Szent Lélek magyarázza, v. 20. kik Iſten előtt mint arany, bőcſeſek voltak. E' nevezet vétetik penig haſonlatoſságban az Iſten ſátorának belső réſzében valo arany gyertya-tartoktol, kikben éjjel nappal ſzűntelen a' Papok által kellet olajnak égni világoſitáſra, Lev. 24. 2. kik ábrázolták ott-is a' Szent Léleknek világoſito ajándékit, és a' Papi tiſztben lévőknek mind igének, mind a' Sácramentomoknak ki-ſzolgáltatásában valo hűségeket, melly a' Chriſtusban már egyedűl mint Uj Teſtamentumi fő Papban bé-tellyeſedet, ugy-mint: ki minden Eccléſiáknak feje, és gondviſelője.

Verſ:

Verſ: XIII.

Haſonlatoſt az Embernek Fiához: A' Chriſtuſhoz tudni-illik, ki az Evangeliumban ſok helyeken igy neveztetik, itt penig az Ember Fiához haſonlatoſnak mondatik; mert nem tulajdon ſzemélyében, hanem látásban jelent-meg, mint régenten Danielnek-is, Dan. 7. v. 13.

Talpig valo hoſzſzu ruhaban: Tudni-illik a' melly tulajdonok vala a' Papoknak mint meg-tettzik, Exod. 28. 4. & 40. cap. 39. 27.

Ez fel-övedzet az ő csőcsinél arany övel: Ez papi öv, és annak arany volta haſonlaképpen vétetik az O Teſtamentumi papi öltözetekből, melly övek a' fel-ſzentelt Papoknak jeles és méltoságos tiſzteiknek mutatoi voltanak, és a' Szent Léleknek belső munkáinak jelenségi, mellyet jedzet a' csőcsnél valo fel-övedzés.

Verſ: XIV.

Az ő feje és űſtőki fejérek mint a' fejér gyapju és hó: E' látás az Atya Iſtent ábrázolta régen Danielnél, Dan. 7. v. 9. melly haſonlaképpen a' Chriſtuſt ugy-mint: az Atya Iſtennel egyenlő Iſtent az ő örökkévaloſága és örökkévalo bőlcseſége ſzerént itt-is jedzi: mert a' régiſégnek jegye a' fejérſég, mellyben hoſzſzu idő és a' hoz illendő bőlcseſég vagyon.

Az ő ſzemei mint a' tűznek lángja: E' következendő ábrázoláſok nagyub réſzre vétetnek a' Danielnél-is 10. v. 6. kikben a' meg-jelent Chriſtuſnak, minden-tudo, és mindeneket által nézö, világoſſan meg-viſ-

meg-viſgálo Iſteni vigyázáſa értetik, kivel mind az Eccleſiák Angyalinak, mind abban lévő hiveknek-is ſziveket viſgállya: mint maga ſzoll: ide aláb, cap. 2. v. 18, 19, 23.

Verſ: XV.

Es az ő lábai haſonlatoſok a' tiſzta meg-olvaſztatott ſárgarézhez: A' Görög ige Libánus hegyéből valo érczet tészen, ha penig a' Libánus jedzésére magyarázzuk, fejér ſzinű finum olvaſztott rezet téſzen, mint haſonlo láttáſt-is hoz elő Ezech. 1.7. Dan. 10. v. 6. mely rézen a' Chriſtuſnak álhatatos es győzhetetlen erőſsége rajſzoltatik-ki, ugy-mint: kinek vigyázáſa és birtoka ellen ſenki nem álhat, és az ő Anyaſzentegyházában lévő hiveknek kárt nem tehet.

Az ő ſzava mint ſok vizeknek ſzava: Kő-ſziklákrol ſebeſſen le-folyo vizeknek zugáſához haſonlittya a'Chriſtus ſzavát, kinek igéjét ſenki-is meg nem tartoztathattya, és kinek ereje minden nyelvek és népek közőtt, hatalommal által foly, mint az Angyal a' vizeket maga magyarázza. Apoc. 17. v. 15.

Verſ: XVI.

Hét csillagokat: E' csillagok jedzik, a' hét Eccleſiáknak, hét Angyalit, avagy a' gyülekezeteknek vigyázoit, mint ki-tetzik e' cap. v. 20. csillagokhoz haſonlittatnak penig a' Tanitok, mert mint a' csillagok étzaka világoskodnak, és mind vizen, mind földön jároknak világokkal ſzolgálnak, ugy azok-is

azok-is tudományokkal, és életekkel az Eccleſiákban fénlenek, mellyhez képeſt az égen fénlő csillagokhoz haſonlittatnak még holtok után-is, Dan. 12. v. 3.

Tartván az ő job kezében: A' hét csillágok a' Chriſtuſnak job kezében tartatni mondatnak, mert ő küldi, igazgattya, és oltalmazza Iſteni hatalmával a' gyülekezeteknek Angyalit: ſőt azok által hatalmas az embereknek ſzivekben, ugymint kinek arra-is vagyon hatálma; hogy őket meg-dorgállya, hatiſztekben fogyatkozás léſzen: mint meg-tetzik, cap. 1. v. 2, & ſequentibus.

Az ő ſzájából két élű éles fegyver: Tudni-illik ſzájából ſzármazott, igéjének hathatosága, kit végh-hez viſzen, igéretek, vigaſztaláſok, fenyegetéſek, dorgáláſok által, mint meg-tetzik, cap. 2. v. 19. & cap. 19 v. 15. Item, Eph. 6. v. 17. Heb. 4. v. 14.

Mint a' Nap fénlik az ő erejében. Mint hogy a' Chriſtus igaſságnak napja, Malac. 4. illendőképpen dicsőségéhez képeſt haſonlittatik a'napnak délſzinben valo erejéhez, avagy világához: mint a' hivek-is ugy-mint tagok az őrők élethez képeſt, Matt. 13. v. 43.

Verſ: XVII.

Esém lábaihoz mint a' holt: Ez esés a' látáſnak csudáiatos volta miatt volt, mind becsűlettől, mind félelemből, mint Daniel-is cselekedet, Cap: ſui. 8. v. 8. & 10. v. 8.

Verſ: XVIII.

Es az élő: Előnek és holtnak mondattatik Christus, mert meg-holt vala test szerént, de él m és örökké lélek szerént, az az, Istensége szerént.

Es birom a' pokolnak és a' halálnak kulcsait. kulcsokon, a' halálon és poklon valo hatalmát csed a' Christusnak, kiből az ő hiveit ki-szabadi ta, és az ő ellenségeit bé-rekeszti, és kinek talma vagyon mind a' testet, s' mind a' lelket geh nára vetni, láss Esa. 22. v. 22. Matth. 10. 28.

Vers: XIX.

Ird-meg a' mellyeket láttál: Tudni-illik e' l sokban nem azokat, a' mellyeket láttál az én mentemig, hanem a' mellyeket láttál, s' látz-is stan, e' jelenésben. láss Apoc. 1. v. 1.

Es a' mellyek vadnak, és a' mellyek lésznek e utánna: A' mellyek vadnak, az az; a' hét m mondot Ecclésiáknak jelen valo állapattyokhoz pest, mellyekről én majd néked irni parancsol kik léendnek ez után, tudni-illik a' mellyek a' vetkezendő látásokban e' könyvnek végéig m iratandók.

MASODIK RESZ.

Vers: I.

AZ Ephesusbéli gyülekezet Angyalának: Az clesiáknak tanitoi, avag' vigyázo pásztori m datnak Angyaloknak, mint a' Propheták és a' pok-is néhol a' Szent irásban, mert ők Istentől dőt kő

A' Szent János Mennyei Jelenésében lévő hét levelek, mellyek meg-annyi, ugy-mint: hét Ecclésiákhoz irattak, teremtéstől fogva egész világ végezetig ki-terjedő Ecclésiákra alkalmaztathatnak.

Az Ecclésia avagy ó-Testámentomi, avagy uj-Testámentomi. Mind a' kettőnek penig szintén azon hét állapoti találtatnak fel, miknemüket a' hét levelek le-irnak.

O Testamentomi Ecclésiának 7. állapoti ezek: 1. Világ teremtésétől fogva, a' viz-özönnek végeig ki foglal-bé; 1657. esztendőket. Mondathatik viz-özön előt valonak. 2. Viz özöntől fogva az Ægyptom. béli szolgálatig, ki foglal bé: annos 463. Mondathatik Pátriarchai állapatnak, 3. Az Ægyptomi szolgálattul fogva a' népnek Canahámban valo meneteleig, ki-foglal-bé. 470. esztendőket, kit mondhatni szolgai bujdoso állapatnak. 4. Canahámban bé-menetelétől fogva Salamon Templomának épüléseig, melly foglal bé: 447-esztendőket, kit biroi, királlyi állapatnak mondhatni. 5. Az Templomnak meg-épitésétől fogva, a' Babylloniai fogságnak végeig, melly hetven esztendőkig tartott, melyben foglaltatnak bé; 493. esztendők, kit királlyi s' szolgai állapatnak mondhatnak. 6. A' Babylloniai fogságnak fel-szabadulásától fogva, a' Macabæusok idejekig, mely bé-foglal 456-esztendőket, e' mondattathatik fő rendek uralkodoi állapatnak. 7. A' Macabæusok idejétől fogva, Jérusálemnek és az egész Sidoságnak Titus Vespásiánus által valo el-pusztitásáig, mely bé-foglal, 234-esztendőket. E' mondattathatik hűttűl el-szakadott (el-fajult) állapatnak.

Az Uj-Testamentomi Ecclesiának világ végezetig tarto, egy-más után következő hét állapoti ezek.

1. Christus Urunk Menyben menetele után az Apostolok által a' Pogányoknak az Evangeliomra valo hivataloktol, és az Anyaszentegyházban bé-jövetelektől fogva a' nagy Constantinus Császár haláláig, melly lőtt anno Christi nati. 337. 2. Constantinus halálától fogva, az Anti-Christusnak tellyes ki-nyilatkoztatásáig, mely foglal-bé; 340-esztendőket. 3. Az Anti-Christusnak ki-nyilatkoztatásától fogva Urunk 1000. esztendejeig. 4. Urunk esztendejétől fogva az Evangeliomi tudománynak a' Protestánsok által ujjobban helyére állatásáig, mely lőtt; 1529. esztendőben. 5. Ettől fogva a' Sátánynak meg-kötözéseig, a' melly üdők lésznek. 6. A' Sátánynak kötözésétől fogva annak el-oldoztatásáig. 7. Ettől fogva itilet napig.

E' két Testamentomi Ecclésiáknak hét rendbéli állapati és ez Jelenési, 7. levelek között, hogy szépőszve hasonlodás lehessen, nézd-meg imé' következendő táblát.

	1.	2.	3.	4.
ó-Test.	Ephesumi levél viz-özönig valo állapat. 1657.	Smyrnai levél Pátriarchai állapot. 463.	Pergamomi levél, szolgai bujdso állapat. 470.	Tyatriumi levél Biro királlyi állapat. 447.
Uj-Test.	Pogányok Evangeliomi hivatal után Elődedi Ecclésia.	Constantinus halálig valo állapattya az elődedi Ecclésiának. 337.	Constantinus halálától fogva, az Anti Christusnak tellyes ki-nyilatkoztatásáig. 340.	Az Anti-Christusnak ki-nyilatkoztatásától fogva az Urnak 1000-esztendejéig.

	5.	6.	7.
ó-Test.	Sardisbéli levél királlyi szolgai állapat. 493.	Pheladelphia levél sok fő rendbéli birodalmi állapat. 456.	Laodicea. El-fajult hittűl el-szakadott állapat- 234. esztendőkig.
Uj-Test.	Az Evangeliomnak ujjonnan helyre állatásától fogva. 1529. A' Sátánynak meg-kötözéseig anni. 1000. Apoc. 20. v. 3.	A' Sátánynak meg kötözésétől fogva annak el-oldoztatásáig. Apoc. 20. v. 4. 7.	A' Sátánynak el-oldoztatásától fogva, utolso itiletig valo állapat.

dôt kôvetek, a' népnek tanitására, intéſére s' vigaſztalására, láſd Jud. 2. 1. Hagg. 1. 13. Malac. 2. 7. nem ért penig az Angyal nevezetin csak egy-házi ſzolgát, hanem annak az Eccleſiának tanitoinak és igazgato ôreginek gyûlekezetit, mint meg-tettzik Act. 20. 17, 28. nem-is hozhatni-ki e' helyből a' Pápiſtai Pûſpôkôknek méltoságát, mert Epheſusban nem csak egy volt, nem-is ugy az egy a' tôbbin uralkodot mint moſt, a' Szent Lélek-is nem csak egynek ir; hanem az egéſz gyûlekezetnek, mellyet réſz-ſzerént dicsér, réſz-ſzerént meg-fed, réſz-ſzerént rolla jôvendôl.

Ki az hét arany gyertya-tartok kôzôt jár: Erti a' Chriſtuſt, kinek gondgya vagyon az Eccleſiáknak lelki világoſitására, és ékeſitéſére, és azoknak jo rendben valo igazgatására. Nem ugy mint-ha teſtſzerént mindenût jelen volna, mert a' nem ſzûkséges, nem-is leheteséges, hanem hogy az ô kegyelme, Lelke, és igéje által azt mindenkoron világoſittya, birja s' ékeſiti; Matth. 18. 20. Sôt igéreti ſzerént lás haſonlót, Lev. 26. v. 12.

Verſ: II.

Tudom én a' te cselekedetedet: Azaz, mindazt, a' mit jol, mind azt a' mit gonoſzul cselekedtél, mint meg-tettzik a' kôvetkezendôkbôl. Itt penig a' Chriſtus ſzoll; nem csak puſzta eſméretről; hanem olly tudományrol, melly a' joknak jutalmazásával, a' gonoſzoknak meg-feddéſével, mint Iſteni mun-

kával eggyûvé foglaltatott: mint ki-tetzik a' tôbb levelekbôl-is.

A' te sulyos terhes munkádot: Dicséri az Ur ez Angyalnak álhatatos munkáját, a' tanitásban és intésben, mint az Apostol szóll másutt-is, 1 Tes. 5. 12. 1 Tim. 5. 17.

A' te szenvedésidet: Mellyeket az Evangeliom Tudomány mellet az én nevemért az üldözôktôl el-szenvedtél, mint a' harmadik részbe magyarázza.

Es hogy el nem viselhetted a' gonoszokat: Kik az én gyülekezetemet hamis tudománnyal, és gonosz élettel meg-botránkoztattyák; és ezekkel dicsiri a' Szent Lélek annak az Angyalnak mind a' Tudomány s' mind az Ecclesiai fenyitték mellet valo buzgosagát, mint meg-tetzik a' kövétkezendôkbôl.

Vers: IV.

De vagyon feddésem ellened: Meg-dicséri a' Christus az Ephesumbéli Angyalt, de azonban: mint a' gonoszságot nem szerető Isten a' gonoszt el-nem szenvedi. Dicséri benne azt hogy kivált-képpen a' hamis tanitokat nem szedvedheti-el, hanem meg-probállya és hazugoknak lenni találllya, de azonbá a' benne valo fogyatkozást-is el nem titkollya.

Hogy amaz te elébbeni szeretetedet el-hattad: Azaz, hozzám valo szeretetednek elébbeni buzgoságából származott szorgalmatos magad gyakorlását tisztedben az én Ecclesiám mellet, kinek tanitásában és igazgatásában azon nyomban járo buzgossággal meg-kellet volna maradnod.

Vers:

Vers: V.

Emlékezzél-meg azért honnan estél-ki: Az az; minémû nagy buzgoságbol, és vigyázásbol estél és változtál nagy vigyázatlanságra.

Es térj-meg: Tudni-illik a' te elsô szolgálatodnak buzgoságára. Mert az Angyal mindenestôl a' Christushoz valo szeretetbôl, és hitbôl ki nem esett volt, mint meg-tetzik a' Christusnak dicsiretibôl, v. 2, 3. hanem a' buzgoságnak csak grádicsát hatta volt-el.

El-jövök hamar: Látogatásommal és tanito s' felserkentô ostorommal, mely viszont elébbeni buzgóságodra meg-tanit, és fel-serkent.

Meg-inditom a' te gyertya-tartodat az ô helyéről: Erti a' gyertya-tarton az Ecclesiát, mint meg-tettzik Apoc. 1. v. 20. A' honnan meg-tetzik hogy; az Angyallal eggyût az Ecclesia-is azon elébbeni szeretetnek el-hagyásában esett volt, mellyre a' Christus a' fenyegetés által viszont fel-serkenti. Mert noha a' Christusnak gyülekezete soha el nem fogy, Matt. 16. v. 18. De azért egy hellyból más hellyben a' láthato Anyaszent-egyház plántáltatik; mint Urunk-is a' Sidokat fenyegeti. Matth. 21. 43. és mint azon Ecclesián-is, s' tôbbeken-is meg-esett, mint ma szemünkel láttyuk.

Vers: VI.

A' Nyicolaitáknak cselekedetit: Ez Nyicolaiták, mint némely régi Tanitoknak tetzik, származtak amaz hét elsô Diáconusok közzûl valo Nicolaustol,

colaustol, kiról emlékezet vagyon Act. 6. 5. ki a' tőb Diaconusok között a' Christus tudományának tisztaságától el-fajult volna, és a' paráznaságot bűnnek nem tartván, a' feleségeknek közönséges voltát tanitotta volna, és a' Christus tudománya alat-is a' bálványoknak szenteltetett ételben enni szabadosnak itélte. Némellyek más Nicolaustol származtaknak lenni mondgyák. Elég az hogy mind tudományok, mind cselekedetek Isten előtt utálatos volt, és dicsiretes volt az, a' ki azt gyűlölte. vide Eusebium, lib. 3 cap. 26. Irenen: lib. 1. cap. 7.

Vers: VII.

Kinek van füle az halláſra hallya: Igy szollott Idvezitőnk másut-is, Matth. 13. 43. Marc. 4. v. 9. melly szolláſnak formájából ki-tetzik, hogy az Ephesumi Ecclesianak, és annak Tanitoinak példája alatt: egyéb Ecclésiákra, és Tanitokra-is tartozik az Urnak e' fenyegetése.

A' győzedelmeſnek adok enni az életnek fájáról: Vétetik ez igéret a' földi Paradicsomnak közepette valo élő fárol, Gen. 2. 9. melly Paradicsom volt árnyéka, avagy ábrázattya a' válaſztattaknak egi lako helyének, Luc. 23. 43. 2 Cor. 12. 24. Az életnek penig fája volt árnyéka a' Christusnak, ugy mint: Lelki életnek kut-fejének, kivel örökké valo közösüléſek léſzen, kik a' hitben meg-állanak mint ide alább is a' Mennyei Jerusálemben ezen élet fája plántáltatotnak lenni mondatik, cap. 22 v. 2. v. 8. vide supra.

Ver

Verſ: IX.

Tudom a' te ſzegénységedet: Mellyet az üldözés miat kűlső javaidnak el-prædálásában szenvedtél.

Gazdag vagy penig: Lelki és Mennyei ajandékokkal, mellyet semmi üldözők tőlled el nem vehetnek, Matth. 6. 19.

Es káromkodáſokat azoknak: Kik a' Christust, mint valami ujitót, az ő Ecclesiáját, mint a' Mosestől el-pártolo és törvénynek ellenségét, és háboruságot inditokat káromlanak; mint az egész Evangeliombol, az Apostolok cselekedetiből ki-tetzik, és kik ezen fedel alatt; a' keresztyénséget üldözik, láſd Act. 13. 50 & 14. 2.

Kik Sidoknak mondgyák magokat lenni: Az az; kik dicsekednek abban hogy Sidok és az Isten népét üldözvén, magokat a' törvénynek buzgo szeretőjének lenni murattyák. láſd Rom. 2. 17. & sequen.

De nem azok: Az az; nem igaz Sidok; nem titkon és lélekben valo Sidok, nem szivnek környűl-metéléſében valo Sidok. Rom. 2. 29. kiknek dicsiretek Istentől volna: nem-is Abrahámnak igaz fiai, mint ők itélik, hanem az ördög atyának fiai, kinek munkáit követik, mint a' Christus szol. Joh. 8. 39. & seq:

De a' ſátánnak Sinagogái: Az az, gyülekezete, mert a' sátán hivja azt, és az ő akarattya szerént üldözi a' Chistusnak hiveit az.

Verſ: X.

Ne fély ſemmit azoktol a' mellyeket ſzenvedendő

vagy: Tudván a' Christus tovább valo szenvedését-is ez Angyalnak, biztattya ôket azoknak félelme ellen, hogy se ô tôlle a' miat el ne szakadgyon, se tisztiben hátra ne állyon.

Imé az ördög: Az ô eszközi által; ugy mint: a' hamis tanitok, és tyrannusok által, kiket ô fel-támaszt és indit arra.

Némellyeket közzületek a' tömlöczben vét: Jövendôli a' Christus vallása mellet valo fogságokat némelly Smyrnabéli hiveknek, mellyben mindenféle gyalázatokat, és kereszteket, a' Christus tudománya mellet szenvednek.

Hogy meg-késírtessetek: Az az, meg-próbáltassatok jol az igalságban valo álhatatosságban.

Lészen nyomoruságtok tiz napig: Némellyek a' tiz napot számállyák tiz esztendôkre; a' mint a' Szent irás néhol a' napokon esztendôket ért, Num. 14. 34. és a' tiz esztendôket vészik Trájánus Császár alatt tiz egész esztendôkig tartot kegyetlen üldözéséről a' kereszttyéneknek ki-ke' levélnek ki-adása után nem sok idô-mulva kövétkezének. Némeljek e' tiz napot vészik az üldözésnek rôvid idejéről, melly hamar el-mulik, és nem sokáig tarto; melly értelem helyesebb-is, mert itt a' Christus vigasztalást szoll a' keresztt alatt nyomorgo gyülekezetnek, és annak Angyalának, lás hasonlót Hos. 6. 2.

Légy hû mind halálig: Az az; vagy mig magad halált nem látz: vagy mig azoknak a' nyomoruságoknak végelészen hozzám valo hûségbe állý-meg.

Életnek

Életnek koronáját: Az az, örök életet, melly ugy neveztetik a' pállyában futoknak akkori idôbe szokott meg-koronáztatásoknak hasonlatosságárol, lásd: 1 Cor. 9. 25, 26. 2 Tim. 4. 7, 8. 1 Pet. 5. 4.

Vers: XI.

Nem bántatik a' második haláltol: A' második halált tészi ellenében az életnek koronájának, melly nem egyéb, hanem az örökké valo kárhozat; Második penig; mert mi-képpen az elsô halál a' lélekneka' testôl valo el-válása: Ugy a' második az egész embernek Isten dicsôségétôl valo el-válása, és el-vettetése; ki-mondhatatlan lelki kinoknak szenvedésével eggyûtt, mint ezen szent János ide alább magyarázza, cap. 20. 14. & 21. 8.

Vers: XII. *Lásd az elsô részben valo jedzést.*

Vers: XIII.

A' hol van a' sátánnak széki: E' város neveztetik sátán székinek, mert ott kivált-képpen valo örködôgi mesterségével a' bálványozás, és a' kegyetlenség által uralkodott: mint ide alább a' Sárkánnak hét fejein és tiz szarvain jobban meg-tetzik.

Antipás az én hû tanu bizonyság tévôm: Ez Antipás felôl méga' régi Historicusoknál-is nem olvashatni; hanem a' szent irásban ez egy helyen; meg-tetzik, a' kövétkezendôkbôl, hogy avagy lelki Tanitoja, avagy igazgato véne volt annak az Ecclesiának, ki a' Christus tudományának igasságát halálával pecsételte-meg; és több Ecclesiáknak gond-viselôinek például tétetett. A' neve Görög

név, tészen mindenekkel ellenkezőtt, mellyhez hasonlót a' szent irásban nem találunk.

Vers: XIV.

Kik a' Bálám tudományát tartyák: E' Bálámról láss-meg Num. 22. 23. & 24. cap. Kinek az Isten nem engedte-meg hogy az ő népet meg-átkozza, hanem inkáb hogy meg-áldgya, kinek tudománya volt a' bálványozásnak, és a' paráználkodásnak szabados volta; mellyel az Isten népét megbotránkoztatta, láss, 2 Pet. 2. 15. & 16. Jud. 11.

Vers: XV.

A' kik tartyák a' Nicolaiták tudomanyokat: Az az; miképpen az Izraéliták a' Bálámnak tanátsa által, a' bálványozásra, és paráználkodásra vetemettenek; ugy vadnak a' te gyülekezetedben-is kik a' Nicolaiták tudományát tartván mind a' kettőt szabadosnak lenni tanittyák, vide supra v. 6.

Vers: XVI.

Térj-meg mert el-jövök az én szájamnak tőrével: A' Christus szája fegyverének mondatik az ő igéjében le-tött fenyegetése, mellyel az engedetlen szíveket hasogattya, és az ő lelkének belső ereje, kivel a' sziveket-is hamar meg-hattya. láss, Esa. 49. v. 2. Eph. 6. 17. Heb. 4. 12.

Vers: XVII.

Az el-rejtet mannából: Ez igéret néz hasonlatosság szerént a' Frigy-ládában bé-tétetett, és a' sátornak leg szentségesebb hellyére helyheztetet mannára: mint olvassuk Exod. 16. 33,34. melly mannaakkor a' Christust ugy-mint: életnek kenyerét az ő idejében el-jövendőt jedzette, mint meg-tettzik, Joh. 6. 31. Itt azért a' mannának neve alatt igértetik a' Christussal valo leg-közeleb közösülés, és minden lelki jo-tétemenyének reánk valo intézése, mellyek e' bujdosásnak helyén lelkünknek mannái avagy kenyeri.

Fejér választo követ: Ez kő jegye a' Szent Léleknek, ki az lelki esméretben az Atyának választásának bizonyságát tészi-le, es hogy az hit-által a' Christusnak érdemeért, az Istennek itéleti alatt bátorsága lehet annak, 2 Cor. 1. 12. Ez hasonlatosság vétetik a' Gőrőgőknek és Romaiaknak szokásoktol, kik az itélet tételben fel-szabadultaknak adtak bizonyságul fejér követ: a' sentetiáztattaknak penig fekete követ.

Uj fel-iratott nevet, mellyet senki el nem olvashat hanem csak a' kié: Ez uj nev nem más, hanem a' Christus, kiről az hivek neveztetnek, és kinek neve alatt, a' Christusnak őrőkősi lésznek, melly névnek hasznát, és erejét más nem tudgya hanem csak az, a' kinek az adatott, hogy tudgya azokat, kiket Isten ajándékozot néki, láss Joh. 14. 17. 1 Cor. 2. 9,10,&c.

Vers: XIX.

Es az utolsókat, mellyek többek az elsőknél: Ez Angyalnak tisztiben valo naponként nevekedését jedzik a' szok.

Vers: XX.

A' Jezabel aſzſzonyt: Némellyek értik ezen az aſzſzonyon a' Nicolaiták ſectaját, mint ide aláb. is, cap. 17. a' Babilloniai paráznán értik az Antichriſtuſnak bálványozo egéſz uraságát, de mint hogy már a' Chriſtus kétſzer emlékezet e' ſecta felől; Azért inkáb más eretnekſég értetik; ugy-mint, az Iſten Prophétáit kergető, és az Izrael népét, a' Bálnak tiſzteletire indito Jezabel aſzſzonynak képezeti alat, azokat, kik a' kereſztyénſég között annak nevezeti alat mind ezeknek ſzabados voltát tanitották.

Verſ: XXI.

Adtam néki időt hogy meg-térjen: A' Chriſtus még az ő ellenſégit-is várja bizonyos idő ſzerént a' meg-téréſre.

Az ő paráznaságából: Mind teſtit, mind lelkit ért, a' mint ki-tetczik a' következendőkből.

Verſ: XXII.

Imé én vetem őtet az ágyra: Terhes és ſullyos betegſégnek ágyában, ugy-mint; ki ennek előtte néki gyönyörűſégére volt, moſt immár légyen bűntetéſére, és ſzomoruságára, mind magának, mind vélle paráználkodonak, a' mint következik.

Verſ: XXIII.

Es az őfiait meg-ölőm halállal: A' mint a' Jezabelnek Achabtol valo fiait, Iſten tetſzéſe ſzerént a' Jehu Király meg-ölé: igy a' Chriſtus fenyegeti hogy az aſzſzonynak, és az őtet követőknek minden maradékát halállal meg-öli.

A' k

A' ki tudakozom a' veséket és a' ſziveket: E' maga le-irását Chriſtus azért cselekeſzi, hogy a' Jezabel tudományát követőinek és annak elől-jároinak fedelét nyilván valonak lenni jelentse, ugy-mint: ki a' lelki titkoknak, ha ſzintén az emberek máſok előt el-rejtenék-is, magyarázoja és Világra adoja: és mint hogy a' kereſztyéni ſzabadság alat a' megnevezett gonoſzságban belső-képpen voltanak, azért Chriſtus jelenti hogy az ő minden-tudosága ſzerént a' belső veſzedelmes titkokat-is érti, láſd Pſal. 7. 10. Jer. 11. 20. Act. 1. 2, 4.

Verſ: XXIV.

A' Sátánnak mélységét: Az az: Emberektől végére mehetetlen, és ſetétségre vezető titkait a' Sátánnak e' kárhozatos tudományban, kit a' Szent-Lélektől ſzármazotnak lenni itélnek ugyan és máſoknak-is ugy ajánlyák; de azonban a' Sátánnak titkos meſterſége ſzerént, mélyſéges ravaſzsággal máſokat meg-csalnak.

Nem eſmérték: Lelki vigyázatlansággal vádollya őket a' Chriſtus, ugy-mint: kik a' gonoſzt eſzekben nem vötték, nem-is értették; ſőt inkáb a' Sátánnak gonoſz meſterſégének naponként valo gyakoroltatását az Iſten gyülekezetiben jonak lenni itélték.

Verſ: XXVI.

Az én dolgaimat: Iſten dolgai az embereknél, az ő parancsolatinak meg-tartáſa, és tudományában valo álhatatoſság: mint a' hit-is Iſten dolgának mondatik. Joh. 6. 29.

Adok

Adok néki hatalmat a' pogányokon: E' mondás vétetik. Psal. 2. 8. Holott az Attya Istennek az ő Fiához a' Christushoz tőtt igéreti hozatik elő; mellyben a' Christus gyűlekezetinek-is álhatatos tagjai bé-foglaltatnak. Pogányoknak nevezi a' Szent Lélek az Ecclesiának ellenségét, kik a' Christus kivűl lévén az Ecclésiát űldőzik.

Vers: XXVII.

Es legelteti őket vas-veszszővel: E' mondás-is azon Soltárbol valo, mellyben a' Christusnak hatalma és Ecclésiájának ellenségén valo győzedelme adatik előnkben.

Vers: XXVIII.

Es adom néki a' reggeli csillagot: Igen illendőképpen értyűk itt, mind a' Christus; s' mind az ő igaz esméretit: mert mi-képpen a' reggeli csillag a' Napnak elől-jároja; igy: az hiveknek szivekben, nem más hanem csak a' Christus az ő esméreti által világoskodik mind addig, miglen az Istennek tellyes esmérete fel-világosodgyék és légyen ő mindenekben minden. 1 Cor. 15. 28. 2 Pet. 1. 19.

HARMADIK RESZ.

Versu I.

HOgy neved vagyon, hogy élsz, és holt vagy: Az az, tetzik mind magadnak; mind mások előt hires

hires vagy; hogy az Ecclesiának szorgalmatos és hűséges vigyázoja vagy, azonban penig nem vagy, hanem mint az holt vigyázatlan.

Vers: II.

Légy vigyázo: Az az, serkeny-fel, ez álmadozásbol, és vigyázatlanságbol, mint Eph. 5. 14.

Kik meg-halandók: Fel-serkenti az Ur ezt az aluszékony Angyalt, az ő reá bizatott gyűlekezet mellet valo vigyázásra, ki annak jo intésének, és annak jo példájának el-mulatása miatt, és azzal valo fel nem serkentés és erősités miatt, inkáb inkáb kezdett hanyatlani, mint az halálhoz közelgető beteg.

Mert nem találtam a' te cselekedetidet tőkélleteseknek az Isten előtt: Az az, noha az emberek itéletinek magad tettetésével eleget tehetz, de Isten előt, a' ki minden titkot lát, a' te tiszted hűségének, és tőkélletességének még sok hiját leltem.

Vers: III.

Emlékezzél-meg azért mi-képpen vetted: Az az, én-tőllem minémű parancsolatott vettél, minémű tudományt Apostolimtol hallottál, midőn a' nagy tisztre hivattattál, azt ne felejts-el, hanem meggondolván jol, térj-meg.

El-mégyek hozzá mint a' lopó: A' Christus az ő hirtelen és észben nem vehető el-jővését hasonlittya lopónak el-jővéséhez, akár hirtelen halálkor légyen az, akár hirtelen következő sanyargatáskor, láld Matt. 24. 43. Thess. 5. 2. 2 Pet. 3. 10.

Vers:

Verſ: IV.

Vadnak kevés neveid Sárdisban: A' neveken ſzemélyek értetnek, kik abban az Eccleſiában bizonyos nevezetűek voltanak, láſd Act. 1. v. 15, Apoc. 11. v. 13.

Kik meg nem fertőztették az ő ruhájokat: Azaz, kik a' tiſztátalan tudományt, és az tiſztátalan életet magoknak meg-fertőztetéſére, mint a' Nicolaiták, nem követték, láſd 1 Teſſ. 4. 4. ezen haſonlatoſſággal, és Judáſ-is levelének 2.3. mert a' ruhazatnak tiſztátalansága, mutato haſonlatoſsága a' tiſztátalan elmének, mellyet leg-inkáb a' hamis tudomány fertőztet-meg.

Járnak én velem fejérekben: A' Chriſtuſſal járni nem egyéb itt, hanem ő vélle meg-dicsőűlt állapatban társolkodni, mint ennek példája ki-tetczik Moſesben és Illyésben a' ſzent hegyen, Matt. 17. 2. Fejér ruhában mondatnak járni ugy-mint e' világon és a' bűnökön győzedelmeskedők, mert a' fejér ruhák régenten győzedelmi dicsőſſégnek jelei voltanak, mint a' következendő 5-dik vers mutattya, & infra cap. 7. 9. & 19. 14.

Mert méltók: E' méltoság ő bennek, nem az ő erejektől, és érdemektől vagyon, hanem csak a' Chriſtuſtol, és a' Chriſtuſnak érdeméért, mert őket az ő érdeme által, illyen meg-jutalmazatáſra kegyelemből, méltoknak lenni (ítélte és tőtte) láſd 2 Cor. 3. 4, 5. 2 Teſſ. 1. 5, 11. Heb. 13. 21.

Verſ: V.

Verſ: V.

Kinem törlöm az ő nevét az életnek könyvéből: Az életnek könyvéről emlékezik a' ſzent irás ſok hellyen Láſd Exod. 32. v. 32. holott Iſtentől irt könyvnek mondatik, melly ſemmi nem egyéb, hanem emberi mód ſzerént valo ſzollás formájából, és emberi gond-viſelésből ſzármazot Iſteni minden tudoság ſzerént valo válaſztáſnak, és elhivatalnak munkája, melly csak a' hivekkel köz, melyből ſemmi igaz hivek ki nem tőröltethetnek, valakiket Iſten egyſzer arra rendelt, és válaſztott.

Verſ: VI.

Amaz Szent, Azigaz: Ez két tituluſok az O Teſtamentumi könyvekben-is a' valoságos Iſtenről mondatnak. Láſd Eſa. 6. v. 3. Pſal. 145. v. 17. mellyeket a' Chriſtus mint Iſtennek valoságos Fia, magának véſzen, ugy-mint ki nem csak magában Szent, hanem az hiveket-is meg-ſzenteli, es mind igiretiben, s' mind fenyegetéſében valoságos igaz.

A' ki birja a' Dávid kulcsát: Az az; a' Chriſtus gyülekezetin valo ſzabados uralkodo méltoság, melly gyülekezetnek, Dávid és az ő háza-népe példázoja volt. Néz pedig itt az helyre, melly van Eſa. 22. v. 22. Holott Eliachimnak az Iſten illyen igéretet téſzen: és azonn-is, az Eccléſián valo gondviſeleſi méltoſága értetik. Mellyet leg kiváltképpen az Eccléſiai fenyitékben, és lelki hatalomban, az ige által ſzokott Chriſtus véghez vinni,

maga rendeléſe, és parancsolattya ſzerént. Matt. cap. 16. v. 19. &18. v. 18.

Verſ: VIII.

Attam elődben meg-nyilt ajtot: Az az; egy bizonyos, és meg nem változo alkalmatoſságát az Evangeliumnak, boldog ki terjedéſére való prædikálláſra, mint 1 Cor. 16. v. 9. 2 Cor. 2. v. 12.

Kicsiny hatalmad vagyon: Magadtol tudni-illik, avagy magad által, ollyan nagy munkának véghez vitelére; mintha mondaná; mivel hogy hûſéges ſzolga vagy az én beſzédemnek őrizéſében, én-is az én lelkem által meg-nyitom annak ajtaját, és ſenki ellene nem álhat, ha ſzintén te kevés erővel birſz-is, mert az Iſten ereje az erőtlenſégek által vitetik véghez. 2 Cor. 12. 9.

Verſ: IX.

Imátkozzanak a' te lábaidnak előtte: Az az; teneked és az én Eccléſiámnak, veled eggyűt engedelmeskedgyenek, és az előbbeni ellenkezésből meg-térjenek, haſonlatoſsági ſzo; melly vétetik a' nap-keleti néptől, kiknél a' lábokhoz valo borulás, a' könyörgéſnek eggyik ſzokáſa volt. láſd Pſal. 72. v. 9.

Verſ: X.

Az én türéſemnek beſzédét: Igy nevezi a' Szent Lélek az Evangeliumot, mert mind a' Chriſtuſnak ſzenvedéſét, előnkben adgya, mind penig a' Chriſtus nevéért valo ſzenvedéſt, és türéſt parancsollya és inti.

En-is

En-is tégedet meg-tartlak: Tudta a' Chriſtus hogy arra az Eccléſiara, és annak Tanitoira, kéſértet következik, azért igéri magát oltalmazojának lenni, egyſzers' mind vigaſztallya azt az Eccléſiát, és Tanitot, hogy tudgya, hogy gondgya vagyon a' főnek az ő tagaira, és ha ſzintén teſtben, el-következnek-is, de lelkébe ſemmi kárt nem vall.

A' kisértetnek orájakor: Ez ora nem más, hanem, akkori Eccléſiának ott, a' pogány Romaiaktol valo űldöztetéſnek ideje. Es itt a' Chriſtus láttatik mint egy jövendölni, arrol az űldözéſről melly volt Trájánus Csáſzár idejeben, egéſz tiz eſztendőkig, kivel mind akkor addig, mind ez látás után nem ſokáig, ez egéſz világon lévő akkori hivek a' Chriſtuſért halálra kergettettenek.

Verſ: XI.

Tarts-meg a' mi nállad vagyon: Ezt ſzent Pál magyarázza a' hitről, és jo lelki-iſméretről, mint Tim. 2. v. 19.

Hogy ſenki el ne vegye a' te Koronádat: Kettős Koronat rendelt a' Chriſtus, minden igaz Tanitoknak; eggyik tanitoi tiſztnek Koronája: máſik őrők életnek kegyelemből valo Koronája; ez Korona ſenkitől el nem vétethetik; mert ha ſzintén Idvezitőnk igy ſzoll-is, de efféle előző intés arra, és eſzkőz, kivel az, és minden Tanitok, a' Chriſtus valláſa mellet valo álhatatoſságra intetnek, mint hogy igéri-is magát, *verſu eodem.*

Verſ: XII.

Téſzem ötet Oſzlopul az én Iſtenemnek Templomában: Iſten Templomának mondatik a' válaſztottakbol állo titkos Anyaſzentegyház, melly ez életben itt épittetik, az Egekben penig tökélleteſſé tétetik. Néz a' Chriſtus a' Salomon Temploma elött valo két Oſzlapokra, mellyek mind cziffrázati, mind erőſſégi valának annak a' ſzent háznak; mellyek közzül eggyiket *Jakimnak* az az: erőſſégnek, a' máſikot *Boáznak* az az: ő benne valo erőnek: mert a' Chriſtus gyülekezetinek erőſſen meg-kell állani, az igaz Tudománynak és ſzent életnek Oſzlopain, a' Chriſtus mellet: mellynek a' Tanito mind világoſsága, mind elöl-jároja, és igazgatoja. 1 Reg. 7. v. 15.

Irom ő reája az én Iſtenemnek nevét: Tudni-illik mi-képpen az Oſzlopokra az épitőnek emlékezetire ſzokták irni nevét: és mi-képpen a' Salomon Temploma elött valo két Oſzlopoknak nevek a' ſzent irásban fel-jegyeztetett, ugy az Iſten válaſztottinak nevek bizonyos jelekből, és az ő Uroknak nevével Iſten ſzámára jegyeztetnek: hogy ha ſzintén tudgyák-is hogy itt Iſtennek fiai, de azomban tovább-is meg-jelenteſsék az, a' mik léſznek. 1 Joh. 3. v. 2.

Amaz uj Jeruſálemet: Erről ſzoll oda alább-is a' Szent Lélek. cap. 21. v. 2, 10. Melly ſemmi nem egyéb, hanem Iſtennek Anya-ſzentegyháza, melly máſut mondatik magoſságoſnak, és minden hivők annyának. Gal. 4. 36.

Es amaz

Es amaz én uj nevemet: A' Chriſtuſnak uj neve nem az, a' mivel neveztetik; hanem azzal a' nével jelentetett dolog, melly uj névnek csalhatatlan jelenſége, mind a' földön a' meg-váltáſnak munkája, mind penig az utólſo napon hiveinek meg-dicsőitéſe, mert az ő nevében ujjulunk-meg, a' ſzentſégre ez életben, és jövendőben a' dicsőſſégre a' más életben.

Verſ: XVI.

Ki-okádó vagyok tégedet az én ſzájambol: A' lágy-meleg viztől véſzen haſonlatoſságot, mellyet nem a' Chriſtusban, hanem az ő vallásában ez Eccleſiának Angyala két-felé ſántikálván talált, hogy ſem hév, ſem hideg ne lenne, és mind a' Chriſtuſhoz, mind az ő ellenſégihez hajolna, a' mint a' Báál papjai két-felé ſántáltak. Azért fenyegeti ötet hogy mint az ember a' lágy-meleg vizet ki-okádgya: ugy ő-is e' két-felé ſántikálás miatt, mellyben ſem a' Chriſtuſnak, ſem az ő ellenſégének eleget nem tenne ki-okádtatnék.

Verſ: XVII.

Te mondod: Az az; te azzal dicsekedel, vagy azt alitod; hogy te minden lelki ajándékokkal bővölködöl, mellyek által e' világ ſzerént jo elő-meneteled vagyon mint amaz Phariſeus. Luc. 18.

Es vak: Tudni-illik; a' magad meg-eſméréſében, és nyavalyás voltodnak, ſzegényſégednek, meg-tudásában: midőn magadot gazdagnak, és

 gazda-

gazdagultnak tartod, azomban magad sem látod azt, mi volna lelkednek gazdagsága, és mivel gazdagulhatnál-meg igazán, mint ezen tőb szolgáim.

Es mezitelen: A' gazdagságot követi a' szép ruházat, igy az Isten kegyelmének gazdagságát követi a' Chriſtusnak igaſságának és ſzentségének ártatlan ruhája, mellyek csak Istentől adatnak. v. 18. Ez Angyal azért itélvén magát igaznak, és ſzentnek lenni; holott nem volna, méltán lelki mezitelennek mondatik.

Verſ: XVIII.

Tanácsul adom néked: A' Chriſtus fő tanácsosnak mondatik az Istennél, de nem Istenre nézve, hanem tanács nélkül szűkölködő lelki tévelygőkre nézve; mint volt ez Eccleſianak Angyala-is. És ebben tetczik-meg nagy kegyelme, hogy vak és mezitelen lévén, Isten ellen gazdagsággal dicsekedett, s' még-is a' Chriſtustol idveſséges tanácsal értetik.

Végy én tőllem: Az az; én nállam keres, avagy én tőllem kivány, nem magad érdemeden végy mint valami árron, mert ſzegény és mezitelen vagy, hanem könyörgéſſel vehetcz, és kegyelemből nyerhetcz. Eſa. 55. v. 1. Matt. 11. v. 28.

Tűzzel meg-probáltatott aranyot: Ez ſemmi nem egyéb, hanem a' lok kiſérteteknek tűzében meg-probáltatott igaz hit. 1 Pet. 1. v. 7. Melly által a' Chriſtusnak minden gazdagsági a' hiveknek tulajdoni, és rájok tartozok.

Es fejér

Es fejér ruhákot: Az az; a' Chriſtusnak érdemét, és ſentségét, kivel a' mi lelki nyomoruságunk és mezitelenſégünk Isten előtt bé-fedeztetik. láſd oda alább cap. 7. v. 13, 14. & cap. 19. v. 8.

Es ſzem gyogyito iret avagy vizet: Szép haſonlatoſsággal a' Chriſtus minda' Szent Lélek által valo belső meg-világoſitáſt, mind az ő igéjének idveſséges értelmét haſonlittya a' ſzem homályját elűző vizhez: ugy-mint; melly által mind az Istennek hozzánk valo kegyelmének, mind magunknak meg-iſméréſére ſzokott Isten juttatni. láſd Pſal. 19. v. 9. & Pſal. 119. v. 105.

Verſ: XIX.

En valakiket ſzeretek: Ez Tudományt téſzi a' Chriſtus e' lágy-meleg Angyalhoz, hogy meg-mutaſſa az ő elébbeni feddéſének mivoltát, nem haragbol, haném hozzá valo ſzeretetből ſzármazonak lenni: hogy valami-képpen a' Chriſtus kemény feddéſén, lélekben el ne csüggedne, és tőlle el ne ſzakadna, ſőt inkáb ez feddés után Chriſtushoz és az ő vallásához erősſebben ragaſzkodnék.

Meg-feddem: Tudni-illik; ideig tarto probáláſokkal, és kemény ſzokkal, mellyet az Istennek igéje, és az ő ſanyargato itéleti véghez viſzen. láſd Job. 5. v. 17. Prov. 3. 12. Heb. 12. v. 5. 6.

Verſ: XX.

Imé állok az ajton: Ez helly vétetni láttatik. Cant. 5. 2. Holot a' mennyei Vő-legény Chriſtuſ-

nak, az ő aluvo Jegeſſéhez tőtt ſzavai kőzzűl ekképpen hozatnak elő. Es ez álláſon értetik a' Chriſtuſnak az ő lelke és igéje által, a' mi lelkűnk iſméretiben valo kéſz, álhatatos, és lelki intéſe, hogy minket, (mint ez Angyalt-is) a' bűnnek álmából fel-ſerkentsen, és hogy az ő intéſi nállunk helt találłyanak.

Es meg-nyittya az ajtott: Nem hogy a' ſzivnek ajtajának meg-nyitáſa volna a' mi ſzabad akaratunkban, hanem-hogy ez illyen intéſek eſzkőzők, mellyek által Chriſtus maga kegyelméből meg-nyittya ſzivűnket, az engedelmeſségre, mint Lidia aſzſzonynak. Act. 16. v. 14. és minden hivőknek. Phil. 2. v. 13.

Es vacsorálom ő vélle: E' vacsorának haſonlatoſsága alatt: a' ſzent iráſnak ſzolláſa ſzerént, mind a' Szent Lélekkel valo eggyeſűléſt, mind az Iſten jo akarattyának és kegyelmének, vigaſztalo és erősítő nagyobb érzéſét, mind penig az őrőkké valo őrőmnek, mint lelki vendégſégnek kőzőſűléſét érti. láſd Joh. 14. 21, 22. Matt. 8. 11. Luc. 14. 15.

Verſ: XXI.

Adok néki űlni az én ſzékemen: A' Chriſtus ſzékiben valo űlés, mind az ő dicsőſségének, és az utolſo itéletben, meg-mutatando hatalommal valo kőzőſűléſnek jele, mint maga magyarázza. Matt. 19. v. 28. Joh. 17. v. 5. Sz: Pál-is Rom. 8. v. 17. 1Cor. 6. v. 2, 3.

NE-

NEGYEDIK RESZ.

Verſ: I.

Ezek után láték: Az az; minek utánna az első látás el-végeződőt volna, mert ſzent János immára' levelek után, mellyeket le-irt, mégyen a' latáſoknak le-irására.

Es áz első ſzozat mellyet hallék: Ez első ſzozat cap. 1. v. 10. Chriſtuſé volt, kinek Iſteni dicsőſéges jelenéſe ott meg-iratott, a' kinek beſzéde, mind ott, mind az utánn-is meg-jelentetik.

Jőj-fel ide: Nem hely ſzerént valo teſtnek változáſát, hanem elmének a' mennyei titkos dolgokra valo figyelmezéſet jelenti.

Mellynek kell lenni ez után: A' kővetkezendő látáſoknak Summája ez; hogy az Iſtennek gondviſeléſe, és eleve el-látáſa ſzerént az időtől fogván, mind világ végéig, mind e' világban kőzönſégeſſen, mind az Iſten hivei kőzőtt kivált-képpen megkelletik lenni olly dolgoknak, mellyek mind az hitetleneknek bűntetéſére, mind az hiveknek vigaſztalására, és meg-probáltatására ſzűkſégeſſek. láſd cap. 1. v 1. & 22. v. 6.

Verſ: II.

Es mindgyáráſt valék lélekben: Lélekben jelen lenni mit tégyen, láſd cap. 5. v. 10.

Es imé Szék helyhezteték-le az Egben: E' látás nagyobb réſzre haſonlatos Eſa. 6. v. 1. és Ezech. cap. 1. v. 4. mutatot látáſokhoz, mellyekben Iſten-

nek mennyei felsége jelentetett: ugy ebbenn-is az Atya Istennek, és a' Christusnak az ő Fiának az hiveken valo, sőt még a' gonoszokra-is ki-terjedő uralkodása példáztatik.

Es egy ülő: A' székben ülőnek látása az Atya Istenre magyaráztatik másut-is, ugy-mint; ki a' Christusnak atta ez meg-jelenést. cap. 1. v. 1. mint ki-tetzik e' következendő részнek-is 1, 7. versеiből. Hol a' Christus ez bé-pecsételt könyvet a' székben ülőnek kezéből ki-venni láttatott.

A' Székben: Ugy-mint mindeneknek itélő birája és kivált-képpen az ő hiveinek oltalmazoja és Királlya.

Vers: III.

Es az ülő vala hasonlatos az Jáspishoz: Három drága kövekhez hasonlittatik a' székben ülő; Jáspishoz, melly sok féle szinű, Sárdushoz, mélly fényeskedő kék, avagy tetszin szinű, Smaragdushoz, melly eleven zőld szinű: még penig igen illendő hasonlatossággal, kiben az Istennek sok rendbéli dicsősségének mutatása, de azomban állattya-szerént meg-változhatatlansága példáztatik.

Es a' szivárvány környül vőtte: Az égen valo szivárvány Isten frigy-kötésének jele, hogy többé e' világot vizzel el nem veszti, Gen. 9. v. 12. Igy itt is az Isten szivárvánnak képében jelent-meg, hogy meg-mutassa azt: hogy a' következendő látásoknak rendi szerént, akár-minémű nyomoruságoknak viz-özöni következzenek az őtet igazán valló és tiszteltő hi-

telő hivekre e' világtol, de azért az ő kegyelmének véllek-tőtt frigye soha el nem bomol, el-sem romol, és el nem felejtetik.

Vers: IV.

A' székben láték 24 Véneket ülvén: Ez huszonnegy véneken értik a' tizenkét Patriárchákot, és az tizenkét Apostolokat, ugy-mint; az O és Uj Testamentumi egész Ecclesiának elől-jároit; de nem helyes: mert még a' titok láto Apostol szent János akkor élt e' földön, a' látás penig az Egekben volt, és igy nem volna egész huszon-négy száma a' Véneknek. Némellyek helyesebben értik az O Testamentomnak bizonyos számu minden elől-jároit: Es a' huszon-négy szám vétetett hasonlatosság szerént az Isten látorában szolgáló Papoknak, és Leviтáknak rendekből, kiket Dávid 24 *Classisra* oszta. Es mindenik *Classisnak* öregebb elől-járot eggyet tőn eleiben, kik az egész Izraelbéli Ecclesiának igazgatoi valának, lásd 1 Cor. 24.

Fel-öltőztetteket fejér ruhában: A' fejér ruhák jedzik azoknak papi szent tiszteket, győzedelmeket, és életeknek dicsősséges jutalmát.

Es valának fejekben arany koszoruk: A' Koronák jedzik azoknak királyi méltoságokat, kik a' Christusban, és a' Christustol mint e' világon győzedelmeskedők immár a' vitézkedés után nyertenek. lásd cap. 1. v. 6.

Vers: V.

Es a' székből jőnek vala ki menydörgések, villámások,

máſok, és ſzozatok: E' látásban példáztatik az Iſtennek az ô igéje által valo hathato munkálkodáſa, melly a' mennyei templombol ſzármazni mondatik ide aláb. cap. 16. v. 17.

Hét tűzes lámpáſok égvén a' ſzéknek előtte: Ezekről láſd oda-fellyeb cap. 1. v. 4.

Verſ: VI.

A' ſzéknek előtte üveg ſzinű tenger haſonlatos a' Chriſtushoz: Ez látáſnak haſonlatoſsága-is néz a' Salomon templomának formájára, mellynek előtte állott egy nágy rézből öntetett tenger, melly vizzel teli állott. 1 Reg. 7. v. 13. melly itt criſtályhoz haſonlonak lenni mondatik, mert az Iſten ſzékitől, láthato, és által látzo világos: és jedzi e' ſzéles világon lévő embereknek fokságát, kik, mint egy tenger gyakran ide s' tova hányattatnak ugyan, de azért az Iſtennek ſzemei és hatalmaſsági alat vadnak, és állanak, és könnyen avagy el-romolhatnak avagy le-csendeſittethetnek: Igy magyarázza az Angyalis a' vizeket ide alább cap. 17. v. 15.

A' ſzéknek körűlle négy állatok: Némellyek e' négy állatokat véſzik, ugy a' mint Ezechiel látta haſonlo látásban. cap. 1. & 10. mellyben az Iſtennek Angyali jelentettek, de a' kövétkezendő 5-dik s' 9-dik réſzekből meg-tetzik, hogy ezekben értetnek minden nyelvekből, népekből, és nemzetségekből, a' Chriſtus vérén meg-váltot válaſztott hivek, nem az Angyalok. Mert ide alább cap. 7. v. 11. Ez négy állatok az Angyaloktul meg-kűlömböztetnek,

nek, mint az 24 vénektől-is, némellyek azért, e' négy állatokon mondgyák példáztatni, a' négy Evangeliſtákot, kik tellyeſek ſzemekkel a' Chriſtuſról valo Tudománynak bővſéges világoſsága miat: hat ſzárnyok vagyon, mert a' Chriſtuſnak életéről, halálárol, s' meg-dicsőúltetéſéről, valami ſzűkſéges volt idveſségünkre, és a' Chriſtus iſméretiben valo repúlléſünkre mind meg-irták, annak-okáért mondatik ſzent Máthérol az emberi ábrázat: mert a' Chriſtuſnak igaz emberſégén kezdi-el Evangeliomát, ſzent Márk haſonlittatik oroſzlánhoz, mert Kereſztelő Jánoſnak a' puſztában valo prédikállásárol, ugy-mint; kiálto ſzonak kiáltásárol kezdi-el irását: Lukacs Evangeliſta, borjuhoz haſonlittatik, ugy-mint; ki az Iſten templomában áldozo Zachariás Papnak ſzolgálattyárol kezdi irását. Utolſo a' ſzent János Evangeliſta, kit ſashoz haſonlitnak, mert ſzintén a' Chriſtuſnak Iſtenſégéről, és az Atyának állattyából őrőktől fogván valo ſzűletéſéről kezdi Evangeliomat. De ez értelem-is nem helyes. 1 Mert akkor még a' ſzent János élt, mikor ezt látta: élőnek penig ki-ábrázolt látását az egekben Iſten nem mutatta. 2 Mert a' kövétkezendő 5-dik réſzbe v. 8. e' négy állatok énekelnek a' Chriſtuſnak, hogy ő minden nyelvekből valo hiveket meg-váltott, holott még azok csak a' Sidok közzűl valok voltak, hanem igen illendő-képpen e' négy állatokon értetnek az Uj Teſtamentomi Eccleſiák Tanitoi, és igazgato őregei, kik négynek

mondat-

mondatnak mind azért, mert e' világnak négy szegeletire ô általok terjedet a' Christus Evangelioma, amaz parancsolat szerént. Matt.18.v19. Mar.16 20. Mind azért mert az Apostol Eph.4.11. az Uj Testamentomi szolgákat négy karban állattya; nevezvén ôket Apostoloknak, Prophetáknak, Evangelistáknak és Tanitoknak, avagy Pásztoroknak: s' mind penig hogy a' Christus dolgában valo tisztek megkivánnyák, e' négy állatoknak tulajdonságit: hogy legyenek vidámok, mint az oroszlán, tûrôk szenvedôk mint a' borjuk, vigyázók mint az ember, és mindent fel-keresôk mint a' sas, lásd továbbá odafel avagy inkább itt.

Vers: VIII.

Nincsen nyugodalmok éjjel és nappal: Tudniillik az Istennek széki elôtt valo szûntelen szolgálat, dicséret, és hálaadás miat: Igy a' mennyei Jerusálemben-is, holott nincsen semmi éj, hanem egy örökké valo nap meg-világositatva lévén Istentôl, és a' Báránytol. infra cap. 21. v. 23, & 25.

Vers: X.

Veték az ô Koronájokat a' széknek eleibe: Nem azért mint-ha Istentôl nékik adatott koronát, avagy dicsôsséget meg-vessék, hanem-hogy mutassák azt, hogy az ô gyôzedelmek, és azt követô dicsôsségek, nem magoktol, hanem a' székben ûlôtôl vagyon, kinek alázatossággal-is, minden dicsiretett tulajdonitnak.

ÖTÖ-

ÖTÖDIK RESZ.

Versu I.

Het pecsétekkel meg-pecséltetett könyvet: Némellyek értik e' könyven mind az O és Uj Testamentomokat: de mint-hogy e' jelenésben jelentetnek következendô dolgok, mellyekrôl e' részben-is az irás emlekezik, azért helyesebben értetik e' könyven az Istennek az ô Ecclesiajához valo bölcs gond-viselése, annak; mint a' meg-pecsételtetett könyvnek változhatatlan állandosága, melynek végére teremtett állat nem mehet, hanem-ha Isteni jelenésbôl.

Vers: II.

Láték erôs Angyalt: Az Isten Angyalának erôssége itt a' nagy szoval valo kiáltásrol értetik: mint másutt-is az Isten parancsolatibol származott erôs munkáknak kész és ellene álhatatlan véghez vitelérôl. Psal.103. v. 20.

Kitsoda mélto meg-nyitni e' könyvet: Az Angyalnak e' kérdése tészen bizonyságot, az Istennek e' dologban valo titkainak mélységes voltárol, melynek semmi teremtett állat magától végére nem mehet, és a' mit léendônek lenni rendelt volt-is, véghez azok által nem mehet, mint a' következendô 3-dik vers mutattya. lásd Phil. 2. v. 10. és e' részнek 13-dik verse.

Vers:

Vers: IV.

Es én sírok vala igen: E' Sirás e' titkokat nem értő Apostolban méltán volt, mert félhetet az emberi erőtlenség miat, hogy az elébbeni igért látásoknak tovább terjedése illyen hamar meg-szűnnék.

Vers: V.

Az Oroszlán ki Judának nemzetéből vagyon: Igy neveztetik a' Christus a' Jákob Patriárchának áldása szerént. Gen. 49. v. 9. és azért hogy a' Christus Királynak erőssége az ő országán mind azó ellenségén nyilván valo. *vide Foxium Anglum Ecasmi in Apoc. cap. 5.*

Es a' Dávid gyűkere: Christusnak e' nevezeti az ő embersége szerént valo, a' mint-hogy az első Isteni természetire néz: noha nem a' szerént származott Judából; mert emberségehez képest Dávidnak magva, gyűkere és csemetéje, lásd Esa. 11. v. 10. & 53. v. 2. Rom. 15. v. 12. Apoc. 22. v. 16.

Vers: VI.

Egy bárány: Igy ábrázollya-ki a' szent irás a' Christust, ugy-mint; a' Husvéti báránynak, és a' bűnért minden naponként meg-áldoztatott egyéb bárányoknak valoságát. Exod. 12. v 3. & 29. v. 38. mellyek a' Christusnak árnyéki valának, mint szent János és szent Pál magyarázzák. Joh. 1. v. 19. Heb. 9. v. 8, 9, &c.

Alván: A' bárányt állani látta a' szent János, ugy-mint; az Isten népének bűnének kész el-tőrlőjét,

lóját, és az idvesség felől valo titkoknak, Istennek Ecclesiájának bölcs igazgatásának mélységének kész sátárlóját.

Ugy-mint; meg-ölettetett: Meg-öletet bárány a' Christus, mert valoságossan a' meg-térő bűnös hivekért meg-holt, es mostan-is, noha meg-dicsőült állapatban Attyának jobján ül, de az ő halálának, avagy öletésének érdeme által nyér nékünk, mint szószollonk kegyelmet, mellyet e' látásban akart igy mutatni, mint a' Tanitványoknak. Luc. 14. v. 40. Joh. 20. v. 27.

Hét szarvai lévén: A' szarvakon a' Báránnak ereje értetik, ugy-mint; ki a' Szent Lelket, mint mennyei erőt közben-járo lévén mérték nélkül vőtte. Joh. 3. 34 Melly által az Isten Ecclesiájának titkainak, jelentésére méltóvá lett minden teremtett állatok felett.

Vers: VII.

Es ő el-jőve: A' bárány tudni-illik, mint Isten, és ember közőtt valo közben-járo.

Vers: VIII.

Mikoron vőtte volna a' könyvet: A' bárány tudni-illik, hogy annak pecsétjét meg-nyissa, és a' mikabban el-rejtettek vala, meg-jelentse, mint cap. 6. v. 1. és e' látásnak végéig meg-tetczik.

Le-borulának: A' négy állatoknak, és a' huszon-négy véneknek a' bárány Christus előtt, mint szinten a' székben ülő előtt. cap. 4. v. 10. valo le-borulások, bizonysági a' Christusnak, az Attyával

egyenlő és igaz Istenségének, és azon Isteni állat-
tyának, és dicsősségének, a' miképpen az Angya-
lok és minden egyéb teremtett állatok, ő néki-
szintén mint az Attyának a' következendő látások-
ban egyenlő dicsőséget adnak.

*Kik közzül mindeniknek cziterájok és arany cse-
széjek rakva illatozo áldozatokkal:* E' látás néz a
O Testamentomi Papoknak, és Lévitáknak szoká-
sokra, kik Isten parancsolattyából akkori czeremo-
niás törvény szerént, az Isten Sátorában és Tem-
plomában ezekkel élni szoktak volt, mellyekkel
ugy-mint; musika szerszámokkal külső-képpen-
szivek Isten dicséretire fel-indult, az halgatoké-
fel-indittatott, noha a' Christus nélkül, és igaz hit
béli alázatosság nélkül Isten előtt kedves nem volt
mint a' Dávid Soltáribol ki-tetzik. Igy ezek-is a
Christust mint bárányt, eléb hittel és alázatosság
gal tisztelvén, az után cziterájokat zenditik. A'
illatu áldozatot tévő arany csészék avagy temjén-
zők, (mellyekről emlékezik az irás, 2 Cron. 4. 22
Zac. 14. v. 20.) A' Christus nevében Istenhez fel
nyujtott kedves imátságokat jedzi, mellyek más
képpen kedvesek nem volnának. Psal. 141. v. 2.
mint itt magyaráztatik a' szenteknek könyörgéséről

Vers: IX.

Es éneklének uj Eneket: Az az; uj látási szem
lyektől formált, és uj dolgokrol tanito éneket, mi
Psal. 33. v. 3. Esa. 42. v. 10.

Vers: X

Vers: X.

Es uralkodunk e' földön: Némellyek értik ezt,
az előszer fel-támadott szenteknek és Martyromok-
nak ezer esztendeig valo boldog állapatirol, láss ide
alább cap. 20. Némellyek értik ezt, (ugy-mint; az
Papisták) az egekben meg-dicsőült szenteknek e'
földön még élő hivekről valo gond-viselésekről, és
uralkodásokrol; de ez értelem ellenkezik I a' szēt
irásnak nyilván valo bizonyságival, mellyek a'
szentekről e'fféle uralkodást tagadnak. láss Esa. 63.
v. 16. II A' Christusnak egyedül valo uralkodásá-
val, ugy-mint; ki minden hiveknek elégséges Ura,
mert Isten: elégséges közben-jároja, és mint Isten,
teremtett állatnak, ha szintén meg-diczőült-is a'
lelkeken valo uralkodást soha nem adgya. Hanem
itt nyilvánsággal a' mennyei szozatok néznek a' kö-
vetkezendő dicsősséges uralkodásra, melly akkor
kezdetik midőn a' Christusnak utolso el-jövetelekor e' világot, sőt még az Angyalokat-is e' szentek
meg-ítélni fogják. láss Matt. 19. v. 28 Luc. 22.
v. 30. 1 Cor. 6. v. 3.

Vers: XI.

*Es vala azoknak számok száz ezerszer valo ezer;
és tiz száz ezer:* Az Isten Angyalinak e' száma
vétetik Dan. 7. 10. mellyen az Istennek és a' Chri-
stusnak ereje, és dicsősséges hatalma példáztatik
ugy-mint; kinek szolgálattyára kész ennyi szá-
mu mennyei szolgáló lelkek az Angyalok.

Verſ: XII.

Mélto a' Bárány el-venni hatalmát: Ezek nem azért mondatnak, mintha ezek nélkûl a' bárány ſûkölkôdnék: mert ô minden név felet, valamelly Isten után égen és földön neveztetik, fellyeb magaſztaltatott. Phil. 2. v. 9. hanem ezek értetnek ez Isteni tulajdonságoknak eſméreti és vallás tételi ſzerént, mellyet nyilván vallanak minden állatok, mint a' két utolſo versbôl meg-tetzik.

HATODIK RESZ.

Verſ: I.

Jövel és nézzed: A' mint cap. 5. v. 5. egy a' vének kôzzûl, e' titok láto Apoſtolt vigaſztalta, midôn ſirna, azért hogy ſenki nem találtatnék, ki e' meg-pecsételtetett kônyvet meg-nyitná, igy moſtan e' négy állatok kôzzûl jelen vagyon eggyik, ki ôtet a' pecsétek nek fel-nyitására vigyázni inti.

Verſ: II.

Es láték és imé fejérló: Némellyek ez hét pecsétek kôzzûl, a' négy elsôket magyarázzák a' Danieltôl meg-prophetáltatott négy Monárchiákrol, mint *Joh. Foxus Eiaſmi in cap.* 6. de ez értelem hogy helyes légyen e' kônyvbôl ki nem tetzik: mert cap. 1. v. 1. & cap. 4. v. 1. mondatik hogy e' mennyei titkos látáſokban azok mutattatnak-meg, mellyek ez után kôvetkezendôk, és el nem multak

mint már akkor volt a' négy Monárchiák kôzzûl a' legutolſonak, ugy-mint; a' Romai birodalomnak hanyatláſa. Hanem ez elsô pecsétbôl ki-jelentetett fejérlonak formája alatt, helyeſſen értetik a' Chriſtus Evangeliomának tiſzta prædikálláſa, ugy-mint; kit ô maga igazgat mint rajta ûlô, az az: igazgato. láſd. cap. 19. v. 11. E' rajta ûlônek penig, mind kéz-ijjal valo gyôzedelem tulajdonittatik, ugy-mint; kiaz ô lelkének ereje által ellene álhatatlanképpen, akár melly nemzetbôl és nyelvekbôl állo pogányokat, ſemmi ûldôzéſnek félelmétôl nem tartván meg-gyôzött, és moſtann-is meg-gyôzhet. A' corona penig Isteni királyságának avagy erejének jele.

Verſ: IV.

Es ki-jôve más lo verhenyôs: A' Gôrôg ige téſzen tûzhôz haſonlo vereſſet. E' máſodik pecsétbôl ki-nyilt állaton helyeſſen értik a' tudos emberek a' Chriſtus Evangeliomának tiſzta prædikálláſa után (melly inkáb az Apoſtolok idejében volt) a' vôres Sárkánnak, és az ô eſzkôzinek mind a' pogány, mind penig az Ariánus Királyok és Csáſzárok miat valo ûldôztetéſét, kik e' vôres lonak; ugy-mint: vér ſzomjuhozo ellenſégnek inditásából, az Eccleſiát ûldôzéſſel és vér-ontáſſal tôltôtték-bé, melly idôben ſok ezer Mártyromok, a' Chriſtus tudományának igaſságát magok vôres vérekkel pecsételtékmeg. *vide Hiſt: eccl: & Martilog: Foxi.*

Es adaték annak éles tôr: A' végre adaték e' vér

szomjuhozo veres lonak Isten itiletiből a' nagy tör, hogy az igaz értelmű kereszтyéneket, az igaz Tudomány mellet az üldözők csudájára-is vér ontással üldözze.

Vers: V.

Es látám és imé fekete lo: Ezen illendő-képpen értetnek azok a' hamis tudományok, és vélekedések, mellyeket a' sátán, az ő eszközi által az Evangéliomi tiszta tudomány ellen, e' látás után következett időkben fel-talált, és az Ecclesiában bé-hozott: minémüek voltanak a' sok eretnek igék, és tévelygő tudományok: mint a' Cerinthusé, Etionitáké, Marcionitáké, Samosatenianusoké, Arrianusoké, Pelagianusoké és egyebeké, kik mindazon-által végtére az igaz tanitok és igaz értelmű akkori közönséges sinatok által, le-nyomattattak.

Es azon ülő tartván mértéket kezében: E' mértéken értik sokan a' szent irást, mellyet e' tévelygő tudományuak, az ő emberi okoskodások szerént magok veszedelmével a' hamis tudományra tekertek és magyaráztak. lásd 2Pet. 3. v. 16.

Vers: VI.

A' buzának mértéke: A' Görög szo *Choenix* annyi mértéket tészen, mennyi szükséges egy embernek egy napi életére és el-osztásra, kivált-képpen árpából tészen négy fontott. *Bud: de asse. l. 5*

Tiz ezüst pénzen: E' vala akkori időben a' munkásoknak napi-szám bére lásd. Matt. 20. v. 2, 9, 10. melly mondason jövendöltetett, hogy ollyan drágaság

ság következnek, mellyben egy ember, egy napi munkás fáratságát könnyen maga ételére el-költhetné. Itt azért példáztatik tulajdon-képpen a' lelki eledelnek, ugy-mint az Isten tiszta beszédének drága volta, melly hamar időn, mind a' hamis tudomány, mind az üldözés által akkor következendő vala, ide járulván sok Tanitoknak aluszékonyságok, és félelmességek, lás hasonlo szollást. Amos cap. 8. v. 11.

Az olajt és a' bort meg ne bontsad: Ezeken helyessen értetik az idvességnek fundamentomos tudománya, melly a' szivet meg-nyugottya, és erőssé tészi. Es itt-is eszünkben vehettyük azt, hogy az Isten mind-azon által mindenkor az ő igéjének illy drága idejében-is támasztana olly hiv Tanitokat, kik az idvességnek fundámentomos Tudományát, értenék és a' választattaknak sziveket azzal enyhitené és erősitené, mint meg-is lett.

Vers: VIII.

Es imé sárga szinű ló: Ez a' nyegyedik lo, Példája az emberi találmányoknak, és babonáskodásoknak, melly által a' Christus Ecclesiájában a' tiszta tudomány gyakran meg-homályositattak, és az emberek a' Christus érdemétől tulajdon érdemekre, más közben-járokra, és az idvességnek más fundámentomira, magok veszedelmével vitetnek. lásd Matt. 15. v. 8, 9. és 23. v. 14. Gal. 5. v. 4. Colos. 2. v. 18. melly babonáskodások, és emberi találmányok az ide-fel meg-mondott tévelygések után, az

Ecclesiában bé-csuszván, végtére utat nyitottak az Anti-christusnak, ki ma-is mind Nap-keleten, s' mind Nap-nyugaton, az igaz Anya-szentegyházat üldözi.

A' ki ül azon, neve annak halál, és a' pokol jár utánna: Illendő-képpen mondatik ez az emberi találmányokrol, mert azoknak igazgatoja mint valamelly lonak az halálon birodalmaskodo második halál, és követője mint juralom a' pokol.

Meg-ölni fegyverrel, éhséggel, halállal, fenevadakkal: E' négy csapásokkal fenyegette Isten az Izrael népét, Lev. 26. v. 22. Ezech. 14. 21. mellyeken azok a' lelki csapások értetnek, mellyekkel a' sátán a' babonáskodás és emberi találmányok által afféléknek lelkek isméreteket szokta sanyargatni, meg-sebhetni, mint a' tör, igaz Tudománynak kenyere nélkül szükölködtetni, mint az éhség, lelki elevenségtől meg-fosztani, mint az halál, el-szaggatni és a' Christustol el-szakasztani, mint a' fene-vad, mellyeket szent Pál mond, a' népnek nem kedvező nehéz farkasoknak. Act. 20. 29.

Vers: IX.

Látám az Oltárnak alatta azoknak lelkeket, a' kik meg-ölettenek az Istennek igéjéért: Ez Oltár a' mennyei Templomnak, melly az Isten széki elött vagyon leg szentségesseb helye. láld cap. 8. ide alább v. 3. és 16. 17. melly Oltár a' Christus. Heb. 13. v. 10. ki igy neveztetik ugy-mint ki a' mi imádságinkat kedvessé tészi. Azért a' Christusnak jelen léte elöt e' meg-öletet Mártyromok kik testekben az hihetetlen Sidoktol, pogányoktol, és hamis christianusoktol szenvedtek, azt mutattyák-meg hogy az ő lakások, vigasztalások, s' nyugadalmok-is, nem másut, hanem a' mennyei Sanctuariumban vagyon a' Christussal. láld 2Cor. 5. 8. Phil. 1. 23. Apoc. 7. 15, 16.

Vers: X.

Miglen valaha Uram! Ez imádság nem származik a' meg-dicsőült Szentekben, a' bosszu-állásnak vétkes kivánásából, hanem szent buzgo indulatbol, mellyel e' boldog lelkek az Isten dicsőségét kivánnyák elő mozditani, kivánván azt-is, hogy az Isten az ő igasságát, és azoknak jo igyeket az üldözők ellen mutassa-ki az emberek között: mint Dávid-is szol Saul felöl. 1Sam. 24. v. 22.

Vers: XI.

Es adatának mindeniknek fejér hosszu ruhák: A' Görög ige jelent talpig érő hosszu bőr ruhat, minémüket viseltek magok mutogatására a' Phariseusok. Marc. 12. v. 38. Melly ruhákon a' Christusnak ártatlansága által szereztetett tökélletes megszenteltetések, és győzedelmek értetnek a' boldogult lelkeknek, kiket a' Christus piros vére fejérekké, az az; tisztákká tött, sött dicsőséges állapatban a' szenvedések után egekben helyheztetett. láld 2Cor. 5. v. 2, 3.

A' kik meg-ölendők mint ők-is: Tudni-illik, az

Anti-chriſtuſnak, és az ôtet kôvetôknek általa, kik ez után hamar a' Chriſtus nyajja ellen támadnak, és a' lelkeken, magoknak tulajdonittatott uralkodáſſal a' nyájjat nyomorgattyák, annak igaz tanu-bizonyságit, ûldözik, meg-ôlik, mint akkor a' pogányok és más hamis kereſztyének cselekedtenek; hogy igy bé-tellyék az Oltár alatt nyuguvo lelkeknek ſzolga-társainak, és attyok fiainak ſzáma, kiket Iſten az igazságnak igy meg-erôſitéſére rendelt.

Verſ: XII. XIII. XIV.

Es látám mikor meg-nyitá az hatodik Pecsétet: Kôvetkezik a' hatodik Pecsétnek meg-nyitásával az Eccleſiában valo nagy változás, Nap-keleten a' Mahumetnek valláſa és birodalma által, de leg-inkáb a' Nap-nyugaton a' Romai Anti-criſtus által, ki a' lelken uralkodo kegyetlenſéggel, magát mind azon, a' mi Iſtenének hivattatik, magaſztallya, és a' ki az Iſten Templomában mint Iſten ugy ûl e' földön. láſd 2 Teſſ. 2. ki alatt a' nagy és rettenetes változáſok léendôk valának a' Chriſtus gyûlekezetiben, ſôt már nagyobb réſzre meg-is voltak az Eccleſia állapottyának helyébôl valo ki-mozdulása által: mert Nap-keleten, az hol az igaz Eccleſia akkori idôben virágzott, kivált-képpen a' Gôrógök kôzôtt, moſt a' Tôrôki kegyetlenſégnek féſzke, ugy hogy az ô régi dicsôſſégek már el-mult légyen: igy Nap-nyugoton-is; mert a' kereſztyénſég megrémûle az Anti-chriſtuſnak nagy ûldözéſétôl, a' Chriſtus az igaſságnak napja az ôtet dicsekedve kôvetôkvetôkben, az emberi találmányoknak hamvas ſákjában burula, és meg-homályoſodék: az igaz Eccleſia-is, ki mint az Hold a' Naptol, ugy a' Chriſtuſtol vészen lelki vigaságot, vér és vér-onto ûldözéſek által meg-vereſsûle.

A' Csillagok: Azaz; a' Páſztorok és Tanitok az Egbôl e' földre eſének, azaz, a' mennyei es lelki munkát az hivek kôrûl hátra hagyván, földi és világi munkát vévének nyakokon mind ma-is, mellyel az Eg mint egy ôſzve-tûrt kônyv egyben tûródék, azaz; a' Chriſtuſnak ſzent irásban ki-adott igaz Tudománya, melly a' ſok vélekedéſek miatt mint egy bé-zárlott kônyv ollyanná lôn, és az hivektôl meg-tiltaték. A' hegyeknek és ſzigeteknek helyébôl el-mozdulásán értsed a' nagy rendeknek és alattok valoknak e' nagy változás miat a' Chriſtus mellet valo álhatatlanságokat. E'ffféle változáſokat a' ſzent irás, máſut-is háſonlo példázatokban ád elônkben. Eſa. 13. v. 20. és 34. 4. Jer. 4. v. 23. Ezec. 32. v. 7. Joel. 2. v. 10.

Verſ: XV. XVI. XVII.

Es e' földnek Királyi és a' Fejedelmek: E' ſzertelen változásban, az Iſtennek haragja miat ki nem rekeſztetnek ſemmi-némû rendek, valakik az igaſſágnak ellenſégi voltak, és kik az igaz hiveket az igaz valláſért nyomorgatták: melly ſzolgál azon hiveknek vigaſztaláſokra, midôn ezeket kôvetkezendôknek lenni itélik, mint a' Chriſtuſ-is ſzenvedvén élt, meg-jôvendôlé. Luc. 23. v. 30.

HETE-

HETEDIK RESZ.

Versz: I.

Es ezeknek utánna: Tudni-illik minek-utánna az elsö látás el-mult volna, *Látám én* ugy-mint: a' hatodik pecsétnek eggyik részét, melly meg-léendö vala (volna) mert a' kik e' részben le-irattatnak; azok-is a' hatodik pecsétnek meg-nyilásához tartoznak, mint a' következendö 8-dik részből meg-tetzik. Hol elsöben az hetedik pecsét nyittatik-meg, és a' két részek egy-mástol függvén egymást magyarázzák.

Láték négy Angyalokat: Némellyek ezeken értenek jo Angyalokat, kiket néha Isten el-bocsát, az ö itileteinek véghez vitelére e' világban, és kik négyek e' világnak négy szegeleti szerént erejek lévén, mind a' földet, mind a' tengert háborus szelekkel avagy meg-háboritani, avagy azokat meg-tartoztatni; ugy-mint: Isten itiletinek ollyan eszközei, kikkel ö igasága szerént él e' földnek akár mellyik avagy mindenik részein, mint akkori idöben, Napkeleten és Délen, az Arabusok, Agarenusok, Szerecsenek, Szaraczénusok, és egyéb népek: Napnyugaton penig és Eszakon a' Gottusok, Vandalusok, Longobardusok, Hunnusok, és többek, kik fel-támadván az egész Romai Anti-chriſtusnak támadása előtt lön mint szent Pál meg-jövendölte. 2 Teſſ. 2. v. 7. Az honnan következik az, hogy az Isten

Isten az ö Eccleſiájának illyen puſztulásában-is e' meg-jedzés és minden nemzetek közzül valo megpecsételés által; mellyet a' másik Angyalnak parancsolt. v. 2. az ö hiveit a' szélveszekhez hasonlo nyomoruságok között-is meg-tartya, mint az Izrael népének a' Babilloniai és Assiriai Királyoktol valo puſztitásokkor az Angyalnak meg-parancsoltatott. Ezec. 9. 4. Némellyek e' négy Angyalokon értik meg ennyi gonosz lelkeket, kik mint a' sátánnak eszközi lévén, az Anti-chriſtusnak talpra állásában; mind azon vadnak hogy a' Szent Lélekuek munkálkodását (melly szélhez hasonlittatik Joh. 3. v. 8. Act. 2. 2.) el-olthassak, és meg-tilthassák, az hüséges és igaz értelmü tanitokat, el-hitetvén, halgatásra kinszeritvén, ezt penig az igaz vallásnak el-nyelésére, és veszténére, mivel hogy a' tévelygésnek ereje, a' hazugságnak jelenségi által ö közzéjek küldettetnek Istentöl. 2 Teſſ. 2. 9. Holott mind az általlsten az ö válaszottibol állatott, és minden nemzetségek közzül szedegetett Eccleſiát, mind ez ellenkezök között-is tiszták meg-tartani, mint Izraelben cselekedet. 1 Reg. 19. v. 18. Rom. 11. 4, 5. E' két értelmek közzül, több szent irás magyarázók az utolsót hadgyak helyén: helyesebben-is ha ölzvevettyük a' második verset.

Versz: II.

Es láték más Angyalt fel-jöni Nap-keletről: Ez másik Angyal ellenekben vettetett, amaz első négy ártalmas Angyaloknak, ki nem más, hanem a' Chriſtus,

ſtus, kinek jövetele mint igaſságnak napjának a' magaſságbol vagyon, és kinél mint Iſtennek csudálatos tanácsoſsánál, Eſa. 9. v. 5. az élő Iſtennek titkainak pecséte vagyon, és a' kinek leg felsőbb hatalom adatott minden Angyaloknak, s' még a' gonoſzoknak-is parancsolni, ugy-mint; kik ſemmi kárt ſenkiben az ő akarattya és parancsolattya nélkül nem tehetnek mint meg-tetzik. v. 3.

Verſ: III.

Miglen meg-pecsétellyük a' mi Iſtenünknek Szolgait: Ezeken nem máſok, hanem az igaz hivek értetnek, kikre az Iſtennek még a' vetzedelmek kőzőtt-is ugy-mint válaſztottaknak, és a' fiuságnak titkos lelki pecsétivel a' Szēt Lélek által el-pecsételtetteknek atyai gondgya vagyō. láſd Matt. 24. 24.

Az ő homlokokon: Az emberek kőzőtt a' pecsételésnek tulajdonsági ezek, hogy ő jegy, még penig az pecsétlő ſzemélynek bizonyos jegye: hogy a' mi meg-pecsételtetik a' máſtol haſonlotol-is, azzal meg-válaſztatik: és hogy más kárt ne tégyen abban a' dologban annak ereje által meg-oltalmaztatik: Igy az Iſten válaſztotti, a' Szent Lélek által az idveſségre, el-pecsételtettek lévén bizonyos ſzemélyhez ugy-mint: Iſtenhez válaſztatnak, meg-erősittetnek, és oltalmaztatnak, mint a' kővetkezendő el-pecsételtetteknek mutattya: láſd Rom. 8. 15. 2 Cor. 1. 21, 22. Eph. 4. 30. 2 Tim. 2. 19. Hogy penig homlokon valo pecsételeſről ſzoll it az irás, haſonlatoſság ſzerént valo ſzolláſnak formája, mint ki tetzik Ezec. 9. 4. Mert régenten a' rabok az ő uroknak jegyével homlokokon, a' vitézek penig Kapitányoknak nevével karjokon ſzoktak volt meg-pecsételtetni: azért az homlokon valo pecsétlés annak jegye; hogy az Iſten válaſztottinak valláſok ſzent életnek gyűmőlcse, és buzgoságok, akár kik előtt-is nyilván valo.

Verſ: IV.

Meg-pecsételtettek minden nemzetből az Izrael fiának: Tulajdon-képpen kell értenünk az Izrael nemzetsége kőzzül válaſztott hivekről, mint kitetzik a' 9-dik verſnek ezzel őſzve-vetéséből: kiknek nevezeti elő-ſzámláláſokban, rend a' ſzületés ſzerént nem tartatik mint a' Moſeſnek ſzámláláſiban, mert az Iſten az Uj-Teſtámentumban, valakik őtet ſzeretik és igazán tiſztelik hitből, mind azoknak azon egy fiui s' leányi méltoságot rendelt a' Chriſtusban, kiben nincsen Sido, ſem Gőrög, ſem ſzabados, ſem ſzolga. Gal. 3. v. 28.

Verſ: V.

Judának nemzetéből tizenkét ezer: Juda a' Jákobnak noha negyedik volt, és Ruben első ſzülőtt, de ennek a' Juda itt elől tétetik; mert Judának nemzetéből ſzármazott a' Chriſtus teſt ſzerént, ki ezeknek fejek és mint az Apoſtol ſzol első ſzülőtt az atyafiak kőzőtt, ſőt a' mint ide fellyeb vagyon, cap. 4. 5. Judából ſzármazott mindenek felett győző Oroſzlán.

Verſ:

Vers: VII.

Lévi nemzetéből tizenkét ezer: A' Lévi nemzete itt az Izrael nemzetsége közzé számláltatik noha Isten azt külön ki-vette vólt, a' Kanaán földének városi között külön örökséget, és az Isten Sátorához kiváltképpen valo szolgálatott rendelvén nékiek, melly számlálásnak oka ez, mert mind a' Sidokbol, mind a' pogányokbol válaszтott Istennek hivei külömbözés nélkül, Isten Papjai és Lévitái lélek szerént. láſd 1 Pet. 2.

Vers: VIII.

Joseph nemzetéből tizenkét ezer: Azaz; Ephraim nemzetéből, kinek nevét mint a' Dánét-is elhalgattya a' Szent Lélek, mert mind a' kettőből a' Jeroboám Királynak idejében, ki Ephraimita vala, származott az Isten tisztelete ellen valo bálványimádás, mellynek öntött borjut-is Dánban és Bételben emelének-fel. 1 Reg. 12. 28, 29. Mert a' bálványozoknak, még nevek-is utálatos az Ur előtt.

Vers: IX.

Az után láték és imé sok sereg: A' mint hogy az elébbeni Izrael népe közzül, pecsételtetett száz negyven négy ezer hiveknek száma e' földön lett, mikor még az Anti-christus azt a' gyülekezetet nem háborgatná és nem üldözné: igy viszont a' Sidók után minden pogány nemzetekből, népekből, nyelvekből gyült, meg-számlálhatatlan sokaság, nem a' földön, hanem az egekben láttaték ez János Apostol

Apostol, mert ezekből szedegetett Ecclesiának, kevés látattya volt, (vagyon) de az egekben nagy.

Fejér ruhákban és pálma ág kezekben: Ezek a' nyomoruságok után dücsőültetett, hivek ártatlanságának, tisztaságának, és győzedelmének jelei.

Vers. X.

Az Idvesség a' mi Istenünké. Ennek értelme ez: Mi sok nyomoruság után dücsőült hivek; meg-vallyuk hogy ez idvességet és áldást, nem magunk erejébül és érdeme által kerestük, és nyertük; hanem a' Királyi székben Uralkodo Istennek kegyelméből, és az Bárány Christusnak érdeme által, ugy-mint; kiben és nem másban vagyon az idvesség Láſd, Eph. 2. v. 8. 9. 10. Apoc. 19. v. 1.

Vers. XII.

Dicsiret avagy áldás a' mi Istenünknek. Ez vers az Isteni minden-hatóságnak, és minden tulajdonságoknak le-irása, kit nem csak a' székben ülőnek, hanem a' Báránnak-is ugy-mint a' Christusnak tulajdonit ez Menyei Sz. Sereg.

Vers. XIV.

Meg-fejéritették az ő ruhájokat az Báránnak vérében. E' nyomoruságbol jöttek a' szenvedés után az Báránnak vérével meg-fejérült ruhában öltözetni láttattanak: Mert noha a' Bárány Christusnak vére, szenvedésnek és halálnak jelensége vólt test-szerént; de azért azonnak ereje, tiszta ártatlan-

ságnak eredeti: ki-nélkûl senki-is az hivek közzûl a' székben ûlô elôtt meg-nem álhat.

Vers. XV.

Vadnak azért az Isten Székinek elôtte. Az az Istennek orczája és jelen-létele elôtt, kivál-képpen dûcsôsséges kegyelmének jelenségét az hiveknek mutattya.

Es Szolgálnak néki éjjel és nappal. Ez kôvetkezendô versekben az sok nyomoruságból jôtt ûdvezûlt Szenteknek bóldog állapattya világossan le-irattatik.

NYOLCZADIK RESZ.

Vers. I.

ES mikoron meg-nyitá az hetedik pecsétett. Kôvetkezik immár az meg-pecsételt kônyvnek utólso pecsétének, ugy-mint az Hetediknek meg-nyitása, azon látásnak rendi szerént, ki még-addig volt; mert noha a' részek kûlôn vadnak de az Látás mind egy.

Lôn veszteglés (avagy halgatás csendesség) az Egben. Az elébbeni hat pecseteknek nyitásán mind szók és zengéseknek lenni mondattak, itt már a' hetediknek nyitásán azonok meg-szûntnek lenni mondatnak: melly halgatáson némellyek, mint hogy csak fél-oráig lenni mondatik, értik ez földôn való Ecclesiának ez tudomány miat való ûldôztetésének rôvid ideig valo akkori meg-szûnését, és mint egy meg-

meg-nyugovását a' pogány kegyetlen ûldôzéstûl, melly akkor lôn a' Pogánybol keresztyénné, csudálatossan lôt Constantinus Romai Császár által, ki nem sokáig tarta.

Némellyek ez halgatást értik a' Mennyei minden Lelkeknek vigyázo várakozásokrol, miglen ez hetedik utólso pecsét meg-nyittatnék. Ez penig vétetet az ô-Testamentomi Templomnak szokásától, kiben a' gyûlekezet kivûl álván a' Sz: helybôl az imádkozás és jo szagu áldozat után csendességgel várta-ki a' fô Papot. *Lásd Luc:* 1. v. 10. mint itt-is az Angyal cselekesznek. v. 3. 4. 5.

Vers: II.

Láték hét Angyalokat. &c. Ez hét Angyalokon értik Némellyek az egész Angyali Seregnek Sz: tellyességét, kik az Isten Széki elôtt szûntelen állanak; mivel hogy a' hét szám a' Sz: irásban tellyességnek száma. De ez értelem nem helyes; hanem ugyan kûlômb-kûlômb munkáju hét Angyalok értetnek, kik a' többi Angyali Sereg-közzûl kivált-képen válogattattak lévén. Istentôl ez kôvetkezendô munkára, melyhez-képest mondatnak itt Istennek elôtte állani, Lásd, Luc. 1. v. 19. Ez az Egekben az Attyának orczáját mindenkoron látni. Mat. 18. v. 10. mindenkoron kész lévén az Isten parancsolattya szerént való hûséges szolgálatra. Heb. 1. v. 14.

Es nékiek adatának hét trombiták. Az Szent

Irásban a' trombitáknak hasonlatossága, mindenkor az Isten itiletinek közönséges ki-hirdetését, vagy jelentését jedzi, mint im ez hét trombitálo Angyalok-is mint az következendókben meg-teczik.

Vers: III.

Es más Angyal jöve és álla az Oltárhoz. Más Angyal más természetü, és az hét első Angyaloktól meg-külömböztetett, ugy-mint kik szólgák lévén, Isten parancsolatinak ki-jelentői; de a' másik Angyal a' Christusnak ugy-mint frigynek Angyalának, és közben járónak példázója, Malac. 3. v. 1. Esa. 63. v. 9. kiért és kiben, mint Arany-óltáron és közben járói érdemeért, minden Szenteknek áldozati imátsága kedves, és Isten eleiben fel-menő, mint a' negyedik vers mutattya.

Vers: V.

Es vövé az Angyal a' temjénezőt, és meg-töltí azt az oltárnak tüzéből. Mint ide-fellyeb jelentettük, ez Angyal az Christust példázván itt-is az ő buzgoságos kivánsága mutatódik-meg, ugy-mint ki azt kiványa hogy az Szenteknek könyörgése, az ő érdemével ősszve foglalt lévén, légyen kellemetes Isten előtt, és meg-halgattassék, Lásd. Ioh. 17. 24.

Es veté a' földre. Tudni-illik veté az Oltárról vött tüzet, melly immár Isten haragjának jelensége e' földön, mivel-hogy azon-képpen véghez viszi az Istenek igasága szerént az ótet üldözőkön a'meg emésztő méstő itéletett, mint szintén az ő hiveiben azokat, kiknékik idvességekre szolgálnak: mint meg-tetzik ez-után az hetedik Angyalnak kürtöléséből.

Es lőnek szószatok Meny-dörgések. Mind ezek az Isten haragjának jelenségi, kik a' gonoszokat retentik, és egy-szer-s'mind jelentik, azt-is hogy a' jó illatu könyörgésekkel tömjénező Christus az Atyától meg-halgattatott, ugy-mint ki mindenkor meghalgattatik, Lásd. Joh. 11. v. 41. 42. & 12. v. 28. 29.

Vers: VII.

Es az első Angyal trombitála. Ez első trombitálason (mint hogy az Christus idején akarta az ő Angyal szolgai által hiré tenni mik következnének az Eccleziában és annak lelki-igazgatásában) értetik az első derekas eretnekség, mely az Constántinus Császárnak ideje után, az Eccleszia többire csak mint eg' fél-óráig nyugodván következék, és az Apostoli igaz tudománt meg-háboritá, ugy-mint az Ariánusok eretneksége, kik a' Christusnak örökké való Istenségét tagatták, és melyhez járult a' Macedoniánusoknak tévelygések, kik a' Szent Léleknek valóságos Istenségét nem ismérték: és igy az Eccleziában virágzo igaz tudománnak leg-fundamentomosab részét meg-veszteggették.

Es lőnkő eső. &c. Az mint hogy az igaz tudomány a' Szent irásban szép idejénkorán való esőhöz hasonlittatik Esa. 55. v. 10. 11. Ugy e' veszedelmes

delmes tudomány-is illendő-képpen kő-eſsőhőz és tűzhőz itt haſonlittatik; mert mint hogy mind az kettő ártalmas és rontó, igy a' Chriſtuſnak és a' Sz: Léleknek tagadáſa nem egyéb; hanem az Eccleſiai igaz tudomány fundamentomának rontáſa és emészteſe, mondatik penig vérrel elegyűltnek-is e' kő eſső: mert valoban ſok vért onta-ki a' kereſztyénség ez ártalmas tudomány miatt, a' Conſtantinus és egyéb Cſáſzárok alat, kik ezen métellyel meg-valának veſztegettetve. Ide járul az-is hogy a' fáknak harmad réſze, az az, akkori tanitoknak egy réſze, kiknek mint a' zőldellő fáknak kell vala virágozni, ez tévelygés miat meg-veſztegetődék az akkori Eccleſiának ſzines tőbb ágai, és tőbb gond-viſelőivel edgyütt. A' fák után a' zőldellő fűnek-is haſonlo égető veſzedelme lőn, mert az igaz győkeret, ugy mint a' Chriſtuſt, el-hagyván, nagyobb réſze akkori zőldellő kőſség, azon tévelygés által meg-veſztegetődék. Aluvának az emberek s' a' Sátán konkonlt hinte a' buza kőzzé. Matt. 13. v. 8.

Verſ: VIII. IX.

Es a' máſik Angyal kűrtőle. Ez kűrtőléſen máſik derekas, és a' Chriſtus tudományával ellenkező tévelygés értetik, tudni-illik a' Pélagiánuſok, tévelygéſe, ki az Ur ſzűletéſe után mint egy négy ſzazeſztendőben támada és alkalmas ideig az Eccleſiát háborgatta, mely haſonlo lőn a' tengerben bé-eſni láttatott nagy égő hegyhez: Mert az Iſten kegyelme ellen

me ellen az emberi meg-romlott ſzabad akaratott fellyeb emelé, és az Embernek maga tettetes ſzentségét tulajdon gondolatitt az ő tőkélletes volta felől terméſzeti erejét, a' Meñyei és lelki dolgokban igen fel-magaſztalá az Iſten kegyelmének és a' Chriſtus érdemének nem kicſiny ſértésével: mint effele Emberi magaſztalodáſt ſzokott a' Szent irás haſonlétani hegyekhez, Láſd: Eſa: 2. 11. 14. 15. Zac. 4. 7. Ezen hegy égvén láttatott a' Tengerben-is vettetni, mert a' tengerben lévő ſzigetek kőzzűl ſokan, (mint a' Hiſtoriák bizonyittyák) a' métélyes hamis tévelygéſt bé-vőtték: mint a' Rhodus ſzigete, Sicilia, Britannia s' tőbbek: mely miat nem csak a' kőzőnséges kőſség, hanem még az Tanitók kőzzűl-is ſokan kik más-képpen igaz tudományuak voltanak, e' tévelygéſt bé vőtték. Ezt jedzi a' Tengeri teremtett állatoknak, és azon-valo hajoknak harmad réſzének elveſzéſe: mert még-is az Iſten e' ſzéles tévelygés kőzőtt, meg-hatta és meg-tartotta csudálatoſſan réſzét az ő hiveinek, kik ez hamis tudománnyal magokat meg-nem mocskolták.

Verſ: X. XI.

Es a' harmadik Angyal trombitála, és eſék az Egből le-egy csillag mint a' lámpás. Ez harmadik Angyal az ő trombitálásával adgya értenünk a' harmadik derekas tévelygéſt, mely Urunk ſzűletéſe után, négy ſzáz huſzon őtt eſztendő tájban kezdeték, egy ékeſſen ſzollo, és valoban akar ki előtt

Nestorius nevű Constántinapolyi kereszтyén Püspök által, ki a' Christusnak két természetit, két-felé szakaszтvan, a' két természet szerént, két személynek-is lenni állatá; tudni-illik emberségi személyét, és Isteni személyét: mely méltóságos tiszтihez képest nagy csillaghoz, és égő fáklyához hasonlittatik. Es noha az ő tudománya láttatik vala, az Arrianusokéval ellenkezni, mindazáltal mint egyéb tévelygő tudományok-is, Heb. 12. 15. mintaz ürröm keserű vala, és mint a' keserűség a' folyo-vizeket, és a' kut-fejeket, meg-veszтegeté. Sőt még az ivo Emberekben halált is szerez, mint a' Jericonak vizei. 2. Reg: 2. v. 19. Igy a' Nestorius tudománya sok lelkeket meg-veszтegete és halálosita, miglen az Ephesomi közönséges conciliumban minden Ecclésiáktul el nem kárhoztaték.

Vers: XII. XIII.

Es negyedik Angyal kürtöle. Ez negyedik Angyalnak kürtölése, és az után következet háborgások, igen illendő-képpen adgyák elönkbe, a' negyedik derekas tévelygést, ugy mint az Eutichiánusok tévelygését, mely egy Euthicos tudos emberül támada Urunk születése után, négy száz ötvenedik esztendő tájon, mely tévelygés szem közben ellenkezik a' Nestorius tévelygésével; mert a' mint ama' két felé valaszтá, két magános személyeknek lenni monda a' Christusban: ez ellenben mind a' két természetet össze elegyültnek, és egy másban változotnak lenni monda, és tanitá. Es e' rut tévelygés az igasságnak napjának ugy mint a' Christusnak akkori tündöklő dicsőségének egy részét, igen meg-homályositá a' Holdat, az az, akkori tiszta tudományu Ecclésiákat, a' Cillagokat, az az, az akkori tudos és nagy lelkű tanitokat azoknak nagyob részét tévelygő setétséggel bé-buritá, és az igaz tudomány Világosságának tényeskedő sugárit, nagyob részre el-vővé, mind addég, mig a' Calcedomi közönséges nagy Conciliumban e' veszedelmes és hamis tudomány nem kárhoztaték. Mely tévelygés után a' Kereszтyénségben kivált-képpen a' Püspökök és Tanitok között sok hasonlások, háborgások, és az elsőségen valo veszekedések, következének, kik végtére a' nap-keleti Ecclésiákat, a' nap-nyugotiaktul el-szakaszтták, és sok nehéz háboruságokat hozának-bé, mellyeket az Eg közepin repülő Angyal, hármas jajnak neve alatt meg-jövendölé; mint a' következendő részekben meg-tetszik.

KILENCZEDIK RESZ.

Vers. I.

ES az ötödik Angyal kürtöle és láték Csillagot az Egből le-esni e' földre. Ez ötödik Angyalnak kürtölése után az Egből le-esett Csillagon, Némellyek értik Mahumetet hozzá tartozoival edgyütt, ki

Urunk szűletése után hat száz huszadik esztendő táj-ban, az ő Istentelen tudományát Sidoi, Pogány, Keresztyéni vallásból őszve toldozván, foldozván, mint egy feneketlen méllységnek kuttyából, napfényre hozá, és az után, az ötet követő Arabusok, és Saracenusok által mint egy fel-fegyverkezet Sáskák által világnak nagyob részét, kit hamis tudományi csaláſſal, kit penig erő-szakkal hozzá hodaltata, mint efféle veszedelmes sokaság másut-is a'Sz. irásban Sáskához hasonlittatik. Lásd Iud. 7. v.12. Esa. 33.v. 4 Ioel. 1. v:4. & 2. v. 4. De mint hogy ez titkos könyvben, mint oda fel Cap. 1. v. 20. meg-mondatott, a' Csillagokon az Ecclesiának vigyázoi értetnek, azért illendő-képpen itt máſt kell értenünk, ez csillagon, tudni illik a' főbb Ecclésiának, kit annak tartnak, ugy-mint a' Romainak Pűspökét: ki a' régi Romai birodalom után a' Phocus Imperatornak vigyázatlan engedelméből, magát az Ecclésiának Tanitoi felet, ugy-mint nagyobb csillag a' több csillagok felet, fel magasztalá, ki az Egből földre le esék, mert a' lelki és Mennyei gond s' vigyázás hellyet a' földi és világi dolgokban avatá magát, és mind a' két részről valo Uralkodáshoz kezde. Azért nem másról hanem a' Romai Pápárol magyáráztatik ez első Jaj, mint meg-tetzik az következendő dolgokban-is.

Es adaték néki a' mélységnek kuttyának kulcsa. Az kulcs néven (mint oda fel-is meg-mondottuk) birodalmi hatalom értetik, ki által a' mélységnek, ugy

ugy-mint a' pokolnak Luc. 8. v. 31. meg-nyitására hatalom adatott, a' honnan a' sűrő főst-is fel-jő: mert Istennek igaz haragja és itélleti által meg-engettetett az: hogy az igasságot nem szerető Világnak háládatlansága igy bűntessék meg a' nem hivekben: melly hatalommal meg-nyittassék olly mélység kiből mint a' Sátánnak találmányábul származott hamis tudomány viszont azon mélységre vigye azoknak valloit. 2 Tess. 1. v. 9. 10. 11.

Vers: II.

Es meg-nyitá a' mélységnek kuttyát. Itt immár és a' következendőkben elönkben adatik ez Anti-Christus mi-képpen élt légyen a' néki adatott hatalommal, midőn a' Focas Imperátortol, minden Ecclésiáknak fejévé tétetek. Meg-nyitá mondom az mélységnek kuttyát: mert minden tévelygő eretnek setétségének ez ő hatalmával olly utat nyita, hogy az által minden ördögi el-hitetéseknek szabados ki-származásának helye lőn.

Es fel-jöve füst a' kutbol, mint a' nagy kemenczének füsti. Ez füstön, ha meg-tekéntyük az füstnek természetit hellyesen értyük az hamis bálványozo Pápistai tudományt, kinek edgyik része az házasságnak és az ételeknek meg-tiltása, kit Sz. Pál mond ördögi tudománynak. 1. Tim. 4. 1. Ide járul az Istentelenség, bálvány imádás, Isten kegyelmével ellenkező tulajdon értelmes elég-tétel, és egyéb babonáskodás mint ide aláb 20. v. a' Szent Lélek meg-

meg-mondgya. Ez tudománt penig szép hasonlatossággal nevezi a' Szent Lélek égő kemenczéből ki-jövő sűrű füstnek, ki természet szerént mind igen keserű, és meg-fojto, mind penig a' világos áért meg-homályosito: Igy az Romai Anti-Christusnak kézről kézre adatott tudományi az ötet követőknek, lelkek-ismereteket, ki-mondhatatlan keserűséggel, töltik bé, sőt végtére kételkedéssel-is meg-fojtyák, az az, Menyben azok, azon vallás szerént idvességekről soha bizonyosak nem lehetnek, sőt arrol valo kételkedésben hagyattatván, inkáb rettenetes kétségben eshetnek, mint-hogy az idvességre fel-emelkedhetnének. Viszont e' tudománnak füsti igen meg-homályositotta, mert e'melleta' szegény Lélek nem tudgya melyre függeszteni járását az idvesség dolgában: mint a' sűrű setétben nem járhat.

Es meg-setétűle a' nap és az Eg az kutnak füstitől. Ez nap ki a' tévelygő tudománnak füstétől meg-setétűltnek lenni mondatik, nem más hanem a' Christus, és az ő igaz Evangeliomi tudománya; kit a' Papistai setétség közel ezer esztendő alat, még továb-is, még a' nagy rendekben-is meg-homályositot vala, mind addig mig viszont az igasságnak tudománya ujjobban, mint napnak fényesége a' fellegeket el nem oszlatá, noha csak rész szerént Istennek csudálatos gond-visel éséből a' mi Attyáinknak idejében.

Vers. III.

Vers: III.

Es a' füstből ki-jövének Sáskák e' földre. Ez látással meg-mutattya a' Szent Lélek micsoda csudák származának ez bálványozo és babonás füsthöz hasonlo tudományból, tudni-illik csudálatos termetű Sáskák, kikhez hasonlók Emberek közöt nem láttatnak, hanem csak az Anti-Christus Országában, mellyek nem mások, hanem az ő dögleletes tudományának követői, oltalmazoi, és másokat arra hitető hizelkedői: minémüvek a' Barátoknak és egyéb szerzetes rendüeknek Sáskához hasonlo sokaságok, kikkel a' kereszтyén világ kelletinél felletéb-is ennek előtte csak hamar a' földre e' csillagnak le-esése után meg-szaporodék, alig-is találhatni penig illendőbb hasonlatosságot, az Anti-Christus Országát követőkről, mint a' Sáskákat, kik gyakorta Isten haragjának látható jelensége e' földön: mert a' mi-képpen (1.) noha a' Sáskák természet szerént repülő állatok, de azért igen felette fen mint a' madarak nem repülhetnek szárnyoknak gyengesége miat: Igy az Anti-Christusnak, Sáskához hasonlo vitézi, noha az idvesség dolgában, sok kételkedő kérdések és feleletek által csak nem az égig repülni akarnak, és a' mellyek el-rejtettek, sőt még tudni-is lehetetlenek, azokat tudni dicsekednek, de azért ugyan még-is a' Szent irásnak ereje szerént, szintén ugy meg-győzettetnek, mint a' szél miat repülő Sáskák a' földre le-verettetnek, (2.) ugy

olvassuk

olvassuk továbbá; hogy régenten a' Sáskákat az Isten az Ægyptomnak és annak Kirallyának Pharahonak bûntetésére küldé, kik minden gabonákat, és minden fákat ugy-meg-évének, hogy semmi zöldség nem marada: igy ez trombitálás alat-is, mig az Romai Anti-Christus erejében, az ô tölle szerzet, sok féle szerzetes Sáskák által, az Isten csudálatos itélletibôl mutatá haragját, mutattya ma-is az igazság fényére meg-vakultak ellen, ugy-mint, kik a' lábra állot idvességes tudománynak zöldelló s' virágzo voltát kôzöttôk; a' lelkeken uralkodván megemésztik.

Ez földre. Ez Sáskák ez földre jöni mondatnak, kivel jelentetik az hogy nékiek nincsen semmi hatalmok; hanem csak azokon kik földiek és csak földiekre viselnek gondot.

Es adaték nékiek hatalom, mint hatalmok vagyon a' földnek Scorpioinak. Igen hellyes hasonlatolsággal irja a' Szent Lélek az Anti-Christus vitézinek természetit, mert a' Scorpio, (mely igen bôséges Olasz-Országban) noha kicsiny állat, de farkával mérgesit, meg-sért: mert a' méreg farkában lévén; akkor sért inkáb meg mikor az Embertôl el akar távozni: Igy a' Pápának Scorpioi szép szin alat, mint ha semmi mérgek nem volna; hanem az embernek idvességére vágyodnának, el-másszák az ô tölle elhitetteket; de azonban halálos méreg van alatta; mert végtére azoknak lelkek ismereteket, kik efféle mérges tudomáyt nem tudva bé-szinak, halálossan meg-se-

meg-sebesitik: mint a' példák mutattyák ma-is, akkor-is.

Vers: IV.

Hogy meg ne bántanák a' földnek fûvét. Ez Sáskáknak, adatott hatalom az ártásra, itt immár Isteni parancsalatbol meg-határoztatik, mert miképpen a' Gosen fôldén lako Izrael fiait semmi ártalommal azok nem illeték, hanem csak az Pharáhonak népét kárositák: Igy az Isten mostan-is megparancsolta hogy a' zôldelló fûhôz és fákhoz hasonlo igaz hiveket Psal: 1. v. 3 Psal. 92. v. 13 ne bántanák, hanem csak az embereket, még penig azokat, kiknek homlokokon nincsen az Istennek pecséti, az az, kik az igasságnak nem hivén, a' hamisságnak hitele által meg bélyegzet lelki ismeretet, belôl viselnek.

Vers: V.

De hogy gyötrenék ôket. Nincsen nagyob gyötrôdés a' lelki ismeretnek gyötrelménél: igy már az Istennek itélleti meg engedi azt hogy ez Anti-Christusnak Sáskái az ôket kôvetô tudatlanoknak lelkek ismereteket gyötörjék, és kinozzák, ugy-mint idvessége felôl valo bizontalansággal, érdemeknek elégséges volta felôl kételkedéssel, Isten kegyelmébôl valo ki-eséstôl valo félelemmel és hasonlokkal; kiket a' hivekben a' Szent Lélek mint Isten zálagazokat az hivekben el-pecsételni, Lásd Rom. 5. v. 12. & 8. v. 1.

ôt hol-

ôt holnapokig. Az az, annyi ideig, mig természet szerént, a' Sáskák a' mezôkôn szoktak tartani, ugy-mint ki-nyilt tavasztol fogva az ôszneк elejéig, mellyen az példáztatik; hogy az Anti-Christusi Sáskák nem mindgyárt mulnak el, nem-is mindgyárt szûnnek az ôket követô embereket gyôtreni, hanem csak addig az ûdôig mig erejekben lésznek, és mig az Isten rendelte, hogy ez ártalmas ártásokat meg-tarcsák, mint régenten az Ægyptombéli Sáskáknak Exod. 10. 19.

Versi: VII. VIII. XI. X. XI.

(1.) *A' Sáskák ábrázati hasonlók a' hadra készült lovakhoz.* Ez következendô hasonlatosság alatt kezdi le-irni a' Szent Lélek, az Anti-Christusi vitézeknek természeteket, Elsôben-is a' hadra készült lovaknak hasonlatossága alat melybôl meg-teczik azoknak mind kegyetlenségek, mind penig ártásra valo kész voltok, és mint hogy az hadra készült lovak az rajtok ülôktôl igazgattatnak; igy e' világi hatalommal-is ezek igazgattatván, (kit nyelveken *brachium sæculare*nak hivnak) könyû készséggel ártanak.

(2.) *Az ô fejeken ugy-mint koronák hasonlok az aranyhoz.* A' korona a' Szent irásban, minden ût gyôzedelemnek jele, mert Isten ideig bôlcs itéletibôl meg-engette hogy a' Sáskák az ôket csudálokon sôt még az Szenteken-is gyôzedelmeskedgyenek; nem mondgya penig hogy aranyok az koronák, hanem aranyhoz hasonlók, jelentvén azt hogy e' gyôzedelemnek szép szine alatt dicsekedôji, noha az igaz tudománynak semmi arany ékessége nállok nincs.

(3.) *Az ô orczájok mint az Embereknek Személlyek.* Az Emberi személy, avagy ábrázat, emberi okoskodásnak jelensége mindenkor: igy ez Sáskák-is az ô ártatlanságokat, nem vak-merô-képpen, hanem Emberi okos tanátsal igazgatni láttatnak, mint ha minden gyûlôlséget és gonoszságot el-távoztatván, az Emberi társaságnak használni akarnának, azonban penig Isten tôrvénye ellen-is az ártatlanoknak ártanak.

(4.) *Vala hoszszu hajok mint az Aszszonyi állatoknak haja.* Csuda mesterséggel él a' Szent Lélek az Anti-Christusi Sáskáknak le-irásában: mert ide fellyeb v. 7. ôket erôs és hatalmas tulajdonságok szerént irá-le, most immár aszszonyi hajhoz illendô puhaságrul, bujaságrul, álhatatlanságrul irja-le: igazán-is; mint magok tulajdon historiáji tartyák, noha e'Sáskák között valo tôrvényes igaz házasági közösülés meg-tiltatott.

(5.) *Az ô fogok valának mint az Oroszlánoknak fogai.* Csudálatos dolog, hogy az Aszszonyi puhaság alat, ez Sáskák Oroszlán fogat viselnek: az Oroszlán fogak igen ragadozók, éhségben semmi állatoknak nem kedvezôk, ôlésre készek: vallyon mi lehet az ég alat az Anti-Christusi Sáskáknál ragadozobb, kik sok lelkeket csalárdsággal pokolra

ragadoznak? kik lehetnek senkinek nem kedvezők, midőn az Anti-Christus főnek nem imádása miat sem nagyoknak, sem kicsinyeknek vérek éhező torkokat, még az tűz kőzött-is meg nem elégitheté; sőt ha reájok bizattatnék kéfzebbek volnának a' Rokákat meg-hadni ballangokban, de a' Chriſtuſt vallokat meg-emészteni tűzzel és fegyverrel torkokban.

(6.) *Vala fegyver derekok mint vas fegyver derekok.* Testnek hadi erősítő szerszáma, a' fegyver derék: Igy az Anti-Chriſtus vitézinek, kik minden világi erő ellen szerzeteknek szabatságát vetik elő, méltán tulajdonittatik olly fegyver-derék, kit még a' nagy rendeknek-is hatalma meg nem hathat, és a' kiben minden rendő és állapato emberek ellen kegyetlenkedni szabatságok vagyon.

(7.) *Es az ő szárnyok zugása (szava) mint az szekereknek zugása (szava) mikor sok lovak futnak az hadra.* Ez szárnyaknak zugása, ez Sáskáknak mindenek felet valo maga fel-emelését jedzi, mellyel mint az halálra kéfzült szekereknek, és szagudo lovaknak futásával, az Evangeliomnak valloit ijeztenék. Ide járol ezeknek Fejedelmének sok átkokot bé-foglalo, ki-rekeſztő Levelei, idézési, vádolási, tudatlan nép kőzőt valo csuforlásoknak zugási, mellyekkel mint szárnyokkal háborgo zőrgést, csatepatét, és bolduláſt szereznek.

(8.) *Es vagyon farkok, haſonlok a' Scorpioſokhoz.* Az Istennek lelke Esaias. cap. 9. v. 15. az hazugság tanito

tanito Prophétákat nevezi farkaknak, igy az Sáskáknak-is farkok nem egyéb, hanem kőzőttők sok Emberi találmánt, és hamisságokat nyilván tanito, és azzal az kőséget nyilván csábito hamis Prophéták, kik mint a' fark hogy az egész testől hátul fűg: ugy ők-is hamisságot tanitván, az felsőktől függenek, a' kiktől reajok-is kővérség származik.

(9.) *Es fulákok vadnak az ő farkokban.* Tudgyuk azt hogy az Scorpioknak, farkokban halálos fulák vagyon: igy ez Sáskáknak farkok nem más tudománt foglal magában, hanem Léleknek és testnek halálára mérgesőltet. A' honnan kővetkezik hogy ez Sáskáknak Oroszláni fogaitol nem annyéra kel őrizkednünk, mint azoknak Scorpioi farkoktol, és fulákjoktol: mert amannak harapása az üldőzésnek szél-veszei által csak hamar el-mulo, és csak a' testre hato; de a' Scorpio farkaknak és fulákoknak sértési, mind testnek és Léleknek veszedelmére valo.

(10.) *Es ezeknek hatalmok vagyon öt holnapig az Embereken ártani.* Midőn a' Sáskákat, igy az Szent Lélek le-irja még-is hogy a' hivek az igaz vallás mellet erősbek legyenek, vigaszta láſſal bátoritya mint egy meg-rémőlt szivekett: hogy tudni-illik az Isten azoknak a' Sáskáknak hatalmokat, csak igen rővid üdőre határozta, ugy-mint öt holnapokra, mely ha el-jőne továb hatalmok nem lenne. Igy Chriſtus Urunk-is az Anti-Chriſtusi nyomoruság miat valo szenvedést, az hivekért meg-rővidültnek lenni mondgya, Matt. 24.

(11) *Es vagyon ő rajtok Királyul az mélységnek Angyala, kinek neve Abaddon.* Miben ellenkezzék e' Sáskáknak Királlya az hiveknek egy Királlyával a' Chriſtuſſal, le-irja a Szent Lélek mind országárol s' mind nevéről: Országárol ki nem egyéb, hanem feneketlen mélység, hamis tudománnak, hamis rend-tartáſoknak és végre mérſékelhetetlen veſzedelemnek mélysége. A' Chriſtus penig ezzel ellenkező lévén, nem mélységnek hanem Meny-országi Felségnek Királlya, és Iſten idvezitő frigyének Angyala. Le-irja nevéről Sido, és Gőrög nyelven, mely nevekben éppen s' meg-egyesülhetetlenől, ellenében téſzi az Chriſtuſnak: mert az Chriſtus meg-tarto a' mint az Jeſus név jelenti. Ez penig veſztő avagy veſzedelem, kit az Abaddon és Apolyon nevek jelentenek. E' nevezeteket Sz: Pál. 2 Teſs. 3. 4. 9. ez Sáskáknak Fejedelméről nyilván magyarázza, nevezvén őtet ott bűnnek Emberének, veſzedelem fiának, a' Sátánnak hatalmas munkálkodáſi által el-jővőnek; Zachariás penig Cap: 11. Bolond Páſztornak, ki az Iſten nyáját nem hogy ſzaporitaná mint a' Chriſtus Joh: 10. 16. sőt inkább ragadoztattya, ſzéleſzti, oſzlattya és el-veſzti.

Verſ: XII.

Az edgyik jaj el-méne, imé jőnek még két jajok ez után. Oda-fel az nyolczadik verſnek utollyán, három jajokat kiált az Angyal, mellyek következendők valának, edgyik már el-mulék, az Apoſtolnak akkori mutatot látaſa ſzerént, mert ez látáſſal jelentett dolog, azután még ſok időre lőtt, és nem elébb, hanem a' Chriſtus utolſo el-jövetelekor mulik-el tellyeſséggel, Láſd, 2 Teſs: 2. v. 8. Még penig két következendő jajokrol emlékezik, hogy mind a' három bé-tellyeſedgyék, mind a' mutatott látás ſzerént, mely akkor volt, mindazáltal jelentetett jajos dolog ſzerént, mely ez után lőtt.

Verſ: XIII.

Es az a' hatodik Angyal kürtőle. Azért adta-ki Iſten Angyali kürtőléſſel látásban hirét ez jajoknak, hogy azokat nem történetnek, hanem Iſten tanátsából ki-ment végezet akaratnak lenni iſmérjék, azok kik e' jajoknak ſzenvedésében réſzelek; mely-is azoknak nem kicsiny vigaſztaláſokra vagyon.

Hallék egy ſzozatot, amaz arany oltárnak négy ſzarvai közzül, mely vagyon az Iſtennek előtte. Ez hatodik kürtőlés a' többitől külömbőz, mind a' ſzolláſnak formájával, mely parancsolat, mind a' ſzozatnak helyével, mely Iſten előtt állo arany oltárnak négy ſzarva. Ez oltárnak jelentéſe vétetik a' régi Ceremoniás Törvényből, mel yben volt a' Szenteknek Sz: teſte előtt állo arany oltár, kin a' Papok minden nap jo ſzagu füſtel áldoztanak, de annak négy ſzarva közt eſztendőben egyſzer áldozot a' fő Pap engeſztelő áldozattal, Exod: 30. v. 10. Jedzi azért ez oltár, nem máſt hanem a' Chriſtuſt, kiben az

ben a' Szenteknek könyörgési Isten elôt kedvesſek, az oltárnak ſzarvai penigjedzik az ô hatalmát, hiveinek kivánságinak meg-tellyesitésére, kik midôn kivánnák, hogy az Isten a' Sáskák miat nyomorgo Anya-ſzentegyházát meg-ſegétené, imé ez oltárnak ſzarvai közzûl jôn parancsolat, a' négy Angyaloknak el-bocsátására, hogy igy mikor Istennek tetczenék az igazságnak helyre állatását véghez vinni akkor a' Sáskák, és azoknak Fejedelme, a' négy Angyaloktul félvén, az igaz tudománynak gyenge eredetit még fûvében meg ne fojtanák.

Verſ. XVI.

Bocsásd-el amaz négy Angyalokat. Ez parancsoló ſzo; nem a' könyörgô hiveknek, hanem a' könyörgéſt meg-halgato és hiveiért boſzut állo Chriſtuſnak ſzava értetik mellyel parancsollya, hogy immár véghez menvén a' Sáskáknak és az ô Királlyoknak ôtt holnapig valo artásának határa, azok kik ennek elôtte Istennek gondviſeléſe és birodalma által, bizonyos helyre határoztattak volt, immár ſzabadon helyekbôl máſuvá ki-bocsátaſſanak. E' négy Angyalokon, és ezeknek le-irásán, hogy a' Tôrôk birodalom, és nyomorgatás értesék, keves kétség lehet benne (1.) Mert e' birodalomnak kezdetit a' Szent Lélek, a' Sáskáknak ártásának bé-tellyesitett határának utánna hozza elô: mely ugy-is lótt; mert midôn az Anti-Chriſtuſi méltoság ſzintén erejében volna, és az igaz valláſu kereſztyének miatta mindenût nyomorgattatnának, Anno Chriſti 130. othon egymáshoz valo belsôhadakozáſoknak véget vetven, és mindenik réſzrûl az Ottománika familiának a' birodalmat engedvén a' Tatárok Tôrôkôk, és Arminiuſok, egéſz Aſiát és Affricát eljárván birodalmok alá hajták, Gôrög Orſzágot, és nap-keleti Tartományokat, mellyeknek Conſtantinapol vala fejek, vér-ontáſſal meg-vôvék, és iſmét Europának-is ſok Orſzágira hadakozának, (2.) Mert a' négy Angyalok ſzámok nem máſra illethetnek, hanem mind a' Mahumeth vallásában lévô négy nemzetekre, kik Anno Chriſti 6. 20. annak tudományát bé-vôtték s' ma-is meg-tartyák minémûek az Arabuſok, Saracenuſok, Tatárok, és Tôrôkôk, kik közzûl az Arabuſok és Saracenuſok; azon eſztendôtôl fogva a' Romai birodalomban, mind nap-kelet, mind nap nyugot felé ſok erôſzakot tôttenek: mind penig a' Tôrôk birodalomnak laſsan laſsan, egymás után kôvetkezet négy Fejedelmire, kik közzûl elsô vala Caramán Atisár, 2. Sarkames, 3. Calemei, 4. Atman, kinek nemzetsége ez mái napon-is a' Tôrôk Csáſzároknak rendin fen áll. (3.) Mert a' Sz: Lélek nyilván megjelenti, a' négy Angyaloknak azô helyét, honnan jôttek és ſzármaztak, és minek-elôtte nem teczett Istennek ezek által a' hiveket gyakorolni, és az embereknek harmad réſzét meg-ôlni, meg-kôtôztetve hol voltak, kiról majd továbbad. (4.) Ide járol az a' ſzámnak ſoksága, kit a' Szent Lélek le-tôtt: iſmét

magoknak viſeléſe, és mondhatatlan kegyetlenségek, mellyeket Iſtennek itéletiből ez hatodik kürtölés alat ki-ereſztett Lovagoknak ſerege cselekedendő vala.

Kik meg-kőtőztettek az Euphrates folyo vizénél. Meg-kőtőztettek tudni-illik az Iſtennek hatalmas gond-viſeléſe ſzerént, ki minden nemzeteket ugy tart; hogy az ő akarattya nélkül ſenkinek ne árthaſſanak, mind addig penig ezek meg-voltanak kőtőztetve, mig a' kereſztyénségnek nevével dicsekedőknek vétkeknek mértéke bé-nem tellyeſedék, mint a' máſodik vers bizonyittya, és miglen a' népek által az Iſten az ő itélletit, főſvénség és prædálás által ki nem ontá: Lás haſonlot Eſa: 10. v. 5. Jer. 25. 9. kikkel mint veſzſzőkkel és ſzolgákkal a' földnek lakoſit oſtorozni nem kezdé. E' négy Angyalokat mondgya a' nagy Euphrates folyo-viz mellet meg-kőtőztetteknek lenni, mely folyo-viz a' Szent Irásban igen hires: ugy mint a' Paradicsomnak négy folyo vizei kőzzűl egyik Gen: 2.14. és a' melynek terjedéſeig Iſten határozta az áldot magnak, mind az ő Királlyok alat, mind penig az Chriſtus alat valo terjedéſit. Gen: 15. v. 18. Pſal. 72. v. 8. Ez penig az Euphrates Chaldeanak nagy folyo vize, mely mellet volt helyheztetve a' nagy Babyllon, Sido Orſzágnak Salamon Királynak idejében, egy felől határa, melj nap-nyugot felet Meſopotamia mellet mégyen-el, kiſſebbik Armeniát, nagyobbik Armeniától el-ſzakaſztván, kiſſebbik Aſiától

átol nem meſzſze nap-kelet felé: mely folyo-viz mellet a' Tőrők nemzetség minek előtte ki-jőne ſokkáig lakot, és mint meg-kőtőztetett bizonyos ideig a' kereſztyéneknek nem árthatott.

Verſ. XV.

Es el-ereſztetének a' négy Angyalok. Az oltárnak négy ſzarvai kőzzűl valo ſzo, és parancsolat, mely lőtt a' hatodik Angyalhoz, nem volt haſzontalan, mert Iſten rendeléſében ſemmi meg nem máſſoltathatik, hanem e' nagy Euphrateſſen tul, és innen meg-tartoztatott négy nemzetségből állo Angyalok ugy-mint Iſten itélletinek kőveti ki-bocsátattanak, hogy az Iſten parancsolattyát, e' mái napig-is végh-hez vigyék: mely ki-bocsátás lőtt, Anno Chriſti 130. mint oda fellyeb meg-mondottuk.

A' kik el-kéſzitvén vadnak, orára, napra, holnapra, és eſztendőre. Nem mondgya a' Szent Lélek; hogy el-kéſzültek magoktol, hanem el-kéſzitettek máſtol, tudni-illik az oltárnak ſzarvai kőzzűl ſzolotul. A' hiveknek penig vigaſztalására ez négy Angyaloktul kővetkező nyomoruságnak határit-is, idő ſzerént meg-irja a' Szent Lélek; az ődőnek leg-kiſſebbik réſzétől fogva az őregbikig, mely ődő-mulás bé-foglal; 365 napokbol s' egynehány orákbol állo 396. eſztendőket, hogy ha a' Prophétiai ſzámlálás ſzerént őſzve ſzámlálunk minden napot egy egy eſztendőre tudván; mely ſzámlálás ſzerént a' Tőrők birodalomnak kéſzségének,

és annak meg-szűnésének esztendeje, derekas kiterjedésétől fogva határoztatik 1696-dik esztendőre, Christus szűletése után: de mint hogy a' Sz: Lélek szol orárol-is, következik azért hogy még valami félelem azok után az esztendők után-is következik a' keresztyénekre.

Hogy meg-ölnék az Embereknek harmadát. Immár a' Szent Lélek meg-határozza, mennyire terjedhessen ki, a' négy Angyaloknak kegyetlensége, tudni-illik az Embereknek harmad részére, az az, nagyob részére; és kivált-képpen a' keresztyéneknek nagyob részére: mert a' mint a' Historiák ezt szem-látomást bizonyittyák, e' földnek három részére Affricának, Asiának, és Europának nagyob részre ölő fegyverét ki-bocsátotta.

Vers: XVI.

Es száma a' Lovas Seregnek. Meg-jelenti az Szent Lelek, e' négy Angyali követeknek mind nemét, mind számát: neme felől azt mondgya hogy Lovas Sereg; mert nyilván valo dolog, hogy e' négy nemzetből állo népek eleitől fogva, nagyob részre válogatott természető Lovakban gyönyörködtek az hadakozásban, s' kivált-képpen ereje-is a' napkeleten termő hadra alkalmatos Lovakban állot, ugy hogy gyalog seregekben külömben hadát nem viselte volna ha a' keresztyéneket nem követték volna.

Két ezerszer valo száz ezer. E' számot, kit az Szent Lélek két tiz-ezereknek ezerének mond; ha meg-

meg-vettyük (kivált-képpen közönséges értelem szerént) reá mégyen.

200000000. *az az.* Két száz ezerszer valo ezerre: avagy husz ezerszer valo tiz-ezerre: avagy két ezerszer valo száz ezerre: avagy.

100020000. *az az.* Ezer-szerte valo két száz ezerre, melljel azt akarja meg-jelenteni hogy azoknak sokasága sokkal felyül haladnája a' keresztyéni sokaságot, mely sokaság nem csak a' négy nemzetből szaporodnék, hanem Istennek csuda itélletiből még a' második Jaj alat nyomorgo keresztyén Nemzetekből-is, kik közzül némellyek avagy kéntelenségből, avagy hiti hagyásnak, és keresztyénség tagadásának el-fordult inditásából e' négy Angyaloknak serege közzé állanak; Továbbá ezen szám következendő győzedelemnek-is jelensége, mert mind a' négy nemzetség eleitől fogván a' keresztyéneknek és egyéb népeknek holdoltatására felette számossan szoktak el-menni, ugy hogy (mint a' Historiák tartyák) egy Török Imperator több lovas seregeket állathatot elő hadban, mint minden keresztyéni Fejedelmek, olvasd Bomfin. Decad. 3. lib. 6.

Es hallám azoknak számát. Hogy senki-is ne kételkednék e' számnak ki-jelentésében, megmondgya a' Szent János hogy azon látásban hallotta e' számot, még penig nem másunnat, hanem a' mint a' látást ugy e' számot az Isten Királyi székiből ki-jöni.

Vers.

Versʃ: XVII.

Es ekképpen látám a' lovakat látás által. Leirja már a' Szent Lélek a' lovon ûlőknek fegyvereket, és a' lovaknak formájokat (termeteket:) a' lovon ûlőkrûl azt mondgya; hogy tûzes fegyver-derekok vala egy ʃzinû, és kénkû ʃzinûek voltanak, mellyen mi jelentéʃek nem mind egy értelemben vadnak az tudoʃʃak; mert némellyek, mint hogy e' Nemzetségek kevés vas-ʃzerʃzámi fegyverrel élni ʃzoktak, hanem csak kônyû ʃzerrel kéʃzûlnek a' hadban, értik illyen ʃzinû hadi czimereket, és záʃzlojokat, melljeket kivált-képpen kékkel, ʃárgával, és vereʃʃel feʃteni ʃzoktak; némellyek (mely értelem helyeʃʃebb-is) értik mind tudományoknak, mind káromláʃoknak, mind a' kereʃztyének ellen valo kegyetlenségeknek ʃzórnyûségét, és mindenkori reájok hadakozáʃoknak retteneteʃségét, meg-változhatatlan állando fel-tött ʃzándékokat a' veʃztéʃre, a' kereʃztyén vérnek ontására, Orʃzágoknak ʃzórnyû égetésére, és puʃztitására, mellyel eddig mint egy fegyver-derékkal e' máʃodik jaj alat magokat erôʃʃitették.

A' lovakrol igy ir: Es a' lovaknak fejek mint az Oroʃzlánoknak fejek, és azoknak ʃzájokbol ʃzármazik vala; tûz, fûʃt, és kénkô. Emlekezik fejekrôl és ʃzájokrol, fejeket haʃonlittya az Oroʃzlán fejekhez, jelentvén e' lovaknak az az; e' birodalmat erôʃʃitô vitézeknek erejét, gyorʃaʃágát, haragos keménységét, kinzáʃra, ʃzaggatáʃra, és végre meg-ôléʃre valo kéʃz kegyetlenségét. Szájokbol azt mondgya hogy ʃzármazik-ki, tûz, fûʃt, és kénkô. Némellyek azt magyarázzák ez utolʃo ûdôben máʃoktul meg-ʃzokot tûzes, ʃûrô lóvéʃrôl, mely tûzzel, fûʃtel, és kénkôvel jár. De mint hogy még ma-is annak a' veʃzedelmes meʃterʃégnek találáʃa után, ʃzintén kôzel három ʃzáz eʃztendô tájban-is azzal nem élnek mindenek, azért ez értelem egéʃzlen ezekre nem alkalmaztathatik, hanem hellyeʃʃeb értelemnek teczik ha a' tûzôn értyûk ʃzájokbol kiʃzármazot rettenetes kiálto káromláʃt, mellyel a' kereʃztyéneknek hadi Seregét, mint a' fel-gyulatt tûz ijeʃzteni ʃzokták. A' fûʃtôn mint oda fellyeb megmagyaráʒók a' mélyʃégbôl ki-jôvô Sáʃkáknak tudományárol, igy itt haʃonlo-képpen, a' Mahumetnek ártalmas, és keʃerû tudománya értethetik: A' kén-kôvôn mind ezeknek felette nagy bûdôʃitô ártalmas kegyetlen volta.

Versʃ: XVIII.

E' hármaktol meg-ôleték az embereknek harmad réʃze. Immár meg-jelenti a' Szent Lélek e' fel kéʃzûlt ʃeregnek hadi ʃzerencséjét, hogy a' nem lenne haʃzontalan; hanem mindenkoron nyereʃéggel járna, és mindenkoron ugyan veʃztené és csipedné a' kereʃztyéneket, kiktôl noha ôk-is gyakran igen nagy vér-ontáʃokat ʃzenvettenek, de még-is igen ritkán hadakoztak a' kereʃztyénekkel; ugy hogy még-is mind

mind annyi népének veszedelme után-is, valami Tartományokat, Városokat, vagy penig erős Várakat kezekhez nem hodaltattak volna: mint a' Hiſtoriák tartyák. A' Görögöktől gyakran nagy vér ontással meg-verettettenek, de azért végtére egész Görög Országot a' Traciai, és Trapesountomi birodalmal ugyan hatalmok alá hajtják, s' ma-is birják. Az után Magyar-Országra ki-rohanván, sokszor ugyan annak dicsiretes Királyitol, Generálissitol, Kapitányitol, és az Austriai háznak gondviselőjétől-is népekben felette sok károkat vallottanak, kivált-képpen Hunyadiak, Bátoriak és Zrinyiek alat: de azért végtére egész Mysiát, Serviát, Magyar Országnak dél felől leg-nagyob részét ugyan el-vővék, és a' Magyar Koronától el-szakaszták. A' Velenczésektől 1571. esztendőben tengeren valo hada kozással igen rettenetessen meg-veretének, de azért Cyprusnak szigetét ugyan el-nyeré, Gothofredus Galliai Herczeg, hogy a' Szent földet a' Saracenusoktol, és a' Törököktől meg-venné, hat száz ezer gyalog, és száz ezer vas-derekas, és pánczélos vitézekkel méne reájok, meg-is vővé tőlök a' Szt. földet, kit az után keresztyének 83 esztendeig birtak, de azonban még-is mikor had-viselésének negyedik esztendeiben Jerusálem alá méne, azt-is már a' Töröktől meg-venni akarván, annyira meg-veretett erejében, hogy annyi nép közzül 24000 alig maradna meg, az után-is peniglen mig Jerusálem nállok marada, mind penig a' Szent föld reá viszszá szálla, maga-is

ga-is a' Herczeg csak ötöd magával mehete viszszá Galliában, két száz ezer Aranyat fizetvén sanczában a' Jerusalemi Sultánnak, a' maradék népet peniglen ide s' tova hajtotta a' Pogányság.

Mikor penig azt mondgya az Embereknek harmad részét meg-ölték, kikre az Isten küldötte ezeket, ércsed a' keresztyéneket, nem a' Pogányokat; mert ha meg nézzük a' hol régenten az Istennek szép gyülekezeti, igaz tudománnyal, és Ecclesiai igaz fenyitékkel virágoztanak ugy-mint Palestinában, Syriában, Ægyptomban, Asiában, Arméniában, Thracicában, Pontus, Mysiában, Bosznában és a' közép Tengernek sok és nagy szigetében, Cyprusban, Rhodusban, Melitában, &c. ott immár ma a' Mahumet káromkodo tudománya uralkodik a' keresztyénségnek csak a' galléra sem marattmeg: harmad része hát az Embereknek az Ecclésiához képest meg-öletett.

De nézzük meg ismét a' keresztyén Politiát, ottis meg-teczik e' mondásnak igazsága, mert csak maga-is az első Nagy Mahumet a' keresztyénektől, két birodalmokat és négy Országokat vet-el; mostan penig azon Mahumetnek maradéka, egész tenger mellet valo Affricát, Ægyptomot, Arabiát, Mesopotámiát, mind a' két Arméniát, Palestinát, Syriát, Asiát, Thraciát, Görög-Országot, Európában, Bulgariát, Bosznát, Magyar-Országnak legszeb részét szomszéd tartamányokkal birja.

Vesd,

Vers: XIX.

Mert ezeknek hatalmok az ő szájokban vagyon és farkokban. Az az; mind nyilván valo, mind alatomban valo mesterséges ártással ártanak. Nem külömbek lévén az Amphis-bæna kigyoknál, kiknek fejek farkoknál lévén, mind a' kettővel mardosnak: igy ezek-is Imperatorok ugy-mint fejektől fogva a' leg-alább valo részeig, mind alattomban s' mind nyilván ártanak.

Vers: XX.

Es a' több emberek a' kik mégla' csapások által nem ölettetnek. Panaszolkodo képpen meg-jelenti a' Szent Lélek az Isten itélleti alatt-is az Emberek negyed részének, melly a' három meg-ölettetett részektől maradott, Istenhez valo keménységét, megtérhetetlenségét, és egy szers' mind okát-is annak hogy az Isten ez ártalmas és csuda termető lovakkal üldöztette, és fogyatta a' földnek nagyob részét, hogy tudni-illik e' csapások miat-is, mellyeket az Isten a' bálvány imádásért, és egyéb vétkekért rájok bocsátott, ugyan még sem jobbultanak-még.

A' honnan jegyezd-meg hogy világossan ki-tetczik az, hogy az a' bálványozás, mellyet hamar Christus Urunk Menyben-meneteli utan Görög-Országban, és egész nap-keleten a' keresztyének lábra állattanak, és a' Niczénumi két gyülésekben, és egyebekben-is meg-erősittettenek, oka lőnannak a' miért az Isten az ő igaz itélleti szerént előszőr-is nap-ke-

nap keletre bocsátá: mely példából még ma-is a' nap-nyugoti Ecclésia mint egy tűkörből keveset tanult, hanem a' bálványozásban ugyan meg-maradott, noha e' sem maradott szintén üresen a' büntetéstől, mint sok bálványozo Templomoknak, Calastromoknak pusztasági avagy meg-vételi és elfoglaláfi mutattyák a' keresztyéneknek nem kicsiny kissebségekre.

Es meg nem tértenek az ő kezeknek cselekedetitől. Értsed a' képeknek imádását, és tiszteletit, mely Emberi kéznek munkáji a' képek.

Hogy ne imádnák az ördögöket. Mind a' két táblán lévő parancsolatok szerént elő-számállya már a' Sz: Lélek azokat a' vétkeket a' mellyekért Isten ezt bocsátotta reájok. Elsőben-is hozza elő az ördögöknek, és a' kézzel csinált bálványoknak imádását, az ördögöknek imádásán értsed azt az ördögi munkát, midőn az igaz Isteni tiszteletet hátra hagyván, Istentől meg-tilalmazott, és az ő parancsolati ellen járó ki-gondolt tiszteletet emeltenek-fel, mellyel nem az Istennek hanem ördögnek szolgáltanak, sőt azonnal-is dicsekedtenek. Illyen ördögi szolgálatrol szoll az irás 2 Cron: 11. v. 15. Amos: 5. v. 25, 26. Act: 7. v. 42, 43. 1 Cor: 10. v. 20. 1 Tim: 4. v. 1. a' bálványokat peniglen, mellyeket a' keresztyének és nem a' Pogányok tiszteltek le-irja a' Sz: Lélek a' 115. Psal. 4. 5. 6. versekből, és Psal: 135. v. 15. és az Anti-Christust, képekre, bálványokra szabja, tanitván azt;

hogy azoknak-is nem aláb valo haſzna volna, mint a' Pogányok avagy Sidok bálványinak.

Verſ: XXI.

Es meg nem térének az ő gyilkoſságokbol. A' máſodik táblán lévő parancsolatok ellen valo vétkeket hozza elő már a' Sz. Lélek, ugy mint, (1) a' gyilkoſságot, melynek bőséges volta kivált-képpen a' Mártyromoknak ſok féle kinnyaibol ki-tetizik, kiknek vérekkel a' nap nyugoti Anti-Chriſtus, mais az Iſtennek e' rettenetes csapáſa alat-is ſok helyeken fegyverét feſti. (2) A' méreggel valo étetéſt, mely az Anti-Chriſtuſnak Orſzágában igen ſzokot dolog, ugy hogy; ha valamely igaſság oltalmazonak fegyverrel nem árthatnak, árcsanak méreggel. (3) A' paráznaságot, a' honnan nyilván vagyon kózőttők a' bordély házaknak tartáſa, a' paráznákrol valo adozás, és fel-vetett ſomma, a' Papoknak meg-engedtetett ágyaſi tartás, a' Barátoktol és Apáczáktol meg-tiltatot házaſság, tehetségek, és terméſzetek ellen, melyből oſztán ſzármazik egyéb ocsmányság-is. (4) A' lopokat, mellyel a' Relligio ſzine alatt meſterséges világi Practikákkal-is ſok ſzegényeknek javakot, Templomokhoz, Claſtromokhoz, Cáptalanokhoz, Conventekhez Collegiomokhoz. &c. foglallyák.

TIZE-

TIZEDIK RESZ.

Verſ. I.

ES látékmás Angyalt. Ki légyen ez Angyal rolla nem mind egy értelem vagyon. Némellyek kivált-képpen a' Pápiſták magyarázzák Juſtinus Imperátorra. Némellyek a' Romai Pápára, mint Lyranus. Némellyek Enochra. Némellyek Gabriel Angyalra, avagy valami kőzőnséges Angyalra. De kőzőnségeſebb értelem és magyarázat ez, hogy értesék az Angyalon maga Chriſtus-Urunk, ki itt e' látásban ugy jelent-meg mint az ő Eccléſiáját a' ſok csapáſok alatt égből le-ſzálló vigaſztalo, nem az ő Emberi terméſzeti ſzerént, melyben nékie az Egekben kell-tartatni. Act: 3. v. 21; hanem az ő munkálkodására képeſt, ki e' látásban igen helyeſſen ki-ábrázoltatik, mint ide fellyeb Cap: 1. v. 13. 15. réſz-ſzerént meg-magyarázstatott: és a' miképpen az ő mindenkori jelen létéről ſzollott. Matth: 28. v. 20. Mert ennek előtte valo látáſokban jelent-meg báránynak képében, mennyei Tanitonak és Apoſtolnak képében muratván azt hogy: ő az Atya előt ſzoſzolloja népének: már moſtan meg-jelenik hol egy erős Angyal képében, mint Atyának követe: néhol mint egy király, mint mindeneknek meg-győzője: néhol mint az ő Eccléſiájának Vőlegénye, ki az űldőzésben Eccléſiájátul el nem távozik.

Le-szállani az Egből. Ez Angyal két végre szallot-le az Egből (1) hogy meg-tanitsa az Apostolt, a'csak nem félben hagyot, és el-nyomodot Evangeliomi tudománynak ujjobban helyre állitásarol. (2) hogy jo idején meg-jövendőllye e' világnak nem sokkára következendő romlását, mely következendő vala a'hetedik trombita szó alatt.

Ki-vala fel-öltőzőt kődben. Tudni-illik az ő Isteni Felségének látható jegye által valo mutatására, mint az Izrael tábora előtt-is járt, és azt vezérlette kőd oszlopban, Exod. 13. v. 21, mint meg-jelent az Isten Templomában-is 2Cron. 5.13, és a' mint az utolso napon-is mindeneknek Felséges birája lévén kődben fog el-jöni, mint ide fellyebb mondgya. Cap: 1. v. 7.

Es Szivárvány vala az ő feje felet. E' Tulajdonságokat, mellyekkel itt le-iratik ez Angyal, meg-magyaráztatni láſd oda-fel Cap: 1. v. 15, 16, & Cap: 4. v. 3.

Vers: II.

Es tart az ő kezében könyvecskét. meg-nyitottat. Némellyek értik itt az Isten gondviselésének azon könyvét, mely hét pecsétekkel vala meg-pecsételtetve, és mellyet senki-is, sem az Egen, sem a'földön meg-nem nyithata, hanem csak a' meg-öletett bárány Cap: 5. v. 3. kinek kezében már nyitva vagyon azon könyv. Némellyek vészik ezt a' könyvet az Evangeliomi tődománynak könyvéért, mely

mely akkor midőn az Anti-Christus szintén erejében vala, mint egy bé-rekesztetett könyv vala az Ecclesiában; de minek utánna a' második csapás; ugy mint a' Tőrőki birodalom a' keresztyénségre ki-rohana, (mint az elébb valo részben fel-jedzők) viszont némely kivált-képpen Isten szolgaji által azon igaz Evangeliomi tudomány meg-nyittatott, és világosſan ki-hirdettetett: még penig Istennek csudállatos rendelése szerént, ki a' második csapás alatt nyomorgo hiveit, Evangeliomnak tündöklő világoſságával akarta vigasztalni.

Es tartya a' jobb lábát a' Tengeren. Tudni-illik annak meg-mutatására; hogy a' Christus mostantul fogván mind eddig, ugy mint, közben-járo nyilván valo birodalmat vőtt, mind földön, mind a' Tengeren, az az, mind a' tér földön, mind a' szigeteken ujjobban fel-állatására.

Vers: III.

Es kiáltanagy szoval. Mellyet senki-is el nem kerülhetne hogy meg ne halland, hogy igy nyilván valo lenne az ő igaſságának helyre állatása.

Szollak a' hét menydörgések az ő szavokat. Az az, némely el-rejtetett titkoknak, avagy következendő dolgoknak eleve jelentésének, bizonyos de rettentő voltát jelentik: Mert e' Meny-dörgések, nem csak egy forma szót adtanak, hanem meg-irhato, és értheto szó is volt szavokban, mint kitetszik a' következendő negyedik versből.

Vers: IV.

Pecseteld meg. Ehez hasonlo parancsolatot olvasunk, Dan: 8. v. 26 & 12. v. 4. Melyben a' meny-dörgéseknek szavok által meg-mondatot dolgoknak fontos volta adatik elönkben; ugy mint; mellyeket az ö meg-lételek után inkább, mint jövendöltetések után kell tudni az Ecclésiának.

Ezeket meg ne irjad. Némellyek magyarázzák ezeket, azokra a' dolgokra, melyből ide aláb Cap: 14. irandók valánk; de mint hogy azok e' parancsolat után-is ugyan meg-irattatranak, azokat nem értheti; ugy mint mellyeket Isten az ö szolgainak akart meg jelenteni, hanem azok a' titkok, ezek; mellyek Isten még meg nem jelentet, hanem következendök bizonyossan.

Vers: V.

Es az Angyal fel-emelé az ö kezét az Egben. Közönséges szokás szerént tudni-illik, mint a' régiek eskúdnie szoktak vala, Lasd Gen: 14. v. 22. Dan: 12. v. 7. sőt még maga-is az Isten Exod: 6. v. 7. Deut: 32. v. 40.

Vers: VI.

Mert üdö nem leszen többé. Tudni-illik a' hetedik Angyalnak trombitalása után mint a' következendö vers tanit.

Vers: VII.

De a'

De a' hetedik Angyal szavának napjaiban. Mely leszen az Aron Angyalnak utolso napon valo szava, kitkövet a' holtaknak fel-támadása, az utolso itélet, a' napnak járása szerént valo idönek, mely napokkal, holnapokkal, hetekkel, esztendökkel, sőt csak szem-pillantásokkal-is, mérsékeltetik el-változása, és az Isten Ecclésiájának, tellyes meg-szabadulása, és dücsöültetése, Lasd, 1Cor. 15. v. 52. 2 Tes. 4. v. 16.

Es bé-tellyesedik az Istennek titka. Némellyek értik e' titkon azokat a' dolgokat, mellyek e' világban, az Isten Ecclésiájára következendök valának, és mellyek a' Propheták által-is meg-jövendöltettenek, ugy mint mellyeknek e' trombita szoval-is végek lenne. Némellyek itélik e' titkot lenni a' Sidoknak meg-térésének, midön a' Christusnak serege mind Sidokból és Pogányokból álván az ö világi ellenségén gyözedelmeskedne, mely még a' hatodik trombirálás alat nem lenne, hanem akkor midön leg közép lenne Christus Urunknak meg-jelenése az itéletre. De ez értelem nem álhat-meg, mert a' Sz. irásban egész itélet napig még a' Sidoknak meg-térések után-is ugyan csak kereszt alá vettetik az Ecclésia, és már másut-is a' Szent-irásban ki-jelentetet titok, hanem a' hetedik Angyalnak trombitálása alat következö titkos dolgokat kell értenünk.

Vers. IX.

Vedd-el és edd-meg e' könyvet. E' ſzokvétetnek Ezech: 3. v. 1. mely Prophétán ſzintén azon történt, és e' meg-ételen az értetik; hogy erre ſzorgalmatoſſan kelleſsék gondot viſelni, érteni, magyarázni és ezt meg-tartani.

Verſ: X.

Lőn az én ſzájamban mint a' méz édes. Itt az adatik előnkben; hogy az Iſten titkainak tudáſa, elsőben a' hiveknek kedves és édeſséges: de minek utánna annak bé-tellyeſedéſe, el-következik, még az Iſten fiainak-is ſzomoru ſokſzor és keſerű, minémüvek a' magunk meg-tagadáſa, a' nyomoruságok, az Iſten titkainak tudását és vallását követő üldözéſek, sőt még az üldözőknek gyülőlséges fenyegetéſek, mellyeket ſzomoruan hallanak, és ſzenvednek az Iſten ſzolgai, mint Ezech: Cap: 3. v. 15. & Paul: Rom: 9. v. 2.

Verſ: XI.

Kell tenéked iſmét Prophétálnod. Itt a' Szent Lélek nem ſzoll Sz. Jánosról, hanem a' Sz. János Személye alatt azokról az igaz ſzolgákról, kik a' hatodik trombita alat a' ſetétségből, és nyomoruságokból az Evangeliomi tudományt helyre állitandok valának; mint meg-tetſzik a' következendő réſzből, melynek e' tizedik réſz mint egy elől járo beſzéde,

TIZEN.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

TIZENEDGYEDIK RESZ.

Verſ. I.

ES adaték énnékem nád ſzál haſonlatos a' veſzſzőhőz. E' látásban a' Templomnak helyre épitéſe által meg-magyaráztatik a' le-eſett igaz Iſteni tiſzteletnek a' Chriſtus gyülekezetiben valo ujjobban fel-állatása, noha igen ſzoros határozáſok között. Minek-utánna az Anti-Chriſtuſnak Tyrannuſsága alat, melyről a' kilenczedik réſzben kezdet e' látás Prophetálni, csak nem láb alá tapodtatott volna. E' látás penig véretet, Ezec: 40 v. 3. holot ehez haſonlo mérsékléſek által, és tovább terjedő tágaſság által mint az elébbeni templom vala. Az Eccléſiának fel-épitéſe, mely ennek előtte le-eſni láttatott vala, a' Chriſtus által az egéſz világon nagyob ſzéleſségre és tágaſságra valo fel-emeltetését adgya előnkben.

Mérd-meg az Iſten templomát. A' mérésben vagyon határozás, más dologtul valo külömbőztetés, és egyeneſség: Igy hat annyit téſzen, határozd-el az igaz gyülekezetet, melyben az Iſten igazán tiſzteltetik, és külömbőzteſd-meg máſtol, a' mely noha több, és az Eccléſiának nevét viſeli, de azért nem az: és légyen egyenes meg-határozáſa.

Es az oltárt, és az imátkozokat abban. Két féle oltár vala az Iſten templomában régenten: Edgyik jo

gyik jo illat tételnek oltára, mely a' leg belsôbb Sz. helyen állott, mellyen a' Szenteknek kônyörgési, és jo illatu áldozati áldoztattak-meg. Másik az egésszen meg-égetendô áldozatoknak oltára, mely a' Templom elôt a' Papoknak tornáczában állot, mellyen az engesztelô, és hálá-adó áldozatok áldoztattak-meg. Ezeka' két oltárok nevezeti alatt, mellyekkel edgyûtt meg-mérettenek, azoknál imádkozók, jelentetik, a' keresztyéni vallásnak két fundámentomos ágazati, mellyek az Anti-Christusnak birodalma alatt, a' tôbinél leg inkább meg-homályosittattanak. Elsô a' mi Istennel valo meg-békélésünknek oka, mellyet a' Szent irás a' Christusnak egy áldozattyának érdemén állat. A' másik az Istennek az egy közben járo Christus által valo segitségûl hivása: mely két dolgot az Ember érdemnek bálványával, és a' Szenteknek segitségôl valo hivásával, mely igen meg-veszt egetett az Anti-Christus nyilván vagyon. Ez igaz imádók tehát e' mérséklés által; mint Uj-Testámentomi Lelki-Papok, noha szám szerént kevessek, és e' világ szerént nem nyilván valók, sem penig a' babonás Isteni tiszteletben, a' tôb sokasággal magakat nem gyakorlok itt meg-határoztatnak, meg-kûlômbôztetnek, és mint egy meg-egyenesittetnek.

Vers: II.

Es a' tornáczot mely vagyon a' Templomon kivûl, hadd-ki, és azt meg ne mérd. Nez itt a' Sz. Lélek az Isten

az Isten templomának épületire, mely tornáczokkal volt kórnyûl véve; ugy hogy a' templom kô-falain kivûl volna ez a' tornácz, mellyet az Angyal parancsol hogy meg ne mérjen, mely tornáczban közönségessen szabad volt be-menni mindeneknek, a' Pogányokon és tiszta talanokon kivûl.

Mert adatott a' Pogányoknak. Okát adgya az Angyal miért ne kellessék meg-méretni a' tornáczna k a' Templommal edgyûtt: mert tudni-illik az igaz Ecclésiának, és a' pogányok gyûlekezetinek, melyben hamis Isteni tiszteletet vagyon, semmi közösülés és edgyeség nem lehet.

Es amaz Sz. Várost tapodgyák. E' Várason értetik az Istennek nyilván valo Ecclésiája, mely a' Sz. Városban abrázoltatt, mely most an már a' bálványozoktul el vétetett és tapodtatik; de mindazáltal Isten templomának és Szent gyûlekezetnek nevével dicsekednek, azonban penig az igaz Ecclésiát nyomorgattyák. Igy hát a' kûlsô tornáczon értetnek azok, kiknek nagyob áhittatosságok láczik lenni, az Anti-Christusnak Országában: a' Sz: Városon penig; azoknak sokasága kik ô hozzá tartoznak, és e' szép titulassal dicsekednek, nem kûlômben mint a' Jerusálem-béliek régenten a' Várossal dicsekedvén, azonban Christust magát és az ô tagjajit ûldözték.

Negyvenkét holnapig. A' mint a' Szent Lélek napok es holnapok alat számlallya az esztendôt a' Szent

Szent irásban, ugy itt-is kell számlálni, tudván a' negyven-két holnapokat, azokban valo napi számokra mellyek tésznek 1260. napokat, ha minden holnapra tudcz-is 30 napot. Immár ha a' napokat esztendő számra számlálod, negyvenkét holnapok bé-foglalnak 1260 esztendőket, mely esztendőkben kelletik a' Pogányoknak a' Szent Várost tapodni, mely számnak nevezeti alat a' Szent Lélek le-irja az Anti-Christus Uralkodásának idejét, melyről a' következendő versben, és ennek utánna-is szollani kell, és a' mely üdőnek bé-tellyesedését, békeséges türéssel kell várnunk.

Vers: III.

Es adom az én két bizonyságimnak, és ők Prophétálnak 1260 napig fel-öltöztetve Sákokban. A' Pápisták e' két bizonysagokat magyarázzák Enochras' Illyésre, kik aztállattyák hogy e' világnak vége előtt 42 holnapokkal, avagy 1260 napokkal, mely magában bé-foglal közel 3 esztendőt s' 6 holnapot, az akkor el-jött Anti-Christus ellen Prophetálnának véle meg-vinának, és az után ő tőlle megőlettetnének és mind azok mellyek ide alá következnek, e' két bizonyságokon meg-történnének. De ez értelem nem helyes, és az Anti-Christust országával edgyütt, mely immár régtől fogván, e' világon nyilván ismértetik, meg-homályositttya. (1) Mert illetlen dolog hogy a' Sz. Lélek e' dolognak látásában, mellyeknek még ez után kellene meg-lenni,

meg-lenniek, annyi sok száz esztendőket engedne el-mulatni, mellyekben a' Christus Ecclésiája ennyi változást szenvedett, és hogy ollyan hamar az után jelentené az utolsó itéletnek el-következését. (2) Az-is nem lehetséges; hogy az Anti-Christusnak országa negyed-fél esztendő alatt annyéra felemelkednék és épülne, és hogy mind ez egész világon azokat végbez vinné, mellyek az Isten igéjében ő rolla, és az ő birodalmáról meg-jövendőltettek. (3) Ellenkezik ez az Isten igéjével-is; hogy a' boldogult szentek-is az égből az ő Mennyei testekkel le-szállanának, itt viszont meg-őlettetnének, avagy e' világra viszont Prædikállani jönének, mint Abraham bizonyittya, Luc. 16. 29. avagy hogy azok, negyed-fel esztendő alatt minden nemzetek közőtt Profétálnanak, avagy hogy azoknak testek, negyed-fél nap alatt meg-őlettettek lévén meg-látratbatnának, és e' földen lakók azért, örvendezvén egymásnak ajándékot küldenének, mint ide alább következik. Azért mind a' dolgot ő magát, mind annak idejét profétái képpen és ábrázolás szerint szükséges érteni.

Az időt magyarázván egy nap-szám szerint egy esztendőt, mint Ezec. 4. v. 5. Dan. 9. v. 24. bé-foglal magában 1260 esztendőket: mely esztendőket némellyek kezdnek-el Christus szűletése után 600 hatodik esztendővel, midőn a' Romai Püspök leg elsőben a' Christus egész Ecclésiájának közönséges Püspöki nevezetit magára vévé, és a' bálványozás

nyozás a' keresztyének között jobban labra állani kezde. Némelyek ez esztendőket idejekben kezdik-el tudni-illik a' Romai ő birodalomnak el-pusztulása után, a' Gotthusoknak birodalmok alatt mely lőn az A. C. 412. esztendő tájban.

De ezt egészlen ebben hagyván, és az Anti-Christus Uralkodásának tellyes idejét e' napokon értvén mint ad v. 2. fel-jedzettük, immár ez üdőben feltámasztatott két bizonságokat, értyük némely jeles mind tudos mind penig kegyes Tanitokrol, kiket Isten az Anti-Christusnak Uralkodásának, idején edgyût-is musut-is kûlömb kûlömb üdőkben az Ecclésiában támasztott, hogy az Anti-Christusi Uralkodást, és annak bálványozását fel-fedeznék, és annak ellene állanának: kik mint egy sákban öltöztetteknek lenni mondatnak, mivel hogy mind alá valo ruhákban, mind szomoru magok viselésében magokat az Anti-Christusi Practikáknak, és felsőségnek ellene vetettek. Kettőnek mondatnak penig, mind azért hogy kevessen voltanak, de mind az által elégedendő képpen az igasságnak az Emberek közt valo bizonyitására, mint hogy minden igasság két avagy három bizonságoknak szájában meg-áll. Deut: 19. v. 15. mind penig azért hogy az Isten közönségessen és gyakran, a' le-hanyorlott igaz tudománynak fel-állatására, és az Ecclésiának reformálására két jeles bizonyságokkal szokott élni, mint a' következendő szokban néz a' Sz. Lélek amaz két bizonságokra; Josuára és Zarababel-

babelre, kik az Isten tiszteletit a' Babilloniai fogság után helyre állaták v. 4. és Mosesre s' Aronra, kik a' pusztában hasonlót cselekedtenek, és Illyésre s' Eliseusra, kik hasonlókat cselekedének, Akáb és a' Báal tiszteloji között, kikre néz a' Sz. Lélek. v. 5. 6. mellyek kettőknek-is mondathatnak, mert csak a' két Testamentumokbol, ugymint; az ő és Uj-Testámentom könyveibôl állottak ellene az Anti-Christusnak, és bizonyitották azokbol az igaz tudományt, és meg-győzték a' hamis tudományt. Illyeket penig adott az Isten az Apostolok idejek után, még az utolso időben-is az Anti-Christus országának rontására minden helyeken; minémüek voltak Valdus és Bruys Péter Franciaban, wiclef és Purneus Angliában, Huss János és Prágai Hyronionus Cshe-országban és Németországban, kik az igasságnak bizonyitásáért, a' Constantiai Conciliomban meg-égettettek: kik után következék Luther és Mélancton Saroniaban, Zwinglius és Oecolampladius Helvetiában, Farrellus, és Calvinus Galliában többekkel edgyûtt, kiket az Isten a' keresztyén világnak minden helyben támasztott, és kik nagyobb erővel és bátorsággal az igazságrol bizonyságot töttenek, és nagy részét e' parázna Babillonnak le-rontották, mint ide aláb meg-hallyuk.

Vers: IV.

Ezek amaz két olaj-fák. E' példa vétetett a' Zacha-

Zachariáſnak látásából Cap. 4. v. 2, 3, 4, 14. kiken a' Joſua fő Pap, és a' Zarababel Fejedelem példáztatik, mivel hogy azok eſzközők valának, mellyek által a' Szent Lélek ajándékinak olajja és az ő igéjének világoſsága meg-erőſſittetnek, hogy az el-romlott templomok, és az el-hagyatott Iſteni tiſzteletek, a' Babilloniai fogság után Izraelben viſzont fel-állatnának: igy e' két tanubizonságok-is mind a' két Anti-Chriſtus miatt le-hanyotlott igaz tudományt és Iſteni tiſzteletet helyre állaták és fel-épiték.

Es a' két Gyertya tartók. Láſd oda-fel az elsö réſzben. v. 12.

Verſ: V.

Es tűz ſzármazik-ki az ő Szájokból. Néz e' Moſeſnek és Aronnak példájára, melylőn a' Chore és vélle edgyűtt pártolkodók kőrűl. Num: 16. 35. és az Illyés példájára, ki tűzzel eméſzté-meg az ő hozzá ment, és őt meg-fogni akaro ötvenedeſt, és annak ſzolgait. 2 Reg: 1. v. 10. mely tűzön értenűnk kell mind azokat a' rettenetes bűntetéſeket, mellyeket az Iſten az ő tanubizonság tévőire bocsátani ſzokott, és iſmét azokat az Iſteni fenyegetéſeket, mellyekkel fenyegettetnek azok, kik az igaſságrol valo bizonságtételre meg-keményednek, és nyakokat meg-keményitik. Jer. 5. v. 14.

Verſ: VI.

Ezek

Ezeknek vagyon hatalmok bé-zárlani az Eget hogy ne eſsék eſső. E' le-irás-is vétetett az Illyés példájából, a' ki könyörgésével meg-tartoztatta az Egeknek eſsőit 1 Reg: 17. itt penig mind a' ſzárazságnak és drágaságnak külső büntetését érthetni, mellyekkel az Iſten az ő igaſságával ellenkezőket gyakran büntette: mind penig érthetni a' Szent Léleknek eſsőhöz haſonlo munkálkodásának az Embereknek háládatlanságáért valo meg-vonodását, mellyet az Iſten küld az ő bizonságinak ellenségére tévelygéſnek erejét, hogy a' hazugságnak hidgyenek, mivel hogy az igaſságnak ſzeretetit nem vötték hogy üdvezülnének.

Hatalmok vagyon a' vizeken változtatni azokat vérré, és meg-verni a' földet minden csapáſſal valamennyiſzer akarják. Ez vétetik a' Moſeſnek és Aronnak példájából Exod: 7. 8. 9. 10. 12. Cap: kik Iſtennek akarattyából az ő intéſekkel és kéréſekkel ellenkező s' Iſten parancsolattyában ellent tarto Ægyptomiakat vérré változot vizzel, és egyéb rettenetes bűntetéſekkel bűntették: itt-is azért azt jelenti a' Sz. Lélek hogy az Iſten két tanuihoz valo engedetlenségért, ſok féle rettenetes csapáſokat bocsátana a' kemény nyaku kereſztyénségre, mint meg-is lett, a' mint a' Hiſtoriák tartyák s' ma-is bizonyoſodik.

Es mikor el-végeződik. Tudni-illik ki ki kőzzülők az ő bizonság tételeket, az ő rendelt idejében; fenn-álván még az Anti-Chriſtuſnak Uralkodáſa.

A' fene vad. Az az, az Anti-Chriſtus az ô lelkeken valo Uralkodásával, mely ide fellyeb Cap: 9. v. 11. e' hadakozásért, gyôzedelemért, és megôlésért Abbadoznak, az az; el-veſztônek mondatik, mellyet a' Szent Lélek ide aláb Cap: 13. bôvôn le-ir.

Verſ: VIII.

Es az ô holt teſtek fekûſznek a' nagy Városnak uczáin. Ez-is edgyik tulajdonsága az Anti-Chriſtuſi elsôségnek avagy lelki Uralkodáſnak, hogy az ollyanokat, kik ôtet az ô tévelygô tudományáért feddik, meg-ôlvén el ne temeſsek, hanem holt teſteket-is halálok után a' napnak fényére ki-terjeſzſzék, kivált-képpen a' hol derekas hévsége vagyon: az uczán penig, avagy tágaſságon; értsed az Anti-Chriſtuſi birodalomnak réſzét, avagy réſzeit, mellyekben e' nézéſre mélto csuda gyakorta lôtt.

Amaz nagy Városnak. Tudni-illik Romának, és hozzá tartozo Anti-Chriſtuſi *dition*ak, mint az Angyal világoſſan bizonyittya Apoc: 17. v. 9.

Melly hivattatik lélek ſzerént. Le-irja a' Szent Lélek e' nagy Várost nevezetirôl, és benne tôrtént dolgairol, meg-intvén elsôben; hogy a' néki adot nevezetek, nem tulajdon-képpen, hanem lelki-képpen értendôk.

Sodomának, és Ægyiptuſnak. Sodomának mondgya, mind a' teſti s' lelki paráznaságáért; Teſtiért; mint maga Mantuanus Baptiſta Doctor nevezi

nevezi ôtet egéſzlen bordély-háznak.

I, pudor in villas, ſi non patiantur eaſdem,
Et villæ vomicas: Roma eſt jam tota Lupanar.

Meny Szemérem faluba, faluk-is nem ſzenvedik immár
Vôlgyét azon kelîſnek, bordély-ház mert csupa Roma.

Es mint régen a' kereſztyén és igen kegyeſs Bernárd nevû Barát, (ki a' Pápiſtaságnak ſzintén derék ſetétségében élt A. C. 1140) azonrol panaſzolkodott.

Catholicus ſonus, ore ſonat bonus & caret actis,
O dolor, ô furor, ô ſcelus, ô pudor! omnia ſordent.
Criminis omnia, nil benè cõſcia corda remordẽt.
Flet pudor omnia, creſcere turpia, cedere pulchra.

Catholicus neve jot jelent, élete nem felel annak.
Oh bánat, ôh gonoſzság, Szegénség, és harag érte.
Tellyes vétkekkel jo ſzivét nem bátorittya,
Sir ſzemérem gonoſzok hogy mint nônek, jok de távoznak.

Es mint Olaſz Petrarcha Ferencz (kit az igaz mondásért meg-is égettenek ennek elôtte három ſzáz eſztendôkkel) ki ekképpen irt:

Scortum perfrictiſſimæ frontis! & quâ in re ſpem ponis?
In tuis adulteriis?

Item. Ferclorum Bacchiq; Comes Lectiq; miniſtra
In qua luxuries alta ceu regnat in arce.
Per conclave ſenes, per turpe cubile cinædi,
Ludunt & Satanæ, non deſunt undiq; folles
Item. Luxurie inflati, ſpeculis ſuccenſaq; flamma.
Quid nam frontis habes meretrix? quo interis audax?
Spes in adulteriis, Spes in tam divite ciſta eſt.

Lelki ért. mert a' ſemmi nem egyéb, hanem a' rèttenetes bálványozás műhellye, melyben a' kenyér buborék Iſten, emberi kéztől faragtatott, óntött és iratott képek, meg-holt Szenteknek es nem Szenteknek, és hamis Szenteknek őrökké Iſten boſzſzuságára, és gyalázattyára tudatlanul imádtatnak.

Ægyiptuſnak mondadik az Iſtent igazán vallo népeknek nyomorgatásáért, a' mint hogy régenten-is az Ægyiptomi népeknek nyomorgato vas-kemenczéje vala.

A' hol a' mi Urunk-is meg-feſzittetett. Rómában a' Chriſtus meg-feſzittetni mondatik két-képpen, (1) Maga ſzemélyében, mert Romai itélő birotol ſententiáztatott halálra, és Romai vitézektől meg-csufoltatván feſzittetett a' kereſzt-fára. (2) Az ő tagaiban, mellyek naponként a' Romai Uralkodás által az igaſságnak bátorságos vallásáért meg-feſzittetnek, az az; üldözéſt ſzenvednek. Ide járol az-is hogy a' minden napi miſézö kenyér buborékban, mellyen kereſzt vagyon, és kerſztül tőrettetik a' Chriſtuſnak áldozattya gyaláztatván, viſzontag mind anyiſzor meg-feſzittetik.

Verſ: X.

E' földön lakók. Az az; földi avagy Teſti Emberek, kik csak a' földiekre, e' Világi boldog állapotra és nem üdveſségekre, Iſtennek igaz tiſztelettire viſelnek gondot.

Es ajándékot küldnek egy-máſnak. Tudni-illik e' két bizonságoknak veſzedelmin valo örömöknek jelentésére, mint régen ſzokás volt. Eſth. 9. 19, 22.

Mert ezek a' két Prophéták gyötrötték e' földön lakokat. Szépen nevezi a' Szent Lélek a' gonoſzok réſzéről, gyötréſnek avagy kinzáſnak, midőn az Iſtennek igaz ſzolgai az ő igéjének Prædikálláſa által, Sz. irásbol vött fontos irások által, intéſek és meg-csufolások altal az ellenkezőknek lelki iſmereteket háborittyák, mozdittyák, fel-indittyák, ugy hogy ne leheſſen belsőképpen, ha ſzintén kivül mutattyák-is, csendes nyugodalmok, a' babonás tudomány mellett, hanem lelkekben kinlodgyanak, avagy az igazságot fogva tartván, avagy félelem miatt ſenkinek nem jelentvén.

Verſ: XI.

Es negyed-fél nap után életnek lelke az Iſtentől adatik belé jek. Azaz, rövid üdő mulván, minekutánna e' bizonságok meg-ölétének, és mind erőſzak által, mind penig közönséges kárhoztato ítéletálral az Anti-Chriſtuſtol és az ő hiveitől, az Emberekre nézve el-veſztetteknek lenni láttatának, az után (mondom) az Iſten viſzontag azoknak helyekben máſokat támaſzt, kik azon életnek lelkével fel-ruháztatván viſzontag azon tudománt lábra állittyák, és nagy félelem léſzen azokon kik látták őtet és meg-ölték; nem külömben mint Keresztelő János Illyéſnek erejével és lelkével mondatik el-jönni Luc. 1. v. 12. és el-jött az igaſságnak Prædikállására Iſtentől el-kéſzittetett bizonság lévén.

Verſ. XII.

Es fel-menének az Egekben a' kődőn, és láták őket ezeknek ellenségi. Némellyek ezt értik a' Chriſtuſrol bizonságot tévő Prophétákról, hogy azok, mint a' Chriſtus az ő fejek, kődben fel-vitettettek volna, és mint a' Lázárnak Lelke az Angyaloktol, az Abrahám kebelébe vitetett, még penig ſok nyomoruság és gyalázat ſzenvedés után: ugy azok-is ſok nyomoruságok után, a' halál által az Egekben fel-vitettettek volna, hogy ott vigaſztaláſt és dicsőſséget vennének mind addig, miglen az utolſo napon az ő üldözőiknek látására, mind lelkeſtől teſteſtől Chriſtuſnak-is eleibe a' kődben az Egekben fel-vitettetnének: de ez értelem e' két tanubizonságokat a' közönséges hivektől meg nem válaſztya, azért helyes nem lehet; hanem némellyek helyeſſebben-is igazán értik e' bizonságok helyében következett bizonságoknak nagyob mértékben valo erejét, fel-magaſztaltatáſokat, kik nem csak magok mint amaz elsők, hanem még e' világi nagy rendeknek karjok-is mellettek lévén; az Iſtennek igéjét hirdették, az Anya-Szentegyházát ſzedegették, épitették, és kik előtt az Anti-Chriſtuſnak erőſzak tétele nem álhatott, hogy a' Szent munka véghez ne menne, sőt ellene ſem álhat ma-is, mint meg-tetſzik az alſo felső Német-Országnak, Franciának, Angliának, Scotiának, Hélvétiának, és ez egéſz földnek többire még az Uj-Világon ſzedegetett Eccléſiáknak példájából-is.

Verſ: XIII.

Es abban az órában lőn nagy föld indulás. Az az; az Anti-Chriſtuſt, és az ő tudományát követő világi embereknek nagy háborodáſok, és nagy változáſok mind e' bizonság ellen, mind penig azok ellen, kik ezeknek bizonságit vötték, és értették: mint a' fellyül el-mult ſzáz eſztendőknek, és e' moſtani eſztendők járáſinak példájok bizonyittyák.

Es tized réſze a' Városnak le-esék. Az az nagy réſze a' Romai Anti-Chriſtuſtol el-ſzakada, ugy hogy kik ennek előtte az ő birodalma alatt voltanak,

immár nincsenek: ez-is az oka már; hogy a' Romai Anti-Chriſtus közönséges conciliumot nem hirdethet, mert e' tized réſz el-ſzakadván attul a' városſtul, nem becsüllik hivogato levelét annyira; hogy farkaſok és hamis hitető eretnekek köziben többé el-mennyenek. itiletek alá ereſzkedgyenek, és hiteket meg-ſzegvén azok életeknek veſzedelmével járjanak: mint elégséges képpen elejekben adták a' tudos tanubizonságok.

Es meg-ôletének a' föld indulásban 7000 Emberek, avagy 7000 Embereknek nevek. Itt a' neveknek nevezetin értsed az embereket, kik azzal neveztetnek, és ez meg-ölés lőtt akkor; midőn mind e' ſok indulás között-is nem teſtekben anyéra mint teſti jövedelmekben, az az; Calaſtromokhoz, Collegiomokhoz, Templomokhoz, Parochiákhoz foglaltatott joſzágok a' hivalkodo és haſzontalan haſoktol a' meg-tért Iſtent félő nagy rendek által, el-foglaltattanak, épületek el-rontattanak, és az utálkatos állatoknak lako helyeivé lőttenek, avagy más jobb haſzonra forditattanak, mellyet ők még a' halálnál-is eddig nehezebben ſzenvedtenek.

Es a többi félelmeſſek lévének, és adának dücsőſſéget az Egeknek Iſtenének. Itt immár a' Sz. Lélek, előnkben adgya, mint viſelik azok magokat, kik ennek előtte az Anti-Chriſtuſnak Uralkodáſa alat lévén tőle méltán el-pártoltanak, és az Evangeliomi igaſságra, amaz két tanoknak példájával jobban jobban tértenek, hogy tudni-illik mind addig miglen a-

len amaz nagy város az ôhét hegyével, és hamiſs Prophétáival következik, nem máſt, hanem az Egeknek Urát és Iſtenét dicsőiteni fogják.

Verſ. XV.

Es az hetedik Angyal kürtöle. Ez hetedik Trombita ſzó meg-jelentője az Iſten Orſzágának, és az ô Chriſtuſsának e' világnak végezödéſe után az egekben valo boldog helyre állatásának, mely mind a' két első jajt követi és harmadik jajnak mondatik, azokra nézve, kikreakkor az Iſtennek haragja el-jő, és a' kiknek rettentésekre léſznek villámáſok, ſzozatok, meny-dörgéſek, és Egi háborúk, mint ezen Mennyei ſereg bizonyittya. ezen réſznek 18. és 19. verſében. Azon értelmét mutattya penig e' látáſnak-is rendi, mellyet a' Sz. Lélek ebben meg-tart, midőn a' Chriſtus Orſzágának utolſo boldogságán, minden idvezült Szenteket a' Mennyégben örvendezni mond.

Es lőnnagy Szózat az Egben. E' Szózat jelenſége az üdvezült Lelkek örömének, a' mint következik.

Lőttenek e' Világnak Orſzági a' mi Urunké. Az az; Már moſtan minden hiveknek ſzámok bé-tellyeſedvén, és tökélletes boldogságra jutván állanak, csak az egy Chriſtuſnak birodalma és igazgatáſa alatt, minek utánna azok lábai alá vettettek, kik azzal ellenkeztenek. Láſd, 1Cor: 15. v. 24.

Verſ: XVIII.

Es a' Pogányok meg-haraguának és el-jöve a' te haragod. Meg haraguának tudni-illik a' Chriſtus és az ô Orſzága ellen, de moſt már az ûdô jelen vagyon, hogy a' te bûntetéſedet, igaſságodnak kivánſága ſzerént azokra ki-oncsad.

Adni jutalmat a' te Szolgáidnak a' Prophétáknak. E' Prophetiai nevezetek alatt az Uj-Teſtámentomi Apoſtolok és Evangeliſták-is bé-foglaltatnak, ugymint kikre ki-ontatotta' Prophétiának lelke.

Es a' Szenteknek. E' Szenteken jedzi az Iſtennek Lelke a' ſzent tudománynak ſzent életû Tanitoit, és a' ſzent igaſságot vérekkel-is meg-erôſitô Mártyromokat.

Es azoknak kik félik a' te nevedet, a' kicsinyeknek és nagyoknak. Itt immár ôſzve foglal a' ſzent Lélek minden rendbéli hiveket kôzônségeſſen, kik a' meg-csalhatatlan jelenségek, hogy nem máſt, hanem az Iſtent féllyék.

Es el-veſzteni azokat, kik veſztik e' földet. Mi végre jójjôn-el az Iſtennek haragja, a' holtaknak ideje itt immár meg-jelentetik, hogy tudni-illik nem csak jutalom adatik azon az Iſten Szenteinek; hanem veſzedelem-is azoknak, a'kik a'földet, az az, annak lakoſit erôſzakos ûldözéſſel, hamis tudománnyal, és gonoſz példával veſztegették, melly az harmadik jaj.

Verſ: XIX.

Es meg-nyittaték az Iſtennek temploma, az Egben. Itt immáron kôzônségeſſen le-irattatik az Iſten Templo-

Templomának, és abban lévô frigy-ládának ábrázattya alatt, a' két Anti-Chriſtuſok miatt meg-nyomoritatott hiveknek az egekben ki-nyilt bôséges boldogságok. Es a' villámáſokan, &c. a' Chriſtus ellenséginek a' meg-haragutt Bárány miatt valo rettenetes bûntetéſe.

TIZENKETTÖDIK RESZ.

Verſ: I.

Es lôn. E' Réſzben kezdetik immár a' Negyedik látás, és ez egéſz kônyvnek máſod réſze, Melyben a' Chriſtus Eccleſiájának az Apoſtolok idejétôl fogva mind világ végezétig valo állapottya, és az Anti-Chriſtuſnak el-jövetele, és uralkodáſa mind az ô el-eſetivel edgyûtt, bôvebben irattatik-meg, minek utánna ugyan azonok-is a' felsô három látáſokban rôvideden le-irattattak.

Nagy Jegy láttaték az Egben. Az az, egy látás, mely nagy dolgoknak jelentôje; az égben láttatottnak mondatik penig lenni, a' menyiben e' látás a' lálhato Egben mutattatott, noha azzal jelentetett dolog nagyob réſzre a' fôlden lôtt-meg.

Egy aſzſzonyi állat. Ez Aſzſzonyi állaton értik a' Pápiſták ſzûz Máriát, ugy-mint ki a' Chriſtuſt ſzûlte, és a' Chriſtuſſal Ægyiptomba futott: mely Chriſtuſt a' Satán mind halálig ûldözôtt, és ki az után a

után az égben fel-vitetett, ott az Iſtennek az ô Attyának jobjára ûlt: és vas pálczájával a' népeket birja: de ez értelem itt nem lehet helyes, ha ſzintén maga a' dolog ugy vagyon-is. (1) Mert már ezek még a' Szent János Látásának elôtte meg-lôttenek volt, e' Könyv penig tulajdon-képpen nem meglôtt, hanem meg-léjendô, és kövekezendô dolgokrol Prophétál, mint az 1 réſznek 1 verſe, és 4-dik réſznek 1, 6, és 22-dik verſeiben bizonyittatik. (2) Mert ezek közzûl, mellyeket itt látott a' Szent János, ſok dolgok nem illenek a' Szûz Máriához, avagy csak a' fényes ôltözetnek formája-is, ugy-mint, ki e' világ meg-váltóját ſzegénységben ſzûlte, és nevelte. Ez Aſzſzonyon hát, mint némely Pápiſta Doctorok-is meg-engedik, (mint Lyranus, Vegas és többek) helyeſen értik a' ſzent irás magyarázók a' Chriſtuſnak titkos teſtét az Anyaſzenegyházat, melyre a' Chriſtuſnak ô fejének és jegyeſének példájá ſzerént, azon dolgok kövekezendôk, mellyek ez haſonlatoſság alatt értetnek: ugyan-is a' ſzent irás egyébûtt hol Szûzhöz, hol eljedzett Mátkáboz, hol Aſzſzonyhoz haſonlitya az Eccleſiát.

Környûl vétetvén a' nappal. Itt a' Chriſtusban az igaſságnak Napjában valo eleven hit jegyeztetik, mely hit által a' Chriſtus ugy-mint, lelki fényes ruha fel-öltöztetik, hogy légyen az Anyaſzentegyház ékes és lelki világoſsággal tündöklô, mint a' nap. Láſd Rom. 13. v. 14. Gal. 13. v. 27. Eph. 3. 17. és 5. 14. *Es az*

Es az hold az ô lába alátt. Itt némellyek értik a' holdon jegyeztetni a' változo ô Teſtamentomi Ceremoniákat, mellyek mint a' hold változáſt ſzenvedendôk valának, sôt el-jövén a' Chriſtus, erôtelenné és ſemmivé tétetének, Col. 2. v. 14. de helyeſebben érthetni itt a' változo és világi dolgokat, mellyek mint a' hold gyakran változnak, és mellyeket a' Chriſtuſnak igaz s' hûséges ſerege, kinek társolkodáſa az egekben vagyon, lába alatt tart, az az, az örökké valo meg-változhatatlan lelki és mennyei dolgokra nézve, igen kevéſre becsûll. 1Cor. 7. v. 30, 31.

Es az ô fejében tizenkét Csillagoknak Koronája. az az, A' tizenkét Apoſtolok által a' Chriſtus után a' Szent Léleknek edgyûtt munkálkodo erejébôl hirdettetett idveſséges tudomány, melyben ô dicsekedik, kit tulajdon Koronájának, és feje ékeſségének tart; mint ide aláb-is Cap. 21. a' mennyei Jeruſalemnek fundamentomi, a' tizenkét Apoſtoloknak nevét tarto tizenkét drága kövéken példáztatnak.

Verſ: 11.

Es nehézkes lévén. Tudni-illik a' Chriſtuſnak az Evangelium által valo fogadás és ſzûlés miatt, és az Iſten válaſztottinak ſzivekben a' Chriſtuſnak formáltatáſa miatt, mint Szent Pál ſzoll Gal. 4. v. 19. mely noha az egéſz közönséges Eccléſiáról mindenkoron igaz volt, de kiváltképpen bé-tellyeſedett az Apoſtolok idejében, és az Apoſtolok után

után 100. eſztendők forgásában, melyben az Apoſtoli és eleinten valo Eccleſia, a' Sátánnak és minden ő eſzközinek ellenkezéſe ſemmit nem haſználván, a' Chriſtus tudományát ez egéſz világon plántálta, és ſok nyelvek, és nemzetek között, mint fiakat, avagy magzatokat nyilván ſzűlt. Láſd Gal. 4. v. 26, 27. Eſa. 54. v. 1.

Es gyötrődik ſzűlni. Ez-is hozzá adatik annak meg-jelentésére, hogy minémű nagy ſzorgalmatoskodáſſal, nehézséggel, fáradozáſokkal, ſzorongatáſokkal, gyötrődéſekkel, fájdalmakkal, és felette nagy munkával, mind a' Chriſtuſnak Eccleſiája, mind annak hűséges tanitoi munkálkodtanak abban, hogy a' pogányok közzűl Iſtennek fiakat ſzűlnének, és azokat e' világbol őſzve gyűjtvén; Iſten ſzámára kűlőn ſokaſitanák, melyről láſd meg Szent Pálnak példáját 1Cor. 4. v. 11.

Verſ: III.

Imé nagy Sárkány vereſſelő. Hogy e' Sárkányon a' sátán értesék a' 9-dik vers ſzépen meg-tanit: mondatik peniglen nagynak az ő rettentő erejére és nagy birodalmára nézve, mellyel edgyűtt jár az ő nagy hitetlensége; vereſnek mondatik penig, az ő vér ſzomjuhozo terméſzetire nézve. Hét fejűnek mondatik az ő ſok féle csalárdságiért: tiz ſzarvunak, és tiz koronájunak mondatik az ő tagain valo erős uralkodáſra nézve, mint máſutt-is a' ſzent irás ő rolla ſzoll: 2Cor. 11. v. 3, 14. Eph. 6. v. 12.

6. v. 12. noha némellyek e' hét fejeken értnek, hét hegyeket, és hét királlyit annak a' városnak mely igen nagy, és holott a' sátánnak, a' mint tőle lehetett, leg nagyob uralkodáſa volt, és a' tiz ſzarvakon, és tiz koronákan, tiz kiváltképpen valo országokat, mellyeket birodalma alá hajtott. De ezekről ide aláb Cap. 17. v. 9, 10. léſzen ſzo.

Hét Királyi Koronák. Avagy királyi sűvegek, mert a' Görög ſzo eredet ſzerint azt jedzi, Láſd Cap. 13. v. 1.

Verſ: IV.

Es annak farka vonza az Egnek csillaginak harmad réſzét. A' mint Cap. 1. v. 20. meg-magyaráztatott, hogy a' hét csillagok az Eccléſiának hét Angyali, ugy itt-is illendőképpen az égnek csillaginak harmadán érthettyűk a' tanitókat, és az Eccleſia előtt járóknak harmadát, kiket e' sárkány az ő farkával, az az, erejével, és ártalmas mérgével az űldőzéſeknek, és eretnekségeknek idejében, (melyről ide fellyeb Cap. 6. v. 3. & ſeq. prophetáltatott) az igaz tudománytul és az Eccleſiának igaz lelki gondviſelésétűl, avagy arrol valo gondviſeléſétűl, világi és teſti ſzorgalmatoſságokra vona, honnan a' következék; hogy az alázatos de méltoságos tanitoi ſzolgaság, pompás világi uraságra változék; mint az Eccleſiai Hiſtoriák, és e' mái ſzem-látomás bizonyittyák.

Verſ: V.

Es ſzűle

Es szűle férfiat. Némellyek e' fiun, és ide alább a' Sárkánnyal harczolo Michaëlen ertik Constantinus Császárt, ki első kereszтyén Császár lévén mint egy szűlettetett az Ecclesiától, midőn a' Pogány bálványozást el-hagyván, a' Christus vallását bé-vőtte, mely Constantinus a' kereszтyéni Ecclésiát, mely közel három száz esztendők alatt a' Pogány Császaroktol űldőztetett, a' bálványozók ellen támasztott hadaival, és győzedelmével meg-szabaditá, és végtére a' Romai birodalmat-is a' kereszтyéneknek hatalma alá hajtá, és az Anyaszentegyházat minden Császárok felett nagyob méltósággal az Egig magasztalá; e' magyarázat igen régi, ugy hogy: Constantinus maga-is ezt magára magyarázván, e' látást minden hadi szerszámira, kivált-képpen Paisára reá iratta, vagy metszette; minek-utánna Maximinust, Maxenciust, Liciniust, és egyéb ellenségit, és akkori kereszтyéneknek több űldőzőit minden taborokkal edgyűtt meggyőzte volna, és a' bálványozást a' Romai birodalombol ki-űzte volna. De mint hogy a' mellyek itt erről a' fiurol, és a' Sárkánnyal hadakozo Michaëlről mondatnak, semmi képpen mindenben Constantinusra nem alkalmaztathatnak. (mint avagy csak az ötödik versből-is meg-tetszik) azért értelmesebb magyarázat ez; ha ezt-is vészűk a' Christusrol, az egész világon lévő hiveknek szivekben valo szűletéséről, a' hiveknek ő rolla nyilván valo vallás tételéről, mint ide fellyebb-is a' második versben fel-jed-

fel-jedzettűk. Mely Christus és ő lelki szűletése ellen, a' Sátán minden ő erejével és csalárdságával ki-támadott; ugy az ő hiveit űldőző Sidok és Pogányok által, mint Istent káromlo kűlömb kűlömb féle eretnekségek által, kiket ő a' Christusnak mind személlye, mind elég tétele ellen még a' kereszтyének közt-is támasztott: ki mindazáltal az Istennek jobján űlő Christus, ugy mint az ő választottinak feje ugyan meg-tartatott, és az ő Királyi székiben meg-maradott: nem csak penig, hanem minden Pogányokat-is az ő vas-veszszejével legeltetett, és mostan-is legeltet. Psal. 2. v. 9. Apoc. 2. v. 27.

Vers: VI.

Es az Aszszonyi állat el-futa a' pusztába. Némellyek az Isten Ecclésiájának ez el-futását magyarázzák kőteles tisztire abban lévő hiveknek, midőn a' Christust lelki képpen szivekben fogadván, és ő vélle az Egben helyheztetvén mint Sz. Pál szoll Eph. 2. v. 6. Nékiek e' Világbol ki-menni kell, Col. 3. v. 1, 2. De mint hogy a' kőteles tisztet, mindenkoron kőtelezi az Istennek hiveit, és nincsen bizonyos időre határozva, itt penig e' futásnak ideje meg-határoztatik, erről semmi-képpen azt nem érthetni, azért hát más futásról kell értenűnk, mellyet le-ir a' Szent Lélek. v. 13, 14. E' futás tehát nem egyéb; hanem az Ecclésiának futásra valo készűlése, midőn magának Constantinus Császárnak i-

nak idejében az Arriánuſi, és egyéb eretnekségek által; ſok Püſpökóknek kevélységek és Uraságot vadáſzáſok által, és egyéb világi modok által, a' hittől valo el-ſzakadáſra hajla, mind addig mig 600 és 6 eſztendő tájban végtére nap fényre hozaték, mint ez egyéb helyeken-is e' kónyvben elő hozatik.

A' hol vala kéſzittetett helye az Iſtentől. Tudni-illik az Iſten Templomának meg-méréſe által, és a' tornácznak ki-hagyáſa által, melyről ide fellyebb Cap. 11. v. 1. ſzollott, mint az 1260 napoknak itt, és a' 42. holnapoknak onnét ósſze vetéſe, és edgyeſsége hozza.

Hogy ott táplálnák ótet 1260 napig. Az Iſten nem csak helyet kéſzitett az ó nyomorgo Anya Sz. Egy-házának; hanem még tápláláſára-is rendelt, hogy ótet táplálnák tudni-illik amaz két tanubizonságok, kik az Iſtentől azért bocsáttattanak vala ki, hogy ezt táplálnák a' Puſztában: mert e' néz arra-is, mely a' felső Caputban prophétáltatott, mint az időnek ſzáma jelenti. Némellyek e' futáſon, futottaknak Iſtentől kéſzittetett helyen s' abban valo tápláltatáſon, értik a' kereſztyéneknek Jeruſalemből és egéſz Judeából Pellaban a' Jordánon tul valo futáſát, akkor midőn Jeruſalemet a' Romaiak meg-ſzálván el-ronták, és az egéſz Sz. főldet elpuſztiták, mely ugy mint 3. eſztendő és 6 holnap alatt tarta. De ez értelem e' látáſra nem fejeztethetik; mert immáron ez a' puſztulás és futás e' látáſnak

nak jelenéſe előtt már meg-lőtt volt, mivel e' titok láto Szent János; Jeruſalemnek utolſo puſztuláſa után, ſok eſztendőkig élt, itt peniglen a' Sz. Lélek mind jóvendőről ſzóll.

Verſ: VII.

Es lőn hadakozás az Egben. Hogy itt nem jelenti a' Szent Lélek a' Sátánnak és az ő Angyalinak elsö eſetét, és az Iſten Fiai ellen valo, kemény engedetlenségét, melyről ſzoll Idvezitőnk, Joh. 8. v. 44. &c. Judæ. v, 6. Meg-tetſzik az immár ſokſzor elő hozott okbol, hogy itt a' kővetkezendő dologrol vagyon ſzó, s' nem-is arrol a' Chriſtuſnak Egbéli hadakozásárol midőn Iſtennel egyenlő lévén Philip. 2. v. 6. és a' Szolgai formát magára felvévén az erősnek házában mely a' Sátán, bé-ment, ótet meg-győzte, és az ő prædájit el-oſztotta; fegyverével, Matt. 12. v. 29. ſem nem az, midőn ő az ő halála által a' halált ſemmivé tőtte, és a' kereſztfán maga győzedelmeskedett, Col. 2. 15. Heb. 2. v. 14. Mert noha ez ő hadakozáſa mind örök ké tarto fundámentoma a' Sátánon és az eſzkőſzin vőtt és véendő győzedelmeknek, (mint a' Mennyeknek lakoſi ide alább. v. 10, és 11. éneklik) mindazáltal e' fundámentom-is annak előtte meg-erősſitetett, mikor e' látás Jánoſnak jelentetett. Kell azért e' baj viadalt és győzedelmet értenünk, egy kiváltképpen valo és a' Chriſtuſnak ebbéli győzedelmének tulajdon elől-járo viadallyáról, és győzedelmé-

ről, mely mostan-is a' Christusnak tagjaiban a' Sátánon, és az ő Országán véghez vitetik: kiről szol Christus-is Math. 16. v. 18. és Sz. Pál. Rom. 16. 20. és hamar e' látás után-is meg-lőtt, az üldözések és az álnok csábitások között, a' Pogány és az Arriánus, és egyéb eretnek Királyok idejében midőn a' Christus az ő tagaiban a' felsőségektől oltromoltatott, és kivált-képpen mikor az Anti-Christus napnyugotat, és Mahumet nap-keletet kezire kerité, és a' Christusnak Ecclésiája, ez egész világon nyomoruságra jutta: mely ki-tetszik világossan mind az 1260 napoknak idejéből, mely ez hadakozás után a' Pusztában futott Aszszonyi állatrol irattatik, és a' győzedelmi órőmmel, mellyel az Egeknek lakoi ide alább v. 10, 11. elő hozatnak, ugy mint a' Christusnak győzedelmén örvendezőkről.

Michaël, és az ő Angyali hadakozának a' Sárkány ellen. Valamint hogy ezen a' Michaelen, (mely név annyit tészen mint: ki ollyan mint Isten?) nem más hanem a' Christus minden magyarázóktol értetik, ugy némellyek az ő Angyalin a' hiveket értik, ugy mint kik a' Christus által és a' Christussal a' Sárkányt és az ő Angyalit meg-győzték, mint v. 11. mondatik. De mindazáltal itt az Angyali nevet tulajdon értelemben-is vehetni: mert az Angyalok a' Christustol az ő fejektől, e' Sátánnal valo harczban a' hiveknek szükséges vigasztalására és segitségére ki-küldettetnek: mint meg-láthatni Heb. 1. v. 14. és mint Illyésnek, Eliseusnak, Danielnek, és az ő

és az ő társainak, Sz. Péternek, és Pálnak példáji a' Szent irásban bizonyittyák, és mint az Ecclésiai Historiák-is tartyák: hogy az Istennek hűvséges Mártyromi, mind a' Pogány Császárok, mind pedig a' nap-nyugoti Anti-Christus alatt, az Angyalok által avagy az ő kezekből ki-szabaditattanak, avagy az ő kinnyokban vigasztaltattanak, könnyebbitettenek, és erősittettenek: avagy azonok által magok az üldözők az Isten népének vigasztalására, és őrőmére gyakran sok féle csapásokkal rettenetessen meg-büntettettenek, mint amaz kegyetlen Hérodesen-is meg-történék Act. 12. v. 23.

Es a' Sárkány hadakozék és az ő Angyali. A' Sárkány Angyalin értsed mind tulajdon-képpen a' Belzebub Ördögök fejedelme alatt lévő gonosz lelkeket, mind penig azokat az engedetlen fiakat, kikben ő akkor és mostan cselekeszik mint Sz. Pál szóll. Eph. 2. v. 2.

Vers: VIII.

És ők erőt nem vehetének, és nem találtaték helyek-is többé az Egekben. Illyen Szollásnak formájával él a' Christus-is az ő Sátányon vött győzedelmének jelentésében, Luc. 10. v. 18. és itt-is észben vehető képpen vagyon tekintet az ő Testámentomi látásokra, holott hasonlo baj-viadala, és ellenkezése volt a' Sátánynak Isten hiveivel, mint a' többi között a' Jobnak példája tanittya és Zachariás Prophétának látása mutattya Zach. 3. v. 1, 2. mely

látásban mind a' személlyekre, mind azoknak magok viselésére, mind penig harczoknak ki-menetelire nézve, e' látással sok hasonlo dolgok vadnak, ugy hogy az-is ennek példázattya, és elől-járo ábrázolása lehet. Elég az és bizonyos dolog hogy: minek utánna a' Christus az Isten előtt a' mi bűneinkért valo engesztelést, és elég tételt véghez vitte, és az ő Attyának jobján mint minékünk szó-szólonk, és közben járonk most meg-jelenik; a' Sátánt, és az ő Angyalit minden ő seregével, és a' hivek ellen valo vádolásival egyszer az Istennek királyi széki előtt semmivé és hely nélkül valová tötte, mint Pál igazán dicsekedik Rom. 8. v. 33. és mint a' Mennyei sereg-is ide alább c. 10. v. 11. éneklik: mely hely nem találásnak tökélletes bé-tellyesedése lészen akkor midőn a' Christus minden ellenségét lába alá veti, mint azon Szent Pál bizonyittya 1 Cor. 15. v. 25, 26.

Vers. IX.

A' régi kigyo. Igy neveztetik a' Sátány, azért, mert kigyo által, avagy kigyo képében csábitá-el, és csalá-meg a' mi első Atyáinkat a' Paradicsomban 2 Cor. 11. v. 3.

A' ki el-tévelyiti ez egész földet. Az az; e' világon valo engedetlen fiakat, kiken ő néki, mint levegő égnek Fejedelmének hatalma vagyon Eph. 2. v. 2.

Vers.

Vers. X.

A' mi Atyánk fiának vádoloja. Igy neveztetik a' Sátány az ő nevének ereje szerént, ki nem az ő tulajdonit, hanem a' Christusnak hiveit, és az ő hiveihez tarrozo Atya-fiakat vádollya.

Vers. XI.

Es ők meg-győzték ótet az ő bizonyság tételének igéje által. Az az; az Evangeliom által, mellyet a' Bárány Christus vérének érettek, és az ő bűnökért ki-öntése után vöttek minden hivek, és a' melyben a' Sátánynak, és az ő tagjainak vádolási és üldözési között-is, erősen meg-állottanak: mert ugyan-is ez a' lelki fegyver és eszköz, mellyel a' Sátányon-is az Istennek hivei mindenkoron győzedelmet vehetnek, vöttenek és veznek-is Lásd, Eph. 6. v. 17.

Es nem szerették az ő lelkeket mind haláliglan. Az az; az igasság mellet, es a' Christus dicsősségéhez képest életeket-is kicsinynek alitották, annak meg-maradását hátra hadták, és bizonyos veszedelemre Isten dicsősége mellett magokat adták. Lásd Luc. 14. 26. Act. 20. 24.

Vers. XII.

Jaj a' földön és a' Tengeren lakozóknak. Az az; Jaj a' földi, és világi Embereknek, akar a' tér földön, akar a' Tenger szigetiben lakóknak: mint ide fellyebb Cap. 3. v. 10. ezen szók vétetnek.

Mert le-jött az ördög ti hozzátok tartván nagy haragot. Az az; Ördögi haraggal tellyes lévén, Istennek engedelméből ki-bocsáttatott, haragudván az Istennek Fiai ellen, kik ellen vádolása az Istennek királyi széki előtt semmit nem használ mint ide fellyebb. v. 8. meg-mondatott.

Tudván hogy kevés ideje vagyon. Tudni-illik a' mint hogy a' Christusnak első és utolsó el-jövetele közt valo üdő utolsó orának mondatik, 1 Joh. 2. v. 18. Igy a' Sátánynak az övéin hátra maradott uralkodásának ideje kicsiny üdőnek itt mondatik, melynek utánna e' világ-is el-végeződvén a' tüzes tóba vettetik: mellyet maga-is naponként, és az ő tagjai jol látnak azokból a' jelekből, mellyeket a' Christus és az ő Apostoli eleve meg-mondottak; mely üdőhöz és annak bé-tellyesedéséhez naponként mind ő, mind az övéi közelgetnek. Lásd ide alá Cap. 2. v. 10 Math. 25. v. 41.

Vers: XIII.

Es mikor látá a' Sárkány hogy le-vettetett a' földre, üldözé az Aszszonyi állatot. Az az; midőn eszébe vötte volna a' Sátány, hogy ő, sem a' Christusnak maga személyében, sem az ő tagjainak, sem az ő hivei idvességének az Egben valo vádolással semmit sem árthatna, és kárt nem tehetne, ugyan még-is nem nyughatik mint háborgatásnak nyughatatlan lelke; hanem mesterséges találmányt talál, mellyel viszontag e' szülő Ecclesiának ellene állyon, háborgatván ötet avagy világi javokban valo sákmány vetéssel, fogsággal, személyek ellen valo káromlással, és gyalázással, üldözéssel, számki-vetésekkel, és egyéb effélékkel.

Vers. XIV.

Adatának az Aszszonynak két nagy Sas-keselyőnek a' Szárnyai. Adatának tudni-illik; Istentől: mely két Sas szárnyakon némellyek ezen szám szerent értik; amaz két kivált-képpen valo lelki ajándékokat ugy mint: (1) Az igaz idvezitő hitet, mely által ez a' titkos test egyedül csak a' Christusson az ő fején fundáltatott lévén, a' Sátány ostromlási ellen-is meg marad. 1 Joh. 5. 4. (2) Az idvességről valo erős reménséget, mely által ez minden nyomorgatást meg-győz, tudván azt hogy e' jelen valo világban és életben rajta esendő nyomoruságok semmi-képpen őszve nem hasonlittatnak az Isten fiainak meg-jelenendő dicsőssségével: mely értelem-is meg-maradhat, mert mind e' két ajándékok erre szükségesek e' bujdosó Aszszonyi állatnak: de ezekhez kell-foglalni közeleb értelemmel az Istennek erős oltalmát, és kivált-képpen valo őrizetit, még penig minden emberi várakozás, reménség avagy értelem felett, mint másutt a' Szent irásban a' Sas szárnyak azt jedzik. Lásd. Deut. 32. v. 11.

Hogy el-repülne a' Pusztában az ő helyére. E' hely felől Lásd oda-fel a' hatodik versnek magyarázattyát.

Hogy tápláltatnék ott. Nem máſtol tudni-illik; hanem csak Iſtentől, ki az övéit mind táplálni, s' mind őrizni ſzokta: táplállya penig lelkének belső mennyei erejével, mint Illyés idejében amaz 7000 Embereket meg-tartá magának, 1 Reg. 19. v. 18. és Rom. 11. v. 4. és azután viſzont táplállya amaz két bizonyságok által, kiket ezen ő puſztájában az Iſten ſok ideig fel-támaſztott mint Cap. 11. v. 3. fel-jedzetett.

Ideig, időkig, és fél-ideig avagy időnek feléig. Némellyek kivált-képpen a' Pápiſta Doctorok közzűl itt az ûdőn értnek egy eſztendőt, az ûdőkön értnek két eſztendőt, az ûdőknek felén értnek fél-eſztendőt, mint a' ſzolláſnak formája-is láttatik magával ezt hozni, Dan. 7. v. 25. és 12. v. 7. Es azt tartyák hogy az Anti-Chriſtuſnak birodalma továb ne tartson hanem 3. eſztendőkig, és fél eſztendeig, még penig e' világnak végezeti előtt csak ottan, mint az Antiochuſnak, ki az Anti-Chriſtuſnak példázoja vala, a' Sidokon valo kegyetlenkedéſe, ennyi ûdőnél tovább, a' Machabæuſok idejében nem tartott. De ez értelem ide fellyebb Cap. 11. v. 3. meg-csufoltatott, és ſemmivé tétetett. Ha ez igy volna, az itéletnek napja az Anti-Chriſtuſnak uralkodáſának határozott idejéből immár régen az Emberek közt tudva volna Chriſtus Urunknak bizonyság tétele ellen Math. 24. v. 36. Az-is lehetetlen penig hogy az Anti-Chriſtus illyen kevés idő alatt a' Dánnak nemzetéből, kinek e' világon még-

még ſemmi birtoka nincsen, támadna, és ez egéſz világon lévő Sidokat magához függeſztené, Jeruſálem városát, a' Szent földel edgyűtt magához foglalná, a' templomot viſzont fel-épitené, azután ez egéſz világtul ő tiſzteltetnék, a' kereſztyénséget birodalma alá holdoltatná, Roma Városát tellyeſséggel el-puſztitaná, és több effélék, mellyek lehetetlenek, és a' Sz. irás ellen valok: holott a' Szent irás bizonyittya; hogy az Anti-Chriſtuſi hamiſságnak titka, immár még Sz. Pál idejében, az Ur Menyben menetele után, csak mint egy 30 eſztendőkkel munkálkodni kezdett, 2 Teſ. 2. v. 7. és hogy a' Sidok-is, e' világnak végezeti előtt, nem az Anti-Chriſtushoz; ugy mint az igaz vallásnak ellenségéhez, hanem a' Chriſtushoz, ugy-mint az Eccléſiának tulajdon fejéhez, meg-térvén gyülekeznek. Lásd Rom. 11. v. 25. 1 Cor. 3. v. 14.

Azért ez értelem nem helyes lévén ezt az ûdőt, ûdőket, és ûdőnek felét kell vennünk ollyan határozott időtől, mellyet az Iſten csak maga tud, és mi-is eléb meg nem tudhattyuk; hanem az ő bé-tellyeſedésekor: mert az Iſten a' mint hogy Embernek tanácsa nélkül rendelt oltalmazo ſzárnyakot, és tápláláſt, a' Puſztába futott Eccléſiának: Igy azon Iſten rendelt, és határozott ûdőt-is annak mig légyen az, még penig ollyat mellyet Ember nem tud. Nem-is lehet penig ez ûdőket avagy holnapokra, avagy azokban bé-foglaltatott 1260, és ámbár ugyan a' mi eſztendőnkre ſzoritani: mert csak

csak e' látáſtol fogva-is tőb eſztendők e' mai napig, mellyen a' Sárkánynak úldőzéſe alatt az Eccléſia őriztetik és tápláltatik, el-multanak: ugy el-folyo 1658. eſztendőből az ide fel-jedzett 1260. eſztendőt ki-vévén a' Chriſtus ſzületéſe után, és az ő Menyben menetele után el-folyt 97. eſztendőkkel edgyűt *ſuper*állya már az Eccléſiának tartáſa és őrizete e' mai napig. i e. 14 Junii 301 eſztendővel, és holnapokkal, és 14 nappal.

Verſ: XV.

Es vete a' kigyo az Aſzſzonyi állat után ugy mint folyo vizet. Noha némellyek e' vizen értik a' hamis tudományt-is, mellyel a' Sátány az Eccléſiát akarta el-nyeletretni: de az Iſten igéjében nyilván vagyon hogy a' vizeken, avagy folyo vizeken az úldőzéſeknek, és nyomoruságoknak bőségei értetſſenek, mint ki-tetſzik Pſal. 42. v. 8. és Pſal. 124. v. 5. és Matth. 7. v. 25. ugy itt-is a' Sátánynak ſzájából ki-áradot vizen érti a' Szent Lélek azokat a' bőséges úldőzéſeket, mellyeket a' meg-mondot úldő alatt az Eccléſia ſzenvedendő volna, és ſzenvede a' Sátánynak ezkőzinek e' dologban egy máſſal valo edgyezéſe ſzerént.

Verſ: XVII.

Es meg-haraguvék a' Sárkány az Aſzſzony állatra. Minek-utánna az Iſten még a' földből; az az: a' népnek alacson rendiből, támaſzt az ő hiveinek ſegedelmet mint v. 16. mondatik, még-is a' Sátány az ő háborgatására negyedik oſtromon-is kéſz, azért ha egyébből nem tehet, haraggal-is ártani akar néki. Meg-haragſzik azért az Aſzſzonyi állatra, és haragjának jeleit, némely helyein ki-mutattya, kivált-képpen azért hogy az Iſten az Aſzſzonyi állatnak ollyan helyeken oltalmat és tápláláſt rendelt, sőt még Királyoknak és fejedelmeknek-is ſegitségért parancsolt, mellyel ő mind az Iſtentől el-ſzakadás, mind penig az Anti-Chriſtuſi erő-ſzak ellen oltalmaztatnék.

Es el-méne hadat inditani, az ő hadának maradékival. Azokkal tudni-illik kik efféle puſztákon el-ſzéledve valának, és kiknek nyilván valo gyűlekezetek, az Anti-Chriſtuſnak, és ő vélle edgyet értő Királyoknak hatalma miatt nem lehete, és nem-is vala a' kik mondatnak maradékoknak, mert a' nyilván valo gyűlekezet kőzzűl azon vallásban, és tiſzteletben alattomban meg-maradván, mint aprolék maradékok meg-maradtanak. E' maradékot penig ugy-mint; el-oſzlott alattomban valo kereſztyénséget, két jeles jegyekkel irja itt-le a' Sz. Lélek. (1) Hogy az Iſtennek parancsolatit megtartyák; az az; az Iſtent, az ő parancsolati, és nem az Emberi tudomány, avagy rend tartás ſzereut ſzolgállyák (2) Hogy azoknak vagyon a' Chriſtuſnak tanibizonyság tétele; az az; nem máſban kereſik idveſségeket, hanem az Iſtentől, és az ő kegyelméről bizonyság tévő, és a' hivekért Iſtennek e-

nek eleget tévő s' Idvezitő Jeſusban, és nem az ő tulajdon avagy más teremtett állatoknak érdemében, kövétvén ebben, nem másnak, hanem azon Chriſtuſnak Szent Evangeliomát, a' honnan az Anti-Chriſtuſnak tajgai, és a' Chriſtus hivei közőtt valo kőlőmbség nyilván ki-jő és ki-tetſzik.

Verſ: XVIII.

Es állék én a' Tengernek fövenyére. Tudni-illik, látásban, avagy ugyan valósággal-is a' Pathmos Szigetiben, mint Danielről Cap. 10. v. 4. haſonlo dolog mondatik, nem helyes hát az a' forditás, holigy vagyon; és álla; az az: mint ha a' Sárkány állot volna, hanem itt a' Sz. János maga, magárol ſzóll: és állék. &c. Tudni-illik megnézni, azért micsoda látás lenne-meg, avagy micsoda jelenés mutattatnék-ki énnékem a' Tengerből?

E' forditáſt kivánnya mind a' Gőrőg ige mely nem csak annyit téſzen; mint állék, hanem én János máſtol állattam, avagy állattaték, mind penig a' kővetkezendő 13 réſznek eleinek ettől valo függéſe, mint némely mind irott s' mind nyomtatott Exemplárok ezeket őſzve foglallyák.

TIZENHARMADIK RESZ.

Verſ. I.

ES Láték. &c. Ez látás ſok réſzében edgyez azzal a' látáſſal, mely Danielnek Cap. 7. mutatott,

tatott, hol a' Monárchiák illyen forma haſonlatoſságok alatt jelentettenek-ki, ugy mint; Tengerből fel-jövő Fene-állatnak képében, melynek oka ez vólt; azok a' Monárchiák; nagy Zűr-zavarral, egyetlenkedéſſel, és ſok Nemzetségeknek, (melyeket a' Sz. irás vitézekhez haſonlit, Apoc. 11. v. 15.) háborgo őſzve futásával támadnak, és gyakran ſok kegyetlenkedéſsel, erőſzak tétellel őſzve társalkodtanak: Igy itt-is a' Szent Lélek jelenteni akarván az Anti-Chriſtuſnak támadását, ki-alá ſok Nemzetségek holdoltatnának a' Tenger fővenyére állot Jánosnak Tenger vizéből fel-jőni mondatik.

Fel-jövő Fene-vadat. E' Fene-vadon micsoda birodalom, avagy uralkodás értetsék, kűlőmbőző értelmek vadnak felőlle. Némely magyarázók értik ezen a' Pogány Csáſzárok alatt valo Romai Monárchiát, melyben Sz. János e' látáſt vőtte, és a' mely e' látás után rővid űdő mulva Trajanus Csáſzár alatt leg felsőb ereje és fényeſségére érkezett. Es a' mint hogy abban a' bálványozás, és kővetkezendő képpen a' Sárkánynak tiſzteleti-is gyakoroltatott: ugy azon által a' kereſztyén vallaſnak tellyeſséggel valo el-tőrlésére fel-indittatott, melyben mint egy Fene-vad kegyetlenkedett. Es noha közel 220 eſztendő után Conſtantinus Theodoſius, Gratianus, egy néhány jo és kereſztyén Csáſzárok s' Királyok közőtt voltak ollyak, kik az ő hatalmokat a' Sárkánytul vévén, az igaz Eccléſiát, és az igaz értelmű tanitokat űldőzték, mind addig

miglen a' fene vadi birodalom nap-nyugoton még Chriſtus ſzületése után, 504 eſztendő tájban nagy halálos sebet találá, midőn az eſzak felé lako népek ugy-mint; Longobarduſok, Gotruſok, Hunnuſok, Vadaluſok által Roma Városa ótſzór-is megvétetett, és tellyeſséggel el-puſztult: kinek alá ſzállásából, végtére az Anti-Chriſtus, az ő birodalmat fel-emelé, midőn 55-dik eſztendőben, Juſtinianus a' népeket Italiából ki-vivé, és magához holdoltatá, és ujjobban a' Romai Püſpökőt felmagaſztalá. Az után 606 eſztendő tájban amaz kegyetlen Phocas Császár őtet kőzönséges Püſpöknek lenni jelenté, melyáltal a' Fene-vadnak fején eſett halálos seb, iſmét meg-gyogyula, és minden népek, nyelvek kőzött, kiváltképpen napnyugoton tiſztelni kezdé, melyről a' kővetkezendő réſzekben, a' máſodik Fene-vadnak fel-jővetele alatt bőségeſſebben ſzollunk. Ez értelem ſok jeles tudos magyarázoké, és nagyob réſzről ez tulajdonságirol le-irando Fene-vadra alkalmaztathatik és illik-is. De ez értelemben illyen nehézségek támadnak. (1) Mert képtelen dolog volna hogy Conſtantinus Császár idejétől fogván alkalmas ideig egy más után kővetkező kegyes Császárok, és azoknak Eccléſiát őrző birodalmok, e' kegyetlen Fene-vadnak példája alatt ábrázoltatnék, és vélle őſzve foglaltatnék. (2) Idejárol; igy a' 42 holnapok, mellyekről ide aláb. v. 5. emlékezet vagyon, ki-tetező képpen ellenkeznek azokkal a' 42 holnapokkal

pokkal az 1260. napokkal, mellyekről Cap. 11. v. 2, 3. és Cap. 12. v. 6. emlékezet volt: mely a' Szent Városnak a' Pogányoktol valo el-tapodtatásának, a' két bizonyságoknak támadásának és Eccléſiáknak a' Puſztában valo legeltetéſnek ideje, és a' ki ellen a' Fene-vad hadakozik a' mint ott megmondatott.

Azért hát e' Fene-vadon illendő-képpen értetik más Romai Uralkodás, mely azon Városban a' Sz. Városnak tapodtatása ideje utánes az Eccléſiának a' Puſztában valo futáſakor támadott, és magát az egéſz kereſztyénségen kivált-képpen napnyugoton meg-erősitette, ez uralkodás penig kétféle; világi, mellyet a' Romai Anti-Chriſtus minden Királyokon, Fejedelmeken, Reſpublicákon *directè vel indirectè* magának kuporitott. Máſodik lelki, mellyet vőtt magának az Eccléſiában, minden Püſpőkők, Erſekek, Apaturok, Præſatuſok és Papok felett. Mely két féle Uralkodását mind e' látásban mutatott két fene-vadnak, mind ide alább a' fene-vadon ülő paráznának, és azt elbocsáto hamis Prophétának példája alatt jelenti a' Szent Lélek. Sőt magok-is ezt a' Papok nyilván meg-vallották; mert a' többi kőzött; mint Platina irja: v. 3. Bonifacius Pápa, ki az ő tőlle ki-hirdetett első Jubileus eſztendejében, első nap magát a' Romai Péter, és Pál templomában, fegyverben és királyi bő ruhában fel-öltőztetvén a' népnek mutogatá; más nap iſmét Papi ékes öltőzetben fel-öltőzvén

tőzvén, és egy nagy aranyos kulcsot kezében tartván, nagy szoval kialtya vala: *Ecce duo gladii hîc*, mintha mondaná; *Ecce duplex Apocalyptica bestia hîc:* mely Pápának maga mutogatását Mantuanus Babtista, de igen igaz mondo Poëtaigy irja-le;

Ense potens gemino, cujus vestigia adorant.
Cæsar & aurato vestiti murice Reges.

Két fegyverrel erős, kinek már nyomdokit imádván, Tiszteli mind Császár, mind aranyos kôntôsû királyok.

Kinek vala hét feje. Ez hét fejek ide aláb Cap. 17. v. 9. magától a' látás jelentő Angyaltol magyaráztatnak azokra a' hét hegyekre, mellyeken amaz nagy város, mellyen amaz Aszszony ûl, kinek uralkodása vagyon a' földnek királyin, épittetett; ôszve foglalta mind a' hét királyokat, avagy uralkodásnak hét formájit, mely ô alá vettetett vala: melyről ide aláb Cap. 17. bővebben szollunk.

És tiz szarva. E' tiz szarvak-is ide aláb Cap. 17. v. 12. bővebben meg-jelentetnek.

Az ő tiz szarvain tiz királyi koronák. Avagy tiz királyi süvegek, a' mint a' Gôrôg ige tartya, melyről láss ide fellyebb, mivel hogy azok az ékesség-ek a fene-vadnak ollyanok, mellyeket ô le-is tehet, fel-is vehet, mellyekben mind a' huszon négy véneket, és négy állatokat követni láttatik, kik az ô koronájokat, az Istennek és a' báránynak széki elôt le-tészik Cap. 4. v. 10.

És az ő fején káromlásnak neve. Tudni-illik Isteni

steni káromlásnak, mely kettôben áll. (1) A' bálványozásban, mely Isten igéjében káromlásnak is neveztetik Esa. 65. v. 7. Ezech. 20. v. 27. 2 Tess. 2. v. 4. (2) Az Isten tiszteletivel ellenkező titulusokban, midôn magát nevezi földi Istennek, Christus hely tartojának, az Ecclésiának fejének, és vôlegényének &c. mellyekkel az Istennek neve, és az Ecclésiának egy fejének a' Christusnak dicsôssége, szertelen káromoltatik.

Vers: 11.

A' fene-vad vala hasonlatos a' Párduczhoz. A' három elsô Monarchak Dan. 7. v. 4. ez három kegyetlen szaggato állatokhoz hasonlittatnak, ugymint; Párduczhoz, Medvéhez, és Orosztányokhoz: mellyeknek tulajdonságok mind e' hármaknak egy fene-vadra alkalmaztatott Dan. 7. v. 4, 5, 6.

És adá néki a' sárkány az ő erejét, az ő székit és hatalmát. Mely ereje, széki, és hatalma ez sárkánynak, nem egyéb e' világnak fô fô rendeinél kiket ôk *brachium seculare*nak hivnak. Innét penig mondatik mind e' világ Fejedelmének, Joh. 12. v. 31. E' világi Istennek, ki erôssen munkálkodik az engedetlenségnek fiaiban Eph. 2. v. 2. és ki azzal kérkedik, hogy e' világnak országát, annak adhattya, a' kinek akarja, Luc. 4. v. 6. az honnan nyilván ki-jô; hogy a' Romai Anti-Christusnak támadása nem más erô, szék, és hatalom által lôtt hanem a' sátánynak minden erejének munkalkodása

által, mint Sz. Pál tanit 2 Teſs. Cap. 2. v. 9.

Verſ: III.

Es látám edgyiket az ő fejei közzül le-vágattatat a' halálra. A' hét feje közzül a' fene-vadnak, edgyiket haláloſſan meg-ſebeſittötnek mondgya lenni a' Szent Lélek, és ugyan azont viſzontag meggyogyittotnak, mely meg-ſebeſitéſről, ez réſznek első versének jedzésében volt emlekezet, midőn tudni-illik a' fene-vadnak első támadáſakor derekaſſabb feje, ugymint; Roma az éſzaki Barbarus népektől halálos ſebet, és puſztuláſt alkalmas üdőkig ſzenvedett, mely halálos ſebeſedés Juſtinianus Csáſzártol, és több következendő *Imperator*ok alatt réſz ſzerént kezdett gyogyitgattatni, ugymint ki e' fene-vadnak uralkodását helyén hadta. De gyogyuláſt vón a' Franciai Papinus, és Carolus magnus Imperatorok alatt, kik 700 és 800 eſztendők alatt a' Romai fene-vadat, tellyes és egéſséges erejére juttatták; és ő véllek edgyütt, azok a' tiz királyok-is, kik edgyütt támadának a' fene-vaddal, az ő hatalmokat véllek edgyütt foglalák. A' honnan a' kereſztyénségben minden népeknek csudálkozáſa, és e' fene-vadnak birodalma alat, csudálkozáſſal valo magok alá vetéſe, avagy a' mint itt a' Szent Lélek ſzóll; után valo járáſa, avagy követéſe következék.

Verſ: IV.

Es ők

Es ők imádák a' sárkányt, a' ki adot hatalmat a' fene-vadnak. Meg-jelenti a' Sz. Lélek; micsoda képtelen dolog következett a' kereſztyénségben, a' fene-vadnak csudálkozáſſal valo követését, tudni-illik hogy az Emberek el-hagyák az Iſtent, a' kinek tulajdona az igaz imádtatás, az ő ellenségét a' Sárkányt, avagy Sátánt kezdették imádni, noha nem a' mint a' Romai birodalomban a' Pogányok tulajdon formájában, hanem más uj-formában ugy mint; képeknek tiſzteletiben, és egyéb bálványozáſokban, mellyet a' Sárkánynak hatalma alat megſokaſitának, mint ide fellyeb Cap. 9. v. 20. és a' minden napi ſzemlátomás bizonyittyák. A' Srákánynak imádáſa után következék a' fene-vadnak-is imádáſa, kit azon kereſztyénseg minden Iſtenek és Emberek felett fel-magaſztala, mondván: kicsoda haſonlatos a' fene-vadhoz? és néki győzhetetlenségét tulajdonita, mondván: kicsoda hadakozhatik ő vélle? és magok a' kereſztyének magok nyakán uralkodo Tyrannuſt laſſan laſſan igy emelének.

Verſ: V.

Es adaték néki ſzáj, hogy ſzóllana nagyokat, és káromláſokat. Haſonlo képpen ſzoll Dan. Cap. 7. v. 8. az óreg ſzarvak közzül ki-nőtt kicsiny ſzarvrol, mely betű ſzerént értetik Antiochus királyrol, kinek a' Sidok között valo kegyetlenségéről, és bálványozásárol olvaſd Matt. 1. és 2 réſzét. Es a' mely Antiochuſt, ſok jeles irás magyarázók, és Romai

Anti-Chriſtus fene-vadnak példájának lenni mondották, hogy penig ſzáj adatott ennek, a' nagyoknak és káromláſoknak ſzóllására; Iſtennek csudállatos bölcs itiletiből lőtt az, hogy ha immár a' kereſztyének az Iſtentől hagyván imádnák a' sárkányt, és az ő tőlle támadott fene-vadat, és hogy inkább csudálván kővetnék azt, hogy nem mint az Iſtent a' Chriſtusban a' közben járóban, igaz itéletiből mondom tetſzet az, az Iſtennek; hogy káromláſnak ſzáját nyitná-meg, ha immár az Emberek az igaſſágnak ſzáját meg nem becsülték, és azt csudálván nem kővették.

És adaték hatalom néki cselekedni negyvenkét holnapokig. Az az; 1260 napokig, mely napok magyarázattyát láſd oda-fel Cap. 12. v. 6.

Verſ: VI.

Meg-nyitá az ő ſzáját káromláſra az Iſten ellen, és meg-káromlá az ő nevét, az ő sátorát, az Egben lakozokat. Minek utánna a' káromlo ſzájat megengedte a' fene-vadnak, ő-is mind az Iſten ellen, mind az Eccléſia ellen, mind a' Mennyei Angyalok, és üdvezült Szentek ellen káromkodni kezdett. Az Iſten ellen; mert magának Iſteni erőt és nevet tulajdonit az ő cselekedetiben, midőn az Iſten Templomában ugy ül mint Iſten, és magát mindenen, valami Iſtenének mondatik, fellyül magaſztallya, mint az Apoſtol nyilván tanit rolla 2 Teſs. 2. v. 4. mely Apoſtolnak mondásának igaz voltát az Iſten-

az Iſtennek káromlásában, magok a' Pápák Decretomi nyilván tanittyák, mind penig az ötet csudálkozva követők állattyák.

I. A' Pápák Decretomiban illyeket olvaſunk:

Pontifex Romanus Deus eſt:

Papa non eſt homo.

Papa nec Deus eſt nec homo, (ergo eſt Diabolus)

Papa totius mundi obtinet principatum.

Papa ſi mille animas quamvis innoxias in infernum detruderet, nemo audeat dicere cur ita facis?

Papæ qui mentitur, Sacrilegium committit. ipſe enim obtinet vicem Dei viventis.

Papæ præcepta nulli fas eſt vel velle vel poſſe transgredi.

Papam nullus mortalium judicare poteſt.

Papa contra Apoſtolum diſpenſat.

Papa Cæleſte arbitrium habet.

Papa naturam rerum immutare poteſt, de nihilo aliquid facere poteſt.

Papa ſupra jus diſpenſare, & de injuſtitia juſtitiam facere poteſt.

Inter Papam & Regem tanta eſt differentia, quanta inter ſolem & lunam.

Papæ omni creaturæ ſubeſſe oportere eſt,

de neceſsitate ſalutis. Loca Decretorum vide apud SZEGEDINUM *in Spec. Pontif. pag. 16, 17.*

II. A' Pápát kövétők iráſiban illyeket találni: *Ad is ad Pontificem cujus nomen ſtocci facis?*

Pontificiæ vocis oraculum

Supremum in terris Numen.

Agnus Dei qui tollis peccata Mundi miſerere noſtri, mellyel a' Siciliai követek 4-dik Martinus Pápát háromſzor térden álva köſzöntötték.

Sanctus & Pius Chriſtianorum Deus.

Credere Dominum Deum noſtrum Papam Conditorem dictæ decretalis & iſtius, ſignum potuiſſe ſtatuere ut ſtatuit. Hæreticum cenſetur Papam à Principe Conſtantino Deum eſſe apellatum.

Eccleſia ſe cluſo etiam Chriſto unum Caput habere debet nempe Papam: Melly káromkodáſſal Bellarminus Jeſuita a' Fene-vadnak hizelkedik lib. 1. Pontif. 9.

Azon Pápát az utolſo LateranomiConciliumban az ô néki hizelkedô udvari hazugi rettenetes Chriſtus ellen valo káromláſokkal, *Leonem de tribu Juda, Radicem Davidis, Salvatorem Eccleſiæ, ab omnibus Regibus adorandum, Deo ſimillimum in Cœlo & in terra omnem poteſtatem habentem*, lenni kiálták sôt *Seſſione* 9. az Apoſtoli kamarának egy Clericuſſa a' Pápát igy ſzólitá-meg: *Divinæ Majeſtatis tuæ Conſpectus, rutilanti cujus fulgore imbecilles o-*

cilles oculi mei caligant, Citationes locor. vide apud Petrum Molineum in vate Lib. 5.

Az Eccléſia ellen. (Mellyet itt a' Szent Lélek nevez Iſten sátorának) midôn káromkodván ſok féle eretnek tudományokat, és ûldözéſeket abban bé-hoz. Ide járol az, hogy a' teſti s' lelki parazna Ember nem ſzégyenlette magát a' Chriſtuſnak ſzenteltetett tiſzta ſzent jegyeſsének vôlegényének mondani: mint ha csak közönséges tiſzteſségbéli ſzûzis el-ſzenvedhetne, két vôlegént egyſzerſmind, ugy hogy paráznának ne mondatnék; a' Pápa penig magát igy állattya lenni 2-dik *ſponſuſnak Nos juſtitiam Eccleſiæ ſponſæ noſtræ nolentes negligere* Can. *Quoniam de immunitate Eccleſiarum in ſexto.* Haſonlo káromkodáſt mond Bellarminus az Eccléſia és az ô feje ellen, mikor a' Pápát (Præfatione in lib. de Pontif.) *Poſitum in monte Sionis lapidem angularem lapidem & prætioſum*-nak nevezi. Némellyek itt az Iſten sátorán értik a' Chriſtus teſtét, ki az ô Iſtenségének sátorának mondatik Joh. 1. v. 14. Heb. 9. v. 11, 12. Ha ugy értyûk-is igaz hogy a' Pápa a' kárhozatos misének meſterséggel ôſzve rakot bálványa által káromollya a' Chriſtus teſtét, és az ô véres egyſzer lôtt áldozattyát.

Az Egekben lakozo Angyalokat, és idvezûlt ſzenteket káromollya, kiket a' mint ô tôlle lehet bálványokká csinál, és kikkel lelki paráznaságot, mind maga mind az ô követôivel, a' kinek borával e' földnek királyit és minden népet meg-réſzegit,

mint ide alább Cap. 17. bővebben meg-jelentődik.

Vers. VII.

Es adaték néki hadakozni a' Szentekkel. Az az; meg engedte az Isten az embernek háládatlanságájért, hogy e' fene-vadnak követői béke ségben élvén, az Isten Szentei az igaz hivek és Christusnak igaz valloji, mint amaz két tanubizonyságok-is, ez fene-vadnak kegyetlen pusztito táborozását szenvednék: mert e' Sárkány a' mi övé nem bántya, a' fene-vad-is a' mely Sárkánytol hatalmat vött, annak imádojit nem bántya: de mint hogy e' fene-vad Christustol hatalmat nem vött, és nem-is imádgyák azok se a' Sárkányt, se a' fene-vadat, azért készitt ellenek hadakozást; sőt készitett-is sokszor avagy csak ez el-mult 150. esztendő tájban.

Es meg-győzni őket. A' hadakozása e' fene-vadnak haszontalan volna, ha Isten nem engedne győzedelmet, de enged néki győzedélmet-is midőn e' fene-vad mind személyekben, mind penig gyülekezetek, városok és tartományok szerént erőt vészen testeken a' halal által, javokon, a' pusztulás, és magának kuporitás által, mint a' Martyromoknak Historiája erről bőséges bizonyság. Itt mindazáltal ne érts tellyes és tökélletes győzedelmet, mert ha ő győzedelmes volt a' testen, és e' világi javokon győzedelmesek; viszontag az Istennek hivei ő rajta, sőt még az őtet erősitő sárkányon-is lélek szerént és a' más világi jok szerént, a' honnan következik

kezik az Istennek seregének erről valo éneke ide fellyeb Cap. 12. v. 11.

Es adaték néki hatalom minden nemzeteken, nyelven, és Pogányokon. Es itt lőtt az Istennek igaz intetiből, mivel hogy azok a' nyelvek meg nem gondolván az Istennek hatalmas erejét, és az ő igasságának hathatos erősségét, az Isten-is tévelygésnek erejet küldött közzéjek; hogy inkább hidgyenek a' hazugságnak, és a' Romai fene-vad hazug káromlásinak, hogy igy el-kárhoztattak levén, vegyék jutalmát annak hogy nem hittek az Istennek igasságának, mely nagyobb e' fene-vad karomlásánál.

Vers. VIII.

Es imádák őtet mindenek a' kik laknak e' földön, a' kiknek meg nem irátott nevek az életnek könyvében. Az az; azok imádák a' fene-vadat, a' kik Istentől a' Christusban nem választattak, mint Szent Pál szóll. Eph. 1. v. 1. mert ha az életnek könyvében volnának bé-irattatva az el-veszto Abbadonnak, avagy a' halált hatalmában tartó sárkánynak derekas eszközit nem tisztelnék magok veszedelmével, nincs hát az élő könyvben bé-irva nevek ez imádóknak, mert halálnak és veszedelemnek fiát imádnák avagy tisztelnék, és igy nevek-is a' kárhozatnak, és a' fene-vadi hatalmasságnak könyvében helyheztetett, láss tovább Exod. 32. v. 33. Phil. 4. v. 3. Apoc. 3. v. 5. és 20. v. 12. és 21. v. 27.

A' bá-

A' báránynak élő könyvében, e' világ fundamentomának fel-vetésétől fogva. Ez sententiát nem mind egyaránt magyarázzák még a' nagy tudos magyarázók-is: némellyek e' szokat; *E' világ fel-vetésétől fogva*, foglallyák ez igikben, kiknek nevek nem iratott az életnek könyvébe, mint ha e' volna értelme; hogy azok imádgyák a' fene-vadat, a' kiknek neveket az Isten világ teremptésének előtte bé-nem irta az élőknek könyvében, s' mint Pál-is szóll az el-választásról, Eph. 1. v. 4. Némellyek azon szokat, *e' világ fel-vetésétől fogva*, foglallyák ide a' báránynak könyvébe mely meg-őletett, melynek értelme igy lészen; hogy a' bárány meg-őletett világ fundamentomának fel-vetésétől fogva, mind a' két értelem helyes ugyan és igaz: az első igaz mert még világ teremptése előt tudta Isten az ő minden tudosága szerént, kik légyenek választottak, és kik ne tisztellyék, se a' sárkányt, se a' fene-vadat, de mint hogy a' sárkány és a' fene-vad a' meg-őletett bárárány Christusnak ellensége, azért az utolso értelem helyesebb, hogy tudni-illik, valakik az Istennek Decrétoma és sok rendbéli igéreti szerént meg-őletett bárány Christusnak közben járása által Istennek tulajdoni lennének, azok sem a' sárkányt, sem az ő tőlle támasztarott fene-vadat ne imádnák.

Vers. X.

Ha kifogságra viszen, fogságra mégyen. Igy le-irván a' Szent Lélek a' fene-vadnak és az ő követőinek

tőjinek minden maga viselését, immár vigasztallya az Istennek lelke az ő tőlle szenvedő hiveket, hogy békeséges türéssel és hittel birják lelkeket, mert szükség meg-lenni hogy vagy ez életben, (a' mint sokszor immár meg-lőtt) vagy a' más életben, mind magát a' fene-vadat, mind annak csudálkozo követőjit, a' fogságban vitel után fogság, a' fegyver után második halálnak üldöklése, a' tűz után tűznek tava követi, mint ide aláb Cap. 19. v. 20. mondatik.

Vers. XI.

Es láték más fene-vadat fel-jőni a' földből. Hogy a' második fene-vadon, a' mely a' földből fel-jött, nem más, hanem viszont az Anti-Christus értelsék, minden irás magyarázóknál kétség kivül vagyon: ugymint ki ő magát az első fene-vadnak példázattya alatt, a' Tengerből a' földre emelte; ugy-mint; világi Fejedelem, és mint egy földi Isten lévén, mint eddig meg-mutatodott, most immár azon Anti-Christus más formán, és másunnan láttatott fene-vad képében fel-jő, ki ugy-mint; hamis Prophéta lévén, ki az egész világot az ő bálványozásával, és hamis tudományával meg-csalta, a' mint a' következendőkből ki-tetszik. Másnak mondatik eredetire képest, noha természettel és valósággal azon. A' honnan ide aláb az Istennek lelke Cap. 17. csak ez másikról emlékezik, edgyik alatt mind a' kettőt példázván. A' földből fel-jőni mondatik; mind

mind azért hogy; őtet a' földi Emberek magasztalták fel-ennyire, mind azért hogy ugyan azokat, kik által maga fel-magasztaltatott, mint a' földet lába alá vetette, a' honnan mind maga, mind penig az ő nyomdokát követő Clericusi nagy külömbséget tőttek a' Secularis avagy Lajcusok közőtt.

NB. Hol nézhecze-meg az Isten itiletit: az Emberek el-hagyván a' Mennyet, és a' Menybéli Istent, és e' világiakhoz ragaszkodván a' földből magasztaltak-fel magoknak, oly fene-vadat, a' mely immár, mint a' földet lábával, ugy azonokat bálványozással, hamis tudománnyal, sok képtelen rend tartásoknak igájival, és kegyetlen uralkodással tapodná. Meg-kell penig tudnunk azt-is, hogy ez Anti-Christusnak földből fel-jövetele, mellyen az ő lelki hatalmassága, minden földi Emberek felett értetik, lőtt a' másik Gergely Pápa idejében 1226 esztendő tájban, ki bizván a' Longobardusoknak segitő hadi erejében akkori Imperatort Levisairust ki-átkozá, és egész Roma tartományát, Italiát, Hesperiát, az Imperatorhoz valo engedelemtől fel-szabaditá, és igy nem csak a' Clericusson hanem még e' világi rendeken-is, uralkodni kezde, kiknek akkor fejek valának az Imperatorok mint most-is; mely Imperatorok noha annak előtte engedtenek a' Pápának nagy birodalmat a' Clerusson, de mind addig ez ideig-is szintén annyira magok felségét le nem hadták nyomni, hogy valami képpen az Imperatorok felett magát a' fene fel ne magasztal-

gasztalná, mig e' látás szerént a' fene-vad a' földből-is fel nem jöve.

Es valának két szarvai hasonlók a' bárány szarvakhoz. Némellyek ezt igy magyarázzák; hogy a' két szarvak jedzik a' Galliai amaz hires két királyokat; Papinust, és Carolus Magnust, kiknek fegyverekkel, ugy-mint szarvokkal ez uj fene-vad az ő ellenségét, kik székiben háborgatták el-űzte. Mert a' második Stephanus Pápát midőn az Aristulfus Longobardusok királlya elől futna Galliában, Papinus nem csak meg-segité, hanem nagy táborral kétszer a' havasokon által menvén valamit Aristulfus nyert vala Itálliában, azt Szent Péter székihez (a' mint ők hivják) foglalá; Hasonlo képpen Carolus Magnus az Adrianus Pápa kérésére. Desideriust, a' Longobardusok királlyát ugy meg-zabolázá, hogy az egész országot tőlle el-venné, fel-fogadtatván vélle, hogy Romát többé nem bántaná; Ez értelem-is helyes, és meg-felel a' szemlátomásnak. Némellyek edgyűgyű képpen igy magyarázzák hogy mint a' bárány köntősben járo; de belől ragadozo farkas szivet viselő hamis Prophéták, (kikről szóll az Ur Matt. 7. v. 15.) ugy e' fene-vad külső tekintet szerént magát ugy tetteti, mint ha bárány szarvakat viselne, az az; az Isten bárányának a' Christusnak igaz hely tartoja avagy viceje volna: ez azoka hogy minden leveleinek elején magát SERVUM SERVORUM DEI, az az: Isten szolgainak főbb szolgájának lenni irja, noha

nem

nem hogy azoknak ſzólgája volna, sôt magának-is az Iſtennek ſzolgálattya alá magát adni nem akarja, a' mint a' felsôkből ki-tetſzik. Annak felette légyen ugy ſzolgáknak ſzolgája, de ugy-is rajta eſik a' Noénak átka, mellyel meg-átkozá a' Chámot, Gen. 9. v. 25.

Es ſzoll vala mint a' sárkány. Ki-tetſzik már innen, mely igen kûlömbözzék e' fene-vadban a' bárány ſzarvaknak ſzelidsége mutato jelensége a' sárkány ſzolláſtol, mely nem egyéb, hanem az a' tudomány, mellyet a' Sz. irás nevez ôrdôgi tudománynak 2 Tim. 4. v. 1. Matt. 7. v. 15. 2 Cor. 11. 14.

Verſ: XII.

Es amaz elsô fene-vadnak minden hatalmát gyakorollya vala ô előtte. Az az; ûldôzi és nyomorgattya vala a' Chriſtuſnak Eccléſiáját az ô lelkeken valo uralkodásával, azon uralkadáſnak eſzkôzével élvén, minémûvek az inquiſitiok, ki-adott Decretumok az ô Eccléſiájokbol valo ki-átkozáſok, és effélék többek: ide járulván továbbá az ô mellette lévô világi eſzkôzôk, mellyet ôk *brachium ſeculare*-nak hivnak, mely kéſz mindenkoron e' fene-vadnak, csak intésére-is, annál inkább kénſzeritô parancsolattyára lelkek iſméreti ellen-is a' hiveket tûzzel és fegyverrel ûldôzni.

Es cselekedé hogy a' föld és azon lakozók imádnák a' fene-vadat. Ez a' fene-vadnak hatalmaſságának egyik munkája, hogy az igaz Iſtentôl el-hajtván ſzíve-

ſziveket, e' világi avagy földi Embereknek, ugymint; kiknek nevek nincsen az Egekben irva, ſem a' báránynak könyvében, hajcsa a' fene-vadnak imádására, kit az Iſtennek itileti elôſzer halálra ſebeſitett, annak utánna az Embereknek haládatlanságokért, viſzont meg-gyogyulni engedte, mint oda fellyebb-is jelentettük.

Verſ: XIII.

Es ô téſzen nagy jegyeket. Tudni-illik kiket az Apoſtol nevez hazugságnak jeleinek 2 Teſs. 2. v. 9. azért mert azokat réſz ſzerént maga csallya, réſz ſzerént mert a' Sátány-is az ô hazugságinak az Emberekben valo erôſſitésére, mivel hogy inkáb hajlottanak a' hazugságnak, mint az igazságnak el-hivésére, efféle hazug jeleknek mutogatásában munkálkodik.

Ugy hogy tûzet-is ſzállitson-le az Egből az Emberek előtt. Ez Embereket ijeſztô tûz jegyen némellyek igen illendô-képpen értik, az Eccléſiabol valo ki-tiltáſnak villámáſit, mellyen nem csak közönséges népet, hanem még királyokat-is, fejedelmeket, egéſz Orſzágokat, egéſz Reſpublikákat meg-ijeſztt: mint példa Hildebrandus Pápa, ki a' negyedik Henricus Imperatort ki-átkozván a' Németekhez irt levelében, az Imperatort *afflatum fulmine* lenni irja kérkedvén, nem-is ok nélkûl irja igy; mert nyilván a' Szent Lélek igazgatta nyelvét, mint régen Cajaphásét Joh. 11. v. 49, 50. hogy igy maga

a' fene-vad meg-magyarázná mit téſzen tűzet az Egből néki le-ſzállitani, továbbá ugyan valoságos tűz jelenéſekkel-is dicsekedtenek némelly Pápák; mint Zachariás Pápa felől olvaſsuk; hogy midőn Junius hobanRomábolRávennus felé menne nappal, a' napnak hévsége ellen kőddel oltalmaztatik vala, éjczaka penig tűzes hadi ſeregek előtte mennek vala, ugyan ott iratik hogy Conſtantinus Pápa egy *Felix* nevű Ravennai Erſektől irt éneket a' boldog Sz. Péter Confeſſioja mellé tévén az oltárra, nem ſok napok mulva az irás meg-égetve találtatott, mint ha valami égi tűzzel meg-égettetve volna. Eugenius Pápa felől iratik; hogy midőn Vitterbiumban maga misézne, láttak az Armeniai kővetek napi fényeſséggel ragyogo féynt, feje felett, melyből két galambok fel s' meg-alá jártak. Innocentius Pápa felől irják; hogy midőn Para-városban Lotharius Imperator előtt misézne egy Arany Corona tetſzék feje felett, melyben egy fejér galamb úl vala: a' Corona alatt, fűſtölgő temjénező függ vala, es mind két felől két égő ſzővednekek láttatnak vala: Es efféle több hazug jegyek-is, mellyeket nem azért mondunk a' Szent Pállal hazugoknak, mint ha azokban ſemmi valoság nem volna, avagy hogy merő, ſzem-fény veſztéſek voltanak volna, mert azt engedgyűk-meg bár nékiek, elég az hogy hazugok még-is, (1) Mert az igaz csuda jelektől igen külömbőznek, mivel hogy; ha ſzintén csudálkozhatók-is, de a' terméſzet erejét meg nem haladgyák, hanem

hanem Iſten engedelméből, e' fene-vad mellett munkálkodo Sátánynak hatalmából léſznek, noha mi formán és mi modon végére nem mehetni, honnan nagy álmélkodáſra-is indittyák a' nézőket. (2) Hazugok azért, mert hazugságnak erősſitésére, és e' földön lako Embereknek el-csábitására rendeltettenek, mint a' kővetkezendő vers tanittya, Láſd iſmét Deut. 13. 1. Matt. 24. 24. Apoc. 16. v. 14. és 19. v. 20.

Verſ. XIV.

Mondván a' földön lakóknak, hogy csinálnának ábrázatot a' fene-vadnak. Ez némellyektől a' kőzönséges bálványozáſról értetik, mely mindenektől, valakik az Anti-Chriſtus alatt vadnak, fel-vétetni ſzükség, nem külömben mint a' Babillonbéli Királytol fel-emeltetett képet tűznek bűntetéſe alatt kell vala imádni Dan. 3. v. 1. & ſequen. de viſzont máſoktol nem illetlen értelemmel magyaráztatik annak lelki Uralkodására, mellyet ők *Curia Spirituali*-nak hivnak, mellyet e' fene-vad, végtére az őtet követőjinek ſokaságából, őket elsőben meg-jegyezvén, fel-állatott: és a' mely minden őtet követő népektől tiſzteltetni ſzükség, a' mint az ide alább következendő verſekben maga a' Szent Lélek magyarázza.

Verſ: XVI.

Es ſzerez mindeneket. &c. Hogy adna ő nékik bélyeget, az ő jobb kezekre avagy homlokokra. Mi-

csoda bélyeg légyen ez, könnyen meg-tudhatni e' fene-vad cselédinek ſzokáſokbol, ez azért nem egyéb hanem az ő Chriſmájok, mellyel a' Chriſtuſtol rendeltetett kereſztségen fellyül, emberektül koholt bérmálásban élni ſzoktak, melyben mindeniknek homlokára kell venni, a' bérmáláſnak kenő jegyét: ide valo az ő köztök valo lelki ſzemélyeknek tiſztre valo rendeltetéſe, mellyet hivnak Ordonak, melyben fejekre, kezekre, ujjokra veſznek bizonyos kenetnek jegyét, mellyet ők nevezznek, el-tőrölhetetlen jegynek, mely nélkül az ő lelki complárkodáſokat véghez nem vihetnék, ſem penig az emberek között bátorságoſſan nem forgolodhatnak, avagy kereskedhetnek, mint a' követközendő vers bizonyittya.

Verſ: XVII.

Vagy a' fene-vadnak neve. Az az, annak bátorságos vallása, hogy ők a' Romai Fene-vadnak birodalma alatt közönséges Catholicuſok, nem penig Chriſtiánuſok, avagy Evangelicuſok, mely név a' Chriſtuſtol, és az ő Evangeliomától ſzármaznék: ugy hogy; a' minémű főnek tagjai, és minéműnek tagjaiban, kézről kézre adatott rend-tartáſiban és bélyegiben tévelyegnek, kedveſſebb azoknak a' Sarkánytol fel-támaſztott fene-vadnak nevéről magokat nevezni; mint az Iſtentől a' meg-térő bűnösök idvőſségére bocsáttatottnak, mind nevét, mind bélyegét viſelni, mellyet nem másért cselekednek; hanem

hanem hogy csak ők árulhaſſanak és veheſſenek.

Verſ: XVIII.

Itt vagyon a' bőlcseség, a' kinek vagyon értelme, veſſe-meg a' Fene-vadnak ſzámát; mert az embernek ſzáma, és az ő ſzáma hatſzáz hatvanhat. Nem csak bélyegéről, hanem nevéről-is meg-inti az Iſtennek lelke az hiv olvasókat, és bőlcseségnek mondgya lenni, ha ki azt meg-veti és fel-talállya, ollyan név penig; a' mely meg-ſzámlálhato emberi ſzámmal, és mellyet maga a' Szent Lélek 666-ra határoz: mely név felől noha ſok értelemben voltanak eleitől fogva, és kereſtek-is ollyan neveket, a' mely bé-foglalná bőtűjibe az 666 ſzámot. Némellyek e' ſzóban λατεινος követvén Iréreneuſt, ki az Apoſtolok után rővid űdő mulván élvén elsőben e' ſzoban találta-fel a' fene vadnak nevét, vigyázván arra; hogy már akkor-is a' Latinuſi Eccleſiában laſſan, laſſan cziráznék az Anti-Chriſtuſi tévelygés, ugy vagyon hogy e' ſzobul λατεινος ki-jön ugyan az 666 ſzám, mint im ez tábla mutattya, ha mindenik Görög betűtt a' Görögöknek ſzámlálāſok ſzerént meg-magyarázzuk igy.

A	l		30.
A	a		1.
T	t		300.
E	e		5.
I	i		10.
N	n		50.
O	o		70.
Σ	s		200.
Summa	666.		

De vadnak ſok okai hogy ha ſzintén e' ſzobul kijö-is az 666 ſzám, de meg-is a' Sz. Lélektől mutatot névre, nem lehet meg a' fene-vadnak avagy csak azért-is, hogy nem csak latinuſokbul ſzármaztak minden Pápák, henem más nemzetbőlis: iſmét nem csak a' latinuſok Eccleſiáján uralkodot, avagy uralkodik, hanem e' földnek ſok egyéb nemzetin-is: a' honnan hellyeſſeb értelemnek teczik lenni, ha az ő ülő ſzékiről, melyről ide aláb ſzol a' Sz. Lélek, kereſsük a' fene-vadnak 666 ſzámbul állo nevét, mint hogy penig az ő ſzéki Roma', és maga-is Romai, e' ſzobul Romanus, mind Sido s'mind Görög nyelven ki-jö ſzépen az Anti-Chriſtuſnak neve, kiről a' Sz: Lélek itt emlekezik, mint im e' tábla mutattya.

Sidoul.			Görögül.		
ר	—	200.	P	—	100.
מ	—	40.	O	—	70.
ע	—	70.	Μα	—	40.
נ	—	50.	N	—	50.
ה	—	6.	Υ	—	400.
ש	—	300.	Σ	—	6.
		666.			666.

TIZENNEGYEDIK RESZ.

Verſ. I.

I *Mé a' bárány.* Miért mondaſsék a' Chriſtus báránynak lásd ide fellyeb cap. 5. v. 6. *Al-*

Alván az Sionnak hegyén. Nem láthatta János Pathmos Szigetéből valoságga l a' Sion hegyét, mert kőzel volt 150 mély földnére Jerusálemtől, hanem mint hogy a' Sion hegye akkor-is példázoja volt az Iſten Anyaſzentegyházának, ugy már az Anti-Chriſtuſnak ennyi ſok képtelen munkái után a' bárány Chriſtus a' Sion hegyén állani az az, vigyázni, az övéit oltalmazni, és igazgatni mondatik, a' mint az űldözés miat meg-kőveztetett Sz: Iſtvánnak-is megláttatott az Egben álván Iſtennek job keze felől Act. 7. 56. és a' mint ide fellyeb-is cap. 2. v. 1 a' hét gyertya-tarto kőzőtt járni ezen titok látó Apoſtoltol láttatott, ugy hogy mint az Sion hegye, és azon valo ſzép-vár példája volt mind a' Sidokbul, mind a' pogányokbul gyülekezendő Anyaſzentegyháznak: igy azonnak-is nem fene-vad, hanem a' bárány Chriſtus gondviſelője és Páſztora.

Es ővele ſzáſz negyven négy ezeren. A' báránynyál a' Sion hegyén állo ſokaság, nem a' Herodeſtől meg-őletett gyermeki ſereg, mint némellyek a' Sz: irás ellen értenek felőle: mert azokrul a' Sz: Lélek egy helynél többſzőr nem emlekezik, nem-is illenek penig csak azokra, a' mellyek ide aláb v. 4. 5. mondatnak: hanem e' ſokaság jedzi azokat, kik az Izrael népe kőzzül az Iſten ſzámára el-pecsételtettenek, mind a' tizen-két nemzetségbül, melyről láſd ide fellyeb cap, 7. v. 3. *& ſeq.* Még akkor midőn az Anti-Chriſtuſnak birodalma lábra kapni kezdene, és az Aſzſzonyi állat a' puſztában futna, mely sereg a'

Chriſtuſtol valo kőzönséges el-ſzakadás alat-is az ő feje és annak valláſa mellet-is meg-marad a' Sionnak lelki hegyén a' bárány mellet álván, vigyázván, és igazgatván. Emlit penig a' Sz. Lélek illyen nagy ſokaságot, hogy azt meg-mutaſſa, hogy noha a' fene-vadnak jegyét feletté ſokan véſzik magokra, és azt ſokan imádgyák a' Sárkánnyal edgyűtt, de azért, nem kevéſſen, hanem ugyan még-is ſokan vadnak, kiket a' bárány Chriſtus, mind a' Sidokbul, mind a' pogányokbul, az ő tiſzteletire, és imádására megbélyegzet, és amazoktul el-ſzakaſztott.

A' kik tartyák az ő Attyának nevét homlokokon. E' mit tegyen láſd oda fel. cap. 7. v. 3. és cap. 9. v. 4.

Verſ: II.

Es halléc ſzoſzatot az égből. Némellyek e' ſzozaton értik, magának, ezt a' ſokaságot meg-jedzőnek ſzavát, kit az Apoſtol előſzőr meſzſzűnnen, az után kőzelebről, az után csak igen kőzel magához hallott. De mint hogy a' harmadik versben az mondatik, hogy e' ſzozatban valo éneket ſenki meg nem tanulhatta, hanem csak a' meg-jedzet 144000. emberek, azért ki-teczik hogy e' ſzozat volt amaz meg-ſzámlálhatatlan ſókaságé, mely az Egekben az Iſtennek királyi ſzéki kőrűl álván éjjel és nappal ő-tet dicsirték; melyről oda fel cap. 7. v. 9. emlekeztűnk melly ſokasághoz ez 144000. ek-is, minek-utánna e' földön vitézkedő Anyaſzentegyháznak harczát, a' Sár-

a' Sárkány és fene-vadak ellen el-végezték volna, az Egekben a' győzedelmeskedő meg-dűcsőűlt Anyaſzentegyházban, az ő fejekhez foglaltattak. Láſd cap. 19. v. 1. & ſeq:

Mint nagy vizeknek ſzavat, és mint nagy Menydőrgéſeknek ſzavát. A' menynyei ſzozatok miért haſonlitaſſanak vizeknek zugáſokhoz, Láſd oda-fel cap. 1. v. 15. Itt iſmét az on Mennyei ſzo haſonlittatik nagy Menydőrgéshez, nem azért mint ha e' ſzozat mint a' Menydőrgés rettenetes volna: mert e' báránynak éneklet dicsiret valoban ſzép és idveſséges: hanem Menydőrgéshez haſonlo az ő nagy el-hallato, es embereknek-is ſzivét meg-járo erő miat, kivel a' buzgoság-is őſzve foglaltatott.

Es ſzavokat hallám az hegedősőknek. Az Egben dűcsőűlt ſeregnek Iſtenhez nyujtott dicsiretitt, a' ſz. irás igen ſzépen haſonlittya muſikai Hegedű, avagy Citheta ſzerſzámhoz, a' mely haſonlatoſságott vészen az Iſten Templomában valo ő tőrvénybéli ſzolgálatnak modgyábul, hol a' Papok és Léviták kivált-képpen hegedűkkel, és egyéb Muſika ſzerſzámokkal, a' ſzájnak zengő énekléſe mellet, az Iſtent az ő rendek ſzerént dicsirték.

Verſ: III.

Eneklenek ugy-mint uj éneket. Ez új énekről ide fel-is, cap. 5. v. 9. ſzollottunk, ujnak mondatik penig azért, mert ennek materiája uj: tudni-illik a' meg-bélyegzet dűcsőűlt ſzenteknek ſzabaditáſa, mely

lőtt uj-Testamentomban, mindenek meg-ujitásával és a' melyben uj-népet ajánlana Isten eleiben ez a' bárány Christus: uj továbbá ezen szabadulásnak uj Evangeliomának ki-hirdetésére nézve, mellyet a' vitézkedés után, a' győzedelmes Anyaszentegyház, az Egekben Istennek magasztalására hirdet.

És senki meg nem tanulhattya vala az eneket. Nem szol ez éneknek szavairul, hanem annak igaz értelméről, és abban bé-foglalt dologrul valo bizonyosságrul; mert noha néha a' Hypocriták is az Istent dicsirik, a' Christusban lőtt szabadulásáért a' híveknek, de azért senki-is ő közzülők ezt szive szerént nem cselekedheti, hanem csak az, a' ki az igaz hit által, és a' Szent Lélek nek bizonyito avagy erősitő ereje által, ezt érteni és magára-is alkalmaztatni meg-tanulta. Lásd Rom. 8. v. 15. 1 Cor. 2. v. 3.

A' kik meg-váltattanak a' földből. Tudni-illik a' báránynak vérének árrán; mint cap. 5. v. 9. mondatik. A' földből váltattak ezek: mert e' mulando életbéli társolkodásoknak, el-kellet változtatni Mennyeire, azon báránynak vérének érdeme által, melyről lásd 1 Pet. 1. v. 19.

Vers: IV.

Ezek a' kik az Aszszonyi állattal meg nem fertezteténetnek. E' mondást nem magyarázhatni, a' házasság-béli állapatrol, mint csak azokrol szolna, a' kik nőtelenségben élnek és szűzek: mert mint hogy

hogy a' házasság tiszteséges mindenek közőtt, és a' fertelem nelkül valo ágy (a' mint sz. Pál szol Heb. 13. v. 4.) Igy szintén ugy követik a' bárányt, az Istenes házasságban élők-is, mint azok a' kik itt szűzeknek és Aszszonyokkal meg-nem mocskoltattaknak mondatnak; mint sok Pátriárcháknak, Apostoloknak, Mártyromoknak, és egyéb meg-számlálhatatlan Szenteknek példája tanittya. Engedgyük-meg bátor az ellenkezők részekről, hogy itt a' nőtelenségnek fogadása alat szűzeséget viselő rendek értessenek; a' következik; hogy valamennyin ő közzülők tiszteséges házasságban élő emberek, avagy Aszszonyi állatokkal meg-ferteztettek, és igy paráznák; avagy a' bárányt nem követik, és igy nem idvezülnek. Más szűzeségről szol hát itt az Istennek lelke, mely semmi-képpen nem testi, hanem Mennyei, és a' Mennyei Vőlegény Christussal igaz hit és vallás tétel által valo szent egyesülés, és más Vőlegénynek nem ismérése: mely szűzeség ellenben tétetik a' Babilonbéli paráznának tisztátalanságával, ki meg nem elégedvén az egy Christussal, e' földnek minden királyit, és népeit, az ő paráznaságának borával meg-részegitette; mint ide alább meg-hallyuk. Ez értelem hogy helyes légyen Sz. Pálbol meg-teczik; mert noha a' Corinthus-béliek közőtt sokan voltanak házasok, még-is őket egy Férfinak, ugy-mint; a' Christusnak készittetett tiszta szűznek mondgya, 2 Cor. 11. v. 2.

Első sengék az Istennek es a' Báránynak. E' szolásnak

láſnak formája vétetik az Iſtennek rendeléséből; melyben minden elsô ſzülötteket, e' föld terméſinek elsô ſengéjét Iſten ſzámára ſzentelni, és tulajdonává tenni tartoztak az Izraeliták: melyről láſd Lev. 23. v. 10. Num. 15. v. 20. Itt-is haſonlóképpen, a' kik az Iſtennek és a' báránynak ſzenteltettek, és tulajdonává tétettek, ſengéknek neveztettek az ô igaz hiteknek és valláſoknak termett gyümölcse ſzerént.

Verſ: V.

Es az ô ſzájokban nem találtatott álnokság. Tudni-illik valamint azokban, kik a' fene-vadnak bélyegét viſelik, és láttatnak Iſtennek és a' báránynak ſzolgálni, azonban merô álnokság lakozik ſzivekben, ſzájokban, és cselekedetekben: mert nem igazán ſzolgállyák ôtet, hanem a' képekben: igy a' kik a' bárányt kövétik, és az ô tiſzteletiben igazán magokat gyakorollyák, ugy hogy ſzivel mit hiſznek, ſzájjokkal és cselekedetekkel azont vallyák, és igy álnokság bennek nincsen. Láſs haſonlot Sophon. 3. v. 13.

Mert fegyhetetlenek Iſten ſzéki előtt. Tudni-illik azért hogy igaz hitnek általa meg-igazultanak, Iſten ſzéki előtt, és ôtet igazán-ſzerint ſzolgállyák, nem-is annyira az embereknek, mint az Iſtennek tetczeni igyekeznek: mert az ujjá ſzülô lélek által fegyhetetlenné tétettek. Láſs haſonlot Luc. 1. v. 6. Eph. 5. v. 27.

Verſ. VI.

Verſ: VI.

Es láték. Itt kezdödik immár e' Réſznek második Réſze, melyben az Evangeliomi tudománynak, az Iſtennek nyilván valo Eccléſiájában, bizonyos garádicsonként kövétkezô helyre állatáſt jövendöl a' Szent Lélek, mely léjendô akkor, mikor az Anti-Chriſtuſi birodalom, ſzintén nagyob magoſságára emelkednék-fel, és az igaſság-is a' miatt réſzſzerint meg-homályoſodnek, de mindazáltal az Iſten az övét meg-tartván ott-is ôſzve gyüjtené mint Acháb idejében ad Rom. 11. v. 4.

Más Angyalt repülvén az égnek közepette. Ez Angyalon nyilván értetnek a' Chriſtuſnak hivséges bizonyságí, és az Evangeliumnak igaz tanitoji, kik mihelt az Anti-Chriſtuſi uraság leg nagyobb erejében vala, mindgyárt az ellen e' világot nyilván kezdék oltalmazni, és a' Chriſtuſnak Evangeliomát a' kereſztyénségben terjeſzteni, nem külömben mint egy repülô Angyal, nagy erövel hirdetvén az Iſtentöl ſzármazott igaz tudománynak követségét, mint 1170 eſztendô tájban Galliában támadának Valdenſeſek, Altidenſeſek, kik ellen az Anti-Chriſtus nagy erövel ellenkezék; ugy hogy némely Hiſtoricuſoknak bizonyság tételek ſzerint, külömb külömb idökben, és helyekben, többen tiz ſzáz ezernél (1000000) meg-ölettettek; de még-is tellyeſséggel ki nem gyomláltathattak, sôt inkáb az egéſz Europában el-terjedvén, igaz valláſokban meg-maradtak.

Kinél

Kinél vala az örök Evangelium. Ez Evangeliom kit az Angyal hirdetendő vala, hirdetteték az Anti-Christus ellen, melyben mint mennyei követségben tanitatik csak az egy igaz hit által valo idvőzűlés, csak az egy Istennek, és az egy közbenjáro Christusnak segétségűl valo hivása: mely örökké-valonak mondatik: mert örök-üdőktől fogván Istentől a' végre rendeltetett, és igyirtetett, Tit. 1. v. 2. noha azért-is örökké-valonak mondathatik, hogy abban foglaltatott tudomány soha semmi világi mesterséggel, el nem nyomattathatik, hanem meg-kell annak maradni az ő helyén, és a' néki rendeltetett személyekben: mely személyeket ezen versben a' Szent Lélek meg-határozott, minden nemzetségekre, nemzetekre, nyelvekre, népekre, kiket az Isten méltová téjendő volna ez idvősseg Evangeliomának bé-vételére.

Vers: VII.

Mondván nagy szoval: féllyétek az Istent, és adgyatok néki dicsőséget. E' szo avagy intés leg elsőb az Evangeliomnak intése közzűl, melyben a' fene-vadnak tisztelőji a' bálvány imádástol el-intetnek, hogy ne a' fene-vadat, se egyéb teremtett állatokat, hanem csak az egy Istent a' Christus által féllyék, tisztellyék, és szolgállyák.

Mert el-jött az ő itiletinek órája. Azaz; oly bizonyos, az Isten rendelése szerint, és oly közel vagyon, a' fene-vadat tisztelőknek meg-itilése, mint

mint ha már meg-is lett volna: mert igy szoll a' Szent irás az utolso itilet napjárul. Felette igen hathato, erősséges az Isten utolso itiletinek orájának meg-gondolása, a' bálványozásrol, az Istennek igaz tiszteletire valo meg-téritésére; mint Sz. Pál-is ezen erősséggel éle az Athenásbéli Philosophusokhoz Act. 17. v. 29, 30, 31. kit kellesék penig félni, és kinek kellesék a' dicsősséget adni, a' fenevad helyett kit kellesék imádni; a' Szent Lélek leirja: Tudni-illik a' Teremtőt, ki az eget, földet, tengert, és vizeknek forrásit csinálta: ezt penig se a' fene-vad, se attol, az imádásra elő állatott képek, meg-holt Szentek, nem cselekedték, nem-is engedte Isten hogy cselekedgyék: mert magának társot, a' teremtésnek munkájában, mint Teremtő, teremtett állatot nem fogadhatott: és igy valamely félelem, dicsősség, és imádás, a' Teremtőn kivűl máshová czéloztatik, czégéres bálványozás az. Ide járul hogy a' Sz. irás az Istennek, nem a' bálványoknak imádására, a' teremtésnek munkája által indittya az embereket. Lásd Psal. 33. v. 6. és 124. v. 8. és 104. v. 10. és 114. v. 8. és 146. v. 6. Act. 14. v. 15. és 17. v. 24.

Vers: VIII.

Es más Angyal követé. Tudni-illik a' Sion hegyén állo Bárány Christusnak oly hivséges bizonysági, kik ujjab erővel, és szorgalmatoskodással, a' Fene-vadnak ellene állanak, és e' világot attul ma-

tul maga oltalmazására intenék, minek utánna az első Angyalnak elől-járo prédikállására, nagyob része annak üldöztetett volna. Ez Angyalon értik némellyek Wiclef Jánosnak Angliában, Hus Jánosnak és Prágai Hyronimusnak Német és Cseh-Országban az övéjivel edgyütt a' Fene-vad ellen ki-támadásokat, kik 1380, és 1400 esztendő tájban irásokkal, és tanitásokkal, ez uj Babilonban sok rontást tévének. Es noha végtére a' Constántiai conciliumnak végezése, és Sigmond Császár erős-szak tétele miat, nagyob részre el-nyomattatának, de még-is azoknak tanitványi és gyülekezeti mind eddig megmaradtanak, kiváltképpen Cseh-Országnak, Morvának, Lengyel és Magyar-Országnak részeiben.

Le-esett, le-esett a' Babillon amaz nagy város. Az az; annak eseti, az Istentől el-rendeltetett; ugy hogy el-nem változhatik: avagy külömben nem lehet, és immáron annak romlása sokaknak szivökben el-kezdődött, és mostantol fogva tovább-is jobban jobban romlani kezd, mind addig miglen tellyességgel el nem pusztitatik és romol; mint ide aláb Cap. 16 bővebben meg-mondatik. Ez szók penig vétetnek a' Prophetákbol: ugy mint; Esa. 21. v. 9. Jer. 51. v. 8. holott Istennek hasonlo fenyegetési mondatnak a' régi Babillonrol, Assiriusokrol, avagy Caldeusokrol, kik az Isten népét sokájig nyomorgatták, és e' világnak nagy részén minden practikákkal, és bálványozással tellyes pusztitók voltának; mellyeknek példájok alatt a' Szent Lélek meg-mu-

meg-mutattya, hogy nem külömben valo ki-menetele lenne, az uj Babillonbéli Fene-vadnak, és paráznáknak, mint az réginek.

Mert az ő paráznaságának borából itatott minden népeket. Le-tészi a' Szent Lélek okát, miért kella Babillonnak el-esni: Azért tudni-illik, mert bálványozo, melyért az Istennek haragja fel-indul mint a' régi Babillon ellen. Ez hasonlatosság penig vétetik oly parázna aszszonytul, ki az ő édes, de mérges italának ereje által magához a' férfiakat csallya, és tisztátalan szerelmére vonnya, kit egyéb nem követ, hanem végtére szégyen vallásnak esete. Igy mint hogy e' Babillon-is bálványozo tudományának, (mely az Isten haragját fel-indittya) édes borával sok népeket itatott, azért az ő szégyen vallásának-is eseti Istentől már nem messzére halasztatott.

Vers. IX.

Es harmadik Angyal követé azokat mondván, nagy szoval: Es az Angyal már továb mégyen, és mint egy felsőb grádicsra lépik nagyobb bátorsággal, és hathatob méréssséggel, intvén a' földnek lakosit, kik a' fane-vadat imádgyák, és annak jegyét viselik, fenyegetvén őket örökké valo büntetéssel, mely nékiek készittetett, ha abbol ki nem térnek. Mely Angyalnak fenyegető intésének ideje, igen helyessen határoztatik a' keresztyénségnek tellyesseb Reformátiojának idejére, midőn az Anti-Chri-

ſtuſi ſetétségbûl csudálatos világoſságra hozni kezdé az Iſten az Evangeliomi igaz valláſt. 16, 17, eſztendôben nagy méréſzségnek lelkével, és az Iſten fenyegetéſi bátran ki-mondo ékes nyelvel meg-ajándékoztatott Reformátorok által, kikkel Iſtennek csudálátos gondviſelésébûl, Királyok, Fejedelmek, Reſpublicák ſegitének, és kik az Anti-Chriſtuſnak igája alat valo embereket, mind világos intéſekkel, és tanitáſokkal: mind penig az Iſten itilletinek fenyegetôzô rettenetes rettentéſivel e' fene-vadi tudománytol és bálvonyázáſtol, ſzorgalmatoſan és álhatatoſſan mind halálig el-vonni igyekezének.

Verſ: X.

ô-is meg-itatik az Iſten haragjának borából. Megmondgya az Angyal micsoda bûntetéſt rendelt az Iſten azoknak kik a' fene vadat imádgyák, és annak jegyét homlokokon, karjokon viſelik, meg-jelenti éppen, haſonlatoſság alat, és nyilván valo ſzoval. Haſonlatoſság alat, midôn a' Prophétai beſzédnek folyáſa ſzerént az Iſtennek rettenetes bûntetéſit, mellyekkel valamely népet fenyeget, bornak avagy meg-tôltôt pohárnak nevezi; lásd Pſal. 75. v. 9. Jer. 24. v. 15. itt penig eſzûnkben vehettyûk az Iſten bûntetéſinek, a' meg-lôtt bûnôkhôz valo intézôdéſit. Mert a' mint hogy Babylon ſupra v. 8. az ô haragjának avagy paráznaságának borából egyebeket meg-réſzegitett, ugy az Iſten-is azon bûnhôz intéztetett bûntetéſiben, mind magára a' fene-vadra, mind

mind azt tiſztelôkre, haragos bûntetéſinek borát kôſzöni: hogy igy-is az Iſten igaſságának helly adattaſsék.

Az ô haragjának borából tôltetett ſzin borbul. A' forditás igy léſzen helyeſſeb; *a' meg nem elegyedet és haragjának pohára kôzzé tôltetett borbul.* Az Iſten haragjának borát két képpen irja-le a' ſzent Lélek (1) Nevezi pohárban tôltetetnek, (2) Nem elegyitetnek, hogy azzal meg-mutaſſa hogy a' bûntetésben az Iſten igaſságát irgalmaſságával meg nem elegyiti: mert bé-tôlt immár az ô gonoſzságoknak pohára, mely mellet irgalmaſságnak helye és ideje nem lehet. Némellyek igy magyarázzák; a' mely meg-elegyitetett ſzin-borral, az ô haragjának pohárában, a' ſzin boron értvén az Iſten hiveinek tartott ſorſot, tudni-illik, hogy minden nyomoruságok tiſztán az ô idveſségekre ſzolgállyanak: ez elegyitett boron penig értik az iſtenteleneknek ſorſokat, mellyeket mint a' ſok féle ôſzve elegyitetett bor, hirtelen az Iſten bûntetésének és átkának ſok nemû volta meg-réſzegit és el-veſzt.

Verſ: XI.

Es az ô gyetrelmeknek füſti fel-mégyen ôrôkké. Meg-mondgya a' Szent Lélek nyilván-is, mi légyen jutalmok a' fene-vadat imádoknak, tudni-illik a' pokolnak kinnya, kit ſzenvedniek kell, a' ſzent Angyalok és a' bárány elôt, meg-mondgya annak az ô ſokkáig tartását-is, hogy tudni-illik; annak füſti,

az az; annak tűzének fűſti Luc. 16. v. 24. mind örökké fel-mégyen és abban kinoztatnak, ſem éjjel ſem nappal nyugodalmok nem léſzen.

Verſ: XII.

Itt vagyon ſzenvedéſe a' Szenteknek. E' következendő két verſekben ſzolgáltatt a' Szent Lélek vigaſztalaſt a' hiveknek, kik a' tellyes Reformátionak idején a' fene-vadtol és annak követőitől ujitoknak és ujitáſoknak karomlo nevezeti alat üldöztetendők s' nyomorgatandók valának, kik ellen itt azoknak vigaſztaláſul tétettek-le (1) a' békeſséges tűrés, mellyel birnikel lelkeket az Iſtennek a' fene-vadra és ötet ſzolgálokra ſzármazando itéletinek és haragjának várásában. (2) A' nékik meg-kéſzült idveſségről valo bizonyság, mellyel mint ſzintén a'pogány Csáſzárok alat meg-lőtt üldözéſekben; a' régi Mártyromokat az Iſten lelke vigaſztalya, ſupra cap. 6. v. 10. & ſeq. Ugy itt-is az igaſságnak ujjobban helyre állitásának idejében üldözéſt, és nyomoruságot ſzenvedendő, fene-vadat nem tiſztelő hiveket vigaſztallya.

Kik meg-tartyák Iſten parancsolatit. és a' Jeſusnak hitit. A' fene-vad tagjai ellen, mellyeket ide felyeb két jegyekről ira-le, hogy tűdni-illik; azok a' fene-vadat imádnák, és jegyét homlokokra s' kezekre vennék, ki-f jezi ez Angyal kicsodák és minémüvek volnának a' fene-vadtol méltán el-ſzakadot igaz Reformatus kereſztyének, tudni-illik, kik az Iſten

az Iſtennek egy igaz tiſzteletire tanitó s' vezérlő parancsolatit, nem a' fene-vadnak bálványozására csábitó találmányit meg-tartanák. Viſzont kik az egy kőzben járo Jeſuſnak hitit és vallását jegyűl, nem penig a' fene-vadnak ſárkánytol adatot bélyegét, ſzivekben és ſzájokban az igaz vallás tételával meg-tartyák.

Verſ: XIII.

Boldogok az holtak, kik az Urban meg-halnak moſtantul fogva. Az Urban meg halni, az az; az Urért, avagy az Urnak vallásájért mint Eph: 4. v. 1. avagy meg-halni az Urban, az az, az Urnakhitiben és félelmében: mint illyen ſzóllásnak-is formájával él a' Szent irás 1 Cor: 15. v. 18. 1 Teſſ. 4. v. 16. & ſequen.

Moſtantol fogván, Némellyek e' ſzoczkár moſtantol fogván, foglallyák a' felső ſzohoz: *Irjad*: és igy magyarázzák; Irjad moſtantol fogván; mely foglaláſnak értelme e' volna; hogy az Angyal azt bizonyitaná, hogy e' három Angyalok által tanitatott örökké valo Evangéliomnak prédikáltatásának idejében a' Chriſtuſnak igaz tanu-bizonysági nem-is prédikallanának, nem-is irnának, mint az Anti-Chriſtuſi ſetétség alat vala. De ez öſzve foglalás ellenkezik mind a' Prophétai nyelvnek tulajdonságával; mind penig az üldözés alat nyomorgo hiveknek vigaſztalásával: azért hát e' ſzoczka azt jelenti; hogy valakik a' Chriſtusban meg-halnak boldo-

gok mostantol fogván, azaz, mindgyárt mihelt meg halnak, nem álván semmit ellene, a' fene-vadtol valo korhoztatás, és eleve valo itélet, mellyel ôket mint fene-vadtol el-szakadot eretnekeket, halálra itélné. Hasonló képpen vigasztallya a' Christus-is az ô tanitványit, Matt: 5. v. 10, 11, 12. A' Papisták másképpen foglallyák ôszve az igéket itt: e' szot mostantol fogva; foglallyák a' következendô szokhoz illy értelemmel; mostantol fogván mondgya bizony a' Szent Lélek: mint ha a' Szent Lélek csak e' mostani Evangeliomnak hirdetése alat szollot volna az Isten hiveinek ez idvességrôl; de mint hogy láttyák hogy e' világos hely igen rontya a' Purgatoriomnak tüzét. Azért a' mit az Isten ôszve kötött, ôk egymástol el-bontyák és választyák, hogy inkáb légyen zavarodás az Istennek tiszta beszédében (ha lehetne) hogy nem mint a' meg-holtaknak halálokkal koholtatott, erszényekket álnoksággal tisztitó Purgatoriomnak romlása.

Az ô cselekedetek penig követik ôket. Avagy következik ô utánnok, az az; kegyelemből valo jutalom adatik az ô fáratságokért, nyomoruságokért, szenvedésekért, mely nékiek a' Christusért, vélek közöltetik, hogy a' fáratságot nyugodalom, a' viadalt korona kövesse. Lásd, 2 Tim. 4. v. 7, 8.

Vers: XIV.

Es látám. Ebben a' részben, e' következendô látásokat; némellyek magyarázzák kemény és vér on-

vér-onto hadakozásokrol, melyeket az Anti-Christus az ôtet nem tisztelôk ellen támasztando volna; de a' magyarázat nem hellyes; mert mind a' hasonlatosság, mellyel a' Szent Lélek a' látásban él, mind penig a' látásnak formája, mellyet a' szent irás gyakran követ, meg-mutattya azt, hogy ez látás az utolso életnek példázattya; a' mint e' könyvnek több látási-is azon utolso itéleten végezôdnek.

Iméfejér kôd, és a' felhôn ülô hasonlatos az Embernek fiához. E' felhôn ülôn, ki igy itt le-irattatik, a' Christus értetik, kinek az utolso itéletre valo el-jövetelirôl az irás szol. Lásd sup. cap. 1. v. 7, 13. Dan. 7. v. 13. Math. 26. v. 64. Ezec. 1. v. 26.

Tartván kezében éles sarlót. Le-irattatik nevérôl e' kôdben látott embernek Fia, de egyszersmind nálla lévô méltoságának eszközérôl-is, méllyek a' Corona és a' Sarló-is. A' Corona jegye királyságának; A' sarló, mely igen élesnek láttatot lenni, jegye az ô itiletiben valo erejének, mellyel maga alá mindeneket, mint az arato a' sarloval a' buzát, avagy a' buza fejeket hajthat, és hajt. Lásd Phil. 3. v. 20.

Vers. XV.

Es más Angyal ki-jöve a' Templombol. &c. Tudni-illik Mennyei Angyal; mint v. 17. ki-fejesztetik, holott az Atya Istennek Királyi széki helyhez-tetett; mint Cap. 4. v. 2. mondatik: a' honnan ez Angyal; ugymint; Atyának követe a' Christushoz

jô, a' földi Embereknek ſokaságok ſzerént. Mely a' nagy rendekkel közönséges; hogy a' következendô izenetet, és az Iſten itiletinek bé-tellyeſedéſét mind meg-jelentse, mind penig maga abban ſzolgállyon. Haſonlo lévén ehez Moſes és Illyés, kik az Egbôl Chriſtushoz alá jövén, Jeruſalemben valo következendô dolgait hirdetik Matt. 17. v. 3. Luc. 9. v. 30. akarattyát, ugymint; ki nem a' maga akarattyát, hanem az Attyának bé-tellyeſiteni bocsartatott volt, Joh. 4. v. 34. és 56. v. 38.

Mert el-jött tenéked az ora az aratáſra. Az az; el-jött már ideje, hogy az Iſten válaſztottinak ſzáma bé-telvén, e' földnek lakoſit, mint mezôn valo valamely vetéſt, mely az aratáſra meg-ért, ugy azonokat itilettel fel-végyed, Láſd Matt. 13. v. 39. Mivel hogy már azok meg-értek, avagy ſzárazok, minekuránna mind a' hiveknek ſzámok bé-tellyeſedett: mind penig a' Fene-vad tiſztelôjinek gonoſságának mértéke bé-tôlt.

Verſ: XVI.

Es meg-arattaték a' föld. Az az; azért arattatik meg itilettel, hogy a' jo buza az ô csûribe gyûjteſsék, a' konkoly penig a' tûzre vetteſsék, és meg-égetteſsék, mint Chriſtus Urunk maga magyarázza Matt. 13. v. 30. és mint a' következô verſekben következik.

Verſ: XVII.

Es más

Es más Angyal jöve-ki a' Templombol tartván éles ſarlót. Ez Angyalt-is némellyek értik a' Chriſtuſról, mely ſok féle formában, ugymint; joknak és gonoſzoknak Birája, e' látáſokban ki-hozatik; noha helyeſſebb értelem az; hogy e' légyen kiválképpen valo Angyali követség, ki a' Chriſtus biro ſzéki eleiben a' földnek botránkoztato gonoſzit, ôſzve gyûjtse; es állaſſa; mint hogy maga-is Chriſtus Urunk az ô Angyalinak hatalmaſságival edgyûtt meg-jelenik. Math. 13. v. 41, 42. és Cap. 25. v. 31. 2 Teſs. 1. v. 7. & ſeq:

Verſ: XVIII.

Es más Angyal jöve-ki az oltárrol, hatalma lévén a' tûzön. Tudni-illik; ide fellyebb Cap. 6. v. 9 láttatott Mártyromoknak lelkek, kik kiáltnak, és varjak az Iſtennek ellenségire következendô itiletet, és e' földön a' Chriſtus Eccléſiájának, a' fenevadtol valo meg-ſzabadulâſát; mely hamar leſz; kiknek imádságok meg-halgattatván, az ô ſzámok és idejek ſzerént, (mely ott elô hozatik) bé-tellyeſittetnek, ez Angyal penig a' tûzön hatalmaſnak mondatik lenni. Mert Iſtennek itiletit az ô ellenségekre valo Martiromi lelkek, álhatatos, békeſséges tûréſekkel a' tûznek erejét-is meg-gyôzték, hogy annál inkább a' fene-vad ellen az Iſteni igaſságnak méltoságát helyére állatván, meg-erôſſittetnék Heb. 11. v. 34.

Vers: XIX.

Es veté az Angyal a' Sarlóját a' földre, és le-metszetteték a' földnek szőlője. Másik igen szép hasonlatosságal iratik-le, az Istennek utolsó ítéleti: Tudni-illik; a' meg-ért szőlőknek le-szedésében meg-sarczoltatásának, mely meg-ért szőlő példája kivált-képpen a' fene-vadat követőknek istentelenségének leg nagyobb grádicsa, mint egy meg-éréstre való lépését, midőn őket az Isten az ő türhetősége szerént, mind addig békeségessen várta, és elszenvedte még az övéjin-is kegyetlenkedni, mig szintén aző gonoságoknak mértéke bé nem tellyesedett, a' mint az Emaneusról mondatik Gen. 15. v. 16. és a' Sodomának Gomorának lakosirol Gen. 18. v. 20, 21. Bé-tellyesedvén azért a' gonoságnak mértéke, az Angyal által az Isten, mint megérett szőlő-fákat le-metszeti, az az; az ő itiletit reájok önti. Mint illyen hasonlatosságal másutt-is az Istennek itiletinek ki-öntését a' Szent irás adgya elönkben, ugy mint; Joel. 3. v. 13. Apoc. 19. v. 4, --- 15.

Es veté az Isten haragjának amaz nagy Sajtojába. Az az; az Isten haragos bűntetésének mélységében mely a' sajtonak hasonlatosága alatt igen szépen példáztatik; ugy mint melyben előszer a' fene-vadat tisztelő istentelenek szorossan nomattatnak. (2) a' Városon kivül, az az; Uj K. Jerusalemen kivül, hol e' sajtó nyomattatik, vettetnek. (3) Es holott az ő

az ő vérek, nem külömben mint egy vér ontó harczolásson mélyen, és messze ki-omlik, midőn az Istennek itilleti, mint a' nehéz nyomo sajtó reájok szál: mint a' következendő 20dik vers bizonyittya, és világositya.

TIZENÖTÖDIK RESZ.

Vers: I.

Es láték. A' mint e' meg-mondott két részekben, bővön az Anti-Christusnak rámadásáról, csalogato hitetéséről, és kegyetlenségiről Prophétált a' Sz. Lélek. Igy következendő némely részben továb mégyen, és a' híveknek vigasztalására szol. Az Anti Christust és az ő egész országát csapásokrol, mind addig miglen tellyességgel meg-szűnik és kigyomláltatik. Mely Prophétiának e' 15dik rész mint egy kéfzülő elől-járo befzéde.

Es láték nagy csudálatos jegyet az Egben. Az az; oly jegyet mely nagy csudálatos dolgokat jelent.

Hét Angyalokat. Hogy ha ezen hét Angyalok azonok-é, kik ide fellyeb elő-hozatának bizontalan; de bizonyos ez; hogy azok a' hét Angyalok Istennek ollyan eszközi voltanak, kik által az ő itélletit a' fene-vadakra rész szerént már ki-öntötte. Rész szerént még jövendőben-is ki-öntöndő, mint ide aláb a' következendő versekben bővebben megmondatik.

Az ki-

Az kinél valának hét utolſo csapáſok. Az az; a' hét utolſo csapáſokon hatalom, kiket Iſten ô általok mint ſzolgák által még ebben az életben az Anti-Chriſtushoz ragaſzkottakra bizonyoſſan hozando, értetik. Mert az utolſo itéletnek utánna, az Iſten haragja ô rajta, és minden hitetleneken mind ôrökké meg-marad, láſd, cap. 14 v. 10, 11. és 19 v. 3. és 20. v. 10. Iſmét Matt. 25. v. 46. Joh. 3. v. 36. le irja penig a' hét csapáſokat: a' Szent Lélek az ô tulajdonságokrol, hogy tudni-illik az Iſtennek buſulása és haragja, a' fene-vad, és annak kôvetôji ellen azokban tellyeſednek-bé.

Verſ: II.

Es láték ugy mint üveg tengert tüzzel meg-elegyitettet. Mivel hogy e' kôvetkezendô látás egéſzlen néz az Izrael Fiainak Ægyptombol valo ki-ſzabaduláſokra, és a' Pharahonak vélle edgyütt valo Ægyptiuſoknak a' veres Tengerben lött bûntetéſekre; és iſmét arra a' hálá-ado dicséretre, mellyet Mojſes az Izrael fiaival, a' veres Tenger partyán álván, magoknak csudállatos ſzabaduláſokrol, és az Ægyptiuſoknak csuda veſzedelmekrôl énekelt: Igy ez Jánoſnak láttatott tüzzel elegyült üveg Tengert, haſonlitani kell ahoz a' veres Tengerhez, melyben a' Pharaho népe el-veſze, és mely által az Izraëliták az ôtet üldözôktôl meg-ſzabadulának. Ez Tenger azért ſemmi nem egyéb; hanem azoknak a' népeknek ſokasága, kik az Anti-Chriſtuſnak babonás uralkodáſa alatt álnak; mint maga az Angyal ide alább Cap. 17. v. 1. és 15. meg-magyarázza: Mely népet mint egy Tenger ſzûntelen az ô babonás tiſztelétekben hankodván; el-nyelik, és még az igaz hiveket-is magában meg-fojtani igyekezik. E' Tenger penig tüzzel elegyült az ô kegyetlenſége, és az üldözésben valo buzgoság és forroság miatt. Által látſzo mint az üveg, tudni-illik az Urnak ſzemei elôtt, a' kinek elôtte mindenek mezitelenek és nyilván lévén által láttya, mind magának az Anti-Chriſtuſnak, mind az ô hozzá tartozóknak ſziveket, tanácsokat, igyekezeteket, és ki mindaz által az ô hiveit alattomban ha mind tekergôs utonis mind ettûl a' habzo hánkodáſtol, és veſzedelemtôl meg-ſzabaditván, az idveſſégnek pártyára által viſzi; mint moſes az Iſtennek Angyalának ôrizeti alatt az Izraëllel cselekedett.

Es a' győzedelmeſeket. Az az; igaz hiveket, kik a' fene-beſtián lelki állapat ſzerént győzedelmeskedtenek, kik noha teſt ſzerént kergettetvén üldöztettenek, és ſokſzor halált-is ſzenvedtenek, még-is meg-győzték a' fene-vadat az ô valláſokban, álhatatoſſan meg-maradván.

A' fene-vadon és az ô képén, és az ô bélyegén. Ezeket oda fellyeb meg-magyarázták Cap. 13. v. 14.

Kik állanak az üveg ſzinü Tengeren. Az az; a' veſzedelemből ki-ſzabadulván, oltalmazo kézben tartatnak Iſtentôl, mint az Izraeliták a' veres Tengeren által menvén, és a' máſik partra érvén, minden

den szorgalmatosságtol meg-menekedének Exod. 15. v. 1.

Tartván az Istennek hegedűjit. Az az; az Istennek Szent és jeles dicsiretivel lelkét gyönyörködtetvén, mellyet tartatni mondatik, az ő bennek lakozo lelkeknek erejeáltal.

Vers: III.

Es éneklik Isten szolgájának Mosesnek énekét. Az az; mellyel Moses az Istent, az ő népének szabaditásájért, dicsirte, melyről lásd Exod. 15. v. 1. & seq:

Es a' báránynak énekét. Az az, mellyet a' bárány Christusnak Dücsősségére, azon bárány Christusnak követői énekeltenek; az ő általa véghez vitetett lelki szabadulásért, kiknek példája ide fellyeb-is elő hozatik Cap. 5. v. 10. és 12. v. 10, 11. Ez ének penig szedegettetett az ő Testámentum Könveinek részeiből. Ugy-mint; Psal. 11. v. 2. és 139. v. 14. és 25. v. 10. és 66. v. 8, 10. item: Psal. 145. v. 13.

Vers: V.

Es ezeknek utánna láték. Az az; a' minek utánna a' hivek el-végezték volna az Istennek következendő itéletiről valo dicséretet.

Imé a' bizonyság sátorának Temploma az Egben. Némellyek itt a' Templomot ugy-vészik; a' mennyiben a' Pusztában fel-emeltetett Istennek Sátorának

rának formájára volt a' Salamon Temploma készitetve, hogy a' bizonyságnak sátorának Temploma azért légyen, hogy annak formájára épittetett, de a' Görög ige meg-mutatya; hogy it a' Sátornak Templomán; az Istennek sátorának belső részére czéloz-zon a' Sz. Lélek, melynek példája alat, a' mint az Apostol magyarázza, az Istennek lako helye, a' leg szentségessb hely adatik előnkben. Ugy mint, melyben 24. vénektől és a' négy állatoktol, és az Angyali sokaságtol meg-környékeztetett királyi szekben láttatott, supra cap. 4. és a' honnan ide fellyebb meg-jelentett itéletit ki-szolgáltatya.

Meg-nyittaték. Tudni-illik, az Isten itilletinek végben vitelére, avagy az Anti-Christusrol, és az ő hozzá tartozokrol, Istentől ki-mondot sententiának nyilván ki-jelentésére. Mely hasonlatosság vétetik, a' királyoknak kőzönséges helyen lévő székitől, avagy itilő székektől, mellyek nyilván valonak lenni szoktak, midőn az itiló sententia ki-mondatik.

Vers: VI.

Es ki-jövének hét Angyalok, kiknél valának hét csapások, a' Templombol. Meg-irja már Sz. János az Istennek, és itiletinek végben vivő szolgáit-is. Tudni-illik honnan bocsáttatnak-el; minémű bocsánattal bocsáttatnak-el: az, a' honnan bocsáttattak, azon Istennek Temploma, a' mely az ő itiletinek ki-jelentésére meg-nyittatott, és nem mástol,

hanem

hanem azon Istentől bocsátattak-el, ki mint Király az ő Templomában ülvén; hatalmat, és parancsolatott adot e' jövendő hét csapásokrol az ő szolgáló Angyalinak.

Valának fel-öltöztettek tiszta és fenyes gyolcsban, és környül övedzettek valának az ő mellyek Arany övel. Le irja készületit-is, e' csapásokat ki-ontó szolgáknak, ugy-mint; ruházattyokat, és fegyvereket, ruházattyok két féle; Edgyik mind magok személyének tiszta fényeskedő szentsége, mind penig az Isten itiletinek, mellyeknek ők ki-öntöji, avagy ki-szolgáltatoji, tiszta merő igasága, mellyet a' fejér és tiszta gyolcs öltözet, jelent. Másik az Isten itiletiből származott csapásoknak kőntösiben valo kész voltok, erősségek, és vigasságok, mellyet az mellyőkre fel-övedzett arany öv példáz. E' penig vétetik a' nap-keleti népeknek szokásokbol, kik mikor valami nehéz dologhoz kezdettenek, széles övel szokták vala magokat mellyeknél által övedzeni, lásd Luc. 12. v. 35. Eph. 26. v. 14.

Vers. VII.

Es egy a' négy állatok közzül. Tudni-illik mellyek az Istennek királyi székihez közelebb valának, a' 24 Venekkel edgyütt, és kik a' Christusnak egész gyülekezetit ábrázollyák, mellyeknek kivánságokra, és boszszu állásokra, és bűntetések a' fene-vadakra, és az ő követőjire ki-öntendők.

Ada az hét Angyaloknak hét arany csészeket. Ez Isten

Isten itiletinek szolgaji le-irattatnak fegyverekről-is mellyek, nem egyébnek, hanem az Isten haragjának borával tellyes poharok, mellyeket arany Phialaknak, az az; virágos arany csészéknek mond a' Szent irás, mely csészék nem felettébb mély ivo szerszámok, mellyekben annyi tér csak, a' mennyit rend szerént egyszer egy Ember meg-ihatik: mely csészékben eszünkben vehettyük, hogy az Isteni bölcseség külön külön személy szerént a' fenevadnak és az őtet követőknek rendelt az ő haragjának borával annyit, a' mennyit kinek kinek, nem másnak meg-kell innya.

Vers: VIII.

Es meg-telék a' Templom füstel, az Istennek dűcsősségéből, és az ő erejéből. Itt néz a' Sz. Lélek azokra, a' mellyek az Isten sátorában lőttek a' Pusztában, minekutánna annak épületi véghez ment volna, mellyet az Isten dücsősségének kődi, annak fel-állatása után, ugy bé-árnyékoza; hogy Mojses is bé nem mehetne. Exod. 40. v. 34. Hasonlo képpen lőn itt a' Salamon Templomának Szenteléskor-is 1 Reg. 8. v. 10. Némellyek e' látást hasontityák ahoz a' látáshoz, mely mutattatott Esaiásnak cap. 6. v. 4. Holott a' füstön, látásban a' sok Pogány népekre ki-öntendő Isten itileti jelentetnek. Mondatik penig e' füst jöni az Isten dicsősségének, és erejének királyi székibül, ugy-mint; ki villámásokkal, meny-dörgésekkel, szozatokkal, égő lámpá-

ſokkal, mellyek mind az Iſten dicsőſségét jelentették, magát meg-mutatni láttatott, ſupra cap. 4. v. 5. Itt-is hogy az ő itiletinek, haragos és rettenetes volta meg-teſsék, tulajdon Templomát-is füſtel bé-tőlteni láttatott; melyben az ő dicsőſsége, és ereje magát, az Iſtent igazán nem tiſztelők ellen jelentette.

Es ſenki bé nem mehet vala a' Templomban, mig nem el-végeztetnék a' hét csapáſi a' hét Angyaloknak. E' füſt mely a' Templomat bé-tőltötte, arra valo-is, hogy el-tiltsa az embereket az Iſten tiſzteletinek feletteb, és közeleb valo viſgálásától, avagy ſzemlélésétől, mivel hogy azok végére mehetetlenek, Rom. 11. v. 33. és hogy azonokat akkor veheti jobban eſzébe akarki-is, mikor már véghez vitettenek, ugy hogy akkor annak igazsága, és Iſteni tiſztasága nyilván s' nem homályos füſtben meg-teſsék.

TIZENHATODIK RESZ.

Verſ. I.

Es hallék nagy ſzozatot a' Templombol. Tudni illik, az ide fellyeb látott mennyei Templombol, melyről ide alább-is v. 17. vagyon emlekezet. Noha penig a' felső réſzben a' hét Phialák, a' hét Angyaloknak azon Templombol adattatának, de még azoknak ki-öntésére ki nem mentenek, miglen azon Templombol annak véghez vitelére, uj parancsolatot az itilő Iſtentől nem vőttenek: hol eſzünkbe vehettyük azt; hogy még a' jo Angyalok-is Iſten parancsolattya és bocsásása nélkül, ſemmit-is meg-cselekedni nem méréſzelnek.

Öntsétek-ki az Iſten buſulásának cséſzéjét e' földre. Meg-tetſzik e' következendőkből hogy csak az első Angyal öntötte-ki az ő Phialáját a' földre, de mint hogy a' tőb hat Phialákból ki-öntött csapáſok-is, végtére-is a' földön lakozo emberekre jőnek, ha ſzintén más teſtekre és éltető állatokra áradnak ki-is, de még-is igazán mondatnak mind a' hét Phialák, e' földre avagy földi emberekre ki-öntetni, ugy-mint, melyeknek az Iſten minden éltető állatokat ellenségévé téſzen.

Verſ: II.

Es fel-méne az első. Hogy ez Angyalon az Iſtennek eſzközei értesſenek, mely által az Anti-Chriſtus minden ő uralkodásával edgyűtt, külön külön időben, és külön külön grádicsokban megbüntetteſsék, ki-tetſzik eléggé ez egéſz réſznek czéllyából, és kiváltképpen e' két első verſekből.

Es ki-önté az ő cséſzéjét. Mind a' következendő csapáſokban ſzépen edgyeznek azokkal a' csapáſokkal mellyeket Iſten Moſes és Aron által Pharaho kiválya és az ő népére bocsátott, midőn az Izraelitákat ki-ſzabaditani akarná, mint Exod. 7, 8, 9, 10, réſzeinek őſzve haſonlitásából ki-tetſzik, ki-vévén csak a' negyedik Phialának csapását, v. 8. mely inkáb edgyez azzal a' csapáſſal, mellyel az Iſten Achábot és

bot és az ővéjit, kik a' Prophetákat meg-ölték, és az Isten népét üldözték Illyés Propheta idejében, meg-bünteté: melyről lásd 1Reg. 17, 18, részeit. Avagy ezért a' csapások betü szerint, avagy lelki értelem szerint értessenek, nem mindeneknek vagyon tola edgyező értelmek. Ez penig az értelem azért-is homályos; mert e' csapásoknak egy része még ki nem öntetett, hanem következendő, mely innen tetszik-meg, hogy e' csapások ide-fel a' 15-dik résznek 1 versében nyilván mondatnak hét utolsó csapásoknak, és hogy ezen részben, ezen csapásokkal azok mondattatnak meg-büntettetni, kik a' fene-vadnak bélyegét viselik, és hogy azon fene-vadnak királyi széki a' nagy Babillon, végezetre elpusztittatik, (melyről a' következendő két részekben bőségessen szollunk,) s' azonban méga' pusztulás tőkélletessen bé nem tölt, hanem mind ezeknek utolsó ki-menetelek, bé-tellyesitői e' Phialák kiöntésének.

A' földre. A' fene-vadnak országát szerte széllyel e' könyvben, nem külömben mint e' világót rajszollya-le az Istennek lelke, mellyet mint egy világot, földből, tengerből, folyo-vizekből, levegő égből, napbol, csillagokbol állani mond. Ez penig mind az egymáshoz mérhetett hasonlatosság szerint, mely annak minden részeit birja. Es immár az Istennek lelke meg-jelenti, hogy az Isten-is micsoda rendet tartson annak az Anti-Christusi világnak részének meg-büntetésében. Mint hogy penig

penig e' fene-vadi világnak elsőbb, és mint a' föld leg nehezebb s' terhesebb része, a' földi avagy csak a' földhez ragazkodott fene-vadnak követői, kik földi és bálványozo isteni tiszteletnek adattattanak, és azt meg-általkodott szivel oltalmazzák itt e' földön, melyre elsőben az Isten haragjának pohára kiöntetett, helyessen értetik. Lőtt peniglen ez kiöntés kivált-képpen akkor, mikor a' fene-vadnak birodalma az őrökké valo Evangeliomnak ujobban valo prédikáltatásának helyére álláfa által, egész Europában nagy romláft szenvede, mellyel a' fene-vadnak bélyegét hordozo, és ábrázattyát imádo embereken, gonosz és ártalmas fekély, Istennek igaz itiletiből támada, tudni-illik: a' meg-általkodott s' bünökből valo meg-térhetetlenség, el-fordult elme alá valo adatás, az igazság követőjinek halálos gyülölsége és irigysége, mely miatt mind gonosz és veszedelmes fekélyek, mind se magok nem nyughatnak, se másoknak nyugodalmat nem adhatnak, mind addig miglen viszontag az Evangeliomi igaz tudományt el-oltanák és meg-homályositanák.

Vers: III.

Es második Angyal ki-önté az ő cséfzejét a' Tengerre. E' Tengeren helyessen értik, és magyarázzák az Angyalnak tulajdon magyarázattya szerént Cap. 17. v. 15. Ide alább az Anti-Christusnak birodalmát, körös környül vévő sok féle népeket, nyelveket, és nemzetségeket, mely Tenger a' fene-beftiát

ne-beſtiát imádokra nézve, vérré változotnak lenni mondatik, akkor midőn az Evangeliomi tudománynak ujjonnan helyre állatásakor egesz Tartományok, Országok, és Nemzetségek Iſten itiletiből ſzabad akarattyok ſzerént a' fene-vadtul el-ſzakadának, mivel hogy ez után annak a' fene-vadi Tengernek lakoji, nem bűlőmben mint az Ægyptomi halak a' vérré változott vizeken, Exod, 7. v. 20. ſzabadoſſan nem élhetének, ſem a' babonás tiſzteleteket tovább nem gyakorlák, mely miatt-is ſokan ő kőzzűllők véreket ki-ontották, és naponként ki-is ontyák, az Iſtennek boſzſzu-állásának meg-jelentésére, hogy a' fene-vadnak képének-is, imádojitol-is ſokaknak vérek ki-ontatott, mint ide alább v. 6. ki-tetſzik.

Verſ: IV.

Es a' harmadik Angyal ki-önté az ő cséſzéjét a' folyo vizekre, és az vizeknek kut-fejére, és lőnek véré. Helyeſſen érthetni, a' vizéken és kut-fejeken, a' fene-vad orſzágának Inquiſitorokbol, Papi Udvarokbol, Societáſokbol, Conventekből, Collegiomokbol, Akademiákbol, és Scholákbol állo részét, mellyek e' fene-vadat, mint e' főldőn el-folyo vizek és patakok őntőzvén, fel-állatták, és annak ſzékit az uralkodáſra minden népek kőzőtt, kiváltképpen Europában meg-erősſiték, kik az Iſtennek harmadik csapásának ki-öntéſe által vérré-is változának, midőn az Evangeliomi igaſságot ujjobban bé-vőtt

bé-vőtt Orſzágokbol, Tartományokbol, avagy tellyeſséggel ki-irtatának és űzetének, sőt fegyverrel-is az ő gonoſságoknak menedék helyéből, ugymint; barlangokbol ki-menni kénſzerittetének, mint csak a' Magyar-Orſzági ſok puſzta Calaſtromoknak példáji mutattyák: avagy penig tellyeſséggel meg-tiltanák, hogy továbbá babonás tiſzteleteket ne gyakorolnának, mely változás a' mint immár elejitől fogva meg-lőtt, ugy jővendőben-is ennek utánna jobban, jobban meg-léſzen, midőn Iſtentől csudállatoſſan fel-indittatott informatus nagy rendek által a' fene-vadnak ereje; jobban, jobban naponként romlani kezd, melyről ide aláb Cap. 17. v. 16. jővendőlés vagyon.

Verſ: V.

Es hallám a' vizeknek Angyalát. Az az, kiaz ő Cséſzéjét a' vizekre, és a' vizeknek forráſira ki-öntőtte vala, mint ide fellyebb Cap. 14. v. 18. az Angyal tűznek Angyalának mondatik, a' kinek hatalom adatott a' tűzőn, hogy Iſten engedelméből a' gonoſzokat égeſſe, bűnteſſe.

Igaz vagy Uram. E' vizeknek Angyala, az oltárról ki-ſzollo más Angyallal edgyűtt, dicsiri és javallya az Iſtennek igaſságát, hogy az Iſten a' vérſzopo fene-beſtiának, és annak kővetőjinek viſzontag vérrel fizetett, és magokat tulajdon vérekben veſzni engedte. Honnan ki-tetſzik az, hogy ez két Phialák ollyan igaz boſzſzu álláſról, és azoknak, a'

nak, a' kiken Isten boszszut áll, véreknek ki-ontásárol értetnek, melyben a' minémű mértékkel ők mértek másnak, az Isteni itilet-is ugy mért ő nékiek, és a' mellyeket az Istennek Angyali-is őrvendezvén javallanak.

Vers: VIII. IX.

Es a' negyedik Angyal ki őnté az ő Csészéjét a' napra, és adaték néki meg-égetni az Embereket. Ez 4-dik Phialának a' napban valo ki-őntése, és az által az Embereknek meg-égetése alatt némellyek értenek felette nagy melegségeket, szárazságokat, terméketlen ůdőket, éhséggel és kővetkezendő dőghalállal edgyűtt, mely azt kővetni szokta: mint Illyésnek idejében az Izrael népe kőzőtt lőn: hogy azzal-is a' fene-vadnak birodalmát az Isten bűntetné; de mivel hogy Istennek ez rendbéli bűntetési, még az ővéjivel-is kőz, ez utolso csapással penig a' fene-vadnak imádojit fenyegeti, még-penig nem testekre, hanem lelki állapattyokra nézve: Azért e' napra ki-őntőtt csapáson, és a' miatt az Embereknek égetésin helyessebben értyúk az őrőkké valo Evangeliomnak, mely igasságnak napjátol származott, nagyobb világosságát, erejét, és azzal ellenkező sziveknek meg-győzetését, melyre a' Phiala ki-őntetett, hogy annak bőségessebb s' nagyob erőtt adgyon a' bizonyság tételre, és az Embereknek szivének, mint egy tűz fel-gerjesztésére; mely által még tőbben-is a' meg-térésre hozattatnának; magok-

magok-is penig a' Sidok a' Christust reménséggel vennék, ad Rom. 11, v. 25, 26. s' immár az Evangeliomi világosság miatt: a' fene-vad képét, általkodva, nagy melegséggel mind gyűlölségre, mind penig lelkek ismereti ellen az igasságnak ůldőzésére és fogva tartására fel-gerjedvén; az Istennek nevét káromlanák, és csufolnák, azért hogy látnák hogy a' fene-vadnak birodalma, mellyeknek ők tisztelőji, végtére-is ugyan alább száll, és meg-romol az igasság Evangeliomának égetése miatt. Ez égetés miatt penig két dolgot mond hogy cselekesznek. (1) káromlyák az Isten nevét: mert a' fene-vad nevének tisztelőji: káromollyák penig akkor, midőn a' Szent irást, mely Isten Lelkétől, ugymint valoságos Istentől származott, homályossággal, tőkélletlenséggel, bizonytalansággal vádolni, és minden eretnekségeknek fundámentomának lenni mérik mondani. (2) Nem térnek meg-adni Istennek Dicsőségét, az az; el nem hadgyák a' fene-vadnak tiszteletit, és nem esmérik-meg az Istennek igasságát, mellyel őket bűnteti, sem nem vészik az ő irgalmát, és kegyelmet, mely nekik ajánlattatnék.

Vers X. XI.

Es az ő tődik Angyal ki-őnté az ő csészéjét a' fene-vadnak székire. A' fene-vad székin, melyre az Isten itiletinek haragjának őtődik pohára ki-őntetik értsed Romát; holott tulajdonképpen az Anti-Christus az

ſtus az ô tulajdon ſzékit helyheztette, melyből minden egyéb tartományokon az ô lelki uraságát gyakorollya, mely királyi ſzék, ollyan eſzközök által, mellyeket Iſten a' végre fel-emel és támaſzt, végtére el-romol, mellyeket az Anti-Chriſtus maga hozzá tartozo gyülekezetivel úldözni-fog; de ugyan az ô Orſzága azért el-vétetik, és meg-ſetétûl, mind addig mig végezetre-is a' Chriſtus ſzájának lelke által ſemmivé tételſenek, mely miatt a' ſene-vadnak ſzékinek tiſztelôji, haragjokban és bánattyokban nyelveket-is rágják, sôt még a' mi nagyobb mind az elsô pohárbul ki-öntött csapáſok miatt, melyből a' fekélyek támadtanak, mind penig az Ægyptomi ſetétséghez haſonlo ſetétség miatt az Egnek Iſtenét káromollyák, az ô bûnökből, mely a' babonaság, bálvány imádás, és káromkodás az ô bálvánnyit követő ellen, ki nem térnek, hanem tulajdon veſzedelmekre meg-általkottsággal abban meg-maradnak.

Verſ. XII.

Es az hatodik Angyal ki-önté az ô cſészéjét, a-maz nagy folyo vizre az Euphrateſre. Ez Euphrates vizét némellyek tulajdon-képpen értik, melynek mind két partya felôl a' Tôrökôknek és Perſáknak, és egyéb nemzeteknek birodalmok vagyon, mint idefel cap. 9. v. 14. meg-jedzettük; és hogy a' Phialának Euphrateſre valo ki-öntésével, az jegyeztetnék, hogy azok a' népek kivált-képpen a' Tôrökôk meg-egygyez-

egygyezvén az Anti-Chriſtus ſzékinek nagyob réſzét el-vennék: Ez értelem Magyar-Orſzágra képeſt helyes, mert a' ſene-vadnak ſzékit, mely kiváltképpen a' Pápiſtaságban tiſzteltetett, el-votte; de némellyek az Euphrates vizét és annak az ô el-ſzáradását, az Angyaltol ki-öntetett csapás miatt, magyarázzák helyeſebben haſonlatoſság ſzerint, és értik itt mind azt a' jövedelmet, mellyet a' ſene-vad az egéſz kereſztyénségen vona, és mellyel az ô ſzékit gazdagitotta, mely jövedelem a' kereſztyén Fejedelmek által egy réſzre immár el-nyerettetett, és ſzáraztatott, nem kûlömben mint a' bôséges folyo-viz az ô folyásának árkából; Ez Fejedelmek penig nap-kelet felôl jöni mondatnak, réſz-ſzerint mert nap-keleten-is támattanak: réſz-ſzerint: mert Chriſtuſtul, ugy-mint; magoſságbol támadott Naptul támaſztattanak. Itt penig ugy itillyük, hogy czéloz a' Sz. Lélek amaz nagy Babillonra, mely az Euphrates vizével oltalmaztatott, és gazdagult lévén; a' Cyrus király meſterkedéſe által, a' városon által folyo, folyamati árka ſzerint, más felé vévén a' vizet meg-ſzáraztatott, és igy azon városnak megromlására, avagy meg-nyerésére ſzáraz út, és kéſz menetel adattatott: mint régen Jer. 51. v. 36. meg-jövendôltetett, és Dan. 5. v. 30. bé-tellyeſedett.

Verſ. XIII.

Es láték a' Sárkánynak ſzájából, és a' ſene-vadnak ſzájából, és a' hamis Prophéta ſzájából. A' Sárkány-

kányrol, és az ôtet kôvetô két fene-vadrol, mellyekhez a' fene-vadnak képe-is foglaltatva volt, ide fellyebb szollottunk, és az mi légyen, meg-magyaráztuk: már azon két fene-vad, az ô hamis tudományának bôsége szerént, és Christus Urunk ôrizô intése szerént, hamis Prophéta képében adatik elônkben, a' honnan meg-tetszik hogy ez hamis Prophéta-is, nem egyéb hanem a' fene-vadnak képe, mely az Anti-Christus, és egészlen minden ô birodalma, mind azzal a' hamis tudománnyal edgyûtt, mellyet az ô szolgaji és alatta valo rendek, ugy mint Prælatusok, Consistoriomok, Udvarok, Conventek, Conciliomok, és azokhoz tartozo személlyek, tanitnak, erôsîtnek, és terjesztnek, mint a' kôvetkezendô részbôl ki-tetszik.

Három tisztátalan lelkeket ki-jôni. Ez lelkeken, a' mely kôvet lelkek, és a' fene-vad hamis Prophétától bocsáttattak-ki, egyebet nem érthetünk, hanem a' fene-vadtul az ô országának terjesztésére, e' földnek Fejedelminek, Királyinak, és népeinek alattomban valo csalárdsággal és álnok practikákkal birodalmaalá valo hajtásra ki-bocsátatott kôveteket, kik szentségnek és szeretségnek s' tudománynak-is szine alatt, alattomban az Embereket az Anti-Christus hálójában ejteni munkálkodnak, belé avatván azokban-is magokat, mellyek nem az ô tisztek, avagy csak azért-is hogy a' fene-vadnak országa terjedgyen; ezt nevezi a' Sz. Pál: 2 Tess. 2. v. 11. tévelygésnek erejének, mely csuda tételekkel dicsekedik.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

kedik, mellyeket azon Apostol ugyan ott hazug csuda tételeknek nevez.

Hasonlatosságokat a' békákhoz. Le-irja a' Szent Lélek mesterségessen; természeteket a' fene-vad szájából ki-jôtt tisztátalan lelkeknek. (1) Hasonlatosság szerént, sáros oczmány tókban lako békákhoz hasonlitván, és kik mindenkor csak azon egy modon repegni szoktanak. Igy a' három lelkek-is mint a' békák, mert az Anti-Christusi utálatosságnak veszett bûdôs tavából mind származnak, mind annak utálatosági kôzôtt élnek, abban ôrûlnek, és csak azon egy bálványozoji tiszteletnek szavát szollyák.

Vers: XIV.

Mert az ôrdôgôknek lelkeji. Másodszor bôvebben a' Sz. Lélek és nyilvábban le-irja, ez utálatos lelkeknek eredetit, és munkájit, eredetirôl nyilván mondgya, hogy nem mástul hanem az ôrdôgôktôl támaszttattak ôk, azoknak szolgaji, amazok penig nékiek urok, a' mint hogy szolgaji, mindenekben-is uroknak akarattyát, igazgatását, és cselekedetit, kôvetik: munkájirul azt mondgya, hogy ezen ôrdôgôknek hatalma által mind csudákat tésznek, mellyel az Embereket hitegessék, mind penig e' földnek királyit, kik tudni-illik még az Anti-Christus Országához tartoznak, mind penig az egész világot, az az; mind nap-keleten, mind nap-nyugoton lako sok népeket, még a' barbarusokat is

kat-is ôszve gyûjtik, és a' Fene-vad ala hodoltatni akarják és igyekeznek, noha penig ez harczra valo gyûjtés naponként vagyon, midôn ez három tiszta-talan lelkek az igaz keresztyénség ellen, mellyet ôk kárhozatos eretnekségnek káromolnak, Királyokat és nagy rendeket ôszve tanácskoztatnak, és fel-támasztanak, mindazáltal mint hogy e' Phiala kész arra az utolsó erôszak tételre, mellyet az Anti-Christus még az ô utolsó birodalmának le-szállásában elô-fog, azért kell elsôben értetni errôl, mint e' mostani minden napirol; midôn tudni-illik az Anti-Christus gyûlekezetinek ki-irtására, és az ô székinek viszontag helyre állatására, nem csak azokat, kik keresztyén neveket viselnek, hanem még az idegen és barbarus nemzetet-is ôszve gyûjtik, és mint egy énekeltetik az Ur ellen. E' penig mondatik lenni a' Minden-hato Istennek amaz ô nagy napjára, a' melyben az Isten rend kivûl valo mod szerént az ô itileti az Anti-Christusi erô ellen ki-ônti, melyrôl ide alább Cap. 19. és Cap. 20. v. 8. bôvebben tanittatunk:

Vers: XV.

Imé el-jövök mint a' lopo. Ez intés hozzá adatik a' felsô igékhez, mellyekkel az Isten minden hiveket, az ô itileti alatt fel-ébreszt, és bátorit, és a' vigyázásra serkent, hogy tudni-illik a' loponak modgyára hirtelen el-jövô itilô Christusra vigyázzanak mind addig miglen többé a' meg-téréstre údô nem lészen

szen. Lásd: Matt. 24. v. 43. Luc. 12. v. 39. 1 Tes. 5. v. 2. 2 Pet. 3. v. 10. Apoc. 3. v. 3.

Boldog a' vigyázo, és a' ki meg-őrzi az ô ruhájit, hogy mezitelen ne járjon. Meg-jelenti a' Christus mire kelleséek akkor vigyáznia' hiveknek, tudni-illik a' Christus által nyert igazulásnak, bûn bocsánatnak, jo hitnek, és azzal edgyûtt járo bizodalomnak, ugy mint a' bûnôknek ocsmányságát, mint egy lelki mezitelenségnek szemérmét bé-fedezô ruhára, hogy attul meg ne foszta ssanak.

Mond az Ur.

Vers: XVI.

Es ôszve gyûjték ôket a' helyre, melly Sidoul mondatik Arma-Gedonnak. Közben vetvén a' Christus a' hivekhez tôtt intést, immár meg-mondgya mi légyen ki-menetelek, a' mindenhato Istennek amaz nagy napjára, hadra ôszve gyûjtetett királyoknak, és hol lészen helye gyûlekezeteknek, tudni-illik a' helyen mely mondatik Arma-Gedonnak, mely név itt tulajdon név, mely bizonyos helyre határoztatott, és melyrôl az ô Testámentomi irásban-is emlékezet vagyon. Némellyek itélik hogy a' Szent Lélek e' szoval nézzen arra a' Megiddonnak vôlgyére, a' hol Josiás Király az egész Izrael népével, az Ægyptomi Neco Királytol igen megveretteték, melyrôl lásd 2 Cron. 35. v. 21, 22. és Zach. 12. v. 11. Es a' mint hogy ott az Istennek

nép-

népe, a'Pogányoknak táborátol, veszedelemre ősz-ve gyűjtetett, ugy az Anti-Christuséji-is viszontag hasonlo veszedelmes győzedelemnek reménsége alatt őszve gyűlekeznek, de az Isten az ő várása és jővetele által, e' ki-gondolt csalárdságot, az ő népéről el-forditaná, és magát, az ő népének ellenségét meg-vervén, mind fogytig ki-gyomlálná. De helyessebb ez, és inkább-is illik az Istennek ez itiletihez, hogy itt ezzel a' szoval a' Szent Lélek, néz arra a' dicsőséges győzedelemre, mellyet az Isten a' Megiddonál az Sisera ellen Debora és Bárak Aszszonyi állatok által véghez vinne, Jud. 5. v. 19. az ő népének a' Canaánbéli pogányoktol valo csudálatos meg-szabaditására; Igy az Isten-is az ő hivejit, az őrdőgőknek lelkeitől őszve gyűjtetett űldő ző had kőzt meg-szabaditaná.

Vers: XVII.

Es a' hetedik Angyal ki-őnté az ő csészéjét a' levegő Egre. Ez utolso Phiala tészen már véget mindenekben es kővetkezendő képpen az Anti-Christusnak egész Országában-is. E' penig a' levegő Egre őntetik-ki, mert mint hogy levegő Eg nélkűl semmi állat nem lehet, ugy mint; mely a' Földet, és a' Tengereket kőrnyűl vőtte. Igy a' Phialának ki-őntésén lévő, az Anti-Christus országában élőknek életek, Istennek kővetkezendő itileti által, meg-szűnik; Es mint hogy a' Sátány, ki mind eddig e' világnak nagy részében uralkodott, a' leve-

a' levegő Egben tőtte-le székit, lakását, és hatalmát, mint Szent Pál szol: Eph. 2. v. 2. és cap. 6. v. 12. Uralkodván az engedetlenségnek fiai; ugy az utolso Phialának ki-őntésével a' levegő égben uralkodo Sátánnak az engedetlen fiakon valo ebbéli hatalma, semmivé tétetik: mint ide aláb cap. 20. v. 10. világossabban ki-fejesztetik.

Es ki-jővén nagy szozat &c. *meg-lőtt.* Az az; valamellyeknek e' világon az Istennek igireti és fenyegetési szerént, mind a' hivekre, s' mind a' hitetlenekre képest bé-kellet tellyesedni, bé-tellyesedet: és az ő igireti kőzzűl semmi olly el-nem maradot, melynek bé-tellyesedését még e' földőn kellene várni. E' szozat penig néz amaz szora, mely ide fel cap. 10. v. 7. vagyon. A' hetedik Angyalnak szavának idejében, mikoron trombitálni fog bé-tellyesedik az Istennek az ő titka. Ismét amaz szoval, mely vagyon; cap. 11. v. 15. lőttenek ugymond e' világnak királyi a' Christusé.

Vers: XVIII.

Es lőnek szozatok és Menydőrgések. Ezeken a szozatokon, Menydőrgéseken &c. értetnek azok a' jegyek, és rettentő csudák, mellyek a' Christusnak az utolso itéletre valo el-jővetelit meg-előzik, mellyekről Lásd Matt. 24. Marc. 13. Luc. 21. 2 Pet. 3. v. 10.

Vers. XIX.

Es amaz nagy Város. Mely tudni-illik lelki ér-

telem szerént Sodoma és Ægyptus, és mely az Anti-Christusnak minden gazdag birodalmát bé-foglallya, és mely ezen versben nagy Babillonnak mondatik.

Lőn három részre, Az az: részenként el-tapottatik nem kűlőmben mint a' sok részekre szakadot dolog kőzel vagyon el-veszéséhez. Némellyek a' pogány Romai birodalomnak kűlőmb-kűlőmb felé valo szakadását értik ezen, de mint hogy e' részekre valo szakadás a' leg-utolso Phiala alat lenni mondatik, azért sokkal hellyesebb az első értelem.

Es a' Pogányoknak Városi le-esének. Ertetnek e' Városokon a' keresztyénség kivűl valo pogányoknak Városok, mellyeknek-is az Isten itiletikor semmivé kel tétetniek.

Es amaz nagy Babyllon emlekezetben jőve az Istennek eleiben, adni őnéki az ő busult haragjának pohárát. Igen szép hasonlatossággal jelenti-ki a' Szent Lélek, miképpen hozza elő utolso bűntetését a' nagy Babillonnak, hogy tudni-illik; ideig elsőben az ő gonoszságához mint egy hunyoritván elfeletkézni láttatott, annak gonoszságának mértéke meg-emlekezet rolla, hogy az-is immáron az Istennek bűntető sententiáját el-vegye.

Vers: XX.

Es minden sziget el-futa, és a' hegyeknek hellyek meg nem találtatának. Az az; minden hellyek, mellyek erősségek voltanak, és menedékek, avagy oltalmok lehettenek, voltanak-is a' fene-vad imádójinak

jinak, el-mulának, mint oda-fel cap. 6. v. 14.

Vers: XXI.

Es nagy kő esső mint egy egy talentum le-szálla az Egből az emberekre. Néz a' Szent Lélek a' Josue idejében le-szállot kő esőre, mellyel az Isten az ő népének ellenségét akkor csudálatossan meg-bűnteté, és meg-ölé. Jos. 10. v. 11. de ez utolso Phiala alat az emberekre szállot esső anyéval terhesseb, mert az Isten haragjának el-viselhetetlen terhét, mint egy száz fontbol állo talentomát reájok hozá.

Es káromlak az emberek az Istent az kő esősnek csapása miatt. &c. Tudni-illik a' kétségben valo eséstnek, és a' meg-szabadulásról valo reménségtől, űresülés miat, mint az istentelenek az utolso napon káromkodni mondatnak Lásd ide-fel cap. 6. v. 16.

TIZENHETEDIK RESZ.

Vers: I.

ES el jőve egy a' hét Angyalok közzűl, Tudni-illik; kikről ez eleb valo 16-dik részben, emlekezet volt, kik az Istennek haragjának pohárit ki-őntötték: mely Angyalok közzűl ezt némellyek majd helyesebben-is itilik lenni az őtődiknek, mely cap. 16. v. 10. az ő Phialáját a' fene-vadnak királyi szé-

kire és orſzágára ônté-ki, mely fene-vadrol nyilvábban ſzol a' Szent Lélek, e' kövétkezendő két réſzekben, le-irván annak minden terméſzetit, tulajdonságit e' tizen-hetedik réſzben; mind penig gonoſzsága ſzerént érdemlet bűntetését a'kövétkezendő réſzben-

Monda nékem jövel. E' jövetelnek parancsolattyán, nem a' teſtnek edgy helyből máshelyben valo mozdulását, avagy helységnek változását érts, hanem az Angyal az Apoſtolnak elméjét a' következendő látáſnak, ujjab és nagyob figyelmetesſéggel valo meg-eſzmélésére (avagy figyelmezésére) indittya: mint a' kövétkezendő harmadik versben meg-magyaráztatik holot azt mondgya az Apoſtol: hogy lélekben el-vitetet a' puſztában; az az; a'puſztában meg-jelenendő látáſnak derekaſſan valo ſzemlélésére lelkében el-ragattatott, mellyekhez haſonlót láſs Ezech. 8. v. 3. és 40. v. 1. 2.

Meg-mutatom néked itilletit ama nagy paráznának. Le-akarván rajſzolni a' Szent Lélek ez ő követe által az Anti-Chriſtuſi ſzéknek utállatoſságát, elsőben-is utállatos névél illeti, nevezvén azt paráznának, még penig nagynak: ugy-mint; ki e' földnek Iſtentől el-ſzakat lakoſinak bujalkodáſit véghez vinni kéſz, és ſemmi paráznákat magától el nem tiltott, valakik az Iſtennek igaz tiſzteletitől el-ſzakadnak. Esa' mint a' Chriſtuſnak igaz Eccleſiája tiſzteſségbéli Aſzſzonyi állathoz, napban fel-öltöztetethez, 12-két csillagoknak koronájával meg-

meg-ékeſültheż ſup. cap. 12. v. 1. haſonlittatott, ugy itt-is a' pártolo Anti-Chriſtuſi gyülekezet haſonlittatik egy meſterséges paráznához, ki az egygyetlen egy Vőlegény Chriſtuſt el-hagyván, mint paráznа Aſzſzonyi állat hites egy urával meg nem elégedvén; más férfiakhoz; az az: bálványozokhoz és egyéb gondviſelőkhöz adgya magát: Ugy azért a' Szent Lélek-is azon ſzemélyt az élő Iſtentől valo el-ſzakadáſáért, nem külömben mint az Izraeliták gyülekezetit, és Jérusálemnek városát kurválkodo paráznáknak ſzemélye alat irja-le: mint megteczik a' kövétkezendőkből, lásd Eſa. 1. v. 21. Jer. 3. v. 1. Ezec. 16.

A' ki ül a' ſok vizeken. Ha az Iſtennek lelke boldogtalannak, és minden nyomoruſággal tellyeſnek mondgya azt a' népet, a' kin aſzſzonyi terméſzetű puha Fejedelem uralkodik. Eſa. 3. v. 12. mennyivel inkáb boldogtalannak és nyavalyáſnak kel lenni; az Anti-Chriſtus Orſzága alat valo népnek, melyben nem csak Aſzſzonyi terméſzetű puha férfiak, hanem merő aſzſzonyok, még nagy paráznák uralkodnak és uralkodván alattok valo népet, s' királyokat-is nyomorgatnak. Itt hát az Szent Lélek e' le-irásban azoknak az Orſzágoknak, Népeknek, Tartományoknak, Nemzetségeknek, nyelveknek, (mellyek itt a' ſok vizeken értetnek) nyomorult állapattyokat jelenti, valameddig a' Pápás kegyetlenség alat, ugy-mint ſzabadoſſan paráználkodo, lelki huja paráznának birodalma alat léſznek.

nek. Hogy penig itt a' vizeken népek értetſſenek, maga az Angyal ide alább meg-magyarázza. v. 15. és 18.

Verſ: II.

A' kivel paráználkodtanak a' földnek Királyi. Az az; kiknek e' földön birodalmok vagyon, ſok népeken, nyelveken, és nemzetségeken, mint az Angyal ide alább v. 18. magyarázza.

Es a' kik e' földön laknak. Nem csak a' királyokat mondgya e' paráznával paráználkodoknak, ugymint kik minden igyekezetekkel azon voltanak, hogy annak paráznaságát, és uralkodását eléb mozditsák, és egyebeket-is az ő erejek, azon paráználkodaſra vigyenek (mint az Angyal ide alább v. 13. és 17. magyarázza) hanem még a' földnek lakoſi-is, az az; csak e' földiekről gondot viſelő, és földi emberektűl talált Iſteni tiſztelethez ragaſzkodot emberek-is a' mint puſzta romlott terméſzetben lévő emberek e' lelki paráznaságra hajlandok. Hogy penig e' földnek lakozoin illyek értetſſenek, ki-tetczik abbol midőn ide alább v. 8. nyilván ki-válaſztatnak mind azok valakiknek nevek irva vagyon az életnek könyvében: kik mennyeiek nem földiek lévén e' lelki paráznával ſem nem paráználkottanak, ſem annak paráznaságának borábul meg nem réſzegűltek.

Es meg-réſzegűltenek az ő paráznaságának borából. Az az: E' paráznához valo vak buzgoság és ſzeretet

ſzeretet által az ő tőlle fel-ékeſitteteti babonás tiſztelletben, és bálvány imádásban annyira bé-vettettenek, és azzal ugy meg tőltőztenek, a' mi képpen a' teſti paráznák ſzoktak azok borával, kiket ők tiſztátalan ſzeretnek, annyira magokat meg-terhelni és meg-réſzegiteni ſzoktak, hogy minden ſzemérmetesſég nélkűl az ő buja ſzeretőiket, véghez viheſsék; mely lelki réſzegség miat elméjek az igaz okoſságtol el-fordulván, és el-fordult értelemre adattatván, ſem Iſtennek intéſit, és tanitását, ſem az ő itiletit eſzekben nem vehetik.

Verſ: III.

Es fel-vőn engemet a' puſztában lélekben. Itt a' Sz. Jánoſnak lélekben a' puſztában valo ragadtatáſán egyebet nem érthetni, hanem a' léleknek inditáſa és vezérléſe által azok állapottyának figyelmetes ſzemlélésére és meg-gondolására emeltetni, kik mint a' puſztában lako fene-vadak, a' kereſztyén vért ſzép ſzin alatt ſzomjuhozzák, és annak ki-ontásában, azzal valo meg-elégedésben, dicsekednek és győnyőrkődnek.

Látek egy Aſzſzonyi állatot. Hogy ez Aſzſzonyi állaton a' Roma Városa, az ő Uralkodásával edgyűtt értetſsék, világoſſan ki-tetſzik ez Aſzſzonynak kővetkezendő le-irásából; kivált-képpen penig az 5-dik versből hol nagy Babyllonnak neveztetik lelki mod ſzerént valo értelemmel, mint Cap. 14. v. 8. és 16. v. 9. és 17. v. 9. melyről az Angyal

meg-jelenti azt, hogy e' fene-vadnak, mellyen az Aſzſzony úl, hét fejei vadnak, mely hét fejek, hét hegyek; és az utolſo versből-is, hol nyilván mondatik hogy ez Aſzſzonyi állat amaz nagy város; mely nek Országa volt a' földnek királyin, mely le-irások nem máſrá, hanem ſzépen Roma Városára illenek, mint ide aláb meg-tetſzik. Ez dolog oly világos; hogy nem csak a' régi eleb kelhetők Doctorok, (kiket Patereknek nevezünk) minden réformatus Tanitokkal edgyütt, sőt még a' Pápának követői-is, ebben nagyob réſzre egyenlő értelemben vadnak. Támadtak mindazonáltal moſtanság, kivált-képpen a' Jeſuitai rendek közzül, kik a' Szent iráſt Pápának és Pápiſtaságnak kedvéjért, tekervén és az nyilván valo Anti-Chriſtuſi hatalmat oltalmazván, meg-vallyák azt, hogy ez Aſzſzonyon ugyan Roma városa és annak birodalma értesék; de nem a' moſtani hanem régi állapottyában, midőn a' pogány Csáſzárok birtoka alatt volt, és abból ſzármazott-ki a' kereſztyéneknek üldözéſek: tudni-illik Chriſtus ſzületése után közel 300 eſztendejig a' nagy Conſtantinus első Kereſztyén Csáſzár idejéig. De ez értelem e' két réſznek ősze vetéséből, és a' Szent Léleknek nyilván valo meg-mutatásából meg-csúfoltatik. (1) Mert a' Pogány Romának lakoſi, más királyokat és népeket, mellyeket birodalmok alá hajrottak, nem ſzokták vala az ő tulajdon bálványi tiſzteletekre hajtani, hanem az ő ſzokot babonás tiſzteleteket engedték követni, sőt még

sőt még a' Sidoknak-is meg-engedték az igaz Iſtennek tiſzteletit, noha az övékkel egyeneſſen ellenkeznek, s' mind addig penig, mig a' Romaiak ellen pártot ütnének. E' penig az Aſzſzony az ő paráznaságának pohárával, az az: undok és elmét veſztegető bálványozásával, minden királyokat, és népeket, halehetne moſtan-is meg réſzegiteni akarna, a' mint régenten-is meg-réſzegitett; (2) Mert ez le-irásban vadnak ollyak, mellyek a' Pogány Romára nem alkalmaztatbatnak, minémű a' többi között avagy csak a' következendő 12-dik versben im ez ſzok; A' tiz királyok kik az Országot még el nem vötték, hatalmat ugy mint királyok egy orában veſznek a' fene-vaddal. (3) Mert a' fene-vad és azon ülő Aſzſzony, az az, az Anti-Chriſtus, és a' Roma városa itt mindenkoron álhatatoſſan edgyüvé foglaltatnak, a' Pogány Roma penig mind addig valamig pogány volt, tulajdon képpen az Anti-Chriſtuſnak ſzéki és lako helye nem volt, hanem még a' Pogány tiſzteletnek benne meg ſzűnéſe után. (4) Végezetre mert e' Babyllon Városának ſzomoru példában volt alább, aláb ſzállása, melyről a' következendő Réſz bőségeſſen ſzoll, nem értethetik a' Pogány Romáról, ugymint melyre illyen ſoha nem következett, mig Pogány volt: sőt a' kereſztyén Csáſzárok alat-is ſok idejig jo állapatban volt; mint a' Hiſtoriákból ki-tetſzik. Meg-kell ugyan vallani; hogy az után a' Gotthuſok, Vandaluſok, és egyéb népek által meg-vétetett, és

le-is rontatott; de rövid üdö alatt viſzontag elébbeni állapottyára viſzont fel épittetett, és moſtanis fen vagyon, holott idealáb Cap. 18. v. 2. és 21. E' Városnak romláſa után ſoha fel-nem épitéséről nyilván valo bizonyság vagyon

Ki környúl vétetet barſonnyal és veres Skárláttal. Meg-irja a' Szent Lélek ez Aſzſzonyi állatnak király oltözetinek Pompáját, és a' fene-vadnak vérſzomjuhozását, minda' fene-vaddal edgyütt: mert a' bárſony világi buja pompaságnak, és a' veres Skárlát vér-ſzomjuhozo kegyetlenségnek jele, mint v. 6. ki-tetſzik.

Tartván arany pohárt az kezében. Ez külsö pompája ennek az Aſzſzonyi állatnak, avagy az igaz tiſztelettöl el-ſzakadott Romai Anya háznak, el-hat annak az Orſzágláſnak nem csak közönséges birodalmára, hanem abban valo közönséges Iſteni tiſzteletre-is, holott mindenek drága és czifra épületekkel, ruhákkal, kéſzületekkel, meg-ékeſſitettek: de azonban utálatoſsággal, és paráznasagi fertelemmel tellyes pohár van kezében, mely pohárt némellyek mind az Anti-Chriſtuſnak fényes és az ötet követöktöl örömeſt néki adatott tituluſra magyaráznak; minémü, midön; Szentséges Atyának, Chriſtus Vicariuſſanak, avagy hely tartojának, Eccleſiának fejének, Vőlegényének, Fundamentomának, Szent Péter Succeſſorának magát nevezi, azonban penig belsö képpen jol meg ſzemléltetvén, tellyes utálatos káromláſſal, babonával, és hamis tudo-

tudománnyal, mellyeket e' tituluſok alat, mint arany pohárban, utálatos paráznaság fertelmét tartya.

Verſ: V.

Es az ö homlokán meg-iratott név vala. Ez paráznának nevének le-irásában él a' Sz. Lélek a' régi Pogány ſzokáſnak haſonlatoſságával, melyben a' nagy hirö paráznák ſzokták volt, avagy házaknak elejire, vagy magok homlokára, neveket és tituluſokat fel-jegyezni, hogy annál inkáb meg-iſmértteſſenek, és az ötet követö, avagy kéſérö bujálkodokat valami jeles név és titulus alat, az ö ſzerelmekre, és végre véllek valo fertelmeskedéſre hajtsák: Igy e' fene-beſtián ülö paráznát az Iſten lelke meg-jegyzi, homlokán irt névei, hogy annak ſzine alatt e' földnek lakoſi, kiknek nevek nincsen béirva az életnek könyvében, az ö vélle valo lelki paráznaságra el-csalattaſſanak.

Titkos dolog. Görögül Myſterium, mellyet Sz. Pál Apoſtol nevez csalárdságnak titkának. 2 Teſſ. 2. Ez titulus felöl ſokan bizonyittyák azt hogy a' Pápának három koronákkal ékeſült ſüvegére ez név vagyon fel-irva: de mint hogy ez nem mindenektöl láthato azért e' titoki titulus helyeſſen értethetik mind azokrol a' Ceremonias rend tartáſokrol, mellyeket a' fenevad, az ötet követö koronáſon beretvált háza népivel talált, és mellyek külsö képpen a' tudatlan nép elött gyakoroltatván lelki titkokat jelenteni

teni mondanak: mely Ceremoniáknak titkait egy régi Durandus nevű Pater. (*In rationali divinorum officiorum*) a' többi kőzőtt meg-magyaráz, és világoſságra hoz, honnan-is ki-tetſzik a' Fene-vadon űlő paráznának Iſtentől el-fajult volta.

Amaz nagy Babyllon. Ez immár máſodik neve; hogy tudni-illik ez merő Zavarodáſnak, és rendetlen őſzve elegyedéſnek Városa, melyet a'nyelveknek, Iſten bűntető itileti által lőt őſzve Zavarodáſnak, és az Iſten népét kemény fogságban valo tartásának hirével, hireſült régi nagy Babyllon példázott, és a' mely mint oda fellyebb, Cap. 11. v. 18. lelki értelem ſzerént valo Ægyptuſnak, és Sodomának nyilván mondatott: ugy itt-is azon lelki értelem ſzerént nagy Babyllonnak neveztetik.

Annya a' paráznaságoknak. Ez a' harmadik neve, melyben Annyának mondatik e' nagy város, mint a' Tartományoknak, avagy Orſzágoknak fő Városi mondatnak Anyai Városoknak; de igen meg-kűlőmbőztetve a' jámbor Anyától, és a' Mennyei Jeruſalem városától, az Iſtennek igaz Eccléſiájától, mely az igaz hiveknek Annya. Gal. 4. v. 26. Mert az igaz Eccléſia a' Szenteknek, tiſztáknak, és a' Chriſtusban ſzűzeknek, a' Szentségnek, a' tiſztaságnak, és a' Chriſtusban ajándékoztatott ſzűzeſségnek Annya: Ez penig nagy parázna lévén. v. 1. paráznaságának utálatoſságával tellyes pohárát kezében tartván, és a' földnek lakoſit, azzal meg-réſzegitvén, minda' lelki paráznaságnak, az az;

az az; bálványozáſnak, és babonás tiſzteletnek: mind penig paráznának, az az; ezeket gyakorlo s' tőlle függő fattyajinak Annya.

Annya e' föld utálatoſságinak. Ez immár negyedik neve, mellyel a' Szent Lélek irja-le ez paráznát, hogy ez Annya és Szűléjek azoknak a' Sátántol fogadott, földet meg-háborito képtelen utálatoſságoknak, minéművek im ezek, Királyoknak és Fejedelmeknek az ő tiſztekből valo érdemetlen ki-vettetéſe, a' Fejedelmekhez engedelmeſséggel tartozó eskűdt alattok valoknak hitek nek fel-ſzabaditáſa: a' tőrvény ſzerént valo igáz házaſságoknak kőtelinek fel-bontáſa, és az ő tőlle tojott tar rendek kőzőtt valo meg-tiltáſa, a' vallásnak ſzine alatt, a' Fiaknak Leányoknak az ő Szűléjeknek akarattya ellen hozzájok valo engedelmeſségtől erőſzakos elvonatáſa, és a' baráti barlangban valo bé-rekeſztetéſek: kőzőnséges bordélyoknak meg-engedéſe, és azzal valo kereskedés, képtelen el-hiteréſek, hazugságok, és csalárdságok, mellyeket; és melyhez haſonlokat naponként az okos vigyázo kereſztyénnek, a' Pápiſtai tudomány és cselekedet, ſzeme eleiben támaſzt.

Verſ: VI.

Es látám az Aſſzonyi állatot réſzegnek a' Szenteknek véréből. Nevének fel-jedzéſe után, megirja a' Szent Lélek, e' paráznának maga viſeléſét, hogy tudni-illik, nem csak máſokat réſzegitett-meg az ő

az ő utállatosságának poharából, hanem maga-is csudálkozva láttatott részegnek lenni. De minémű bortol? Egy szoval az igaz közben járo Christust igazán tisztelő Szenteknek, és az igaság tanubizonyságinak vérétől; mely nem egyéb, hanem a' Mártyromoknak bora: mely részegeskedésről minden Mártyromoknak szenvedésiről irott könyvek bizonyságot tésznek.

Vers. VII.

En tenéked meg-mondom az Aszszonyi állatnak titkait, és a' fene-vadnak a' ki hordozza őtet. Midőn e' titoknak értésére az Apostol nem mehetne, hanem a' látásnak mi voltán csak csudálkoznék, az Angyal immár hogy ne csudálkoznék rajta megmagyarázza e' titkos látást: mint ha mondaná; E' látást itt néked meg-mutattam a' mellyen-is te csudálkozol, világosabban néked meg jelentem.

Vers: VIII.

A' fene-vad, mellyet látál, vala és nincsen. Hogy itt az Anti-Christusi birodalomrol légyen jövendölés nyilván valo, azért az Angyaltol meg-magyarázot négy tulajdonságit szükség hogy arra szabjuk, mellyek im ezek; (1) vala (2) és nincsen. (3) Es következik fel-jöni a' mélységből, (4) Es a' veszedelemre menni, (1) *a' mely vala*, azon értetik a' Romai pogány birodalom, ki még a' Szent János idejében virágában vala, és a' ki külömb-külömb féle

féle birtokok alat, egynéhány száz esztendőkig immár tartot vala, és még e' látás után-is sok üdőkig tartando vala (2) *és nincsen.* E' szot az Angyal azért adgya hozzá, hogy meg-jelencse, hogy ez Aszszonyi állatott hordozo fene-vadnak még akkori üdőben semmi hatalma nem volt, a' keresztyénségben valo Ecclésiákon, sőt az után-is egynehány száz esztendőkig nem lenne, ugy hogy még akkor ez Anti-Christusi birodalom nem-is volna (3) Harmadik tulajdonsága ez, azt mondgya az Angyal; hogy a' mely fene-vad vala és nincsen, hogy fel-jöne a' mélységből, az az; a' Romai pogány birodalomnak meg-szűnése után, és e' látás után közel 500 esztendővel, mind a' fene-vad; mind azon ülő Aszszony; uralkodást találnak, midőn az Anti-Christus nem csak az Ecclesiához tartozo személlyeket; hanem még e' világi Fejedelmeket-is, és nagy rendeket, a' Christusnak tudománya és példája ellen, maga alá holdoltattya; miképpen Phocás Császár idejeben és az után-is meg-lőtt. A' mélységből penig fel-jöni mi légyen. lásd cap. 13. v. 1. (4) Es a' veszedelemre menni, 4-dik tulajdonságában meg-mutattya az Angyal ki-menetelit e' fene-vadnak, hogy tudni illik; minek utánna alkalmas észben vehető ideig uralkodása fen-tartana, viszontag lassan, lassan, meg-kezd erőtlenedni, és veszedelme felé hanyatlani, és az ő ékessége-is a' keresztyének közőtt kárt vallani, avagy meg-kárositatni: mint nem régen ennek előtte valo üdőben elkezdő-

kezdődött, és a' következendő 19-dik részben bé-fog tellyesedni.

Es csudállyák a' földön lakok. Az az, őtet tiszteltni fel-indulván csudálással tiszteltik, magokat alája vetik, és álmélkodással engedelmeskedni fognak, lásd ide fellyeb cap. 13. v. 3, 4, 8.

A' kiknek meg nem irattanak nevek az életnek könyvében. Meg-határozza az Angyal azokat kicsodák lennének e' mélységből fel-jövő, és veszedelemre menő fene-vadnak csudáloi, tudni-illik, nem azok, kiknek nevek vagyon bé-irva az életnek könyvében, hanem azok a' kiknek nincsen, mellyekről lásd. cap. 13. v. 18. Ezt penig az Angyal azért foglallya ide; hogy meg-mutassa azt, hogy még az Anti Christusnak kegyetlen uralkodásának idejében is ne gondolná senki-is hogy a' Christus e' földön tiszta Szent gyülekezetett, az életnek könyvében bé-iratot nevű hivekből állo Ecclésiát magának netartana: a' mint hogy tartott-is, mint a' Historiákból ki-teczik.

Vers: IX.

A' hét fejek a' hét hegyek, a' hol ez Asszonyi állat lakozik azokon. &c. Ide-fel v. 7. az Angyal a' fene-vadat ugy irja-le hogy annak hét feje, és tiz szarva légyen, meg-magyarázza elsőben mit jegyezzenek a' hét fejek, az után meg-magyarázza mit jegyezzenek a' tiz szarvak. A' hét fejek azt mondgya hogy hét hegyek, az az; jedzik avagy példázzák

dázzák azokat a' hét hegyeket, mellyeken Roma Városa épittetett volt, és mellyek közzül némellyeken még most-is áll, mely hét hegyek im ezek, Capitolinus, mellyẽ mostan a' Péter és Pál temploma vagyon, Palatinus, Cælius, Aventinus, Esquilinus, Viminalis, & Quirinalis, honnan némely régi iroktol Septimontiumnak, az az; hét hegyű városnak neveztetik. E' hét hegyeken mondgya az Angyal hogy ül az Asszony, az az; azokon épült Roma Városa.

Vers: X.

Es Királyok heten vadnak, őten le-esének, és a-maz egy vagyon. Az az; ezen hét hegyek a' rajta épült várossal együtt jedzik az hét királyokat, avagy birodalomnak hét rendbéli formáját: honnan megteczik hogy egy példázatnak, avagy dolognak külömb-külömb alkalmaztatása lehet: mint itt az Angyal a' hét fejeket, mind a' hét hegyeken ülő városra, mind penig abban valo uralkodásnak hét formájára alkalmaztattya. Ez az oka hogy e' hét királyokat-is külön, külön formán magyarázzák: Némellyek e' hét királyokat nem csak Romára határozzák, hanem azokra az országokra, és birodalmokra-is, mellyek eleitől fogván az Istennek népének ellenségi lévén, azt mindenkoron kegyetlen uralkodással nyomorgatták, minémüvek voltak (1) az Ægyptomi Pharahok, (2) a' Testi Izraeliták kiváltképpen Achab idejében, (3) A' Chaldeusok az

hetven eſztendős fogságnak tartása alat, (4) A' Persáknak és Meduſoknak birodalmok. (5) A' Gőrőgőknek birodalmok, kivált-képpen Anthiochus idejében. (6) A' Romai Pogány Csáſzárok Tyberiuſtol fogva Conſtántinuſig. (7) A' Romai Pápák, ki Phocás Imperátortol fogva fel-ment e' királyi Uraságra. Ha a' hét királyokat igy értyük, az Angyalnak im ez ſzavajit: *ôte*; *el-eſett*, kell értenünk az Ægyptomiakrol, Teſti Izraelitákrol, Babylloniuſokrol, Persákrol, és Gőrőgőkről, kiknek, birodalmok immár, midőn Szent Jánoſnak e' titok jelentetnék, meg-ſzűnt vala: ezt penig; *Es egy vagyon, és a' máſik még el nem jőtt*; ez értelem ſzerént magyaráznunk kell az utolſot a' Romai Monarkhiára, és az után kővetkezett, de még Szent János idejében el nem jőtt Romai Anti-Chriſtus birodalmára. *Vide Alfonſ. Contra Comment: in Apoc:* Cap. 17. Némellyek iſmét e' királyokon értik azokat a' hét Csáſzárokat, mellyek Nero idejétől fogva, ez titok láto Szent János ſzám-kivetéſeig, mely lőtt Domicianus idejében, Romában uralkodtak: minémővek voltak (1) Nero, (2) Galba, (3) Ottho, (4) Vitellius, (5) Flavius Veſpaſianus, (6) Titus Veſpaſianus, (7) Domicianus; De nem tetzik ſemmi el-hihető oka: miért hogy azokat a' Csáſzárokat-is, kik Juliuſtol fogva Neroig, és Domicianuſtol fogva a' kővetkezendőkig nem kellene ſzintén ugy a' hét királyok közzé ſzámlálni, kiváltképpen holott nyilván vagyon az

gyon az, hogy itt ollyan királyokrol vagyon a' ſzo, mellyek az egéſz Romai birodalmat, mind virágzo s' mind hanyatlo állapottyában uralkodáſokkal bé-foglalták. Azért hát helyeſſebben ez hét királyokon értetik annak a' birodalomnak hét rendbéli modgya avagy formája, mellyel Roma városa és az alatta valo nép, eleitől fogván mind a' János Apoſtol idejéig igazgattatott: melly formák heten vadnak, tőb ſem volt, s' a' nyolczadik peniglen, mindenektől ſokkal kűlőmbező, mellyek im ezek: (1) Romuluſtol fogva Tarquiniuſig, királyok alatt valo birodalom. (2) Brutuſtol fogva Conſulok alatt. (3) Dictatorok alatt. (4) Decem viratus alatt. (5) Tribunus Conſularelek alatt. (6) Julius Cáſzár idejétől fogva, mind a' Szent Jánoſnak jelentetett látáſáig Csáſzárok alatt; ezek közzűl már ôte el-eſett: mert meg-ſzűnt, akkori Csáſzárság penig még Szent János idejében fen állott, honnan azt mondgya az Angyal; és amaz egy vagyon.

Es a' máſik még el nem jőtt, és mikoron el-jővend keveſé kell néki tartani. Ez hetedik nemű avagy modgya a' Romai birodalomnak; mellyet Conſtantinus első Romai kereſztyén Csáſzár kezdett, ki más formát kővete az ő Uralkodásának idejében, mert minek utánna közel 20 eſztendejig Roma városában Uralkodot volna, mind penig Romában bé-vétette volna, az után Bizanczіumban nap keletre kőltőzék, melly Várost ujjonnan épitvén és ékeſitvén Conſtantinopoliſnak neveze, ott-isa' kereſztyén

reſztyén vallâſnak elô menetelire Templomokat épite, kik kôzzûl leg nagyobb, a' Szent Sophia avagy Iſten bôlcseſségének Temploma, és ott az ô Csaſzári birodalmának ſzékit meg-erôſſité, hogy igy a' Romai Sas Czimer mind nap-keletre, s' mind nap-nyugotra nézne, mely által azért Romától, és Itállyától alattomban a' Csáſzári méltoság jobban jobban el-véteték, és az Anti-Chriſtuſi Uralkodás, akkori tudos ugyan; de nagyra vágyo Pûſpôkôknek, egy más felet valo nagyobb méltoságoknak helytelen kivánâſa miat lábra kapa; mely immár a' Romai birodalomnak nyolczadik neme, és formája, a' mint kôvetkezik. E' penig a' mint az Angyal ſzoll ſokkájig nem tarta, hanem mihelyt az Anti-Chriſtus lábra kapa, és nap-keleten 160 eſztendô tájban, a' Mahumetnek vallâſa támada, ottan hanyatlani kezde.

Verſ. XI.

Es a' fene-vad mely vala, és nincsen, és ô nyolczadik. Ez immáron a' Papi birodalom, ki az ô kezdetiben, csak egygyûgyû-képpen kezde fel-támadni, azonban penig tellyes ki-jelenéſe mig nem vala, mely immáron a' Romai birodalomnak nyolczadik és a' tôbbitôl ſokkal kûlômbôzôbb neme, mely Phocas Csáſzár idejében ez jelenés után 510 eſztendôvel, és Chriſtus ſzûletéſe után 606 eſztendôvel, mind a' lelki s' mind e' világi uraság ſzerént, a' kereſztyénségben laſſan, laſſan meg-erôſſittetett, és az ô

és az ô tellyeſségire menni tetſzett, és ki az után-is egynéhány ſzáz eſztendejig erejében volt, s' azonban viſzontag laſſan laſſan el-eſni kezdett, és moſtan-is eſten eſik.

Es a' hét kôzzûl vagyon. Az az; az ô erejét, amaz elsô hét fejekkel, avagy az uralkodâſnak hét nemével edgyûvé foglalván, laſſan laſſan neveli: mert ez 8-dik, e' fene-vadnak nem csak edgyik fejét, hanem magát a' fene-vadat, egéſzlen bé-foglallya, a' mint hogy az Aſzſzonyi állat-is a' hét fejû fene-vadon ûlni láttatott.

Verſ: XII.

Es a' tiz ſzarvok a' kiket láttál a' tiz királyok. Az az; tiz Orſzágok, miképpen Danielnél-is, itt a' királyok az ô ſucceſſorokkal, és magokkal az orſzágokkal értetnek, némely magyarázok, véſzik e' ſzámot meg-határozott tiz ſzámért, ugy mint tiz Orſzágokért, mellyek az Anti-Chriſtuſnak fel-támadâſakor, még nap nyugoton meg-valának és az Anti-Chriſtus alá halgatának, minémû vala Magyar-Orſzág, Hyſpania, Gallia, Anglia, Scotiaval edgyûtt, Lengyel-Orſzág, Svetia, Dania, Cseh-Orſzág, Horvát-Orſzág, és ezekhez tartozo tôbb tartományok, minémû; Neapolis, Navarra, Aragonia, Sicilia, Sardinia, Norvégia &c. Kiknek fejek abban mind Olaſz-Orſzág. Némellyek a' tiz ſzámot véſzik bizonytalan s' meg nem határozott ſzámért, a' mint a' Szent irás-is él vélle,

Gen. 31. v. 7. Num. 14. v. 22. Hogy igy ez szám alatt bé-foglaltassanak azok az Országok közönségessen, kiken e' fene-vadnak, és azon úlő Aszszonynak hatalma vagyon; mely hatalmokat a' Szarvak példáznak,

De hatalmat ugy mint királyok egy orában veszsznek a' fene-vaddal. Az az; a' fellyúl meg-nevezet tiz királyok bizonyos határozot idejig vésznek hatalmat: mint efféle szollásnak formája hol az orán bizonyos határu idejig értetik, másutt-is az irásban találtatik. Joh. 4 v. 52. Act. 10. v. 3. és 30. Apoc. 3. v. 3. Némellyek igy magyarázzák egy orájig, azaz; rövid üdőjig, de az első értelem az Sz. Léleknek czéllyával inkább edgyez.

Vers: XIII.

Ezeknek egy tanácsok vagyon. Le-irja a' Szent Lélek a' fene-vad hatalma alat lévő királyoknak edgyező értelmeket, és tanácsokat; hogy tudni-illik; az Anti-Christus authoritásának, és az ő tudományának, oltalmazásában, nevelésében, terjesztésében, azzal ellenkező igazaknak üldözésében, és azon fene-vadnak tisztelésében s'attul valo függésben, egy tanácsok vagyon, és abban meg-edgyeznek; noha e' világi dolgokban felette igen külömbőznek, és egy mással sokszor háborganak, és noha, néha e' királyok közzül némellyek a' Pápa ellen-is magokat vetették: mindazáltal még-is azt mutattak és azt akarták, hogy az ő tudományának oltalmazoji legyenek; ha szintén más képpen e' világi dolgokra nézve véle ellenkeznének-is.

Vers: XIV.

Ezek a' báránnyal hadakoznak. Azaz; a' Christust az ő tagjaiban üldözik; mint Christus maga Pálnak szolla. Act. 9. v. 4. Noha penig ezek soha a' Christust egyenessen mint ő tőllők-is meg-ismért Istent nem üldöztek, sem vélle nem hadakoztanak; de valakik az ő tagjajit és tudományát, ki-irtani keresik, azok ugy tartatnak, a' Szent irás-is ugy szoll azokrol, mint ha a' Christus ellen hadakoznának, Lásd Psal. 2. v. 2. Act. 4. v. 25. &c.

Es a' bárány meg-győzi őket mert Uraknak Ura. Tudni-illik meg győzi mind lelki győzedelemmel midőn ők semmi-képpen a' Christusnak idvezitő tudományát akarmint igyekezzenek-is, ki nem irthattyák, sőt annak folyásának kételen-is engednijek kell, de még ki-mondott parancsolatokkal-is azt akarattyok ellen erősíteniek kell, mellyet e' királyok királlya az ő választott hivei által, e' báránnyal valo hadakozásnak erőszak tétele alatt-is, terjeszt és erősít naponként: mind penig testi győzedelemmel, mellyet külső-képpen-is az ő királyi bottya alat lévő nagy rendek által e' fene-vadon, és azzal egy tanácsot tarto királyokon ád, mint az elmult és jelen valo száz esztendőknek szem-látomást valo példáji tanittyák. Es mint amaz nagy utolsó harcz, melyről ide tellyebb Cap. 16. v. 14. emlékezet volt

zet volt, világossabban ki-fogja mutatni ez egész világnak. Ez győzedelemhez illendő titulussal illeti penig a' Szent Lélek a' Christust, ugy mint ezek a' földi királyok felet valo Mennyei Királyt, mind amazoknak rettentésekre: mind a' híveknek vigasztalásokra, mely titulus az Istennek-is adatik. 1 Tim. 6. v. 18. és ide alább Apoc. 19. v. 16. Azért mert ő valóságos, és minden állatokon Uralkodo Isten, az Atyával egy állatu.

Vers. XV.

A' vizek, a' mellyeket láttál, a' hol a' paráznaúl, a' népek. Az az; jegyzik a' külömb külömb féle nyelveken valo népeket, és nemzetségeket. Sácramentomi szollásnak formája ez, midőn az, a' mi jegyez, és példáz valamit, azonnak lenni mondatik, a' mit példáz, és jegyez, mint ide fellyeb hasonlok voltanak, és ide alább az utolso versben következik.

Vers: XVI.

Es a' tizszarvak gyülölik amaz paráznát. Az az; a' királyok, mint versu 12. meg-magyarázta-tott, végtére az ő szemeket fel-nyittyák, és fel-ébrednek, eszekben vévén mi-képpen ők meg-csalattattanak az Anti-Christustol, és azért ugy mint a' bálványozásért, és lelki uralkodásért gyülölni fogják, mint immár némellyek Isten kegyelméből cselekedtenek, és Istent-is imádnunk kell, hogy a' több-

a' többinek-is szemejit nyissa-meg a' fene-vad gyülölésére, mint maga-is a' Prophétiában nyilván igéri.

Es pusztává tészik őtet és mezitelenné. Az az; az ő hatalmát, és birodalmi méltóságát, mellyet az ő Országokban annak előtte a' fene-vadnak adtak volt, őtőlle mint erősséget, és ruhát el-vészik, és maga ellen fordittyák.

Es az ő testét eszik. Az az; ennek előtte hamissan magának a' királytol foglaltatott jövedelmeket, és gazdagságokat, mellyeket azoknak földökből venni nem engedtenek, szájokbol ki-vészik, magoknak tulajdonává tészik, és ellene vélle élnek.

Es őtet meg-égetik a' tűzben. Tudni-illik a' hét hegyű helyet avagy várost, hol az ő székit helyheztette, mint Cap. 16. v. 10. meg-jelentetett.

Vers: XVII.

Mert az Isten adta szivekben meg-cselekedni az ő tanácsát. Meg-jelenti a' Szent Lélek Fundámentomát annak, mijért hogy ezek a' királyok az ő rajtok ennek előtte Uralkodo fene-vaddal, ezt cselekednek. Mert tudni-illik a' királyoknak-is szivei Isten kezében vadnak, mint a' vizeknek folyási, és oda hajthattya azokat a' hová akarja, Prov. 21. v. 1. Ez hát fundámentoma; hogy az Isten más tanácsot ád a' királyoknak szivekben: avagy azoknak az ő igaz haragjában, és itiletiben valo

meg-bűntetésére, és az ő népének meg-kisértésére, avagy az ő kegyelmében hivejinek meg-szabaditására, és ellenségeinek meg-bűntetésére.

Miglen el-végeztetnek az Istennek beszédi. Az Az az; miglen azok a' Prophétiák, és jövendő mondások bé-tellyesednek, mellyeket az Isten nékiek az ő igéjében meg-jelente, az Anti-Christusnak mind eredeti, uralkodása, és le-esése felől.

Vers: XVIII.

Es az Aszszonyi állat. &c. Ez versnek magyarázattyat láss oda fellyeb. v. 3.

TIZENNYOLCZADIK RESZ.

Vers: I.

ES ezeknek utánna. Az az; minek utánna az első Angyal az ő beszédét a' nagy paráznának leirása felől el-végezte volna.

Láték más Angyalt le-szállani az Egből. Némellyek ezt értik a' Christusról magáról, és az ő itiletre valo el-jöveteliről, midőn ő az Anti-Christust tellyességgel semmivé tészi: mint Szent Pál jövendőli 2 Tess. 2. v. 8. de mivel hogy a' 9-dik. és következendő versekben, a' királyoknak, kereskedő kalmároknak és hajosoknak, kik ez el-esett Babyllonnak eseti után szomorkodnak, de az után-is ugyan

gyan azon kereskedésben magokat gyakorollyák, állapottyokról bővebben lészen a' beszéd, ez hihetőbb hogy itt a' Babyllonnak eseti, és székinek puszitulásárol vagyon szo, mely még ennek utánna lészen az Isten igaz itiletinek ez egész világon valo példa szerént valo ki-mutatására mint ebből-is kitetszik; hogy az Isten ide alább v. 4. az ő népének parancsollya hogy abból ki-mennyenek: azért hogy annak bűnének, és bűntetésének részesi ne legyenek: nem érthetni hát ezt a' Christusról, és az ő utolso el-jöveteliről, hanem más Angyalrol, ki e' Babyllonbéli paráznának veszedelmes ki-menetelit meg-jövendöli, a' mint a' következendő versben ki-tetszik.

Kinek nagy hatalma vala, és a' föld meg-világosittaték az ő dicsőségétől. E' két tulajdonságokat, ugy mint nagy hatalmat, és dücsőséget, a' Szent irás másut-is adgya a' teremtett Angyaloknak, Psal. 103. v. 20. Luc. 2. v. 9. Act. 12. v. 3. Hogy penig itt ez titulussal illeti a' Szent Lélek ez Angyalt, oka ez; mert nagy erő és nagy dicsőség kivántatott e' hatalmas Anti-Christusi széknek e' világbol valo ki-irtására.

Vers: II.

Le-esett, le-esett amaz nagy Babyllon. Ezen szok más Angyaltol-is hallattattanak, mint ide fellyebb Cap. 14. de ott értetik e' szozat e' nagy Babillonnak e' világi hiveknek tölle el-szakadásoknak idején, tőlle valo

le valo el-váláſoknak, és réſz ſzerént el-esésének kezdetiről, mint azon helyen fel-jegyeztetett, és a' mely eſet immár régről fogván lenni el-kezdôdôt, s' moſtan-is vagyon, midôn ezen Babyllonnak Uraſága alol ſokan lelkeket meg-mentvén, eſten eſik, és fogyatkozván fogyatkozik; de ez utolſo Angyali ſzozat a' nagy Babyllonnak eſetiről értetik e' fenevadnak ſzékinek utolſo és bé-tellyeſedett romlásáról, ugy ſzol penig a' Szent Lélek hogy immár el-eſett, az az; el-eſete el-mult, mely ſzolláſnak formája, bizonyos és el-mulhatatlan jôvendô dolgot jelent: mint más Prophétiából ki-tetſzik. Sôt meg-is kettôzteti az Angyal ſzavát, el-eſett: el-eſett, hogy annál világoſſabb, bizonyoſſabb, és meg-csalhatatlanb igaſságu légyen ez jôvendôlés. Vétetnek penig e' ſzok Eſa. 21. v. 9. Jerem. 51. v. 8. holot az Iſtennek lelke ſzáz eſztendôkkel eléb Prophétált az Aſſiriai Babyllonnak el-eſetiről, és immár azon Prophétiát a' lelki Babyllonnak el-eſetire itt kiáltván magyaráztattya.

És lőtt lako helyek az ördögöknek. Tudni-illik; kik az egyedûl valo, és Puſzta helyeken a' gyûlölséges és tiſztátalan madarakkal edgyütt örömeſt, az Iſten itiletinek bizonyitására forogni ſzoktak: mint a' naponként valo példa, sôt Chriſtus Urunk maga Matt. 12. v. 43. bizonyittya; holot azok az Iſtennek gond-viſeléſe által mint egy örizetben tartatnak, mind addig mig az Iſten ôket az ô igaz itiletiben ſzabadon bocsáttya az Embereknek keresésére. Ez

re. Ez ſzok penig a' lelki Babyllonnak utolſo puſztulásának ki-jelentésére vétetnek az Aſſiriai Teſti Babyllonnak utolſo puſztulásáról valo jôvendôléſekbôl, melyről láſd: Eſa. 13. v. 21, 22. és 34. v. 11. Jer. 50. v. 39. & ſeq.

Verſ: III.

Mert az ô buſult parázsnaságának borából itatott, Ez mit tégyen, láſd ide fellyebb Cap. 14. v. 8. és 13. v. 2.

Es e' földnek kalmári az ô gyönyörködéſinek erejéből meg-gazdagultanak. Noha ezen ſzok tulajdon képpen vétetvén, egyûgyû képpen-is e' földnek minden ſzegeletin kereskedô kalmárokra illenek, ugy mint kik kivált-képpen az Anti-Chriſtuſnak és a' nagy Babyllonnak gyönyörködtetéſe által ſzéllel járván hatalmaſan és gazdagon kereskednek mint ide alább v. 11. és tovább-is bôvebben meg-jelentôdik, mindazáltal a' Léleknek kalmárkodáſa-is mellyet a' fene-vadnak követôji az ô Iſteni tiſzteletekben, Eccléſiai beneficiomokban, és tiſzteknek vételiben gyakorolnak, illendô-képpen értethetik, mert mind ezek a' fene-vadnak birodalma alatt pénzen adattatnak és vétettetnek; mint csak im e' verſek-is tanittyák.

Vendit Roma Deum, vendit ſacra, vēdit honores,
Ipſáq; quod mirum eſt dicere, Roma venit.
Uſq; adeò nihil eſt quod non ibi comparet aurum,

Scilicet

Scilicet ut fiat aurea Roma iterum.

Ez kalmárkodáſnak nagyob és Iſten ellen valo réſze az, midőn a' Sz. Lélek, az Emberi lelkekkel valo kereskedéſt-is, hozzá foglallya ide aláb v. 13. és 23. mely nagy városnak és azon úlő fene-beſtiának, kalmári nem egyebek, hanem ahoz hallgato Cardinálok, Pátriárchák, Érſekek, Püſpökök, Gardiánok, Præpoſtok, és egyéb Prælatuſok, kiknek gazdagságival valo kereskedés mind a' teſti, mind a' lelki kalmárkodáſra elégséges és gyakoroltatott, mint a' minden napi ſzem-látomás tanittya.

Verſ: IV.

Es hallék más ſzozatot az Egből mondván. Ez ſzozat nem teremtett Angyalnak ſzava, hanem teremtetetlennek, az az, a' Chriſtuſnak, ki-jő az ő királyi ſzékiből, mely vagyon az Egben: mivel hogy a' hiveket ő népeinek mondgya; mely csak az Iſtenre és a' Chriſtuſra illendő, ugy-mint ki azokat teremtette, meg-váltotta, ſzentelte, és végre idveziti. Láſd Matt. 1. v. 21. Act. 18. v. 9, 10.

Mennyetek-ki abból én népem. Illyen ſzavai vadnak az Iſtennek máſutt-is az irásban, ugy mint; Eſa. 48. v. 20: és 52. v. 11. Jer. 50. v. 8. és 51. v. 6, 45, Zac. 2. v. 7. 2Cor. 6. v. 17. mellyel az Iſtennek népe. az Aſſiriai Babyllonnak aláb aláb ſzállásárol és végre el-romlásárol intetik, és arrol-is, hogy annak romlásának idejét látván közel lenni magokat annál ſzemeſſebben meg-oltalmazzák, annak ſzokot

ſzokot bűneitől: igy itt a' lelki Babyllonnak le-eſéſe előtt, nem kűlömben, mint az igaz Loth, Sodomának, és hozzá tartozo városoknak el-ſillyedéſe előtt meg-intetének, hogy abból jo idején kiköltöznének, minek-előtte bizonyos el-rendelt veſzedelme következnék; mert az Iſten a' lelki Babyllonnak romlásában az ő hivejit réſzeſiteni nem akarja.

Hogy ne közösűllyetek annak bűneiben, és hogy ne vegyetek az ő csapáſibol. Meg-mondgya a' Szent Angyal fundámentomát-is miért kelleſsék az ő népének e' Babyllonbol ki-menni, tudni-illik; hogy avagy a' naponként valo társalkodás által, valamiképpen ahoz a' Babyllonhoz ne csábittaſſanak, avagy hogy az ő tőlle valo űldözésnek félelme miatt hozzá ne hiteſſenek, és igy az után bűnében-is réſzeſek lévén, Iſtentől reájok bocsátando csapáſiban is réſzeſek legyenek. Láſd a' Chriſtuſnak haſonlo intését. Matt. 24. v. 16.

Verſ: V.

Mert követék őket az ő bűnök egymás után az Égiglen. Ez-is a' Sz. irás ſzollásának ſzép formája, midőn azok a' bűnök, mellyeknek az Iſten hoſzſzu türésének várakozáſa után, mértékek bé-tőlt, és büntetéſnél egyéb ſemmi hátra nem maradott, az égig érni, avagy egy más után következni mondatik. Midőn azért a' nagy Babyllonnak vétkei ſzintén az ő mértékének tellyeſségére érkeztenek, ugy

hogy

hogy az Isten itiletinél, azoknak bûntetésére egyéb semmi hátra nincsen, sôt az-is csak hirtelen el-jövendô, ugy-mondgya itt az Angyal azokat az Egig egy mást kôverni, láss hásonlot, Gen. 15. v. 16. és 18. v. 20, 21. Rom. 2. v. 5.

Meg-emlekezett az Isten az ô hamisságirol. A' mint az Isten mondatik az Embereknek vétkejit el-felejteni, avagy azokrol meg-nem emlekezni, Jer. 31. v. 34. Midôn azokat az ô hiveinek meg-engedi és bennek meg-nem bûnteti: azonképpen mondatik a' bûnrôl meg-emlékezni, midôn azt el-rendelte, meg-bûntetni: igy a' nagy Babyllonnak hamisságit, noha az Isten eleitôl fogván jol-tudta, mint ide fellyeb meg-láttuk, de mint hogy csudálatos itileiből hoszszu tôrhetô volt, e' szerént annak mértékét bé-telni engedte, és a' bé-telvén; annak rendelt ûdôben kezd rettenetes bûntetésihez: ugy mondatik immár emberi mod szerént az Isten végtére meg-emlekezni az ô hamisságirol, láss ide fellyeb Cap. 16. v. 19.

Vers: VI.

Adgyátok viszsza néki a' mit ô-is adot néktek. E' parancsolatot nem kell értenünk tulajdon képpen a' boszszu állásról, mellyet még az ô ellenségi ellen-is Christus Urunk meg-tiltott, Matt. 5. v. 39. hanem kell értenünk avagy ez egész dologban forgo Istennek csudálatos el-rejtett gondviseléséről, mely által az Isten bizonyos eszközöket fel-inditando, hogy

hogy ezen boszszu állást, még magok-is annak végét és modgyát nem tudván, az Isten akarattya szerént véghez vigyék, mint régen az Assiriai Babyllon ellen igy támaszta fel a' Médusokat, és Perzsákat, melyről lásd Jer. 50. v. 9. és 52. v. 11, avagy azokrol az Fejedelmekről, és Királyokrol, kik minek utánna az igasságnak ismérettre e' hamisság titkából jutnak, az Isten népe elôt járván, Isteni buzgoságtol viseltetvén e' nagy Babyllonnak hamisága, kegyetlensége, és bálványozása ellen Istennek itilletit az ônnön segedelme által ki-öntendôk, és ez értelem az 17-dik részsnek 16, és 17-dik versseivel edgyezvén ide inkáb illendôbb.

Meg-kettôzteséték néki két annyival az ô cselekedeti szerént. E' mondatik nem az ô hamisságához és kegyetlenségéhez képest, hogy azon Királyok két annyi kegyetlenségben és gonoszságban éledzenének, mert ezt az Isten senkinek nem parancsolhattya, hogy más gonoszságnak bûntetésére: más viszontag azon gonoszságot és bûnt két annyi mértékben cselekedgye, nem-is akarja azt cselekedni, hanem értetik a' bûntetésnek bôséges volta, ugy hogy Istennek igaz itiletiből, az igazakon véghez vitt álnokságnak, és kegyetlenségnek, mértékének bé-tellyesedése után, bôséges és ki-folyo mértéke, (a' mint szol idvezitônk) Luc. 6. az bûntetésnek, annak sok féle nemeivel edgyûtt ôntetsék-ki ô reá, mint a' következendô versekbôl kiteczik.

Verſ: VII.

ülök mint királyné Aſzſzony, özvegy nem vagyok, ſiralmat nem látok. Ez tulajdon dicsekedéſe annak, a' ki az Iſten Templomában ugy úl mint Iſten, és a' ki magát e' világi dolgokban, minden királyok és Fejedelmek felet emeli, a' lelkiekben penig minden Conciliomok és prælátuſok felet valonak tartya, és tarrattya: és ki azzal dicsekedik hogy ő az Eccleſiának Annya, és királyné Aſzſzony lévén, ſem el nem fogyatkozhatik, ſem meg nem tévelyedik, ſem az ő ſzéki el nem romolhat, mely dicſekedéſekkel, kik Iſtennek és az Chriſtuſnak méltosága ellen vadnak, az Iſtennek meg-kettőztetett boſzſzu-állását, vonnya magára, nem kúlömben mint a' régi Babyllon, kinek haſonlo dicsekedését ide alkalmaztatván, hozza elő a' Szent Lélek Eſa: 47. v. 78.

Verſ: VIII.

Ez okáért egy nap el-jőnek az ő csapáſi. Mi légyen vége az Iſtentelen és helytelen dicſekedéſnek ez igében meg-mondatik, tudni-illik az Iſtentől néki rendeltetett bűntetéſnek, ugy-mint, halálnak, ſiralomnak, éhségnek, a' tűzben meg-égetéſnek, hamar és hirtelen el-következéſe.

Mert erős az Ur a' ki meg-itili őtet. Tudni-illik; nem léſzen, avagy nem-is lehet, ollyan világi erőſség ki az ő erejének kezéből, és itileti alol a' Babyllonnak bűntetését el-veheſſe, avagy ez ellen azt meg-oltalmazhaſſa.

Verſ: IX.

Es a' földnek Királyi ſirattyák őtet. Meg-jövendóli a' Sz. Lélek; nem csak a' nagy Babyllonnak elérkezet ſzomoruságát, hanem azt tiſztelő királyoknak-is, annak veſzedelmén valo ſiránkozását-is, kik ennek előtte ő vélle bujalkodván, és paráználkodván, és már moſtan az ő itilletinek el-menő fűſtit látván őtet ſirattyák, sőt a' mint a' Gőrög ige tartya, az ő mellyeket bánattyok és keſerűségek miat verik.

Verſ: X.

Távol álván az ő gyötrelminek sérelmiért. Ez magok viſeléſe a' királyoknak, midőn az Iſtennek itileti alat meg-bűntetődőt Babyllonnak ſegitségűl nem lehetnek az erős Iſten ellen, hogy tudniillik, csak távol nézzék az Iſtennek reájok bocsáttatott itilletit.

Verſ. XI.

Mert az ő árujokat ſenki meg-nem véſzi többé. Az Iſtennek bűntetéſi alat előnkben adatik itt az Anti-Chriſtuſnak lelki kereskedésének haſzontalansága, midőn az ő kalmárinak-is kereskedéſek Iſten itileti által oly haſzontalanná tétetik, hogy az ſenkinek ne kelleſsék.

Verſ. XII.

Az Aranynak. Ezen ſzok a' következendő verſekkel edgyűtt ad verſum 14 vétetnek nagyobb reſzre, Ezech. cap. 17. holot a' kereskedő Tyrus városa felől haſonlo dolog mondattatik, ugy-mint; ki mind ezekkel kereskedet, és noha meg-mondatott ennek előtte hogy az Anti-Chriſtuſi Tyrus kűlső képpenis kereskedet és kalmárkodot az ő Templomainak képeinek, oltárinak, és egéſzlen az ő miszéző tiſztelőinek ékesgetésére, és az ő árnyéka alat lévő ſok féle ſzerzetes rendeknek, barlangjoknak czifra és magos épűletire, mellyekre valo kőltséget, nem másunnat, hanem ezeknek kalmárkodáſibol ſzűjt, pénzen el-adván a' teſti kalmárkodok által, és viſzontag pénzért ki-adván, mind azokat, kik az ő paráznai bujalkodásának ékeſségére, mind maga ſzemélyében, mind az őtet tiſztelőkben tartoztanak: mint a' mái ſzem-látomás-is bizonyittya. Ezen kivűl a' Sz. Lelek ſzol lelki kalmárkodáſról-is v. 13. mely ſemmi nem egyéb, hanem a' meg-holt gazdag teſtből, ki-ment ſzegény kárhozatra valo lelkinek indulgentiák, Szentekhez valo könyörgéſek, lelkekért valo miszéſek által tőle kőltött és koholt Purgátoriombol valo, avagy fel-ſzabaditása, avagy annak kinyainak ott meg-kiſſebbedéſe, kik ſemmiképpen erſzeny üreſülés és Complárkodo kalmárságnélkűl nem lehetnek.

Verſ: XV.

Ezekkel kalmárkodok a' kik meg-gazdagultak. Tudni-illik a' lelki kereskedők, kik e' Babyllontol fűgnek és ő általa méltoságot és erőt vőttek, azokis ő tőle távol állanak, és az ő győtrelmének félelmét ſirattyák s' keſergik.

Verſ: XVII.

Es minden gondviſelő, és a' hajokban lévő minden ſereg, és minden hajoſok, és mindenek, kik a' tengeren kereskedtenek távol állottanak. Minek utánna a' királyoknak, földnek lakoſinak, földnek kalmárinak ez nagy Babyllonon valo ki-mondhatatlan bánattyokot elónkben adta, immár emlékezik azon Babyllonnak Hajoſinak az ő romlásán valo magok viſeléséről: mely hajoſokat, noha tulajdon értelemmel-is érthetűnk, ugy mint; kik a' ſene-vadon űlő Aſzſzonynak nem csak az ő régi erejében valo állapottyokon, hanem még moſtan-is e' világnak minden reſzeiről hajtanak: mint régen a' Tyrus Városának hajoſirol ſzolt a' Szent Lélek Ezech. 27. v. 9. 25. De mint hogy ez titkok nem annyira a' teſti mint lelki értelemre néznek és czéloznak azért ez gondviſelőkön, Hajolokon, Tengeren kereskedőkön; helyeſſebben érthetni mind azokat, valakik a' ſene-vád után és az ő rendeléséből az ő birtoka alatt lévő Cáptalanoknak, Abbatiáknak, Calaſtromoknak jővedelméből kereskednek, és kereskedtenek, nem egyéb végre penig, hanem hogy e' Babyllonbéli paráznát ékeſitsék és gazdagitsák, miđőn penig a' nagy Babyllonnak romlása által az ő

kerskedéſek-is meg-ſzûnt, immár egyebet nem cselekeſznek hanem csak bánatos ſiralomnak és ſiralmas bánattal jajgattyák, távol álván annak romlását emlegetik, annak nagy és virágzo voltát, régi boldog állapottyát, és a' régieknek ſzokáſok ſzerént, (noha nem bûneiért, hanem bûntetéſéjért) port hintenek fejekre, hogy annál inkább meg-mutaſsák annak a' Városnak ſzomoru romlásán valo ſiralmokat, és bánattyokat, mint régenten a' Tyruſnak hajoſi Ezech. 27. v. 30. 31.

Verſ: XX.

Őrűly őrajta Eg. Az az; az Egeknek lakoſi az Angyalok és a' Sz. Mártyromoknak lelkek, kik az Iſtennek e' nagy Babyllonra valo itiletinek ki-öntésér kivánták, és azért könyörögtenek, ide fellyeb Cap. 6 v. 10. Es moſtan-is azoknak maradéki naponként kivánnyák azért-is könyörögnek, hogy az Iſten az ő igaſságát, igaz igyöknek meg-mentésében mentse-meg és dicsőitse. A' honnan ki-tetſzik hogy a' Mennyeieknek ez örömök nem más veſzedelmén valo örőm, mely bûn volna, és az ő dûcsőült állapottyokhoz nem illenek; hanem az Iſten igaſságának a' bûntetésben és az ő tulajdon igaz igyeknek nap fényre valo hozásában, mutatott avagy jelentett örvendezés.

Es ti Sz. Apoſtolok. Itt értetnek nem csak magok az Apoſtolok, Prophéták, mellyek tulajdonképpen ugy mondatnak, kik teſteſtûl és lelkeſtûl közönségeſſen e' nagy Babyllonnak veſzedelmén örvendezni fognak; hanem a' Bárának azok után következet ſzolgai, és tanitoi-is kik haſonlo-képpen ez életben tudván és ſzemlátomáſt látván a' nagy Babyllonnak romlását örûlnek az ő uroknak, ugy-mint a' Bárának ducsőſséges ebbéli győzedelmén, midőn annak itilletit ő meg-itilte, az az; rajta az ő gonoſzságáért boſzſzut állot.

Verſ: XXI.

Es fel-vön egy erős Angyal mint egy nagy malom követ. &c. Az Iſten nem csak jövendőli avagy fenyegeti az Anti-Chriſtuſt és annak ûlő ſzékit a' romláſſal és utolſo puſztuláſſal, hanem egyſzerſmind annak erősſitéséreád jegyet-is, hogy ſenki ne kételkedgyék annak az ő jövendőlésének bizonyos bétellyeſedéſe felől, mint a' régi Babyllonnak romlásáról valo fenyegetését-is Iſten haſonlo láthato jegyel erősſitette. Jer. 51. v. 63.

Verſ. XXII.

Es ſzavok az hegedűsőknek Enekeſéknek. Mint a' régi kereskedő Tyruſnak ugy e' nagy lelki kalmárkodo, Romának-is el-eſetit, és annak bizonyos voltát még-is a' Sz. Lélek továb jelenti azoknak, kik az ő erejekben virágzo városokban ſzûkségeſſek, meg-ſzûnésével, minémûvek a' hegedűſek, éneklők, ſipoſok, kik a' városoknak teſti gyönyörkőttetéſire valok: viſzont minden kézi meſterségek, kik

azonnak, és egyéb helyeknek haſznot ſzerzők, a' malomnak ſzava avagy zörgése, ki annak lakoſinak kenyér készitő: a' gyertyának világa, ki a' napnak le-menetele után éjczakai mükára világoſság ſzerző: a' Vő-legénynek és Meny-Aſzſzonynak ſzava, ki az varos fokaságit ſzaporito: ezeknek meg-ſzünéſivel és ſemmi-képpen nem lételével jelenti a' Sz. Lélek a' nagy Babyllonnak utolso el-puſztulását.

Verſ: XXIV.

Es ebben a' Szenteknek és a' Prophétáknak vérek találtatott. Az az; az Iſten Prophétainak és Szenteinek ártatlan vérének ki-ontásának oka ő volt, mind maga azokat meg-ölvén, mind vér ſzomjuhozo parancſolatival, és *inquiſitio*val azokat meg-öletvén mind penig a' kik azokat máſut hire nélkül meg-ölték-is cselekedeteket azoknak javalván és erősſitvén Lás haſonlot. Matt. 23. v. 34, 35, 36.

TIZENKILENCZEDIK RÉSZ.

Verſ: I.

Es ezeknek utánna. Az az; minek utánna a' Romai Babyllon, az Iſtennek kiváltképpen valo itileti által meg-égettetek, és el-puſztula; mint e' felső részből ki-teczik.

Halék ſok ſeregeknek ſzavát az Egben, Tudni illik azoknak a' ſeregeknek, kik a' Chriſtuſſal az Egekben győzedelmeskedvén, az ő királyi ſzékit környül véſzik. Cap. 7. v. 9. Ezt penig cselekeſzik az Angyalok, ide fellyeb cap. 18. v. 20. töttintés ſzerént.

Mondván Hallelujah. Az az; dicsirjétek az Iſtent Sido ſzolláſnak formája ez, mely ſok ſoltároknak végin vagyon, és mind a' Görög mind a' Deák Eccléſiában meg-tartatik ugy mint közönséges ſzollás mint ſzintén az Amen, Hosánna, és Abba &c. kivel a' Sz. Lélek akarja jelenteni, a' fene-vadnak tudományától és üldözésétől meg-ſzabadult híveknek hálá-ado dicsireteket, mellyel az Iſtent az ő Urokat tiſztelik, és magaſztallyák, ebben-is hozzá való hálá-ado voltokat mutatván.

Verſ: II.

Mert valóságoſſok és igazak az ő itileti. Az az; az ő Iſteni igaz mondáſa, fenyegetése, és kinek kinek igaz jutalmának meg-adáſa ſzerént ſzolgáltatnaki, még penig az ő bűnőknek, a' bűntetéſſel egyenlősége ſzerént Lásd Pſal. 9. v. 9. ugy mint ki az ő ſzolgainak vérekért boſzſzut áll. Láſd. Deut. 32. v. 43. Apoc. 18. v. 20.

Verſ: III.

Es máſodſzor mondák Hallelujah. Az Iſtent dicsiró mennyei ſeregnek buzgoságát jelenti abban a' Szent Lélek, hogy nem elégedtek-meg csak egy-

szeri magasztalásával az Istennek; hanem ugyan meg-kettőztették, és ugy az Isten dicsiretiben magokat gyakorollyák, és a' Városnak fűstinek örökké fel-menéséről jövendölnek, mint Esa. 34. v. 10. Apoc. 14. v. 11. és 8. v. 18.

Vers: V.

Es a' székből szozat jöve. Tudni-illik; az Egi királyi székből, melyről gyakran volt Emlékezet. Mely szo arra valo, hogy az Istennek mind a' mennyen, mind a' földön lévő szolgajit intse az Istennek dicsiretibe valo álhatatosságra, az okért a' jo tetemenyekért, mellyeket Isten az ő Ecclesiájának az ő utolso itiletre valo el-jövetelekor meg-mutatni fog: mint ide aláb-is meg-tetszik.

Dicsirjétek az mi Istenünket minden ő szolgaji. Ez szo inti az Isten szolgait a' dicsiretre, nem csak az Egben üdvezült, és e' földön vitézkedő hiveket értvén, kiket nagyokra és kicsinyekre oszt; hanem az Angyalokat-is, kik hasonlo képpen Istennek szolgai, a' hiveknek-is szolga társai: mint v. 10. maga az Angyal meg-vallya.

Vers: VI.

Mert Uralkodott az Ur a' mindenhato Isten. Az az; Mostan jött el-az üdő, hogy ő minden ő ellenségit a' mi lábunk alá vetvén, az Anti-Christus birodalmát, a' Sátányét, és e' Világét semmivé tévén, maga egyedül uralkodik, és ez uralkodását e' világnak

nak nyilván valová tészi. lásd 1 Cor. 15. v. 24. mert noha az Isten mint Király mindenkoron Uralkodot az ő ellenségin-is, de mindazáltal még meg-engedi azt; hogy e' világi Tyrannusok-is, viszont az övéjin uralkodgyanak, és azoknak kegyetlenkedéseket el-is szenvedi idejig; henem akkor mondatik oszrán Uralkodni, midőn e' világnak közönséges itileti után, hiveinek ellenségit tellyességgel megszüntetiés semmivé tészi, és azoknak mélto jutalmat adván nem engedi hogy többé rajtok kegyetlenkedgyenek.

Vers: VII.

Vigadgyunk mert el-jőt a' Báránynak menyegzője, és az ő Felesége el-készitette önnön magát. Az az; a' Christus Ecclesiájának ugy-mint Lelki jegyesnek, a' Christussal ugy-mint lelki Vő-legényel valo közelebegygyesülése, és tellyesedet dücsősége közel vagyon, melyre magát az ő jegyese-is, mint lelki titkos feleség; nem maga természetinek erejéből; hanem azon ő Vő-legényének érdeme és annak lelkének segitő ereje Istennek kegyelme által el-készitette, hogy a' nékiek készült Mennyországi dücsősségnek örök lakodalmát el-vegye. Illyen hasonlatossággal másut-is él az irás. Marc. 2. v. 19, 20. Joh. 3. v. 29. 2 Cor. 11. v. 2. Eph. 5. v. 23. Ezech. 16. v. 3. & seq.

Vers: VIII.

Es adatot néki. Az az; a' Bárány jegyesének, az

Anya

Anya ſzentegyháznak Iſten kegyelméből.

Hogy fel-öltöztetnek tiſzta és tündöklő biborban. Ez haſonlatoſság alat, mind az igazuláſnak, és a' meg-ſzenteltetéſnek tiſztasága és dicsőſsége adatik elönkben: mint azon versben az Angyal meg-magyarázza, hogy a' bibor a' Szenteknek igazuláſi; az az; a' híveknek lelki mezitelenségeket el fedező tiſzta ruha. Láſd. Rom. 13. v. 14. 1Cor. 1. v. 30. Hogy penig azt mondgya hogy a' bibor a' Szenteknek igazuláſi anyit téſzen; mint jedzi a' bibornak látáſa a' Szentek valoságos igazulását.

Verſ: IX.

Boldogok a' kik a' Báránynak menyegzőjének vacsorájára hivattatnak. Tudni-illik; az Iſtennek válaſztáſa után valo hivatal által, mellyeket a' hivatal után mind meg-igazitott, és meg-dicsőitet, a' mint ízol Sz. Pál Rom. 8. noha e' lelki lakadalomra kűlső-képpen-is hivattattak azok, mellyek ebből ki-maradnak a' Chriſtuſnak jegyeſi nem lévén. Láſd Matt. 23. v. 11.

Vacsorájára hivattatnak. Véſzen a' Szent Lélek haſonlatoſságot a' régi ſzokáſtol mert régenten a' nap keletiek közöt a' Menyekezői lakadalom, nem ebédkor hanem eſtve vacsora idején volt, és az vőlegénynek jövetele étſzaka várattatott Matt. 25. v. 1. & ſeq. és az utolſo itéllet után valo lelki lakadalma a' híveknek, vacsorához, úgy-mint, e' világ végihez, és mint egy eſtvéhez s' utolſo naphoz haſonlittatik.

Ezek az Iſtennek valoságos beſzédi. Tudni-illik kik által minékünk az idvelséget igérte, és kik által mi-is azt erőſſen hiſzſzük és annak tökélletes be-tellyeſedését az ő idejében várjuk.

Verſ: X.

Es le-borulék az ő lábai előtt imádni őtet. Feljegyzi maga a' Szent János az ő Emberi erőtlenségéből tött fogyatkozását, hogy ő mind az Angyalnak dűcsőſségétől, mind penig annak a' bárány lakadalmának el-következéſiről tött Prædicállásától inditatván, teremtett állatot Iſten dicsőſsége ellen akart imádni; mint Cornelius-is Pétert imádni akarja vala. Act. 10. v. 25. Es noha Sz. János ez Angyalt Iſten gyanánt nem tartotta; mindazáltal, mint hogy ez tiſztelet mértéken és mod kivűl volt, és valami Iſteni dolog-is benne lenni tetſzett. Azért az Angyal magára fel nem vőtte; hanem hogy ezt ne cselekedné az Apoſtolt meg-intette mint ide aláb-is cselelekedett Cap. 22. v. 9. és mint Szent Pál-is az Angyalok imádását, avagy tiſzteletit meg-tiltya Coloſs. 2. v. 18.

Te ſzolgatárſod vagyok az Iſtent imádgyad. Két derekas okát adgya az Angyal mijért hogy nem engedi-meg az ő imádtatáſát. (1) Mert mind ketten egyenlő ſzolgaji állapotban vadnak a' Chriſtuſnak Uralkodáſa alatt, a' Jeſuſnak bizonyság tételét tarto több atyafiakkal edgyütt, melyhez képeſt nem illendő hogy a' Chriſtuſt, és az ő általa nyert idveſ-

séget

séget hirdető ſzolgák a' jövendőket meg-jelentő ſzolgákat imádgyák: mivel hogy a' mint a' Prædikálláſnak és a' jövendő dolgoknak hirdetéſinek munkája egy, és azon Prophétiának lelke által vagyon s' azon egy végre-is czéloz: Ugy mind a' hirdetőnek, mind a' titok jelentőnek méltosága egy: nagyob volna penig ugy annak méltosága, a' ki máſtol imádtatnék, azénál a' ki azt imádná. (2) Mert az imádás nem teremtett állatot; hanem teremtetetlen Iſtent illet, és csak annak ſemmi teremtet állattal nem közölhető tulajdonsága az; hogy imádtaſsék.

Verſ: XI.

Es látám. Itt kezdetik immár ez Caputnak máſodik réſze, melyben Jánoſnak uj-látásban a' Chriſtuſnak el-jöveteli mutattatik; mely léſzen végezetre az ő Eccléſiájának meg-ſzabadulására, az Anti-Chriſtuſnak minden hozzá tartozojival edgyût és az Eccléſiának egyéb ellenségivel végtére ſemmivé tételire, a' mint ezen látáſnak minden rendiből ki-tetſzik, Némellyek azt itilik hogy itt a' Chriſtuſnak, más el-jöveteli irattatik-le, mely lenne az ő lelke és ereje által kiváltképpen valo és éſzben vehető modon, ki az ő utolſo el-jövetelit meg előzné kiben a' Sidok meg-térnének az hátra maradott ez világon lévő Eccléſia a' Sidokkal meg-egygyesülne, és minden ő ellenségin győzedelmeskedvén; mind Sidokbol, mind pogányokbol állo egy békeſséges gyüle-

gyülekezet lenne: De ez értelem meg-nem álhat azzal a' mi mondatik v. 20. hogy tudni-illik az el-jövetelkor a' fene-vad és a' hamis Prophéta elevenen vetteték a' tüzes toba, nem eléb; hanem a' Chriſtuſnak utolſo el-jövetelekor léſzen, mint az Apoſtol nyilván bizonyittya; 2 Teſs. 2. v. 8. Azért-is penig, mert a' Chriſtuſnak ez el-jöveteliben, melyről ez réſz emlekezik, a' báránynak az ő jegyesével valo lakodalma, az az; tökélletes egygyesüléſe lenni mondatik: mely-is eléb nem léſzen az utolſo napnál. Mint Matt. 25. v. 13. ſzép példa beſzédben ki-fejeſztetik.

Látám meg-nyilni az Eget. Tudni-illik hogy a' Chriſtuſnak ugy mint leg fellyebb valo itilő bironak az ő Mennyei ſeregével valo el-jövetelire út adaſsék, mely le-ſzállásban az ő Eccléſiája végtére meg-ſzabadullyon, magának penig és válaſztottinak ellenségi meg-büntetteſſenek. Láſd Matt. 24. v. 30. és 25. v. 32. 2 Teſs. 4. v. 16. 2 Teſs. 2. v. 7. Jud. v. 14.

Es imé fejér lo. Ez látásban a' fejér lo jegye az Dicsőſségnek, és győzedelemnek: mint ide fellyeb Cap. 6. v. 2. meg-mondatot, noha itt ez fejér lonak látáſa más végre volt.

Es a' ki ül azon, mondatik hivnek és igaz mondonak. Az az, ollyannak ki mind igiretiben, mind penig fenyegetéſiben s' azoknak bé-tellyeſitésében, hivségét és igaſságát meg nem változtattya.

Itél és hadakozik. Az az; nem csak hiv és i-

gaz;

gaz, hanem ez tulajdonságokhoz illendő Iſteni munkákat-is meg-cselekeſzi, itélvén és hadakozván nem csak az övéinek oltalmazására, hanem az ő ellenséginek-is igazán valo meg-bűntetéſire.

Verſ: XII.

Es az ő ſzemei valának mint a' tűznek lángjai. Mellyek által tudni-illik mindeneket által ſzemlél, és ſemmi-is ő előtte rejtekben nincs, mint ide fellyeb-is cap. 1. v. 14. elő hozatik.

Az ő fején ſok Királyi koronák. Tudni-illik egymásban foglaltattak, az ő ſok rendbéli Uralkodásának jelentésére, mellyel a' Sárkány felet a' hét fejő és tiz ſzarvu fene-vad felett-is mint uraknak, és királyoknak királlya uralkodik.

Lévén meg-iratott neve, kit ſenki nem tud hanem csak maga. E' név nem egyéb hanem a' véghetetlen Atya Iſtennek állattyából őrőktől fogván kibeſzélhetetlen-képpen ſzűletett fiu Iſten, mely névnek tulajdonságát tellyeſſen ſemmi teremtett állat nem érti hanem csak maga. Joh. 1. v. 18. Mert noha nékünk-is e' név meg-jelentetett, és a' következendő 13-versben neve-is ki-fejeſztetik, mind azáltal azt ſemmi teremtett állat tőkélleteſſen meg-nem foghattya, azért mert az ő ſzűletéſe ki-beſzélhetetlen, és vég nélkül valo.

Verſ: XIII.

Es fel-öltőzőt vala vérben kevert ruhában. Tudni-illik; mind hogy azzal az övéjiért valo véres ſzenvedését, és halálát jelencse; mind penig az ő ellenséginek győzedelmes vére ki-ontásának mutatására, ugy-mint mellyekkel valo harczban ruhája, és tőlle meg-öletteknek vérével bé-kevereded, avagy abban mártodot. Lás haſonlot. Eſa. 63. v. 1, 2, 3.

Es az ő neve Iſten igéjének. Annak mondatik a' Chriſtus, máſut-is, azért hogy ő az Atyának bőlcsesége, és ſzemélyének ki-metzet bélyege, mely által az Atya az ő el-rejtet tanácsát, a' mi idveſségünkre az Embereknek, mind az ő s' mind az uj Teſtámentomban, mint valami ige avagy ſzo által ki-jelentette, és hirdette. Láſd Joh. 1. v. 1. & 5. v. 7. Prov. 8. v. 1, 12, 24. Coloſ. 1. v. 15. Heb. 1. v. 1. 3. Joh. 1. v. 18.

Verſ: XIV.

Es a' ſeregek az Egben követik vala őtet fejér lovakon. Le-irja ennek azitilő, és hadakozo királynak, véle edgyűt járo ſeregét-is, hogy azok nem földiek; hanem Mennyeiek, Tudni-illik a' Menynyei Sz. Angyalok, és a' Menyben meg-dűcsőűlt Szenteknek lelkek, kik őtet követik, az Angyalok kőrős kőről vévén az ő királyi ſzékit, a' Szenteknek lelkei penig le-ſzálván vélle edgyűt, hogy az ő teſtekkel egygyesűlyenek, követik penig fejér lovakon, mert győzedelmeſſek a' Chriſtuſnak az ő fejeknek győzedelmében réſzt vévén, Láſd 2 Cor. 5. v. 8, 9, 10. tűndőklő biborban őltőztettek, mert tiſztrák és dűcsőſségeſſek, ugy-mint kik az ő vérben kevert ruháju fejeknek, Chriſtuſnak a' meg-öletett

Báránynak véres szenvedésinek, érdeme, igazulása, és a' tiszta vizhez hasonlo Sz. Léleknek ujjá szülése által meg-dücsöitettenek, és már a' Chriſtusnak az ő fejeknek győzedelmében részesek, de győzedelmi ruhájában, ugy-mint éles fegyverben, vas veszszőjében, vérben mártot ruhájában nem részesek. Mert csak ő néki tulajdona, ugy-mint, ki egyedül nyomta a' sajtót és hadakozot ellenségivel, mint maga szol Esa. 63. v. 1, 2. & seq.

Vers: XV.

Az ő szájából ki-származik éles tőr, hogy azzal meg-verje a' Pogányokat. Igy láttatott a' Chriſtus sup. cap. 2. v. 16. a' mely szájából ki-jövő fegyver mit jelencsen meg-magyarázza ide alább cap. 21. v. 15. Ez egész le-irás penig vétetik a' 2-dik Soltárbol, hogy e' Mennyei Királynak az Atya Istentől hatalom adatik a' pogányokbol támadot ellenségeinek meg-büntetésére, hogy őket az ő vas veszszőjével nem külömben mint a' cserép edént aprora rontsa Psal. 2. v. 9. mely Soltárbol valo hely azon Király Chriſtusnak tagaira-is alkalmaztatik. Sup. cap. 2. v. 26, 27.

Es nyomja a' mindenhato Isten busulása és haragja borának sajtojat. Az az; nyomja és tapodgya az Istenek ellenségét, nem külömben mint az erős Ember a' meg-ért szőlő szemeket a' sajtoban vetvén könyen nyomja, tapodgya és végre ismét el-morsollya. Lásd sup. cap. 14. v. 20. Esa. 63. v. 3. holot ezek mind a' Chri-

a' Chriſtusrol mondatnak, és hasonlo szolásnak formája-is az Istennek büntetését fejezi-ki Jeremiás által cap. 1. v. 15.

Vers: XVI.

Es vagyon a' Tomporán és ruháján meg-iratott neve. Azaz; az ő Tomporán lévő ruháján, az az: nyilván és akar kinek-is szeme látására meg-irván, nem külömben mint a' lovakon ülőknek tomporokon valo ruhájok el nem fedeztethetik, hanem nyilván láttatik.

Neve Királyoknak Királya, Uraknak Ura. Ez titulus Sz. Páltol adattatik az Atya Istennek-is 1 Tim. 6. v. 15. a' Chriſtusnak adatik sup. cap. 17. v. 14, és imé itt-is mind annak meg-mutatására, hogy ő minden teremtett állatok felet valo nevet vőtt, ugymint ki az Atyával-is köz: mind penig hogy ő szintén ollyan valoságos igaz örökké valo Isten, mint az Atya, kinek a' mint neve ugy Isteni állattya-is az Sz. Lélekkel edgyüt tulajdona.

Vers: XVII.

Láték egy Angyalt álván a' napban. Tudni-illik hogy az egész levegő Egben annak szava, a' mit kiált meg-hallasék. Vétetett e' látás attol a' régi szokástol, melyben a' régiek ha mit táborban közönségessen hirré adni akartak, hogy azt minden vitéz halhassa, a' tábori kiáltót magas, és világos mindenektől láthato helyre állatták, ugy ez Angyal-is nagy szoval kiáltván és hirdetvén az Isten haragjának

nak vacsoráját, az Egi madaraknak, magas és fényes hellyen állani láttatott.

Mondván minden madaraknak kik repűlnek az Egnek közepette. Ez-is haſonlatoſság ſzerént valo ſzollás, mely vétetett Jer. 12. v. 9. Ezech. 39. v. 17. holot az Iſten ellenséginek le-vágatáſa felől mondatik, hogy azoknak holt teſtek, a' vad madaraknak, és a' fene-állatoknak prédája léſzen, igy az Iſtennek haragjának vacsorájakor-is, az Iſtennek ellenségi, nem egyebeknek, hanem az ördögöknek, ugy-mint ragadozo és prédálo lelkeknek prédái léſznek, mint ſup. cap. 16. v. 16. & infra v. 20. magyaráztatik.

Jövetek-el, és gyűllyetek öſzve, a' nagy Iſtennek vacsorájára. Ez az Angyalnak hivogato ſzava, kikkel az el-jövetelre, és a' gyűléſre, az Iſten haragjának eſzközeit inti, sőt ugyan parancsollya-is nékiek, mondgya penig a' nagy Iſtennek vacsorájának, mert a' nagy Iſtentől nagy boſzſzu állo haragbol, nagy ellenségekből, vagy veſzedelemnek és büntetéſnek jelentésére, nagy ſokaságnak kéſzittetett.

Verſ: XVIII.

Hogy egyétek királyoknak huſokat. Tudni-illik azoknak, kik még az Anti-Chriſtushoz ragaſzkodnak, az ő hatalma alat uralkodnak, és ő vélle a' Chriſtus ellen hadakoznak, mint a' következendő vers magyarázza. Mert némellyek azon királlyok közzűl, kik ennek előtte a' paráznához ragaſzkodtak volt

tak volt; azont gyűlölni, mezitelen hadni, annak husát enni, azt meg-égetni fogják; mint ſup. cap. 17. v. 16. Prophétáltatott, és azért ezeknek huſokat nem éteti az Iſten, ebben a' vacsorában, hanem a' más rendbélieket.

Es a' Fejedelmeknek huſokat. Az az; minden vitézlő rendeknek, valakikből e' nagy hadi tábor állani ſzokot.

Verſ: XIX.

Es látám a' Fene-vadat, és a' földnek királyit ſzerezni hadat a' lovon ülővel és az ő ſeregével. Az az; magát az Anti-Chriſtuſt, ki e' hadi tábornak feje vala, ki az ő három tiſztátalan lelkeit el-küldé az földnek királyihoz, hogy az ő hozzá tartozokkal ez utolſo hadakozáſt a' Chriſtus ellen, és az ő Eccléſiája ellen ſzerezze és fel-támaſzſza, melyről láſd ſup. cap. 16. v. 13, 14.

Verſ: XX.

Es meg-fogattaték a' fene-vad. Tudni-illik a' Chriſtuſnak hatalma által elevenen, mint a' következendőkből ki-teczik.

Es ezzel a' hamis Prophéta is. E' hamis Prophétárol Láſd ſup. cap. 16. v. 13. E' kettőn azért kell értenünk az Anti-Chriſtuſnak mind lelki, mind világi uralkodáſát, minden ő hűségét tarto és tőlle fel-fegyverkeztetett hiveivel edgyűtt; ugy-mint, ſubſtitutuſival, kik elsőben mindnyájan a' Chriſtuſ-

tol nagy bűntetéssel meg-fognak bűntettetni, és az után azokat követő földi és világi emberek-is az ő bűntetéseket, de kisseb gradicsban, el-viszik, mely két rendbéli embereknek bűntetések a' tűz-tónak és a' fegyvernek hasonlatossága alat iratik-le, mint Matt. 5. v. 22. Apoc. 20. v. 10.

Elevenen vettetnek ezek ketten a' tűznek továban mely ég kénkővel. A' Sz. irás illyen hasonlatossággal irja-le a' Pokolnak gyötrelmét, nézvén kiváltképpen a'Sodomának bűntetésére, melynél szörnyebbet az irásban, és egyeb Historiákban nem olvasunk, nem-is kel ugy elmélkedni mint ha ugyan valóságos tűzi és kénkővel égő tó volna, valahol e' föld alatt, vagy a' földön a' pokol: mert annak teremtéséről a' Sz. irás nem emlekezik, sem penig az ollyan testi tűz s' annak az ő természeti, és tulajdonsági a' láthatatlan lelkeken semmit nem cselekedhetik; hanem ábrázoltatik e' hasonlatosságon a' pokolbéli lelki gyötrelmeknek, felette igen éles, által látható, és ki-mondhatatlan nehéz kinnya, nem külömben mint a' kénkőnek tűze szagával, sebes langjával hamar meg-gyuladásával, és hirtelen égetésével, rettenetes.

Vers. XXI.

Es a' többi meg-ölettetének a' lovon ülőnek fegyverével, melly származik az ő szájából. Ez fegyveren egyebet nem érthetünk a' Christus győzedelmes királynak és bironak szájából az utolso napon kimondando sententiánál, mely az ő junaitol külön választottátkozottaknak mondatik; mint maga jövendöli Matt. 25 v. 41. melynek örökké valo bűntetésekre kesz és szorgalmatos véghez vivői lésznek az ő Angyali; mint maga jelenti. Math. 13. v. 41.

HUSZADIK RESZ.

Vers. I.

Es láték. Ez részznek meg-értésében alkalmas nehézség vagyon, és a' magyarázóktol külömb külömb féle képpen magyaráztatik. Némellyek ez rész felől azt értik; hogy itt oly dolog Prophétáltatik, melynek még ez után kell lenni, és az Anti-Christusnak uralkodásának le-szálláza után, melyről a' két felső részekben volt szo; hogy tudni-illik, minek utanna a' Sátány elsőben meg-kötöztetik a' Sidok a' Christushoz meg-térnek a' Christusnak igaz Ecclesiája, mely mind a' Sidokból és Pogányokból őszve gyülekezni fog, nagy méltoságban, jo békességgel, és boldog állapotban, e' világnak minden részein fog uralkodni, még penig ezer esztendő folyásában, mely ezer esztendőknek elejin, minden Mártyromok halottajibol fel-támadnak, magokat az Eccléziához adgyák, avagy a' Christushoz az Egekben fel-vitetnek, és ott egész ezer esztendőkig

dôkig lévén viſzontag a'Sátány el-oldatik, és a' meg maradot hitetlen népekkel, kik a' Gogon és Magogon értetnek ô véllek viſzontag ujjobban hadakozni kezd, és ugy ofztán a' Chriſtus ezer eſztendôk el-mulván, és a' Sátány-is viſzontag az ôvéjivel hadakozván, el-jô utolſo itiletre, és akkor tôkélleteſſen az ô Eccléſiáját meg-ſzabadittya, és a' sátánt minden ô ſzolgaival, a' tüznek tavába örökké-valo kinra bé-veti. Ez értelem és magyarázat felette igen régi, az Chiliaſtak után, (kik az ezer eſztendôktôl igy neveztetnek) ſok régi Paterektôl bé-vétetett, és ma-is ſok tudos Embereknek értelmek ſzerint viſzont meg-ujitatott: Mert e' réſznek beküji, ez értelmet tetſzenek magokkal hozni, de ha mind ezek jol meg-fontoltatnak, ſemmi-képpen ez értelem a' Sz. iráſnak állando értelmével meg nem álhat illyen okok ért. (1) Mert mind a' felsô Caputnak. 19.s'20. verſeiben meg-mutatott; mind penig az Apoſtol irásából 2Teſs. 2. v. 8. ki-tetſzik, hogy az Anti-Chriſtuſnak, és az ô orſzágának tellyes romlása elébnem léſzen; hanem a' Chriſtuſnak utolſo itiletre valo el-jövetelekor. (2) Azért mert ha ſzintén a' Sz. Pálnak Prophétiája ſzerént Rom. 11. 2Cor. 3. v. 16. a' Sidoknak meg-téréſek el-következnék-is, de még-is az Eccléſiának ollyan boldog állapottya ſohol nem igirtetett, ki kereſzt nélkûl, nyomoruság, üldözés nélkûl, e' világon békeſséges állapotban Uralkodnék, mint ide fellyebb Cap. 19. v. 11. meg-jelentetett. Mert mindenkoron vi-

ron világ végezetig az Iſtennek hiveji felôl igazán meg-marad az, a' mit Sz. Pál mond 1Tim. 3. v. 12. Valakik a' Chriſtusban kegyeſſen akarnak hinniés élni, üldözéſt ſzenvednek. Es kivált-képpen, e' világnak vége felé-is, igaz ez a' mit Chriſtus mond Luc. 18.v.8. De mikor az Embernek Fia el-jövend találé hitet e' földön? és a' mit mond Sz. Pál. 2Tim. 3. v. 1. az utolſo idôben nehéz üdô léſzen, mely máſodik oknak meg-gondolásából ki-tetſzik az, hogy az ezer eſztendóknek e' magyarázattya azoktol ſzármazott, kik a' Sidoi tévelygés ſzerént, magok-is teſti kereſztyének lévén, csak teſti boldogságot álmadoznak. Mely értelemnek elsô ſzerzôje mondatik lenni; egy Papias nevü Jerusálemi Püſpök, ki ezen Sz. Jánoſnak halgato tanitványa volt, ezent követték a' régi Páterek közzül Juſtinus Martyr, Tertulianus, Lactantius, kiknek költôt vélekedéſeket Auguſtinus (*de Civit: DEi lib:* 20. *Cap.* 7. 8, 9. *cum Comment: Ludovi: vivis*) meg-neveti és csufollya. Ezen értelemben voltak Monaſteriomi Uj-Kereſztyének-is, kik az Eccléſiának mindenkoron boldog állapottyát álmadozták. Ezen értelem avagy vélekedés miatt e' könyvnek hiteles méltosága-is ſokaknál kétségben hivattatott, kivált-képpen kik a' Chorinthus eretnekre vitték ez vélekedéſeknek találását. (3) Mert ez vélekedés ellenkezik az utolſo fel-támadáſrol valo hitnek ágazattyával, holot nem csak a' ſok ezer Martyromoknak fel-támadását hiſzſzük elsôben, és fel támadá-

sok után viszont e' földön ezer esztendeig valo maradásokat, hanem minden holtaknak közönségessen hiszszük fel-támadásokat a' Sz. irás szerént, lásd Joh. 5. v. 28. és 6. v. 44. és 11. v. 24. 1 Cor. 15. v. 52. 2 Tess. 4. v. 16. (4) Mert ez ellenkezik ismét a' Christus-országának im e' tulajdonságival, ugy-mint, hogy a'nem e'világbol valo, mint maga mongya Pilátusnak; hogy annak ellenségi nem testi fegyverrel győzettetnek-meg, hanem lelkivel, minémű az Evangeliom, és a' hit, hogy a' nem csak 1000 esztendeig tarto e' földön; hanem mind örökké végnélkül az Egekben: hogy az az egyszeri boldog s' meg-dűcsőült és tellyesitetett állapot után, többé ennek a' meg-kőtőzőt Sárkánynak szabad nyomorgatása alá a' győzedelmeskedő Ecclésia nem adatik; hogy abban mind a' Mártyromoknak mind Mártyromságot nem szenvedet egyéb hiveknek boldogságok, a' fel-támadás után testestűl lelkestűl edgyűtt kezdődik, és mind örökké edgyűt tart, nem eléb edgyik a' másiknál, mint e' vélekedés tartya.

Egy Angyalt le-szállani az Egből. Ez Angyalon, a' Mihály Angyal a' Christus maga értetik, mint a' Sárkány ellen valo harcznak kezdetiből ki-teczik, melyről Lásd, sup. cap. 12. v. 1. *A' ki tartya vala a' mélységnek kulcsát.* Az az; a' kinél vagyon hatalom a' mélységnek meg-nyitására, és bé-zárlására mely hatalom kiváltképpen a' Christusnak, ugy mint e' kulcsnak leg-fellyeb valo Urának tulajdonittatik sup. cap. 1. v. 18. mely kulcs ismét, cap. 9. v. 1.

v. 1. az Anti-Christustol-is magának tulajdonittatni mondatik, de sokkal külömbőző modon, ugymint ki az Istennek igaz itiletiből, hatalomnak kulcsát vőtte magának, midőn a' tévelygésnek erejét mind ő reá, mind penig Istenhez engedetlen egyéb emberekre vonta, Lásd 2 Tess. 2. v. 10. 11.

Es nagy lánczot az ő kezében. Ezen értetik a' Christus halálának ereje, mely által a' Sátántol minden hatalom a' hivekre nézve el-vétetett Col. 2. v. 15. Heb. 2. v. 14. a' Christus lelkének és igéjének erejével együtt, mellyek által a' Sátánnák mint egy kezei és lábai meg-kőtőztetnek, hogy ő se a' választottaknak semmiben kárt ne tehessen, Luc. 11. v. 22. Eph. 1. v. 21. 22. sem penig egyéb embereket fellyeb ne báncson, ne késéricsen, ne rettencsen, és nyomorgasson; hanem csak a' meddig az Isten gondviselésének, itiletinek láncza őtet elő-bocsáttya, mint az Acháb példája 1 Reg. 22. és más istenteleneké-is bizonyittya.

Vers: 11.

Es meg-kőtőzé a' Sárkányt. E' Sárkány név felől, és egyéb néki itt adot titulusok felől Lásd oda felcap. 12. v. 3, 9. és e' két részekben valo némely dolgok helyessen foglaltatnak, és hasonlittatnak őszve: mert a' mi képpen cap. 12. ezen Sárkánynak a' Christus és az ő hivei ellen valo hadakozása iratik-meg, és azonban mind e' két hadakozás kőzőtt némely részekben az Anti-Christusnak egész Historiája, és végre aláb szállot állapattya hozatik elő: ugy a' Sz. Lélek

Lélek most viszontag e' 20 részben elő hozza rövideden a' Sárkánynak Christus ellen valo viaskodásának egész ki-menetelit, fen-álván még az Anti-Christusnak ideje-is, és határozván mind addig, mig maga a' Sárkány és a' fene-vad a' tűznek tavában vettetvén rekesztetnék, mint a' következendő 3-dik versben tanittya.

Vers: III.

Es pecsétet vete reá. Tudni-illik a' mélységnek ajtajára, erősitvén azt, hogy néki mint nagy fogolynak mindenkor fel-bomolhatatlanul ot kellene maradni. Hasonlo cselekedetet lás, Dan. 6. v. 18. Matt. 23. v. 66. az oroszlánok vermének, és a' Christus koporsojának bé-pecsétlésében.

Hogy el ne tévelyitené a' népeket többé. Tudni-illik miképpen ennek-előtte, e' világon lévő népekkel nagyobb részre cselekedet, midőn ő a' Pogányokat a' maga szolgálattyára hajtotta és csalta 1 Cor. 10. v. 20. másképpen fen-maradot még és fen-áll mindenkor a' Sátánynak hatalma, az engedetlenségnek fiain 2 Cor. 4. v. 4.

Mig nem el-végeztetnének az ezer esztendők. Némellyek ezeket az ezer esztendőket, vészik és magyarázzák egészlen arrol az üdőről, mely a' Christus testben első el-jövetelitől fogva, egész az utolso itiletig bé-foglaltatik, ugy hogy az ezer szám nem határozott, hanem határozatlan számot tégyen, mint másut-is az irásban Psal. 91. v. 7. és 105. v. 8.

Dan. 7.

Dan. 7. v. 10. de mint hogy ide aláb a' 7. 8. versben a' Sátány még ezer esztendők után meg-oldozatni mondatik, mely a' Christus itiletre valo el-jövetele után nem lehet, azért ez értelem meg nem állhat: mint azoké-is kik ez ezer esztendőknek elvégezésit, és a' Sátánynak el-oldoztatását, határozzák az Anti-Christusnak el-jövetelire, mely értelem-is meg nemálhat; mert v. 4. emlekezet vagyon azokrol, kik ez ezer esztendők folyásában a' fenevadat, és annak képét nem imádták, a' honnan az következik, hogy az ezer esztendők bé-foglallyák az Anti-Christusnak-is ugy mint fenevadnak imádtatását, annak jegyének némellyektől homlokokra, és kezekre valo vételeket, mellyekért mindazáltal a' Christussal, mint királyok jövendőben ezer esztendejig valo uralkodástol üresek. Ez azért helyesseb értelem, hogy a' Satánynak meg-kötöztetése, és az után következendő ezer esztendőknek folyásának kezdeti, határoztassék arra az üdőre, melyben a' Christus az Evangeliomnak prædikálása és lelkének belső hatalmas munkálkodása által, élvén az ő Apostolinak szolgálattyával, az Pogány népeket a' Sátánynak birodalma alol, mellyel rajtok a' Pogány bálványozásban, Uralkodott, a' setétségnek hatalmából őket meg-szabaditotta, és az ő országában a' meg-térés által vitte, mint az Apostol szol Col. 1. 13. Lőtt penig e' Jérusálemnek el-pusztulása, és a' Sidoságnak el-romlása után, a' Christus szűletésének mint egy 70-dik esztendejében, attul fogva azért a'

zért a' pogányoknak meg-térésétől fogva számlálni kezdvén az ezer esztendőket, azoknak vége bé-tellyesedik a' hetedik Gergely Pápa idejében, ki a' sárkánynak valoban erős munkálkodo eszköze vala, mert az Anti-Christusi birodalmat szintén leg-felsőb grádicsára ültette, és minden népekkel, kiváltképpen nap-nyugoton azt imádtatá, mely fene-vad Christus Urunk születése után 1070 esztend. üle.

Es ezeknek utánna kell el-oldoztatni. Tudni-illik nem a' Christusnak hatalmához képest, mint ha ótet mindenkor fogva nem tarthatná; hanem az Istennek gondviseléséhez képest, ki ótet ez háladatlan világnak bűntetésére ismét szabadon bocsáttya; és nagyob szabadságot ád nékie, mint a' meg-jelentett üdőtől fogva ez mái napig-is a' szemlátomás mutattya.

Kevés idejig. Ezt a' kevés üdőt érthetni avagy e' világi idejében, és tartásában, elejitől fogván elmult ezer esztendőhöz képest, mely Adámtol fogván eddig az ezer esztendőnek végéig többen multak-el, hogy nem mint Sátánynak bocsátása tartando ugy-mint közel hat ezer esztendők: avagy penig az egekben következő Christus Ecclésiájának jövendő boldog állapottyának idejéhez képest, ugymint; mely vég nélkül valo, és meg-határozatlan örökké valoságig tart, melyhez a' Sátány fel-oldoztatásának idejének semmi egyenlősége nincsen, a' melyhez képest a' Christusnak első el-jövetelitől az ő akkori utolso el-jöveteléjig terjedet hoszszu üdő-is az utol-

az utolso napnak, és utolso orának mondatik a' Sz. irásban.

Vers: IV.

Es látek királyi székeket, és ülének ezekre, és itilet adaték nékiek. Némellyek ez királyi székre valo ülést, és itiletnek adatását magyarázák a' Christus Országának ujjabb fel-épitésére, avagy helyre állatására, mely lőtt az Anti-Christus idejében melyről mostan szollánk, mely üdőben-is Istentől némely tudos jeles férfiak támasztattanak-fel kik a' fene-vadnak tudományát meg-itilték és az ő országa s' tudománya ellen magokat vetették: melyről ide fellyebb Cap. 11. és 14. jövendölés tétetett. De némellyek ez ülést és itilet adást helyesebben magyarázzák ezen személlyekre, kikről ezen versben emlékezet vagyon, tudni-illik kik a' Christusnak bizonyság tételiért meg-ölettetének, és a' fene-vadat nem imádták, hogy ezek az ő halálok után, az ő Mennyei dücső itiléseknek székiben ültetének, és az itiletet el-vötték az Egekben a' Christussal, lelkek szerént immár győzedelmeskednek, nem álván eñek ellene, a' földi Embereknek és a' fene-vadnak imádojinak gonoszságok, kik őket mint eretnekségért el-kárhozott Embereket ez életben meg-itiltek. láss hasonlo itiletet ide fellyeb Cap. 3. v. 21. Math. 19. v. 28.

Es uralkodnak ezer esztendeig a' Christussal. Az az; az után az ő lelkek szerént való meg-dücsőült állapottyok

lapattyok után mind örökké : Mert valakik a'Chriſtuſſal az Egekben uralkodni kezdenek, ſoha többé onnan ki nem vettetnek, ki-is nem eshetnek : és e' határozatlan örökké-valoságnak idejét, itt-is jelenti ez eſzer ſzám.

Verſ: V.

A'több holtak penig. Az az; kik az ő bűnökben és hamis gyakorlott tiſzteletekben meg-halának, mint a' holtaknak neve vétetik Matt. 8. v. 22. Joh. 5. v. 25. 1 Tim. 5. v. 6.

Meg nem elevenedének. Az az; az ő bűnökből meg nem térének, avagy a' bűnnek halálából fel-nem támadának mint; ſup. cap. 9. v. 20. magyaráztatik.

Mig nem el végeztetnek az ezer eſztendők. Az az; nem mind azon az ůdőn, a' mellyen a' Sátány megléſzen kőtőztetve, hanem abban-is az ůdőben; melyben viſzont ő meg-oldoztatik. láſs illyen ſzolláſnak formáját 2 Sam. 6. v. 23. Matt. 1. v. 25.

Ez amaz első fel-támadás. Tudni-illik a' bűnnek halálából valo fel-támadás, mert miképpen az Adámnak, és minden maradékinak bűnben valo eſeti lőn első halál, és az Embereknek lelkekben valo első meg-haláſa : igy azon bűnből valo meg-ſzabadulás, mely léſzen a' meg-igazitás, és meg-ſzenteltetésáltal; a' meg-térő hiveknek első fel-tamadáſok, és lelki uj életre valo fel-ſerkenéſek. lásd Joh. 5. v. 25. Col. 3. v. 1. Eph. 2. v. 5. és 4. v. 14.

Verſ:

Verſ: VI.

Boldog és Szent, a' kinek vagyon réſze amaz első fel-támadásban. Meg-mondgya a' Sz. Lélek mi haſzna légyen az első fel-támadáſnak, tudni-illik; hogy valakik abban réſzeſek, mind ez életben, kezdet ſzerént : mind a' más életben, tőkélletes állapot ſzerént, boldogságnak és ſzentségnek örők ősi. Lásd Joh. 5. v. 8. Act. 8. v. 21. Ez boldogság penig, ez háromban áll, (1) hogy őket a' máſodik halál, (mely nem egyéb az örökké valo kárhozatnál és pokolnál) infra v. 14. nem-illeti; és rajtok hatalma nem léſzen. (2) Hogy léſznek az Iſtennek és Chriſtuſnak Papjai. (3) Es ő vélle mint királyok ezer eſztendejig Uralkodnak, az az; örökké. A' honnan meg-tetſzik hogy e' fel-támadás ſemmiképpen nem csak teſti, mert a' teſtnek magának ezekhez ſemmi kőzi nincs; hanem mind ezek a' lélekre kivált-képpen tartozandok, kinek boldogsága mind örökké tarto, és a' kinek réſzéről mind lelki Papság és királyság maſut-is az irásban határoztatik Eſa. 61. v. 6. 1 Pet. 2. v. 9. Apoc. 1. v. 6. és 5. v. 10.

Verſ: VII.

Es mikor telnék az ezer. &c. Ez verſnek magyarázattyát láſd ide fellyebb a' harmadik versben.

Verſ: VIII.

Es ő néki mégyen. Tudni-illik a' mélységből, holot ennek előtte meg-lánczoltatott volt, a' végre

hogy magát az Anti-Christus mellé adgya, ugy-mint ki ennek előtte az ő hatalmát nem máſtol, hanem ez Sárkánytol vötte, és kitől Iſten itileti által adatott, hogy egy bizonyos idejiga' Chriſtus Eccléſiáját ez hatalom ſzerént maga ſzorongatná.

Meg-tévelyiteni a' Pogányokat. E' tévelyités nem egyéb; hanem lelki meg-csalás, mely által a' Sátánynak munkálkodo ereje ſok népeket, az Anti-Chriſtuſi uj bálványozásra, és Pogányi babonás tiſzteletre, noha más nevezet alatt és ſzin alatt, jobban jobban el-csábit és hitet, láſd Cap. 9. v. 20.

A' Gogot, és Magogot. E' két nevezetek vétetnek Ezec. 38. 39. Cap. hová ez a' Prophétia néz. Itt azért a' Sz. Lélek e' két Gog és Magog Nemzet állapottyán, azt adgya elönkben, hogy valamint az Iſten Ezechiel Prophéta által az Izraël népének, kinek a' Babyllonbol valo ſzabaduláſt igérte vala, meg-jövendölte, hogy e' ſzabadulás után-is, a' Sz. földön a' környül valo pogányoktol, ugy mint: Aſianuſoktol, Syruſoktol, Ægyptiuſoktol, (kiket az Iſtennek Lelke, Gog és Magog; az az; titkon valo és nyilván valo ellenségnek neve alat fejezki,) nyomorgatáſok, és ſok féle nehézségek következnének, mielőtte a' Chriſtus, az igaz lelki meg-ſzabadito a' teſtben meg-jelennék. De azonban az Iſten őket csudállatoſſan mind azokbol meg-ſzabaditaná, mint a' Machabeuſok első és második könyvekrolla bizonyságot téſzen: ugy itt-is e' neveknek elő hozatáſok alatt Prophétáltatik az; hogy

hogy az ezer eſztendőknek el-végezödéſe, és a' ſátánynak iſmét el-bocsátáſa után; a' Chriſtuſnak 2-dik el-jövetele előtt, nap-keletről a' Törökök és Tatárok, s' Saracenuſok, kiknek lako helyek a' régi Gog és Magognak lako helyén vagyon, az Anti-Chriſtus Orſzágában lévő maradékokkal edgyütt, ſokan mint a' Tengernek fövenye a' kereſztyénség ellen viaskodnak, és azt nehéz hadakozáſokkal nyomorgattyák, mellyekből Iſten őket csudálatoſſan mind e' világon meg-ſzabadittya: mind penig a' Chriſtus második el-jövetelekor azokat tellyeſséggel lába alá vetvén, tökélletes itéletet téſzen felőllök.

Verſ: IX.

Es környül vövék a' Szenteknek táborokat. Igy nevezi az Iſtennek Lelke a' Chriſtuſt igazán vallo és tiſztelő kereſztyéneket, azért; Mert az Iſtennek voltanak eleitől fogván válaſztott és el-pecsételtetet ſzenteji, léſznek-is világ végezetig, kik a' Chriſtuſnak és magoknak ellenségi ellen mindenkoron kéſz táborban léſznek, kikben noha mind az Iſteni tiſzteletre, mind az erkölcsökre nézve, nem kicsiny fogyatkozás és romlotság léſzen, és vagyon; mindazáltala' kegyelemnek frigy kötéſére nézve ugyan ſzenteknek táborának mondatik az a' gyülekezet, nem külömben mint Jeruſalem városa, noha ſok képpen mind a' tiſzteletben, mind az erkölcsben meg-romlot vala; még-is Szent Városnak mondatik.

datik. Esa. 1. v. 21. Matt. 4. v. 5. Luc. 19. v. 46.

Es le-szálla a' tűz az Egből az Istentől, és meg-emészté őket. E' jövendőlés mely láttatik vétetni az Illyés Prophétának idejében amaz őtvenedes embereknek égi tűz által valo meg-emésztetésektől, melyről lásd. 2Reg. 1. Itt azért noha egyűgyű képpen értethetnek az Istennek rend-kivűl valo segedelmi, mellyekkel az ő keresztyénit a' Gog és Mágog pogányság ellen segitette, ezzel-is hihető hogy továb-is segiti: mint efféle szollásnak formájával, a' Gogrol és Magogrol-is szol. Ezec. 38. v. 22. De értethetik továb-is a' Christusnak utolso el-jövetelekor, hirtelen reájok következendő itileti, és a' tűznek tavában valo bűntetési-is, mint a' következendő vers ezzel őszve foglaltatván; magyarázza.

Vers: XI.

Es láték nagy fejér széket, és űlőt azon. A' mint a' felső látások az utolso nappal végeztetnek-el, ugy ez a' látás-is azon utolso napon végeztetik-el, tudni-illik mind eleveneknek és holtaknak, joknak és gonoszoknak itileti, itt azért a' fejér királyi szék, ki a' fényes felhőkben emeltetik, és ki szenséggel, igassággal, és dűcsősséggel fényeskedik, ebben űlő penig nem más, hanem a' Christus, eleveneknek és holtaknak birája, Lásd Matt. 25. v. 31. Act. 17. v. 31.

Kinek orczája előtt. Az az; Itilő biroi és dűcsőssége előt.

Es futa az Eg és a' föld. Lás illyen szollásnak formá-

formáját sup. cap. 6. v. 14. és 16. v. 20. holot az Egnek és a' földnek, kik mostan vadnak el-futasán, azoknak más állapatban valo változása adatik előnkben, mint 2Pet. 3. v. 10.

Vers. XII.

Es láték holtakat, nagyokat, kicsinyeket állani Istennek előtte. Az az; minden féle rendben, állapatban, és testnek állásában helyheztetteket: Noha némellyek ezt értik az embereknek nevekedésének idejéről, hogy ott-is némellyek, nagyok, némellyek kicsinyinyek lésznek; de bizonyos dolog az; hogy a' mi itt tőkélletesség-nélkűl valo, ott tőkélletes és meg-tellyesedet lészen. 1Cor. 13. v. 10. Mondatnak penig állani az Isten előt, az az, a' Christus itilő széki előt, mint az Apostol magyarázza, 2Cor. 5. v. 10. a' honnan ki-jő és ki-tetzik hogy a' Christus valoságos igaz Isten; mert a' kit itt mond Istennek ugy-mint, ki előt a' halottak állanak, azt azon képpen azon tekintet alat másut az irás mongya Christusnak.

Es a' kőnyvek meg-nyittatának. Tudni-illik az Isten minden tudoságának és gondviselésének kőnyvei; melyben fel-jegyezve vadnak az embereknek minden cselekedeti, lás hasonlót Dan. 7. v. 10. Malach. 3. v. 26. vétetik penig e' hasonlatosság az emberi itillettől, és a' nagy rendeknek szokásitol, kik mindeneket fel-jegyezvén bizonyos kőnyvekben tartnak, Lásd Ester. 6. v. 1. Némellyek értik ezt, kinek kinek lelki ismeretinek kőnyvéről, ugy-

 mint

mint kik azon a' napon-is az embereket vagy mentik, avagy vádollyák. Láſd. Rom. 2. v. 15, 16.

És más könyv-is meg-nyittaték, mely az életnek könyve. Az az; az Iſtennek az örök életre való kegyelmes el-válaſztásának könyve melyről Láſd ſup. cap. 3. v. 5. és. 13. v. 8. és 17. v. 8. Exod. 32. v. 32. Pſal. 69. v. 29. Phil. 4. v. 3.

És meg-itéltetének az ő cselekedetek ſzerént. Az az: A' mit ez életben cselekedendők: akar jót, akar gonoſzt, mint Sz. Pál öſzve foglallya, 2Cor. 5. v. 10. Láſd Pſal. 62. v. 2. Jer. 17. v. 10. és 32. v. 19. Matt. 16. v. 27. Rom. 2. 6, és 14. v. 12. Gal. 6. v. 5.

Verſ: XIII.

A' halál és a' Pokol meg-adák az ő bennek levő halottyakat. A' poklon ſokan értik a' koporſot, melyben ſokaknak teſtek nyugſzik, mind egéſz itiletig. A' halálon penig értetnek egyéb helyek, valahová a' meg-holt teſtek az ő oſzlások után el-ſzéleſztettenek: mint a' tűz, a' levegő Eg, a' vizek, ennek halai, madarak, fene-vadak, kik ſok embereknek teſteket meg-emészték ugyan; de mind azok az Iſtennek hatalmaſsága által nyilván elő hozattatnak, akar hová lőttenek azok. Mert a' ki mindeneket ſemmiből teremtet, ugyan azon e' világnak minden éltető állatibol, azon teſteket, mellyek e' világon valaha voltak, könnyen öſzve gyűjtheti.

Verſ: XIV.

És a' halál és pokol vetteténeka' tűznek tavában. Ez-is

Ez-is avagy az őrdőgről önnön magárol értethetik; ugy-mint, kinél vagyon a' halálnak birodalma Heb. 2. v. 14. avagy penig nem tulajdon ſzolláſnak mogya alat értethetik mind azokrol, kiket ő ebben az életben többire minden ſzomoruság és kinok-nélkül maga ſzámára meg-őrizett, és kiknek nevek az életnek könyvében nem valának irva, hogyazok ez üdő után ſohol nem egyébűt, hanem a' tűznek örökké tarto tavában találtatnak-meg.

Ez a' máſodik halál. Az az; örökké valo halál, melyigy mondatik; mert ez a' bűnben valo meg-halás után, midőn az ember abbol ſemmi-képpen kinem tér ſzükséges-képpen következik, és e' halál kikre tartozzék a' következendő 15-dik-versben nyilván meg-mondatik.

HUSZONEGYEDIK RESZ.

Verſ: I.

És láték. Tudni-illik; azután, minek-utánna az utolſo itilet tartaték, melyről a' felső réſznek vége felé van emlekezet.

Uj eget és uj földet. Az az; meg-ujjult eget, és földet, kik az ő tulajdonságok ſzerént el-változtatva valának. Láſd. 2 Pét. 3. v. 10. mely uj Egnek és földnek látását Iſten a' Prophéta által-is jelentette Eſa. 65. v. 17. és 66. v. 22. Némellyek a' magyará-

zók kőzzűl értik e' Részt, Chriſtus e' világon valo Eccléſiájának, a' Sidok meg-téréſek után valo állapattyárol, és igazgatásának formájárol, melyről a' felső részben bővebben emlekezet vagyon. De ez értelem ugyan ott meg-czáfoltatott: és hogy itt az Egekben győzedelmeskedő Anyaſz. egyházról légyen ſzo, és annak az utolſó itilet után kővetkezendő boldog állapattyának nyilván valo meg-mutatáſa, e' részнek ide aláb kővetkező világoſitásából eléggé meg-tetzik, kiváltképpen a' 4. és 22, 23-verſekből, kik a' Chriſtuſnak e' földön vitézkedő Anyaſz. egyházára ſemmiképpen nem alkalmaztathatnak: mint nagyob része az igaz értelmű magyarázoknak ezt világoſittyák.

Mert az első Eg és a' föld el-mult. Tudni-illik; a' moſtani jelen valo állapathoz képeſt, a' mennyiben az embereknek ſzolgáltak, kik itt a' terméſzet ſzerént valo élétben ſzenvedtek, és a' hijában-valosághoz képeſt, mely alá az embernek bűnéért vettetett vala, Láſd Rom. 8. v. 19. &c.

Es a' Tenger nem vala többé. Némellyek e' verſből a' tenger felől illyen értelemben vadnak, hogy az a' tűz által meg-emészttődik, és el-ſzárad, mivel hogy többé ſemmi haſzna a' hajokázáſra nem léſzen, de mint hogy az Eg és a' föld meg-ujjolván, és dűcsőſségeſſeb állapatra jutván, a' Sz. Angyaloknak és boldogult embereknek, mindenkoron kőzönséges lako helyek léſzen, a' mint hogy moſtanis az Angyalok néha e' földön meg-jelennek, noha az Eg

az Eg tulajdon lako helyek: igy a' Tenger-is e' világnak edgyik része, hogy minden-képpen ſemmivé tétetſék.

Verſ: II.

Látám amaz Sz. Várost, Uj Jerusálemet. Noha a' Chriſtuſnak Eccléſiája; kőzőnségeſſen néhol, néhol: az irásban igy-is neveztetik, mint Gal. 4. v. 26. Heb. 12. v. 22. Azért, mert Jerusálem annak példázoja, és ábrázoloja volt, mindazáltal itt a' győzedelmeskedő Anyaſz. egyház és annak lako helye, e' neven azért neveztetik, hogy annak tőkélletéſsége, mely e' világon el-kezdetett jelentéſsék, Láſd Pſal. 132. v. 14.

Le-ſzálván az Egből Iſtentől. Ez boldogultaknak lako helyek nem azért mondatik le-ſzállani az Egből, mint ha azoknak helyek az után-is kivűl az Egen lenne; mert a' Sz. irás máſt bizonyit. Joh. 14. v. 2, 3. Phil. 3. v. 20. 1 Teſs. 4. v. 17. hanem ez mondatik, azt mutato lá' ászhoz képeſt, kinek ki-ábrázoláſa e' titok láto Apoſtoltol ugy láttatott, mint e' földre az Egekből le-ſzállot volna, hogy azt a' mit látando vala, nem az Egekben a' hol még nem volt akkor, hanem e' földön a' hol volt, látta. Ide valo e' földön lakozo hivekben valo ereje-is az Iſtennek, mely által még e' földön valo lakrokban, annak a' Mennyei Jeruſalemnek őrömét és boldogságát meg-érzik, mellyet valakik itt ſengében meg-érezvén el-nem véſznek; azoknak továb-is lako helyek itt nincsen, láſd Heb. 11. v. 10. Apoc. 3. v. 12.

El-készittetett, mint a' fel-ékesitett Meny-Aszszonyt az ő Férjének. A' mint ide fellyebb az Ecclésia mondatik az ő Christusának el-jövetelire magát készitő lelki jegyesnek. Cap. 19. v. 7. Ugy itt-is, nem magát késziteni, hánem már el-készitetetnek, és meg-ékesitetetnek lenni mondatik: az z; tökélleteſſen meg-boldogultnak, és dücsőültnek, hogy a' Christussal az ő vő-legényével mind örökké egygyesülve maradgyon, lásd Eph. 5. v. 27.

Verſ: III.

Imé az Istennek sátora az Emberekkel. Az az; Istennek lako helye, Tudni-illik nem csak az ő kegyelme és lelke által, miképpen itt e' földön az ő Eccléſiájában kivált-képpen lakozott, Joh 14. v. 23. 2Cor. 6. v. 16. hanem az ő tökélletes dücsőitése, és örvendeztetése ſzerént-is, ugy mint midőn ő mindenekben minden, 1 Cor. 15. v. 28. Ez penig haſonlatoſság ſzerént valo ſzollás, mely vétetett az ő Törvénybéli Sátornak példájából, mely az Istennek az ő népe között valo lakozásának láthato jelensege vala, Levit. 26. v. 11.

Es az Isten léſzen ő Istenekké. Tudni-illik; a' mint az Egekben meg-dücsőültek léſznek, csak az Istent tökélleteſſen tiſztelő hivek, ugy az Isten-is az ő frigy kötésének fel-bomolhatatlansága ſzerént oly Istenek léſzen, ki őket minden gonoſztol ſzabadoſsá téſzi, és mind teſtekben s' mind lelkekben tökélletes jokkal bővölkedőkké téſzi, láſd 1 Cor. 2. v. 9. és 13.

és 13. v. 12. és 15. v. 43. 2Cor. 3. v. 10. Phil. 4. v. 21.

Verſ: IV.

Es el-törle az Isten minden köny-hullatáſokat. Ez boldogságnak réſzét jelenti a' Sz. Lélek Eſaiáſnál-is cap. 25. v. 8. és ide fellyeb-is cap. 7. v. 17. meg-magyaráztatott.

Az halál nem léſzen többé. Tudni-illik azokon kik a' Mennyei Jerusálemnek lakoſi léſznek: mert más képpen a' halál-is meg-marad a' tűznek továban, a' máſodik halál tudni-illik, ugy mint; ki az oda rendeltetteknek örökké valo halálára oda vettetik, mint ſup. Cap. 20. v. 14. meg-mondatott.

Mert az elébbiek el-multanak. Az az; a' hiveknek ez életben valo kereſzt viſeléſek ſzenvedéſek, és egyéb nyomoruságok, es azok miatt valo fájdalmas fáradságok.

Verſ. VI.

Meg-lőn. Az az; már mindenek bé-tellyeſedének, valamellyek a' Prophéták által az ő Teſtámentomban és az Apoſtolok által az Uj-ban, meg-jövendőltettenek, láſd ſup. Cap. 16. v. 17.

En a' ſzomjuhozoknak adok az életnek vizéből ingyen. Ez ſzokat véſzi ezen Sz. János, azokbol a' Christusnak ſzavajibol, mellyeket maga meg-irt Joh. 7. v. 37. Holott Christus Urunk az Innepi alkalmatoſsággal élvén, melyben minden földi terméſeknek bé-takarodáſa után, a' Sidok enni és innya ſzoktak vala, kiáltáſſal inti őket a' Lélek idveſségre

veségre szükséges lelki folyo viznek italára, ugy-mint szomjuhozokat, kik az ő bűnös és nyavalyás állapottyokat érezvén, abból valo ki-szabadulásokat és Christusáltal Isten kegyelmében valo bé-jutásokat kivánnyák. Ezt penig itt igiri ingyen, az az; kegyelemből, minden ő érdemek nélkül, lásd Esa. 44. v. 3. és 55. v. 1. Joh. 4. v. 14. Eph. 2. v. 8.

Vers: VII.

A' ki győzedelmes lészen bir őrökségül mindeneket. Az az; mind testében mind lelkében szükséges lelki és örökké valo joknak tellyességét, mellyeket az Isten a'hadakozás után a'győzedelmesseknek rendelt, nem kűlömben mint régenten a' Chanahán földének örökségét, lásd Rom. 8. v. 12. 29. 1 Joh. 3. v. 2.

Vers: VIII.

A' félelmesseknek penig. &c. Ezek a'szok azoknak ellenekben tétetnek, kik ez előtt valo versben győzedelmesseknek mondatnak, ugy mint kik, mind ezeket a' bűnöket, s' kivált-képpen penig az Evangyeliomi tudománynak vallása miatt következő üldözéstől valo félelmeskedést, meg-győzik, bátorsággal és álhatatosággal az Evangeliom mellett meg-maradván, és kisirteteknek s' nyomorúságoknak idején el-nem szakadván Matt. 13. v. 21.

Vers: IX.

Jöve hozzám egy a' hét Angyalok közzül. Tudni-illik; az az Angyal, ki ez János Apostolt

sup. Cap. 12. v. 3. a' pusztában vitte, és ott a' nagy Paráznának itiletit meg-mutatta, mellyet immár az Isten viszontag arra rendelt, hogy itt a' Christusnak jegyesét, annak a' Mennyei Jerusálemnek valo boldogságát, ugy mint minden látásoknak végét meg-mutassa.

Vers: X.

Es fel-vön engemet lélekben, nagy és magos hegyre. Azért vitetett-fel látásban, avagy érzékenségének el-ragadtatásában a' magas helyre, az Apostol, hogy onnat e' Mennyei Jerusálemet, minden ő alkalmatosságival jobban meg-láthassa, nem kűlömben mint a' Syonnak magas hegyéről, mellyen a' Dávid Király vára vala a' földi Jerusálem, mely ennek ábrázoloja volt, egészlen meg-láttatott, és innét Isten szentségének hegyének mondatott lásd Psal. 24. v. 3. Esa. 2. v. 2.

Ki le-szállot az Égből Istentől. Miképpen mondassék e' Jérusálem Égből le-szállotnak lenni, lásd sup. versu 2.

Vers: XI.

Ki tartya az Istennek dicsőségét. Az az; azzal meg-szépűlve es dicsőűlve vagyon, mert magában más képpen az bé nem foghattya, innen mondatik az Isten már hozzá járulhatatlan világosságban lakozni, 2 Tim. 6. v. 16. és mint hogy ez Mennyei dicsőség magában az Emberektől meg-foghatatlan azért a' Sz. Lélek-is, az emberi gyengeséghez alkalmaztatván magát, ollyakhoz hasonlittya, mellyek az

lyek az Eg alatt drágalátoság, és fényesség, minémüvek a' drága gyöngyök, és a' Criſtály ſzinü kövek.

Verſ: XII.

Kinek vala nagy és magas kő fala. E' kő fallal ábrázoltatik az Egekben meg-dücsőült Anyaſzentegyháznak győzhetetlen erőssége és állandosága, mely az Istentől nékie ajándékoztatott, kinek mindenhato erejével, mint egy tüzes kő fallal környül vétetett, és környül vétetvén meg-is marad. Láſd. Zach. 2. v. 5. Matt. 16. v. 18.

Melynek vadnak 12 kapui, és a' kapukon 12 Angyalok. Le-irja elsőben a' városnak kapuit, az után a' kapuknál vigyázo őr álloit. A' kapukrol azt mongya hogy 12-ten vadnak; tudni-illik a' városnak (a' mely négy ſzegü, inf. v. 16.) mindenik oldala felől három háro, mely ſzámos kapuk jegyzik e' világnak négy réſze felől; ugy-mint nap-keletről, délről, nap-nyugotrol, eſzakrol, a' Menyorſzágban őſzve gülendő hiveknek és válaſztottaknak ſzabados bé-menetelit. Mat. 8. v. 11. Az őrizőkről azt mondgya hogy azok Angyalok, még penig 12. Angyalok, a' kapuknak ſzáma ſzerént, kiket az Isten ugymint hüséges vigyázokat győzhetetlen erővel meg-ajándékozván, e' Sz. városnak őrizőjivé rendelt, hogy a' mely hiveknek ez életben-is ſzolgálo lelkei voltak, és mellyeket Isten parancsolattya ſzerént őriztek, ugyan azonoknak lako helyét a' menyégben ugy őrizik, hogy oda ſemmi tiſztátalan ne meheſſen, hanem csak azok a' kik oda

eda tartoznak mint infra v. 27. meg-magyaráztatik, és mint a' Paradicsomnak kertét régen az Isten oltalmazta, Gen. 3. v. 24.

Mellyek az Izrael fianak 12 nemzetié. Az az; az Istennek igaz válaſztott Izraelié, minden igaz hiveké, valakik e' földön minden nemzetek közzül válaſztattak, hivattak, és az Egekben meg-dücsőitvén őſzve gyüjtettek. Láſd Rom. 11. v. 16. és ſup. cap. 7. v. 4.

Verſ: XIII.

Nap keletről három kapuk. A' kapuknak e' rendeléſe nem néz a' külső földi Jerusálemre, mert annak egy oldala felől kapu nem volt, mivel hogy meredékenn a' felől helyheztetve volt, holot kapu nem lehetet, és annak 12-nél több kapui-is voltanak, ugy-mint, 15; hanem a' kapuknak ekképpen valo rendeléſe, néz az Uj-Teſtámentomi Jerusálem kapuinak ezen ſzerént valo rendelésére, mellyet Ezechiel látott. cap. 48. v. 31. Avagy penig e' rendelés vétetett az Izrael népének a' puſztában valo táborozásának modgyárol, kinek tabora az Istennek rendeléſe ſzerént négy ſzegüven fekütt, és mind a' 12. Nemzetség felől meg-annyi bé-menetel volt. Num. 2. v. 2.

Verſ: XIV.

Es a' város kő-falának vagyon 12. fundamentoma. Tudni-illik egymásban foglaltatott, külömb külömb féle drága kövekből állo: Mert ezek nem ennyi ſok fundámentomok, hanem enyi féle kövekből

ból ósszve foglaltatott egy fundámentomon, mely semmi nem egyéb, hanem a' Christus 12 Apostolinak, igaz és Idvezitő tudományának egy fundamentoma, melynek szegelet köve a' Christus Jesus, kinn e' Mennyei gyülekezet, mind ez életben épül, mind penig abban a' boldogságban meg-épitve bé-tellyesedik: mint az Apostol tanit Eph. 2. v. 20.

Es akkoron a' bárány 12. Apostolinak nevei. Ez hasonlatosági szollás vétetett a' nagy épülleteket épitő Mestereknek szokásoktol, kik az ő emlekezetekre neveket a' fundámentom faragot köre fel-meczeni szokták: igy a' tizenkét Apostoloknak-is nevek e' köveken fel-meczetetteknek lenni mondatnak, mivel hogy csak ők épitették e' várost, és más fundámentomot a' Christuson kivül nem tőttek, noha külömb-külömb féle ajándékoknak mértéke és szineskedése szerént, a' mint hogy ezek a' 12. drága kövek külömb-külömb szinüek, és fényeskedők. Lásd 1Cor. 3. v. 10, 11.

Vers: XV.

Es a' ki szol vala velem, vala arany nád szála &c. Lás ertől Ezeh. 40. v. 3. holot hasonlo mértékkel valo meg-mérése lőtt az uj Jerusálemnek, és abban lévő Templomnak, mely mérő szerszámmal a' jelentetik hogy a' Mennyei Jérusálemnek épülleti nem másnak, hanem az Istennek rendelése, és intézése szerént vagyon, a' mint hogy a' természetnek munkáiban-is mind a' mértéket, és a' számot meg-tartya az Isten.

Vers: XVI.

Vers: XVI.

Es a' város négy szegűen fekszik. Mint hogy a' négy szegeletű forma, leg-inkáb szolgál az erősségre, és a' meg-mozdulhatatlanságra: Igy mivel hogy az hiveknek boldogságok, mind erős és ketelkedés-nélkül valo bizonyos, mind peniglen meg-mozdulhatatlan, és változhatatlan, azért négy szegű formán adatik elönkben annak lako helye-is.

Es meg-méré a' várost a' nád-szállal 12 ezer futamotnéra. Mint hogy nyolcz futamotni föld tészen egy Olasz mért földet, és három Olasz mért föld tészen egy oráig valo járást, igy e' kő-falnak nagyságának környös körül valo mértéke tészen öt száz mért földet, avagy annyi ora alatt bé járhato. Holott az adatik tudnunk, hogy a' Christusnak gyülekezete az Egekben felette nagy lészen, és felette tágas Paradicsom épittetett annak, és mint hogy e' városhoz nagyságra és szélleségre, e' földi városok közt hasonlo soha nem volt, nem-is lehet, igy ezt a' mennyei Paradicsomot, az Isten a' földi városoktol, ugy-mint tökélletes boldogságnak, és Isteni dücsőlségnek helyét, meg-külömbözteti.

Vers: XVII.

Es meg-méré az ő kő-falát száz 44. singnyire. Az az: a' kő-falnak magasságát, mellyet ha el-osztunk más fél láb nyomnéra, mivel hogy minden cubitus, más-fél Geometricum láb-nyom, lészen e' magasság két száz 16 láb-nyom, mely igen nagy magasság, és származik, tizenkettőt tizenkétszer multipli-

cálr numerusbol, és ez-is négy szegeletű egész szám, a' tizenkét Apostoloknak, és az Izraelnek 12 nemzetsége szerént, hozzá adván a' 12 vigyázo Angyaloknak v: 12. és a' 12 fundámentom kőveknek v. 14. számát, mint e' táblán meg-lád.

12. Angyalok. v. 12.
12. Izrael nemzetségének nevei ibid.
12. Fundámentom kövek. v. 14.
12. Apostolok nevei. ibid.

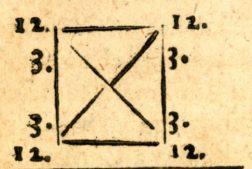

144

Quadratus hic est Numerus, æquan. proportio secundum quadranguli latera ter multiplicatorum Duodenariorum.

Mely magaságon nem csak a'Chriſtus tagainak izaporodása és sokasulása adatik elönkben; hanem egyszersmind annak meg-győzhetetlen; ésmeg-mozdulhatatlan erősége-is, mely által a' Sz. gyülekezet a' Menyei Jérusálemben meg-változhatatlanul meg-ál.

Embernek mérésével, mely az Angyalé. Az az: oly mértékkel, mellyel az Emberek szoktak élni, mely az Agyali, ki noha nem emberi állat, hanem lélek, de emberi hasonlatosságban láttatot Jánostol.

Verſ: XVIII.

Verſ: XVIII.

Es a' város tiszta arany, hasonlo a' tiszta üveghez. Ez földi arany magában nem által látzo, hanem csak fényes és tiszta, de ez mindenek felett ollyan tulajdonságu-is, hogy ő által látzo mint a' tiszta üveg, és őszve foglaltatik a' Jaspissal, és egyéb drága kövekkel, mellyekről a' következendő két versekben szoll, hogy ezzel elönkben adassék; hogy e' Mennyei Jerusálemnek minden részei, mind kivül belől, és annak minden tulajdon lakosi igen tisztak, dicsőségesek, szentek, és kedvesek lésznek, az Isten előtt, és egy más között, még penig a'Chriſtus ajándékinak mértéke szerént.

Verſ: XIX.

Es ez város kő-falának fundámentomi minden drága kövekből meg-ékesitettek. Tudni-illik a'mely köveken azok fundáltattak, melyről lásd sup. v. 14. Elől számlállya a'Sz. Lélek azokat a' 12 drága köveket, mellyekből a' győzedelmeskedő Anyaszentegyház kő-falának fundámentoma áll, mellyek többire mind azok mellyeket régenten az Isten az Aron Pap mellyén állo *itiletinek hosénében* foglaltatni parancsolt volt, Exod. 28. v. 15. Es mellyekkel a' Tyrusnak királya ékesitnek lenni mondatik, Ezech. 28. v. 13. (1) *Jaspis Kő.* Mely tiszta zöldellő, és azokat jegyzi, kik az Istennek vallásában mindenkoron meg-maradtanak, attul semmi félelem miatt el nem szakadtak. (2) *Saphphirus*, mely a' tiszta Eghez hasonlo szinű,

és a' napnak ſugáritul érdekeltetvén igen fényeſſen ragyog, azokat jegyzi a' kiknek reménségek és társalkodáſok nem máſutt, hanem az Egekben volt, és az Igaſságnak napjától meg-érdekeltetvén, annál nagyob gerjedezéſſel keresték a' Mennyei életet, és máſokat-is azoknak keresésére tanitottak. (3) *Chalcedonius*, kinek ſzine haſonlo a' gyertyának sárga langjahoz, ki ott kin az Eg alatt fénlik, de a' házban homályoskodik, és ſemmi-képpen bé nem metſzethetik, jegyzi a' dűcsőült hivekben lángolo Sz. Szeretetet, kik kűlső képpen magok és máſok előtt homályoſok voltak, de azonban alattomban a' ſok nyomoruságok, ugy-mint metczéſek ellen erőſſek. (4) *Smaragdus*. Ez-is minden fűveket és fáknak leveleit zőldséggel meg-halado zőld ſzinű: Ugy hogy még a' kőrűlle valo ájert-is zőld ſzinűnek mutaſſa, ki-jelenti a' Chriſtus által lőtt váltságnak erejével meg-erőſſittetett válaſztottaknak eleven zőldellő avagy virágzo voltát. (5) *Sárdonix*. Ez kűlőmb kűlőmb féle ſzinű, alſo réſziben fekete, középben tiſzta fejér, a' teteje vereſs, jegyzi az űdvezűlendő ſzenteknek három tulajdonságit, kik a' kereſzt viſeléſek miatt, vereſſek elsőben, belől penig lelkek iſméretinek tiſztasága által fejérek, és az alázatoſság által mint egy feketék lévén, ſe magoknak ſe e' világnak nem tetſzők. (6) *Sárdius*. Ez ollyan vereſs ſzinű mint a' vér, és jelenti a' mártyromságnak utánna kővetkező dicsőſséget. (7) *Chriſolitus*. Ez fényeskedő sárga mint az arany, és magából

magából mint egy ſzikrázo fényeſséget bocsát-ki, mellyel jelentetnek a' Sz. irásban tudoſſak és értelmeſſek, kik az ő bőlcseſségeket, máſokkal-is, mind tanitásban, mind jo példa adásban közlőttek. (8) *Berilus*. Ennek ſzine haſonlo a' vizhez, midőn a' nap fény belé sűt, ki-jelenti e' Sz. Városnak lakoſit minnyájan, a' Sz. Léleknek kegyelme által meg-világoſſittattaknak lenni. (9) *Topazius*. Ez ritka kő és drágább, s' tűndőklőb-is, két féle ſzinű, Arany sárga ſzint, és Elephánt tetemi fejér ſzint mutato, és ha a' nap fény éri minden drága köveknek fényeſségeket meg-halado: mely drága kő jelentője a' Chriſtus tudományával, és életével fényeskedő hiveknek. (10) *Chriſopraſus*. Zőldellő és hellyel hellyel arany ſzinű kő ez, és jelenti a' hiveket, kik az ő őrökké valo hazájoknak zőldellőségét, avagy boldogságát a' ſzeretetből ſzármazot javoknak, egymáſſal valo közlésével követik. (11) *Hiacinthus*. Ez a' levegő eget követi, mert mikor az tiſzta, ő-is világoskodo, mikor penig az homályos ő-is homályoskodo, igen alkalmatos mutatoja a' boldogulando hiveknek amaz lelki okoſságának, mellyel magokat mind a' dologhoz, mind a' ſzemélyhez, botránkoztatás nélkűl, sőt épűlettel alkalmaztatják, láſd 1Cor. 10. v. 33. (12) *Amethyſtus*. Roſa ſzinű veres kőez, mely magából annak vereſségéhez haſonlo ragyogáſokat ſzikráztat: jegyzi penig azt; hogy a' meg-boldogult ſzentek őrők életnek koronájával koronáztattak lévén, abban vég nélkül vi-

kűl virágozva, mint a' piros roſa meg-maradnak.

Verſ. XXI.

Es a' tizenkét kapuk, tizenkét drága kővek. Ez kapuk az Izrael Nemzetségének ſzáma ſzerént tizenketten helyheztettenek, mint ſup. v. 12. megmutattatott, és jedzik az igaz Tinitoknak, és az Eccléſiának elől járo gondviſelőjinek ſzámos voltát, kik mint a' drága kovek a' kőzőnséges aranyat megékeſitik, és annál bőcsőſſebbek, mellyek által mint Iſtennek jeles eſzközei által, a' tizenkét Apoſtoloknak példájok ſzerént, mind ő s' mind Új-Teſtámentomi igaz lelki Izraeliták a' Chriſtuſnak e' győzedelmeskedő Anyaſzentegyházának kőzőſűléſében, nem kűlőmben mint kapu által valamely városban vitettetnek. láſd 1 Cor. 3. v. 8.

A' városnak uczaji tiſzta arany mint a' tűndőklő üveg. Fordithatni a' Gőrőg ſzot piatcznak-is, mellyen kőzőnséges értelemmel a' városnak oly réſze értetik, hová a' városnak Polgári őſzve gyűlni ſzoktak, hogy igaz törvényt ſzolgáltaſſanak, miném hely itt tiſzta aranynak, és fényes által látſzó Chryſtálynak mondatik, mivel hogy e' városnak uczájin avagy piatczin mindenek békeſségeſſen, igaſságban, és verſengés nélkűl léſznek az üdvezűltek kőzőtt.

Verſ: XXII.

Es Templomot nem láték abban, mert az Ur Iſtenmindenhato ennek Temploma, és a' bárány. Az az: nem láték ſemmi kűlső kézzel épűlt templomot, avagy tem-

vagy templomi forma epűletet, mint a' főldi Jerusálemben Embereknek kezével épittetett arannyal és drága kővekkel meg-ékesűlt templom vala; mert mivel hogy e' kűlső templom a' következendő lelki joknak ábrázoloja vala, és az iſteni kűlső tiſzteletnek, ugy mint Iſten igijének Prædikállásának, és Sácramentumok ki-ſzolgáltatásának véghez vitelére rendeltetet vala, kiknek immár a' meg-dűcsőűlt, és tőkélleteſedet állapatban, ſemmi helyek nincsen, ſem penig ſzűkséges voltok, azért kűlső templom-is abbā nincsen, hanem Iſten abban léſzen mindennekminden. 2Cor. 13. v. 10. és 15. v. 28. ugy mint; kitől tőkélleteſſen a' boldogultak meglelſznek tanittatva Jer. 31. v. 34. Templom továbbá ebben a' Chriſtus maga, ki az Atyával és a' Sz. Lélekkel egyenlő igaz Iſten lévén, az ő Eccleſiáját maga meg-dűcsőitvén, léſzen azonképpen mindenben minden.

Verſ: XXIII.

Es a' város nem ſzűkőlkődik nap nélkűl, Hold nélkűl; mert az Iſtennek dűcsőſſége meg-világoſitta azt. Mint hogy e' főldi városoknak Iſten rendeléséből ſzűkséges az Égen járo napnak és Holdnak világoſitáſa; ugy ebben-is kűlőmbőz a' Mennyei Jerusálem a' főldi Jerusálemtől, mert itt nem ſzűkséges a' nap, a' napoknak és oráknak, údőknek és eſztendőknek mérséklésére, ſem penig a' hold az éjnek világoſitására, mert ott Ejczaka nem léſzen, v. 25. hanem mind őrőkké tarto világoſság; nem-is

ſzûkség pëniglen, hogy ott a' dûcsôûlteket a' nap világoſſitsa, mert az Iſtennek dûcsôſſége és hozzá járulhatatlan világoſság, ki egyéb teremtett világoſságokat meg-homályoſit, azoknak elég világoſságok léſzen. Néz penig ez hely arra a' ſzép Prophétiára, mely vagyon Eſa: 60. v. 19. holott haſonlo világoskodás jövendôltetik, nem csak az uj Teſtámentomi ûdôrûl, az ô Ceremoniás tôrvényéhez képeſt, hanem kivált-képpen mind a' kettô után kövétkezô tôkélletes állapathoz képeſt, az Egekben.

Verſ: XXIV.

Es a' Pogányok kik üdvezûlnek ennek világában járnak. Az az; az el-válaſztot és el-hivatott idvezûlendô Pogányoknak-is a'gyôzedelmeskedô Eccléſiának dicsôſségében réſzek léſzen, mint maga Chriſtus Urunk meg-jövendôlte, hogy azok-is Iſákkal Abrahámmal, és Jákobbal le-telepednek Mennyeknek orſzágában, Matt. 8. v. 11.

Es a' földnek királyi viſznek dicsôſséget. Ez földnek ollyan királyit, kik a' fene-vadat nem imádták, kik annak jegyét homlokokra, és kezekre nem vôtték, kik a' Chriſtuſnak igaz hiveji voltanak és az ô vallásának ôrizôji. Hogy penig azt mondgya; viſznek dicsôſséget, nem annyit téſzen az, mint ha ott-is azoknak a' királyoknak erejek és kûlsô földi dûcsôſségek, és uralkodáſok maradna; Mert Sz. Pál kûlômbet tanit. 1 Cor. 15. v. 24. hanem annyit téſzen ez, hogy azon királyok kik e' földôn-is nagy dicsôſségben uralkodtak, mint itt e' földôn a' vi-

a' vitézkedô Eccleſianak ugy az Egekben a' gyôzedelmeskedônek kiváltképpen valo tagai lévén, annak dûcsôſségének és boldogságának réſzeſi léſznek olly mértékkel, a' minemût az ôket ſzeretô Iſten ſzabad akarattya ſzerént nékik ajándékoz, mely a' tôb idvezûlt tagoknál fellyeb valo léſzen, vagy nem; a' Sz. irás nem jelenti.

Verſ: XXV.

Es ennek kapui bé nem zároltatnak nappal, E' ſzollás itt véretik Eſa. 60. v. 11. mellyel az adatik elônkben, hogy abban minden válaſztott idvezûlendôknek ſzabados bé-menetele léſzen, és hogy azok oly békeſséges és nyugodalmas állapotban léſznek, hogy ott ſemmi ellenségtôl valo félelmek nem léſzen, és ôket ſemmi meg nem károſittya, és az ô kéncseket ſemmi lopo tôllôk el nem lopja Matt. 6. v. 20. melyhez-képeſt nem léſzen ſzûkség a' kapuknak étſzakára valo bé-zárláſa.

Verſ. XXVI.

Es hoznak a' Pogányoknak dûcsôſséget. Ennek magyarázattyát Láſd. ſup. v. 24.

Verſ: XXVII.

Es bé-nem mégyen abban ſemmi utálatos. Ennek bôveb magyarázattyát Láſd. infra cap. 22. v. 15.

HUSZONKETTÖDIK RESZ.

Verſ. I.

ES mutatá nékem tiſzta folyását az eletnek vizé-

nek. Azok, kik itt az életnek fájarol és a' folyo vizről elő hozatnak, haſonlatoſság ſzerént vétettenek a' Paradicsom kertétől Gen. 1. v. 10. és a' megujitando Járusálemtől, Ezech. 47. v. 1, & ſeq. mely vizek folyásán értetik az őrökké valo idveſség, és állando boldogság, mely a' Sz. Lélek munkálkodáſa, és az Iſten ſzinének látáſa által, a' következendő életben mindenkoron bőséggel ujjontában, és tiſztán léſzen; s' meg-marad Láſd, Joh. 4. v. 14. és 7. v. 38. & ſup. cap. 2. v. 7. le-iratik penige' viz folyás jeles és meg-tartáſra mélto hat tulajdonságokrol. (1) Hogy a' mutattatott, tudni-illik, e' titok látó Jánoſnak, amaz 7-dik Angyaltol, ki ſup. cap. 21. v. 9, 10. Ezen Sz. városſt Jánoſnak meg-mutatá. (2) Hogy a' folyás, azaz; nem kicsiny forrás, hanem bőséges folyamat, mint valami nagy viz, hollott az idveſség boldogságának bősége adatik elönkben. (3) Hogy az életnek vizének folyáſa, nem csak azért hogy mindenkor ujjob ujjob boldoguláſnak vizével folyj, hanem hogy abban ivoknak örök életet ád. Joh. 4. v. 14. (4) Hogy e' tiſzta; azaz: nem zavarodott, és mocskolodott; hanem az Iſten városát meg-örvendeztető tiſzta folyo viz. Pſal. 46. v. 5. mellyel élők-is tiſztáik, ſzentek, és dücsőſségeſſek. (5) Hogy a' fényes mint a' Chriſtály, mellyel mindennémű teſti, s' világi boldogságot felyül halad. (6) Hogy nem a' Templomnak grádicsa alol foly, avagy az oltár alol; mint az Ezechieltől láttatott vizek. cap. 47. v. 1, & ſeq. Mert ebben a' városban

ſem Templom, ſem oltár nincsen, ſup. cap. 21. v. 22. hanem, ez, foly-ki az Iſtennek és a' bárányanak királyi ſzékiből, azaz; az Iſtennek és a' Chriſtus Jéſuſnak dücsőſséges ſzinének látáſából, mely ez idveſség folyáſának kut-feje, és eredete, melyből mind ſzármazik, mind penig viſzſzátér, mint a' folyo-vizek a' Tengerből. Eccl. 1. v. 7. Láſd Pſal. 16. v. 11. 1 Cor. 13. v. 12. 1 Teſſ. 4. v. 17. 1 Joh. 3. v. 2.

Verſ: 11.

Az ő utzájának közepin innét, és amonnét az életnek faja. Nem hogy ott ſok fák láttattanak volna; midőn azt mondgya; innen és amonnan, azaz; mind a' két partyán, mert ez életnek fája, ki a' Chriſtus, nem tőbegynél, hanem azért mondatik igy állani, hogy alol az ő gyökerével, felyül az ő ágaival az egéſz folyo vizen el-terjedett, mint cap. 2. v. 7. bővebben meg-magyaráztatott.

A' mely terem tizenkét gyümölcsöket. Azaz: e' gyümölcsök nem egyéb; hanem a' Chriſtuſnak érdeme, és lelke által valo elevenitő erő, ki egéſz eſztendőt által, mely tizenkét holnapokbol áll; azaz; mind örökkön örökké, elevenségében és erejében, meg-marad, az Iſten Izraelinek lelki eledelire, és meg-nyugotására, minden erőtelenedés és háborgás nélkül, meg-tartva lévén.

Es a' fának levelei a' pogányoknak gyogyulására valok. Ez-is vétetik Ezec. 47. v. 12. mely gyogyuláſt nem kell határoznunk csak az örök életre, hogy ſemmi fogyatkozás többé nem léſzen; hanem mint hogy az a' gyogyulás, ki a' Chriſtus érdeme, és a' Sz.

Léleknek ereje által ezéletben lőtt, ott mind őrökké azon erő által tökélletesé tétetvén tartatik, és meg-változhatatlanul őriztetik, azért gyogyuláſnak mondatik, nem csak az Izraelitákra, hanem minden hivatalos és hivő pogányokra-is ki-terjed. Láſd, cap. 21. v. 24, 26.

Verſ: III.

Es ſemmi átok nem léſzen többé. Atok nem léſzen, mert átokra méltok, avagy átkozottak oda bé nem mehetnek, mint cap. 21. v. 27. kőzönségeſſen mondatik. Ez-is penig láttatik vétetetnek lenni. Zach. 14. v. 11. holot az uj-Teſtamentomi időről az átoknak haſonlo meg-ſzűnéſe mondatik, noha abban-is tökélleteſſen a' bé-nem tellyeſedik; hanem midőn a' Chriſtus az ő ſzérőjét meg-tiſztittya, és a' polyvát mind az égő tűzben hányattya, mint maga jővendőli Matt. 3. v. 10. és 13. v. 40.

Es az Iſtennek és a' báránynak ſzéki abban léſzen. Az az; az Iſtennek és a' Chriſtuſnak, ugy-mint, igaz Iſtennek és embernek dűcsőſſégével, és ſzine látásával léſzen az tellyes, Láſd cap. 3. v. 21, 23.

Es az ő ſzolgai tiſztelettel illetik őtet. Az az; mind a' Sz. Angyalok, és a' boldogult lelkek és hivek. ſup. cap. 7. v. 15. az ő királyi ſzéki előtt kéſzen állanak, az ő őrökké valo dicsiretire és magaſztalására és parancsolatattyához valo engedelmeskedéſre.

Verſ: IV.

Es láttyák az ő tekintetit. Az az; az ő felségét, és Iſteni dűcsőſſégét, hogy annak réſzeſi legyenek, mint

mint az Angyalokrol mondatik; Matt. 18. v. 10. és minden idvezűltekről, Matt. 5. v. 8. 1 Joh. 3. v. 2.

Es az ő neve a' homlokokon. A' mint hogy a' fene vadnak imádoji, és tiſztelőji annak nevét homlokokon viſelik, igy annak nem imádoji és nem tiſztelőji, az Iſtennek és a' báránynak nevét fogják az őrők életben-is homlokokon viſelni, az Iſtennek és nem máſnak tulajdonivá es az őrők boldogsághoz tartozokká tétetni, melyről mind ez életben, mind ott, nyilván valo valláſt tőttenek, és téſznek, nem kűlőmben mint az ő Teſtamentomi fő Papnak egy arany táblára ez iratott vala; az Urnak ſzentsége, mely iráſt homlokán viſelvén, mind magát és alatta valo népét Iſtennek tulajdon őrőkségének lenni nyilván vallotta, Láſd ſup. cap. 3. v. 12. és 14. 1.

Verſ: V.

Es ott ſemmi étſzaka nem léſzen. Láſd cap. 21. v. 23, 25. ennek magyarázattyát.

Es Uralkodnak mind őrőkkőn őrőkké. Avagy mint királyok uralkodnak: mert noha minden hivek, ez életben-is Iſtennek királyi és papjaji Apoc. 1. v. 6 mindazáltal akkor kezdnek elsőben mint királyok tőkélleteſſen uralkodni, midőn minden ő ellenségek; sőt maga a' halál-is, lábaik alá vettetik, mely nem eléb léſzen az utolſo napnál, Láſd, Rom. 16. v. 20. 1 Cor. 15. v. 28.

Verſ: VI.

Es monda nékem. Tudni-illik azon Angyal, ki ezeket mutatta és belzélte, e' verſen immár el-kezdetik bé-

tik bé-rekesztése avagy utolsó része, melyben ez könyv meg-erősittetik, és továbbá kőszöntéssel, bé-is rekesztetik.

E'beszédek hűségesek és igazak. Tudni-illik valamellyek ez egész látásban, avagy jelenésben bé-foglaltattak, mint ide aláb v. 18, 19. ki-tetzik, hol e' könyvnek Istени méltóságárol maga az Ur Jesus tészen tanu-bizonyságot, Lásd. sup. cap. 19. v. 9.

Az Ur a' Sz. Prophétáknak Istene bocsátotta-el az ő Angyalát. Prophétáknak Istenének mondatik az Ur; mert a' Prophétáknak a' prophétiákat ő jelentette-meg, és meg-jelentvén ugy küldte azokat az ő népéhez. 2Pet. 1. v. 20. Mely Prophétáknak Istenén itt a' Christusnak személye-is értetik: minta' következendőkből ki-tetszik, hogy ő az ő Angyalát el-küldötte meg-mutatni azokat, mellyeknek hamar kell lenni: mely nyilvánsággal a' Christusról magyaráztatik. Apoc. 1. v. 1. és itt v. 16.

Vers: VII.

Imé el-jövők hamar. Tudni-illik; hogy kinek-kinek meg-fizessék az ő cselekedeti szerént, mint ide aláb v. 12. ki-fejeztetik. Ezek penig nem az Angyalnak, hanem a' Christusnak szavai mellyekkel a' felső versben mondatott dolgok meg-erősittetnek.

Boldog a' ki meg-tartya Prophétiáját e' könyvnek. Az az; ki abban jol forgolodik, ahoz magát alkalmaztattya, meg-őrizvén magát azoktul, a' kik abban tilalmaztatnak, ugy-mint a' Sárkányal, a' fenevaddal, és azokhoz tartozokkal valo társalkodastol:

követ-

követvén penig azokat, és engedelmeskedvén azoknak, mellyek abban parancsoltatnak, és meg-cselekedésre ajánlattatnak.

Vers: VIII.

Es én János, látván ezeket és halván. E' képpen erősiti-meg János az ő Evangeliomát-is, annak vége felé cap. 19. v. 35. és 21. v. 24. Ez-is penig a' többivel edgyütt, erős mutatoja, és probálo erőssége annak, hogy nem más; hanem Sz. János Evangelista látoja és meg-iroja e' prophétiának.

Le-esémimádni az Angyalnak lába előtt. Lásd ennek egészlen magyarázattyát. Apoc. 19. v. 10.

Vers: IX. X.

Es monda nékem meg-ne pecsétellyed e' könyvnek prophétáláſit. Az az; bé-ne zárjad, titkon ne tartsad, titokban ne rejtsed; hanem mindennek nyilván ki-jelentsed, mely parancsolattal külömbőz. sup. cap. 10. v. 4. Ezen Sz. Jánosnak és Danielnek 8. v. 26, és 12. v. 4. tőtt parancsolatok, mely külömbőző parancsolatoknak oka ez, mert azok a' dolgok, mellyek ott ki-jelentetének, még alkalmas üdőkig rejtekben lehettenek, az Istennek népének minden kára-nélkül, mind addig mig annak bétellyesedése meg-értethetnék, ezek penig a' látások külömben vadnak, és ezek rejtekben nem tartandok mind ezért, mert ebben némely dolgok immár hamar el-kezdendők valának; minémüek ezek; mellyek cap. 2. és 3. elő-hozattak: mind penig azért hogy a' Christus Ecclesiája mind azokról a' nehézségekről,

gekről, mellyek ő reá következendők valának e' könyvből meg-intetnék; hogy attol magát annál inkáb az ő idejében meg-oltalmazhatná, és hogy az Anti-Christusnak, az ő közösülésétől, kinek titka immáron akkor-is munkálkodni kezdett, még annak el-jövetele, uralkodása és állapattyában alább szálláſa alat-is, tudván e' könyvben mind azokat meg-jövendölteknek, és meg-jelentetteknek lenni magára vigyázván meg-tarthatná: mind penig hogy ha ő rajta üldözések lennének, a' fene-vadtol magát e'könyvből vigaſztalni tudná, ugy-mint; kinn nem történetből; hanem Istentől el-rendelt tanácsbol mind azok esnének.

Verſ: XI.

A' ki árt ártsontőbbé-is, a' ki undok undokollyon tőbbé-is. E' szokkal a' mennyei szozat nem ád senkinek szabad utat az ártásra, és az undokságnak cselekedetire; hanem elősző inkáb azokat Istennek nehéz itiletivel fenyegeti, mint Christus Urunk-is Judásnak mond. Joh. 13. v. 27. A' mit cselekeszel hamar cseleked, (2) a' hiveket vigaſztallya és inti hogy effélékben valo botránkozásokkal a' mennyei boldogságnak városában hátra ne állyanak, holott e' világnak állapottya a' gonoszságban illyen lészen mind utolsó napig.

A' ki igaz igazittaſsék tőbbé. Az az; jobban jobban, az ő Isten előtt valo meg-igazulásának gyümölcsét hitiből mutaſsa-meg, mint Jácob. cap. 2. v. 18. és 24. magyaráztatik. Mert e' szo igazulni avagy

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

vagy igazittatni, itt e' szonak; ártani, avagy hamiságot tenni, ellenében vettetik, nem külömben mint e' szo: szenteltetni, e' szonak undokolni; viszont ellenében vettetik.

Verſ: XII.

Imé el-jövők hamar. Itt immár kezd a' Christus maga az Apostollal szolni az 10-dik versnek mind a' közepiig: mint minden környül állo dolgok, és az 16. vers-is nyilván mutattya, és mint tulajdon magárol mondott, és senkire nem alkalmaztathato nevezetek és tulajdonságok erősitik, E' beszéd penig két végre valo, mind hogy ezzel, az Angyalnak felyül meg-irt beszéde, mind penig e' Sz. könyvnek Isteni méltosága némely kételkedők ellen meg-bizonyittassék.

Meg-adni mindennek a' mint az ő cselekedete lészen. Tudni-illik; akar jo légyen az, akar gonosz, mint ide fel sok helyen igértetett, és fenyegettetett, hol-szűnkben kel vennünk; hogy a' jo cselekedeteknek meg-jutalmaztatása nem érdemből, hanem kegyelemből lészen, a' gonoszoknak peniglen büntetése, és meg-fizetése igasságbol, és érdem szerént lészen. Rom. 8. v. 23. Eph. 2. v. 8. 9.

Verſ: XIII.

En vagyok az Alpha, és Omega, első és utolsó. Igy irja itt le magát a' Christus ugy-mint az Atyával és a' Sz. Lélekkel egyenlő örök Istent, értésére adván azt kinek kinek, hogy vagyon nékie véghetetlen változhatlansága a' joknak kegyelemből valo meg-jutalmazá-

talmazására, és arrol tôttigiretinek bé-tellyesítésére viszont penig vagyon mindenhato ereje-is a' gonoszoknak érdem szerént valo meg-bûntetésére, és arrol lôtt fenyegetésinek el-mulhatatlan-képpen végh-hez vitelére. Ennek bôvebb magyarázattyát Láss, Apoc. 1. v. 8.

Vers: XIV.

Légyen nékiek hatalmok az életnek fájához. Le-irja maga Christus Urunk, miben állyon boldogságok azoknak, kik az ô parancsolatit cselekedik. Tudni-illik; hogy azoknak szabadságok, jussok, és részek engedve vagyon, hogy az élet fájához nyulhassanak, annak gyümölcsével élhessenek, és hogy továbbá a' Mennyei Jérusálemben szabados bé-menetelek és ott valo lakások légyen; nem ugy mint, az elsô Adám idejében vala, kitôl az eset után mind az életnek fája meg-tiltaték; mind penig a' földi paradicsombol ki-ûzeték.

Vers: XV.

Kivûl lésznek penig az ebek. Le-irja Idvezitônk ellenben, kiknek nem lészen szabados részek az életnek fájához, és bé-menetelek e' Sz. városban, azokat sup. cap. 21. v. 8. 27. és itt rendben foglalván tiz részre osztya, mellyek ezek.

(1) Kôzônségessen tisztátalanok, és utálatosságot cselekedôk, az az; minden bûnôkben meg-térés-nélkûl heverôk, kiknek a' mint szol az Apostol Titum 1. semmi tiszta nincsen, hanem tisztátalanok azoknak elméjek, és lelkek ismèreti. Az Istent hogy

hogy tudgyák, vallyák ugyan, de cselekedetekkel meg-tagadgyák, utállatosak, és hihetetlenek, és minden jo cselekedetekre meg-vettettek.

(2) Kivált képpen valok mind az elsô táblán lévô parancsolatoknak, mind a' másodikon lévôknek meg rontoji. Ugy-mint; félelmesek, az az: mellyek noha belsô-képpen bizonyosak arrol, hogy a' Christus tudománya igaz, de azért hogy az ô jovoktol, és életektôl meg ne fosztassanak azt meg-vallani nem merik; hanem e' világiaktol félnek, és a' hamis tudomány mellet-is inkább meg-maradnak.

(3) A' hihetetlenek, az az; a' kik az Isten igiretinek nem hisznek, fenyegetését semminek tartyák, az Isteni tisztelettel nem gondolnak, és ha hisznek-is csak ideig hisznek, a' késértetnek idején penig az ige mellôl el-állanak.

(4) Az átkozottak, kik az egyszer meg-ismért igasságot el-hadgyák, és meg-tagadgyák, azt csufolván, káromolvan, ûldözvén, és meg-általkodva abban meg-maradván a' Sz. Lélek ellen vétkeznek. Ide valok a' Christusnak utolsó el-jövetelével csufolodok, és azonban a' testi bátorságban meg-térhetetlenûl bé-merûltek.

(5) A' bálványozok, kik mind titkon, mind nyilván avagy egyeneszt, avagy más kôzben veréssel bálványt tisztelnek, Angyalokat, meg-holt Szenteket, azoknak képeit tisztelik, avagy segitségûl hivják, azokat látogattyák, azoknak térdet fejet hajtnak, sûveget emelnek, nékik meg-gyonnak, képek

elôt le-borulnak, egy szoval az Istentôl nem rendeltetett tiszteletben magokat meg-térés-nélkûl gyakorollyák. Ide valo a' pogány bálványozás-is.

(6) Az ebek, az az: a' Christusnak és az ô Evangeliomát hirdetôinek dûhôs ellenségi, Matt. 6. v. 6. és kik az igasságrol egyszer valláſt tévén, viszontag a' hamis tudománynak okadására térnek viszszá; mint ezeket neveti Sz. Péter, 2Pet. 2. v. 22.

(7) Gyilkosok, kik kezekkel, szájokkal, szivekkel felebaráttyokat, még penig ártatlan, megôlik.

(8) Paráznák, kik minden testnek utállatosságiban részesek lévén, az ô edényeket szentségben tartani nem tudgyák, avagy nem akarják; sôt a' kik nyilván valo paráznák-is béreket az Isten Templomában bé-viszik.

(9) Bûjôs, bájosok, kik a'Sátánnyal ôszve czinboralván, másoknak ôrdôgi mesterséggel vagy tanak, vagy használnak, a' Görög szo tészen méreg itatókat-is kik méreggel el-fogyattyák felebaráttyoknak életeket.

(10) Hazugság szeretôk; az az; a' hamis tiszteletben és Hypocritaságban Isten ellen hazudozok, hamissan eskûvôk, Istentôl adot tiszteket hamissan véghez vivôk, felebaráttyok ellen hamissan hazudozok, árulkodok, rágalmazok, fondorosok, hamis kivánságot mondok. &c. Ezeket mondgya a' Christus hogy kûn léſznek a' városbol, az az; mint az Apostol magyarázza, 1Cor. 6. v. 10. nem léſzen ezek-

ezeknek ôrökségek az Istennek országában.

Vers: XVI.

Küldöttem az én Angyalomat tinéktek. Az az: a' hét Eccléſiáknak Angyalinak, avagy pásztorinak, elsôben azok által az Eccléſiáknak, és az után minden Pásztoroknak, és Eccléſiáknak ez egész világon ugy-mint kiknek Jesussa és Ura vagyok.

En vagyok a' Dávidnak Gyükere és Nemzete. Igy nevezi magát az ô emberi természeti szerént, mert Dávid nemzetébôl valo, Matt. 1. v. 1. Rom. 1. v. 3. Apoc. 5. 5.

Amaz tündöklô reggeli Csillag. Tudni-illik, ki minden csillagokat tényeséggel felyûl mul ugymint; ki a' világnak amaz világosága, és ki az ô ismérete által, minden válaſztott hiveket, az idvességre meg-világosit. Joh. 1. v. 9. és 8. v. 12. Néz penig e' nevezettel a' mennyei Jérusálemre-is, kit az Atyával, és a' Sz. Lélekkel tôkélleteſſen meg-világosit, nem szenvedvén abban semmi teremtet napot, holdat, és csillagokat, igy nevezi Péter-is, 2Epist. 1. v. 19.

Vers: XVII.

Es a' lélek mond, Az az; indit minden hiveknek szivekben ollyan kivánságokat, és kônyörgéseket, és ki-beszélhetetlen fohászkodásokat, Rom. 8. v. 23. 26. ki által a' Christusnak el-jövetelit kivánnyák és ohajtyák.

Es a' Meny-Aszszony. Az az; a' Christusnak egész Eccléſiája, még a' menyiben az Egekben lé-

lek szerént győzedelmeskedô-is, mert ez.is vágyodik a' Christusnak utolsó el-jövetelire, hogy mind lelkestôl és testestôl a' Christussal edgyesûljyön, és meg-dûcsôûljyön Luc. 21. v. 28. & Apoc. 6. v. 11.

Es a' ki hallya. Az az; hivô szivel az ô igiretit vészi.

A' ki szomjuhozik jöjön-el. Az az; a' ki-az ô bûnét, és sok fogyatkozását érezvén, abbol valo szabadulasát kivánnya.

A' ki akarja vegye el-az életnek vizét ingyen. Az az; a' ki akarja nem maga szabad akarattya szerént hanem a' Sz. Léleknek kegyelme szerént, mely mind akarást, mind tehetséget a' hivekben szerez, a' vegye-el az életnek vizét; az az; légyen részes a' Mennyei kegyelemben, vigasztalásban és boldogságban, ki Apoc. 21. v. 9. meg-igirtetett, még penig ingyen, az az; semmit magától magájért nem fizetvén; hanem csak kegyelemből, a' Christus érdemének, és közben járásának ereje által. Esa. 55. v. 1. Rom. 3. v. 24. 25. Eph. 2. v. 8.

Vers: XVIII. XIX.

Mert bizonyságot teszek. Ez utolsó bé-pecsételése ez könyvnek Isteni méltoságának, mely bé-foglallya a' Christusnak rettenetes fenyegetését, azok ellen, kik ahoz vagy hozzá adnak, vagy tôlle el-vésznek, a' kik hozzá adnak azokat fenyegeti ebben meg-irt rettenetes csapásoknak bûntetésivel; a' kik penig ebbôl el-vésznek, azokat fenyegeti, az ô részeknek mellyet ôk abban lenni itiltek az életnek könyvébôl el-vételével, és a' Mennyei Jerusálemből valo kirekesztéssel, tudnunk kell penig; hogy ez nem csak ennek a' könyvnek, hanem az egész szent irásnak-is bé-rekesztése, mivel hogy ez János minden Prophétáknak és Apostoloknak utánna ez könyvet irta, és ez fenyegetô bé-rekesztéssel Isteni hitelre mélto voltát meg-erôsitette, mint Moses-is Deut. 4. v. 2. és 12. v. 32. Item Prov. 30. v. 6.

Vers. XX.

A' ki bizonyságot mond ezekrûl. Ertsed nem az Angyalt, hanem a' Christust, mint sup. v. 16. kitetszik, és ezen szokban bé foglalt dolog-is mutattya, mely nem az Angyalt, hanem a' Christust illeti.

Ugy vagyon jövel. E' szok immár Jánosnak szavai, ki immár utolsó vénségére jutván, ô-is bizonyságot tött a' Christus el-jövetelinek várásárol, megmutatván lelkének buzgo kivánságát, mely igen kivánnya minden hivekkel ez életbôl valo meg-szabadulását, és a' Christussal valo egygyesûlését, és boldogulását, amaz életben.

Vers: XXI.

A' mi Urunk Jesus Christusnak kegyelme légyen mindnyájunkal. Ez Apostoli levelekben szokott köszöntésnek és áldásnak formája, mellyel leveleket bé-rekesztik, azért adatik ez Prophétiához, mert ez-is mint egy levél, az Istennek Gyülekezetihez, kiknek tulajdona a' Christus kegyelme, igazgattatott.

AMEN. Ez szo-is bé-rekesztése, nem csak a' kö-

nyörgéseknek, és áldásoknak; hanem ezen Sz. János és más Apostolok leveleinek-is, mely azokban meg-mondott, le-irt, elő-hozott, és meg-bizonyitott dolgoknak kételkedés-nélkül valo erősségét és bizonyos voltát jedzi, Amen Hallelujah.

Anno Dñi 1668 Die 17. Febr. Absolutum hoc opus per me Gasp. Gatsalyi in Oppido Thornensi.

HALA-ADAS E' MUNKANAK EL-VEGEZESE UTAN.

HAla adással magasztallak tégedet mindenhato, és örökké valolsten hogy engemet a' te titkaidban vakoskodo tudatlan embert, csekely itiletű és elméjű szolgádat, csak a' te irgalmasságodban a' Christusért, ez ut nélkül valo pusztán vezérlettél, ennek sok titkos rejtekit, én velem meg-szemléltetted, a' Sárkánynak és a' Fenevadnak barlangin bátorságos utat attál.

Jol vagyon Atyám, ugy vagyon a' te akaratod. Te e' világnak nemtelenit és becstelenit válaszrod, Te a' csetsemőknek, és csets szopoknak szájokbol fundáltad ki-hozni dicsiretednek erejét, hogy semmi test ne dicsekednék. Mely meg-foghatatlan a' te bölcseséged? mely csudálatos igaz mondásod? mely igazak és szentek minden utaid? ki nem félne tégedet? örömest ki-beszélném a' te dicsiretedet; de nyel-

nyelvemből beszédek, és beszédimből elmém el-fogyatkoznak. Akar hová fordicsa magát elmém, a' te véghetetlenségedtől el-nyelettetik; ha az Egekben, fel-mégyen; te magassab vagy: ha a' te munkáidrol elmélkedik, te méltoságossab vagy: ha szentségedet meg-gondollya, a' napnál-is tisztább vagy. Oh nagy mélység és fenek nélkül valo meg-mérhetetlen mélység, mely igen környül fogtál minket, még-is tőllünk semmi-képpen meg nem fogattathatol? micsoda a' halando embernek nézése, nem burittatnék-el illyen véghetetlen fényességtől? azért hajtya el magát a' mi szemünknek láto ellensége, hozzá járulhatatlan világosságodtol, hogy tégedet a' teremtet állatoknak fel-hői által nézzen, kiváltképpen penig örömmel nézi, a' te gyönyörüséges orczádat a' te Fiadban. De e' tükörben, a' mint hogy inkáb láthato vagy, ugy felette csudálatos vagy, annyira felyül haladván, minden mi értelmünket, mennyivel aláb bocsátod magadat a' mi érzékenységünkhöz. Nagy vagy mind ezek felet, valami ki-mondathatik. Cseleked azt; hogy a' te mérhetetlenségedet, kit e' világ bé nem fog, megbocsüllyük, mindenút jelen-létedet, kit szemeink nem látnak, féllyük; Felségedet, kihez képest minden teremtett állat semminél aláb valo, imádgyuk; jo voltodat, mellyel minket méltatlan embereket illecz, tisztellyük. Végezd-el kérünk immár a' te nagy titkodot, hogy meg-ismérje e' világ és eszébe vegye, hogy a' te hoszszu késedelmeskedésed, nem

feledékenységnek, avagy igiretedre gondot nem ta-
táſodnak, hanem csak Iſtni irgalmaſságodnak mun-
kája volt. Tôrôld-el a' Romai Fene-vadat, és az
Conſtantinapoli Sárkányt; épicsed a' te uj Jérusále-
medet, melyben a' Chriſtus uralkodni fog, és ô vél-
le edgyûtt ez életben vitézkedô, de az ôrök életben
ô vélle gyôzedelmeskedô Szentek veled egyût mind
ôrôkké az Egekben. Halgaſs-meg oh Atyám, kit
ſemmi elmének gondolattya el nem kerûlhet: Légy
jelen, ki ſoha a' tiéidtôl távol nem vagy; engedel-
meskedgyél kivánságinknak, mellyeket magad ô-
rôktôl el-végeztél. Akkoron meg-zendittyûk né-
ked Cytharáinkat, és a' te dicsiretidet énekellyûk
magaſztálván tégedet Sz. Háromság edgy Iſtent,
Atyát, Fiat, és Szent Lelket, kinek légyen min-
den tiſzteſség, dicsiret és dûcsôſség mind
ôrôkkôn ôrôkké.
Amen.

VEGE.

Rk 4190/1981

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

feledékenységnek, avagy igiretedre gondot nem ta-
tásodnak, hanem csak Istni irgalmasságodnak mun-
kája volt. Tôrôld-el a' Romai Fene-vadat, és az
Constantinapoli Sárkányt; épicsed a' te uj Jérusále-
medet, melyben a' Christus uralkodni fog, és ô vél-
le edgyût ez életben vitézkedô, de az ôrök életben
ô vélle gyôzedelmeskedô Szentek veled egyût mind
ôrôkké az Egekben. Halgass-meg oh Atyám, kit
semmi elmének gondolattya el nem kerûlhet: Légy
jelen, ki soha a' tiéidtôl távol nem vagy; engedel-
meskedgyél kivánságinknak, mellyeket magad ô-
rôktôl el-végeztél. Akkoron meg-zendittyûk né-
ked Cytharáinkat, és a' te dicsiretidet énekellyûk
magasztálván tégedet Sz. Háromság edgy Istent,
Atyát, Fiat, és Szent Lelket, kinek légyen min-
den tiszteség, dicsiret és dûcsôség mind
ôrôkkôn ôrôkké.
Amen.

V E G E.

Rk 4190/1981

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

141

